

คู่มือครู แผนการจัดการเรียนรู้
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

พระพุทธศาสนา 2

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

- ออกแบบการเรียนรู้โดยใช้มาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัดช่วงชั้นเป็นเป้าหมาย
- ออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
- ใช้แนวคิด *Backward Design* ผสมผสานกับแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ต่าง ๆ อย่างหลากหลาย
- ออกแบบการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะสำคัญของนักเรียนในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้ทักษะชีวิต และการใช้เทคโนโลยี
- แบ่งแผนการจัดการเรียนรู้เป็นรายชั่วโมง สะดวกในการใช้
- มีองค์ประกอบครบถ้วนตามแนวทางการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา
- นำไปพัฒนาเป็นผลงานทางวิชาการเพื่อเลื่อนวิทยฐานะได้

ผลิตและจัดจำหน่ายโดย บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด

วัฒนาพานิช สาราณราชฤทธิ์

216-220 ถนนบำรุงเมือง แขวงสำราญราษฎร์ เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200
โทร. 02 222 9394 • 02 222 5371-2 FAX 02 225 6556 • 02 225 6557
email: info@wpp.co.th

คู่มือครู แผนการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

พระพุทธศาสนา 2

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

สงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย

ห้ามละเมิด ทำซ้ำ ดัดแปลง และเผยแพร่

ส่วนใดส่วนหนึ่ง เว้นแต่จะได้รับอนุญาต

ผู้เรียบเรียง

สมพร อ่อนน้อม พธ.บ. (เกียรตินิยม), นศ.บ.

ประจวบ ตรีภักดิ์ พธ.บ., สศ.ม.

บรรณาธิการ

สุระ ดามาพงษ์ กศ.บ., กศ.ม.

ISBN 978-974-18-6194-1

พิมพ์ที่ บริษัท โรงพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด นายเริงชัย จงพิพัฒน์สุข กรรมการผู้จัดการ

สื่อการเรียนรู้ ระดับ ม. ต้น-ม. ปลาย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

● หนังสือเรียน (ศธ. อนุญาต) ● หนังสือเรียน รายวิชาเพิ่มเติม ● แบบฝึกทักษะ ● แผนฯ (CD) ● คู่มือการสอน ● PowerPoint

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

หนังสือเรียน • แบบฝึกทักษะ • แผนฯ (CD) • คู่มือการสอน • PowerPoint พระพุทธศาสนา ม. 1-3	รศ. ดร.จรัส พัทธมราชศักดิ์ และคณะ
หนังสือเรียน • แบบฝึกทักษะ • แผนฯ (CD) • คู่มือการสอน • PowerPoint หน้าที่พลเมืองฯ ม. 1-3	รศ.ธวัช ทันโดภาส และคณะ
หนังสือเรียน • แบบฝึกทักษะ • แผนฯ (CD) • คู่มือการสอน • PowerPoint เศรษฐศาสตร์ ม. 1-3	ดร.ขวัญนา สุคร และคณะ
หนังสือเรียน • แบบฝึกทักษะ • แผนฯ (CD) • คู่มือการสอน • PowerPoint ประวัติศาสตร์ ม. 1-3	รศ. ดร.ไพฑูริย์ มีกุล และคณะ
หนังสือเรียน • แบบฝึกทักษะ • แผนฯ (CD) • คู่มือการสอน • PowerPoint ภูมิศาสตร์ ม. 1-3	ศศ.สมมต สมบูรณ์ และคณะ
หนังสือเรียน • PowerPoint สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ม. 1-3	รศ.ธวัช ทันโดภาส และคณะ
หนังสือเรียน รายวิชาเพิ่มเติม • แผนฯ (CD) • คู่มือการสอน กฎหมายน่ารู้ ม. 1-3	ปรางค์สุวรรณ สักดิ์โสภณกุล
หนังสือเรียน รายวิชาเพิ่มเติม • แผนฯ (CD) • คู่มือการสอน เศรษฐกิจพอเพียง ม. 1-3	ดร.พิชญ์ และกฤษณาวิ
หนังสือเรียน รายวิชาเพิ่มเติม • แผนฯ (CD) โลกศึกษา ม. 1-3	รศ. ดร.ไพฑูริย์ มีกุล และคณะ
หนังสือเรียน รายวิชาเพิ่มเติม • แผนฯ (CD) อาเซียนศึกษา ม. 1-3	ดร.พิชญ์ เพชรพัชรกุล และคณะ
หนังสือเรียน รายวิชาเพิ่มเติม • แผนฯ (CD) • PowerPoint หน้าที่พลเมือง ๑-๖ ม. ๑-๓	รศ.ธวัช ทันโดภาส และคณะ

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

หนังสือเรียน • แบบฝึกทักษะ • แผนฯ (CD) • คู่มือการสอน • PowerPoint พระพุทธศาสนา 1	รศ. ดร.จรัส พัทธมราชศักดิ์ และคณะ
หนังสือเรียน • แบบฝึกทักษะ • แผนฯ (CD) • คู่มือการสอน • PowerPoint พระพุทธศาสนา 2 ม.	รศ. ดร.จรัส พัทธมราชศักดิ์ และคณะ
หนังสือเรียน • แบบฝึกทักษะ • แผนฯ (CD) • คู่มือการสอน • PowerPoint พระพุทธศาสนา 3 ม. 4-6	รศ. ดร.จรัส พัทธมราชศักดิ์ และคณะ
หนังสือเรียน • PowerPoint พระพุทธศาสนา ม. 4-6	ศศ. ดร.ธีระพงษ์ มีไธสง และคณะ
หนังสือเรียน • แบบฝึกทักษะ • แผนฯ (CD) • คู่มือการสอน • PowerPoint หน้าที่พลเมืองฯ ม. 4-6 เล่ม 1	รศ.ธวัช ทันโดภาส และคณะ
หนังสือเรียน • แบบฝึกทักษะ • แผนฯ (CD) • คู่มือการสอน • PowerPoint หน้าที่พลเมืองฯ ม. 4-6 เล่ม 2	รศ.ธวัช ทันโดภาส และคณะ
หนังสือเรียน • คู่มือการสอน หน้าที่พลเมืองฯ ม. 4-6	รศ.ธวัช ทันโดภาส และคณะ
หนังสือเรียน • แบบฝึกทักษะ • แผนฯ (CD) • คู่มือการสอน • PowerPoint เศรษฐศาสตร์ ม. 4-6	ดร.ขวัญนา สุคร และคณะ
หนังสือเรียน • แบบฝึกทักษะ • แผนฯ (CD) • คู่มือการสอน • PowerPoint ประวัติศาสตร์ไทย ม. 4-6	รศ. ดร.ไพฑูริย์ มีกุล และคณะ
หนังสือเรียน • แบบฝึกทักษะ • แผนฯ (CD) • คู่มือการสอน • PowerPoint ประวัติศาสตร์สากล ม. 4-6	รศ. ดร.ไพฑูริย์ มีกุล และคณะ
หนังสือเรียน • แบบฝึกทักษะ • แผนฯ (CD) • คู่มือการสอน • PowerPoint ภูมิศาสตร์ ม. 4-6	ศศ.สมมต สมบูรณ์ และคณะ
หนังสือเรียน รายวิชาเพิ่มเติม • แผนฯ (CD) • คู่มือการสอน กฎหมายที่ประชาชนควรรู้ ม. 4-6	ปรางค์สุวรรณ สักดิ์โสภณกุล
หนังสือเรียน รายวิชาเพิ่มเติม • แผนฯ (CD) • คู่มือการสอน เศรษฐกิจพอเพียง ม. 4-6	ดร.พิชญ์ และกฤษณาวิ
หนังสือเรียน รายวิชาเพิ่มเติม • แผนฯ (CD) โลกศึกษา ม. 4-6	รศ. ดร.ไพฑูริย์ มีกุล และคณะ
หนังสือเรียน รายวิชาเพิ่มเติม • แบบฝึกทักษะ • แผนฯ (CD) อาเซียนศึกษา ม. 4-6	ดร.พิชญ์ เพชรพัชรกุล และคณะ
หนังสือเรียน รายวิชาเพิ่มเติม • แผนฯ (CD) PowerPoint หน้าที่พลเมือง ๑-๔ ม. ๔-๖	รศ.ธวัช ทันโดภาส และคณะ

คำนำ

คู่มือครู แผนการจัดการเรียนรู้ พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 เล่มนี้เป็นสื่อการเรียนรู้ที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้โดยยึดหลักการออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด **Backward Design** ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (**Child-centered**) ตามหลักการเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ สามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม บทบาทของครูมีหน้าที่เอื้ออำนวยความสะดวกให้นักเรียนประสบความสำเร็จ โดยสร้างสถานการณ์การเรียนรู้ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ได้ในเชิงบูรณาการด้วยวิธีการที่หลากหลาย เน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปความรู้ด้วยตนเอง ทำให้นักเรียนได้รับการพัฒนาทั้งด้านความรู้ ด้านทักษะ/กระบวนการ และด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดี นำไปสู่การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข

การจัดทำคู่มือครู แผนการจัดการเรียนรู้ พระพุทธศาสนาเล่มนี้ได้จัดทำตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งครอบคลุมสาระศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม ภายในเล่มได้นำเสนอแผนการจัดการเรียนรู้เป็นรายชั่วโมงตามหน่วยการเรียนรู้ เพื่อให้ครูนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้สะดวกยิ่งขึ้น นอกจากนี้แต่ละหน่วยการเรียนรู้ยังมีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม และด้านทักษะ/กระบวนการ ทำให้ทราบผลการเรียนรู้แต่ละหน่วยการเรียนรู้ของนักเรียนได้ทันที

คู่มือครู แผนการจัดการเรียนรู้ พระพุทธศาสนา เล่มนี้นำเสนอเนื้อหาแบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 คำชี้แจงการจัดแผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยแนวทางการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ สัญลักษณ์ลักษณะกิจกรรมการเรียนรู้ การออกแบบการเรียนรู้ตามแนวคิด Backward Design เทคนิคและวิธีการจัดการเรียนรู้-การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ตารางวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดช่วงชั้นกับสาระการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้ คำอธิบายรายวิชา โครงสร้างรายวิชา

ตอนที่ 2 แผนการจัดการเรียนรู้ ได้เสนอแนะแนวทางการจัดการเรียนรู้แต่ละหน่วยการเรียนรู้ในหนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน แบ่งเป็นแผนย่อยรายชั่วโมง ซึ่งแผนการจัดการเรียนรู้แต่ละแผนมีองค์ประกอบครบถ้วนตามแนวทางการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา

ตอนที่ 3 เอกสาร/ความรู้เสริมสำหรับครู ประกอบด้วยแบบทดสอบต่าง ๆ และความรู้เสริมสำหรับครู ซึ่งบันทึกลงในแผ่นซีดี (CD) เพื่ออำนวยความสะดวกให้ครูใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

คู่มือครู แผนการจัดการเรียนรู้ พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 เล่มนี้ได้ออกแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคและวิธีการสอนอย่างหลากหลาย หวังว่าจะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของนักเรียนต่อไป

คณะผู้จัดทำ

สารบัญ

ตอนที่ 1 คำชี้แจงการจัดแผนการจัดการเรียนรู้	1
1. แนวทางการใช้แผนการจัดการเรียนรู้.....	2
2. สัญลักษณ์ลักษณะกิจกรรมการเรียนรู้.....	5
3. การออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Backward Design.....	6
4. เทคนิคและวิธีการจัดการเรียนรู้-การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ พระพุทธศาสนา	19
5. ตารางวิเคราะห์สาระมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดช่วงชั้นกับสาระการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้.....	24
6. คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6	26
7. โครงสร้างรายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6	28
8. โครงสร้างเวลาเรียน รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6	29
ตอนที่ 2 แผนการจัดการเรียนรู้	36
แผนปฐมนิเทศ ปฐมนิเทศและข้อตกลงในการเรียน รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6	37
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 พระพุทธ	43
ผังมโนทัศน์เป้าหมายการเรียนรู้และขอบข่ายภาระงาน/ชิ้นงาน	43
ผังการออกแบบการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 พระพุทธ	44
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 ความสำคัญของพระพุทธศาสนา	48
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 วิธีการสอนและการเผยแพร่พระพุทธศาสนาตาม แนวพุทธจริยา.....	56
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 ชาดก	60
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 พระธรรม	64
ผังมโนทัศน์เป้าหมายการเรียนรู้และขอบข่ายภาระงาน/ชิ้นงาน	64
ผังการออกแบบการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 พระธรรม	65
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 พระรัตนตรัย	69
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา	74
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 พุทธศาสนสุภาษิต	83
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7 การสังคายนาและการเผยแผ่พระไตรปิฎก	88
การทดสอบกลางภาค	94

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 พระสงฆ์	95
ผังมโนทัศน์เป้าหมายการเรียนรู้และขอบข่ายภาระงาน/ชิ้นงาน	95
ผังการออกแบบการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 พระสงฆ์	96
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8 พุทธสาวกและพุทธสาวิกา	100
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9 ชาวพุทธตัวอย่าง	106
หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การปฏิบัติตนเป็นชาวพุทธที่ดี	113
ผังมโนทัศน์เป้าหมายการเรียนรู้และขอบข่ายภาระงาน/ชิ้นงาน	113
ผังการออกแบบการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การปฏิบัติตนเป็นชาวพุทธที่ดี	114
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 10 หน้าที่ชาวพุทธ	119
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 11 มารยาทชาวพุทธ	124
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 12 ศาสนพิธี	130
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 13 วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	136
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 14 การบริหารจัดการและการเจริญปัญญา	142
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 15 การพัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ	148
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 16 สัมมนาพระพุทธศาสนา	152
การทดสอบปลายภาค	156
ตอนที่ 3 เอกสาร/ความรู้เสริมสำหรับครู	157
ตอนที่ 3.1 มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดช่วงชั้น และสาระการเรียนรู้	158
ตอนที่ 3.2 โครงการงานและแฟ้มสะสมผลงาน	162
ตอนที่ 3.3 ผังการออกแบบการจัดการเรียนรู้และรูปแบบแผนการจัดการเรียนรู้รายชั่วโมง	167
ตอนที่ 3.4 แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน ประจำหน่วยการเรียนรู้.....	169
ตอนที่ 3.5 แบบทดสอบกลางภาค	185
ตอนที่ 3.6 แบบทดสอบปลายภาค	197
ตอนที่ 3.7 ใบงาน แบบบันทึก และแบบประเมิน	207

ตอนที่ 1

คำชี้แจงการ จัดแผนการจัดการเรียนรู้

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

(พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6)

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

1. แนวทางการใช้แผนการจัดการเรียนรู้

คู่มือครู แผนการจัดการเรียนรู้ พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 เล่มนี้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางให้ครูใช้ประกอบการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งการแบ่งหน่วยการเรียนรู้สำหรับจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้รายชั่วโมงในคู่มือครู แผนการจัดการเรียนรู้เล่มนี้แบ่งเนื้อหาเป็น 4 หน่วย สามารถใช้ควบคู่กับหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 และแบบฝึกทักษะ รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 ประกอบด้วยหน่วยการเรียนรู้ดังนี้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 พระพุทธ

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 พระธรรม

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 พระสงฆ์

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การปฏิบัติตนเป็นชาวพุทธที่ดี

คู่มือครู แผนการจัดการเรียนรู้เล่มนี้ได้นำเสนอรายละเอียดไว้ครบถ้วนตามแนวทางการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังได้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนได้พัฒนาองค์ความรู้ สมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้อย่างครบถ้วนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ครูควรศึกษาคู่มือครู แผนการจัดการเรียนรู้เล่มนี้ให้ละเอียดเพื่อปรับใช้ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม สถานการณ์ และสภาพของนักเรียน

ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้จะแบ่งแผนการจัดการเรียนรู้ออกเป็นรายชั่วโมง ซึ่งมีจำนวนมากน้อยไม่เท่ากันขึ้นอยู่กับความยาวของเนื้อหาสาระ และในแต่ละหน่วยการเรียนรู้มีองค์ประกอบดังนี้

1. ฝั่งมโนทัศน์เป้าหมายการเรียนรู้และขอบข่ายภาระงาน/ชิ้นงาน แสดงขอบข่ายเนื้อหาการจัดการเรียนรู้ที่ครอบคลุมความรู้ คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ทักษะ/กระบวนการ และภาระงาน/ชิ้นงาน

2. ฝั่งการออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด **Backward Design** (Backward Design Template) เป็นกรอบแนวคิดในการจัดการเรียนรู้ของแต่ละหน่วยการเรียนรู้ แบ่งเป็น 3 ชั้น ได้แก่

ขั้นที่ 1 ผลลัพธ์ปลายทางที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับนักเรียน

ขั้นที่ 2 ภาระงานและการประเมินผลการเรียนรู้ซึ่งเป็นหลักฐานที่แสดงว่านักเรียนมีผลการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้อย่างแท้จริง

ขั้นที่ 3 แผนการจัดการเรียนรู้ จะระบุว่าในหน่วยการเรียนรู้นี้แบ่งเป็นแผนการจัดการเรียนรู้กี่แผน และแต่ละแผนใช้เวลาในการจัดกิจกรรมกี่ชั่วโมง

3. แผนการจัดการเรียนรู้รายชั่วโมง เป็นแผนการจัดการเรียนรู้ตามกรอบแนวคิดการออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Backward Design ประกอบด้วย

3.1 ชื่อแผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยลำดับที่ของแผน ชื่อแผน และเวลาเรียน เช่น แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 ความสำคัญของพระพุทธศาสนา เวลา 3 ชั่วโมง

3.2 สาระสำคัญ เป็นความคิดรวบยอดของเนื้อหาที่นำมาจัดการเรียนรู้ในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้

3.3 ตัวชี้วัดช่วงชั้น เป็นตัวชี้วัดที่ใช้ตรวจสอบนักเรียนหลังจากเรียนจบเนื้อหาที่นำเสนอในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ นั้น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร

3.4 จุดประสงค์การเรียนรู้ เป็นส่วนที่บอกจุดมุ่งหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับนักเรียนภายหลังจากเรียนจบในแต่ละแผน ทั้งในด้านความรู้ (K) ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม (A) และด้านทักษะ/กระบวนการ (P) ซึ่งสอดคล้องสัมพันธ์กับตัวชี้วัดช่วงชั้นและเนื้อหาในแผนการจัดการเรียนรู้ นั้น ๆ

3.5 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เป็นการตรวจสอบผลการจัดการเรียนรู้ว่าหลังจากจัดการเรียนรู้ในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้แล้ว นักเรียนมีพัฒนาการ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามเป้าหมายที่คาดหวังไว้หรือไม่ และมีสิ่งที่จะต้องได้รับการพัฒนาปรับปรุงส่งเสริมในด้านใดบ้าง ดังนั้น ในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้จึงได้ออกแบบวิธีการและเครื่องมือในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ ของนักเรียนไว้อย่างหลากหลาย เช่น การทำแบบทดสอบ การตอบคำถามสั้น ๆ การตรวจผลงาน การสังเกตพฤติกรรมทั้งที่เป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม โดยเน้นการปฏิบัติให้สอดคล้องและเหมาะสมกับตัวชี้วัดและมาตรฐานการเรียนรู้

วิธีการและเครื่องมือในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เหล่านี้ครูสามารถนำไปใช้ประเมินนักเรียนได้ ทั้งในระหว่างการจัดการเรียนรู้และการทำงานกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

3.6 สารการเรียนรู้ เป็นหัวข้อย่อที่นำมาจัดการเรียนรู้ในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้แกนกลาง

3.7 แนวทางบูรณาการ เป็นการเสนอแนะแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในเรื่องที่เรียนรู้ของแต่ละแผนให้เชื่อมโยงสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ เพื่อให้การเรียนรู้สอดคล้องและครอบคลุมสถานการณ์จริง

3.8 กระบวนการจัดการเรียนรู้ เป็นการเสนอแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เนื้อหาในแต่ละเรื่อง โดยใช้แนวคิดและทฤษฎีการเรียนรู้ต่าง ๆ ตามความเหมาะสม ทั้งนี้เพื่อให้ครูนำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งกระบวนการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนได้แก่

- ขั้นที่ 1 นำเข้าสู่บทเรียน
- ขั้นที่ 2 กิจกรรมการเรียนรู้
- ขั้นที่ 3 ฝึกฝนผู้เรียน
- ขั้นที่ 4 นำไปใช้
- ขั้นที่ 5 สรุป

3.9 กิจกรรมเสนอแนะ เป็นกิจกรรมเสนอแนะสำหรับให้นักเรียนได้พัฒนาเพิ่มเติมในด้านต่าง ๆ นอกเหนือจากที่ได้จัดการเรียนรู้มาแล้วในชั่วโมงเรียน กิจกรรมเสนอแนะมี 2 ลักษณะ คือ กิจกรรมสำหรับผู้ที่มีความสามารถพิเศษและต้องการศึกษาค้นคว้าเนื้อหานั้น ๆ ให้ลึกซึ้งกว้างขวางยิ่งขึ้น และกิจกรรมสำหรับการเรียนรู้ให้ครบตามเป้าหมาย ซึ่งมีลักษณะเป็นการซ่อมเสริม

3.10 สื่อ/แหล่งการเรียนรู้ เป็นรายชื่อสื่อการเรียนรู้ทุกประเภทที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งมีทั้งสื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และสื่อบุคคล เช่น หนังสือ เอกสารความรู้ รูปภาพ เครือข่าย อินเทอร์เน็ต วิกิพีเดีย ปรากฏษ์ชาวบ้าน

3.11 บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้ เป็นส่วนที่ให้ครูบันทึกผลการจัดการเรียนรู้ว่าประสบความสำเร็จหรือไม่ มีปัญหาหรืออุปสรรคอะไรเกิดขึ้นบ้าง ได้แก้ไขปัญหาและอุปสรรคนั้นอย่างไร สิ่งที่ไม่ได้ปฏิบัติตามแผนมีอะไรบ้าง และข้อเสนอแนะสำหรับการปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ครั้งต่อไป

นอกจากนี้ยังอำนวยความสะดวกให้ครู โดยจัดทำเอกสารและความรู้เสริมสำหรับครูบันทึกลงในแผ่นซีดี (CD) ประกอบด้วย

1. **มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดช่วงชั้น และสาระการเรียนรู้** กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระที่ 1 ศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม (พระพุทธศาสนา 2 ม.4-6)

2. **โครงการ (Project Work) และแฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio)**

3. **ผังการออกแบบการจัดการเรียนรู้และรูปแบบแผนการจัดการเรียนรู้รายชั่วโมง** ซึ่งออกแบบตามแนวคิด Backward Design

4. **แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนประจำหน่วยการเรียนรู้** เป็นแบบทดสอบเพื่อใช้วัดและประเมินผลนักเรียนก่อนการจัดการเรียนรู้และหลังการจัดการเรียนรู้

5. **แบบทดสอบกลางภาค** เป็นแบบทดสอบเพื่อใช้วัดและประเมินผลการเรียนรู้กลางภาค 3 ด้าน ได้แก่

- 5.1 ด้านความรู้ มีแบบทดสอบทั้งที่เป็นแบบปรนัยและแบบอัตนัย
- 5.2 ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม เป็นตารางการประเมิน
- 5.3 ด้านทักษะ/กระบวนการ เป็นตารางการประเมิน

6. **แบบทดสอบปลายภาค** เป็นแบบทดสอบเพื่อใช้วัดและประเมินผลการเรียนรู้ปลายภาค 3 ด้าน ได้แก่

- 6.1 ด้านความรู้ มีแบบทดสอบทั้งที่เป็นแบบปรนัยและแบบอัตนัย
- 6.2 ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม เป็นตารางการประเมิน
- 6.3 ด้านทักษะ/กระบวนการ เป็นตารางการประเมิน

7. **ใบความรู้ ใบงาน แบบบันทึก และแบบประเมิน**

ครูควรศึกษาแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้พัฒนาครบทุกสมรรถนะสำคัญที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ได้แก่ สมรรถนะในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้ทักษะชีวิต และการใช้เทคโนโลยี รวมถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตร ได้แก่ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ และกิจกรรมเสนอแนะเพื่อการเรียนรู้เพิ่มเติมให้เต็มตามศักยภาพของนักเรียนแต่ละคน ซึ่งได้กำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้แล้ว

นอกจากนี้ ครูสามารถปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสภาพความพร้อมของนักเรียน และสถานการณ์เฉพาะหน้าได้ ซึ่งจะใช้เป็นผลงานเพื่อเลื่อนวิทยฐานะได้ แผนการจัดการเรียนรู้

ได้อำนวยความสะดวกให้ครู โดยได้พิมพ์โครงสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ที่ออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Backward Design ให้ครูเพิ่มเติมเฉพาะส่วนที่ครูปรับปรุงเองไว้ด้วยแล้ว

2. สัญลักษณ์ลักษณะกิจกรรมการเรียนรู้

คู่มือครู แผนการจัดการเรียนรู้ พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 เล่มนี้สามารถใช้คู่กับแบบฝึกหัด รายวิชา พื้นฐานพระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 ซึ่งได้กำหนดสัญลักษณ์กำกับกิจกรรมการเรียนรู้ไว้ทุกกิจกรรมเพื่อช่วยให้ครูและนักเรียนทราบลักษณะของกิจกรรมนั้น ๆ เพื่อการจัดกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมาย สัญลักษณ์ลักษณะกิจกรรมการศึกษามีดังนี้

โครงการ เป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาการคิด การวางแผน และการแก้ปัญหา

การพัฒนากระบวนการคิด เป็นกิจกรรมให้นักเรียนทำเพื่อพัฒนากระบวนการคิดด้านต่าง ๆ

การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นกิจกรรมให้นักเรียนนำความรู้และทักษะไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันให้เกิดประโยชน์สูงสุด

การทำประโยชน์ให้สังคม เป็นกิจกรรมให้นักเรียนปฏิบัติในการทำประโยชน์เพื่อสังคม เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

การปฏิบัติจริง/ฝึกทักษะ เป็นกิจกรรมให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริงหรือฝึกปฏิบัติเพื่อให้เกิดทักษะ อันจะช่วยให้การเรียนรู้เป็นไปตามเป้าหมายอย่างสมบูรณ์และเกิดความเข้าใจที่ถ่องแท้

การศึกษาค้นคว้า/สืบค้น เป็นกิจกรรมให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าหรือสืบค้นข้อมูลจากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองจนเกิดเป็นนิสัย

การสำรวจ เป็นกิจกรรมให้นักเรียนสำรวจ รวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาศึกษาวิเคราะห์ หาเหตุผลผล ฝึกความเป็นผู้รอบคอบ

ทักษะการพูด เป็นกิจกรรมให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะการพูดประเภทต่าง ๆ

ทักษะการเขียน เป็นกิจกรรมให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะการเขียนประเภทต่าง ๆ

กิจกรรมสำหรับกลุ่มพิเศษ เป็นกิจกรรมสำหรับให้นักเรียนใช้พัฒนาการเรียนรู้เพิ่มเติม เพื่อการพัฒนาให้เต็มตามศักยภาพ

กิจกรรมสำหรับซ่อมเสริม เป็นกิจกรรมสำหรับให้นักเรียนใช้เรียนซ่อมเสริมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามตัวชี้วัด

3. การออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Backward Design

การจัดการเรียนรู้หรือการสอนเป็นงานที่ครูทุกคนต้องใช้กลวิธีต่าง ๆ มากมายเพื่อให้นักเรียนสนใจที่จะเรียนรู้และเกิดผลตามที่ครูคาดหวัง การจัดการเรียนรู้จัดเป็นศาสตร์ที่ต้องใช้ความรู้ความสามารถตลอดจนประสบการณ์อย่างมาก ครูบางคนอาจจะละเลยเรื่องของการออกแบบการจัดการเรียนรู้หรือการออกแบบการสอน ซึ่งเป็นงานที่ครูจะต้องทำก่อนการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้

การออกแบบการจัดการเรียนรู้ทำอย่างไร ทำไมจึงต้องออกแบบการจัดการเรียนรู้

ครูทุกคนผ่านการศึกษาและได้เรียนรู้เกี่ยวกับการออกแบบการจัดการเรียนรู้มาแล้ว ในอดีตการออกแบบการจัดการเรียนรู้จะเริ่มต้นจากการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ การวางแผนการจัดการเรียนรู้ การดำเนินการจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ปัจจุบันการเรียนรู้ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เข้ามากระทบต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งนักเรียนสามารถเรียนรู้ได้จากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่รอบตัว ดังนั้นการออกแบบการจัดการเรียนรู้จึงเป็นกระบวนการสำคัญที่ครูจำเป็นต้องดำเนินการให้เหมาะสมกับศักยภาพของนักเรียนแต่ละคน

แกรนต์ วิกกินส์ (Grant Wiggins) และเจย์ แมกไทท์ (Jay McTighe) นักการศึกษาชาวอเมริกันได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเรียกว่า Backward Design อันเป็นการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่ครูจะต้องกำหนดผลลัพธ์ปลายทางที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับนักเรียนก่อน โดยทั้งสองให้ชื่อว่า ความเข้าใจที่คงทน (Enduring Understanding) เมื่อกำหนดความเข้าใจที่คงทนได้แล้ว ครูจะต้องบอกให้ได้ว่าความเข้าใจที่คงทนของนักเรียนนี้เกิดจากอะไร นักเรียนจะต้องมีหรือแสดงพฤติกรรมอะไรบ้าง ครูมีหรือใช้วิธีการวัดอะไรบ้างที่จะบอกนักเรียนมีหรือแสดงพฤติกรรมเหล่านั้นแล้ว จากนั้นครูจึงนึกถึงวิธีการจัดการเรียนรู้ที่จะทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจที่คงทนต่อไป

แนวคิด Backward Design

Backward Design เป็นการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ผลลัพธ์ปลายทางเป็นหลัก ซึ่งผลลัพธ์ปลายทางนี้จะเกิดขึ้นกับนักเรียนก็ต่อเมื่อจบหน่วยการเรียนรู้ ทั้งนี้ครูจะต้องออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรอบแนวคิดที่เป็นเหตุเป็นผล มีความสัมพันธ์กัน จากนั้นจึงจะลงมือเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ขยายรายละเอียดเพิ่มเติมให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพต่อไป

กรอบแนวคิดหลักของการออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Backward Design มีขั้นตอนหลักที่สำคัญ 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 กำหนดผลลัพธ์ปลายทางที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับนักเรียน

ขั้นที่ 2 กำหนดภาระงานและการประเมินผลการเรียนรู้ซึ่งเป็นหลักฐานที่แสดงว่านักเรียน

มีผลการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้อย่างแท้จริง

ขั้นที่ 3 วางแผนการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 กำหนดผลลัพธ์ปลายทางที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับนักเรียน

ก่อนที่จะกำหนดผลลัพธ์ปลายทางที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับนักเรียนนั้น ครูควรตอบคำถามสำคัญต่อไปนี้

1. นักเรียนควรจะมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถทำอะไรได้บ้าง
2. เนื้อหาสาระใดบ้างที่มีความสำคัญต่อการสร้างความเข้าใจของนักเรียนและความเข้าใจที่คงทน (Enduring Understanding) ที่ครูต้องการจัดการเรียนรู้ให้แก่แก่นักเรียนมีอะไรบ้าง

เมื่อจะตอบคำถามสำคัญดังกล่าวข้างต้น ให้ครุ่นนึกถึงเป้าหมายของการศึกษา มาตรฐานการเรียนรู้ ด้านเนื้อหาในระดับชาติที่ปรากฏอยู่ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 รวมทั้ง มาตรฐานการเรียนรู้ระดับเขตพื้นที่การศึกษาหรือท้องถิ่น การทบทวนความคาดหวังของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เนื่องจากมาตรฐานแต่ละระดับจะมีความสัมพันธ์กับเนื้อหาสาระต่าง ๆ ซึ่งมีความแตกต่างคลลกันไป ด้วยเหตุนี้ขั้นที่ 1 ของ Backward Design ครูจึงต้องจัดลำดับความสำคัญ และเลือกผลลัพธ์ปลายทางของนักเรียน ซึ่งเป็นผลการเรียนรู้ที่เกิดจากความเข้าใจที่คงทนต่อไป

ความเข้าใจที่คงทนของนักเรียน

ความเข้าใจที่คงทนคืออะไร ความเข้าใจที่คงทนเป็นความรู้ที่ลึกซึ้ง ได้แก่ ความคิดรวบยอด ความสัมพันธ์ และหลักการของเนื้อหาและวิชาที่นักเรียนเรียนรู้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ เป็นความรู้ที่อิงเนื้อหา ความรู้ที่เกิดจากการสะสมข้อมูลต่าง ๆ ของนักเรียนและเป็นองค์ความรู้ที่นักเรียนสร้างขึ้นด้วยตนเอง

การเขียนความเข้าใจที่คงทนในการออกแบบการจัดการเรียนรู้

ถ้าความเข้าใจที่คงทนหมายถึงสาระสำคัญของสิ่งที่จะเรียนรู้แล้ว ครูควรจะรู้ว่าสาระสำคัญหมายถึงอะไร คำว่า สาระสำคัญ มาจากคำว่า Concept ซึ่งนักการศึกษาของไทยแปลเป็นภาษาไทยว่า สาระสำคัญ ความคิดรวบยอด มโนทัศน์ มโนคติ และสังกัป ซึ่งการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้นิยมใช้คำว่า สาระสำคัญ

สาระสำคัญเป็นข้อความที่แสดงแก่นหรือเป้าหมายเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เพื่อให้ได้ข้อสรุปรวม และข้อแตกต่างเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยอาจครอบคลุมข้อเท็จจริง กฎ ทฤษฎี ประเด็น และการสรุป สาระสำคัญและข้อความที่มีลักษณะรวบยอดอย่างอื่น

ประเภทของสาระสำคัญ

1. ระดับกว้าง (Broad Concept)
2. ระดับการนำไปใช้ (Operative Concept หรือ Functional Concept)

ตัวอย่างสาระสำคัญระดับกว้าง

- การบริหารจัดการและการเจริญปัญญามีประโยชน์ต่อผู้ปฏิบัติหลายประการ

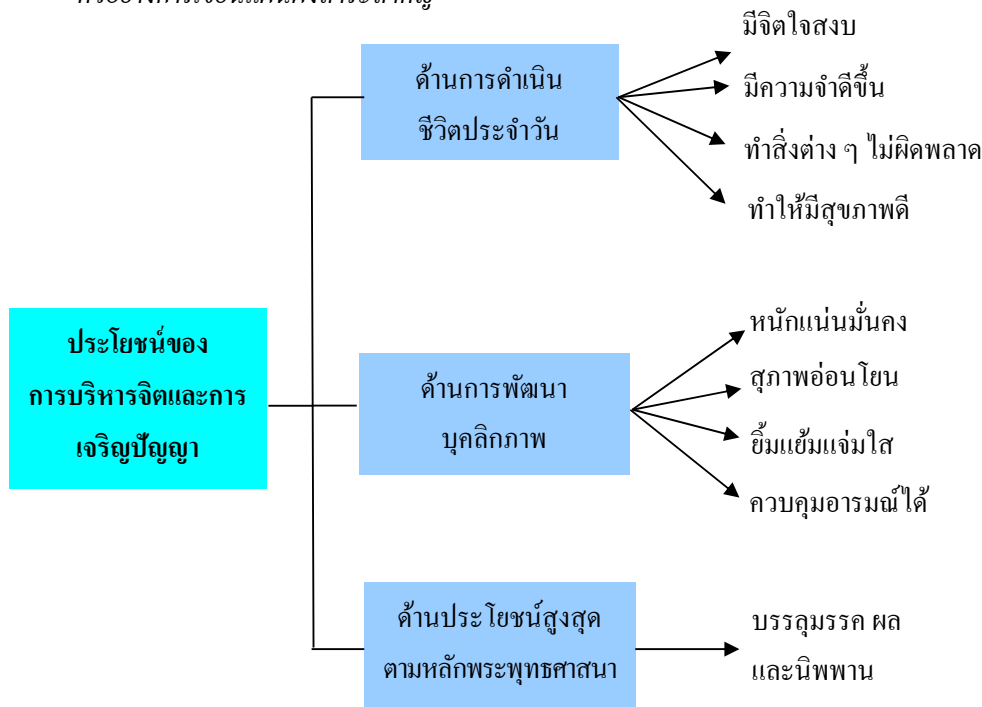
ตัวอย่างสาระสำคัญระดับการนำไปใช้

- การบริหารจัดการและการเจริญปัญญามีประโยชน์ต่อผู้ปฏิบัติ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการดำเนินชีวิตประจำวัน ด้านการพัฒนาบุคลิกภาพ และด้านประโยชน์สูงสุดตามหลักพระพุทธศาสนา

แนวทางการเขียนสาระสำคัญ

1. ให้เขียนสาระสำคัญของทุกเรื่อง โดยแยกเป็นข้อ ๆ (จำนวนข้อของสาระสำคัญจะเท่ากับจำนวนเรื่อง)
2. การเขียนสาระสำคัญที่ดีควรเป็นสาระสำคัญระดับการนำไปใช้
3. สาระสำคัญต้องครอบคลุมประเด็นสำคัญครบถ้วน เพราะหากขาดส่วนใดไปแล้วจะทำให้ นักเรียนรับสาระสำคัญที่ผิดไปทันที
4. การเขียนสาระสำคัญที่จะให้ครอบคลุมประเด็นสำคัญ วิธีการหนึ่ง คือ การเขียนแผนผัง สาระสำคัญ

ตัวอย่างการเขียนแผนผังสาระสำคัญ

สาระสำคัญของประโยชน์ของการบริหารจัดการและการเจริญปัญญา: การบริหารจัดการและการเจริญปัญญามีประโยชน์ต่อผู้ปฏิบัติ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการดำเนินชีวิตประจำวัน ด้านการพัฒนาบุคลิกภาพ และด้านประโยชน์สูงสุดตามหลักพระพุทธศาสนา

5. การเขียนสาระสำคัญเกี่ยวกับเรื่องใดควรเขียนลักษณะเด่นที่มองเห็นได้หรือนึกได้ออกมาเป็นข้อ ๆ แล้วจำแนกลักษณะเหล่านั้นเป็นลักษณะจำเพาะและลักษณะประกอบ
6. การเขียนข้อความที่เป็นสาระสำคัญควรใช้ภาษาที่มีการจัดกลายอย่างดี เลี่ยงคำที่มีความหมายกำกวมหรือฟุ่มเฟือย

ตัวอย่างการเขียนสาระสำคัญ เรื่อง พุทธสาวก

พุทธสาวก	ลักษณะจำเพาะ	ลักษณะประกอบ
นับถือพระพุทธศาสนา	—	✓
มีชีวิตอยู่ในสมัยที่พระพุทธเจ้ายังทรงมีพระชนม์อยู่	✓	—
บรรลุนิพพานขั้นใดขั้นหนึ่ง	✓	—
มีคุณธรรมที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่าง	—	✓
เป็นผู้ชาย	✓	—
เป็นพระสงฆ์	—	✓
เป็นคฤหัสถ์	—	✓

สาระสำคัญของพุทธสาวก: พุทธสาวก คือ สาวกของพระพุทธเจ้าที่เป็นผู้ชาย ซึ่งมีชีวิตอยู่ในสมัยที่พระพุทธเจ้ายังทรงมีพระชนม์อยู่ และบรรลุนิพพานขั้นใดขั้นหนึ่ง จะเป็นพระสงฆ์หรือคฤหัสถ์ก็ได้ แต่มีคุณธรรมที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่าง และนับถือพระพุทธศาสนา

ขั้นที่ 2 กำหนดภาระงานและการประเมินผลการเรียนรู้ซึ่งเป็นหลักฐานที่แสดงว่านักเรียนมีผลการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้อย่างแท้จริง

เมื่อครูกำหนดผลลัพธ์ปลายทางที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับนักเรียนแล้ว ก่อนที่จะดำเนินการขั้นต่อไป ขอให้ครูตอบคำถามสำคัญต่อไปนี้

- นักเรียนมีพฤติกรรมหรือแสดงออกในลักษณะใดจึงทำให้ครูทราบว่า นักเรียนบรรลุผลลัพธ์ปลายทางตามที่กำหนดไว้แล้ว

- ครูมีหลักฐานหรือใช้วิธีการใดที่สามารถระบุได้ว่า นักเรียนมีพฤติกรรมหรือแสดงออกตามผลลัพธ์ปลายทางที่กำหนดไว้

การออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Backward Design เน้นให้ครูรวบรวมหลักฐานการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่จำเป็นและมีหลักฐานเพียงพอที่จะกล่าวได้ว่า การจัดการเรียนรู้ทำให้นักเรียนเกิดผลสัมฤทธิ์แล้ว ไม่ใช่เรียนแค่ให้จบตามหลักสูตรหรือเรียนตามชุดของกิจกรรมการเรียนรู้ที่ครูกำหนดไว้เท่านั้น วิธีการของ Backward Design ต้องการกระตุ้นให้ครูกำลังหน้าว่า ครูควรกำหนดและรวบรวมหลักฐานเชิงประจักษ์อะไรบ้างก่อนที่จะออกแบบหน่วยการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักฐานดังกล่าวควรจะเป็นหลักฐานที่สามารถใช้เป็นข้อมูลย้อนกลับที่มีประโยชน์สำหรับนักเรียนและครูได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ ครูควรใช้วิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้แบบต่อเนื่องอย่างไม่เป็นทางการและเป็นทางการตลอดระยะเวลาที่ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ นักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ต้องการให้ครูทำการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เรียกว่า *สอนไปวัดผลไป*

จึงกล่าวได้ว่า ขั้นนี้ครูควรนึกถึงพฤติกรรมหรือการแสดงออกของนักเรียน โดยพิจารณาจากผลงานหรือชิ้นงานที่เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักเรียนเกิดผลลัพธ์ปลายทางตามเกณฑ์ที่

กำหนดไว้แล้ว และเกณฑ์ที่ใช้ประเมินควรเป็นเกณฑ์คุณภาพในรูปของมิติคุณภาพ (Rubrics) อย่างไรก็ตาม ครูอาจจะมีหลักฐานหรือใช้วิธีการอื่น ๆ เช่น การทดสอบก่อนและหลังเรียน การสัมภาษณ์ การศึกษาค้นคว้า การฝึกปฏิบัติขณะเรียนรู้ประกอบด้วยก็ได้

หลังจากที่ครูได้กำหนดผลลัพธ์ปลายทางที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับนักเรียนแล้ว ครูควรกำหนดภาระงานและวิธีการประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งเป็นหลักฐานที่แสดงว่านักเรียนมีผลการเรียนรู้ตามผลลัพธ์ปลายทางที่กำหนดไว้แล้ว

ภาระงาน หมายถึง งานหรือกิจกรรมที่กำหนดให้นักเรียนปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุตามจุดประสงค์การเรียนรู้/ตัวชี้วัดช่วงชั้น/มาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ ลักษณะสำคัญของงานจะต้องเป็นงานที่สอดคล้องกับชีวิตจริงในชีวิตประจำวัน เป็นเหตุการณ์จริงมากกว่ากิจกรรมที่จำลองขึ้นเพื่อใช้ในการทดสอบ ซึ่งเรียกว่างานที่ปฏิบัติเป็นงานที่มีความหมายต่อนักเรียน (Meaningful Task) นอกจากนี้งานและกิจกรรมจะต้องมีขอบเขตที่ชัดเจน สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้/ตัวชี้วัดช่วงชั้น/มาตรฐานการเรียนรู้ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับนักเรียน

ทั้งนี้เมื่อได้ภาระงานครบถ้วนตามที่ต้องการแล้ว ครูจะต้องนึกถึงวิธีการและเครื่องมือที่จะใช้วัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนซึ่งมีอยู่มากมายหลายประเภท ครูจะต้องเลือกให้เหมาะสมกับภาระงานที่นักเรียนปฏิบัติ

ตัวอย่างภาระงานเรื่อง ความสำคัญของพระพุทธศาสนา รวมทั้งการกำหนดวิธีการวัดและประเมินผล การเรียนรู้ของนักเรียนดังตาราง

ตัวอย่างภาระงาน/ชิ้นงาน แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 ความสำคัญของพระพุทธศาสนา

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส 1.1 รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่นและปฏิบัติ ตามหลักธรรมเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

จุดประสงค์ การเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	ภาระงาน/ชิ้นงาน	การวัดและประเมินผล			กิจกรรม การเรียนรู้	สื่อการเรียนรู้
			วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์		
1. วิเคราะห์ ลักษณะ ประชาธิปไตย ในพระพุทธ- ศาสนาได้	ลักษณะ ประชาธิปไตย พระพุทธศาสนา	1. การอภิปรายกลุ่ม 2. การนำเสนอ ผลงาน	1. ชักถาม ความรู้ 2. ตรวจสอบ 3. ประเมิน พฤติกรรม การทำงาน เป็นรายบุคคล และเป็นกลุ่ม	1. แบบชักถาม 2. แบบ ตรวจสอบ ผลงาน 3. แบบประเมิน พฤติกรรม การทำงาน เป็นรายบุคคล และเป็นกลุ่ม	1. เกณฑ์คุณภาพ 4 ระดับ 2. เกณฑ์คุณภาพ 4 ระดับ 3. เกณฑ์คุณภาพ 4 ระดับ	ชักถามความรู้ อภิปรายกลุ่มย่อย และนำเสนอ ผลการอภิปราย หน้าชั้นเรียน	1. แบบทดสอบก่อนเรียน หรือหลังเรียน 2. ใบงาน 3. ประเด็นการอภิปราย 4. แบบประเมิน พฤติกรรมใน การทำงานเป็น รายบุคคลและ เป็นกลุ่ม 6. หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน 7. แบบฝึกทักษะ รายวิชาพื้นฐาน 8. คู่มือการสอน
2. วิเคราะห์ หลักการของ พระพุทธ- ศาสนากับหลัก วิทยาศาสตร์ ได้							
3. วิเคราะห์การ ฝึกฝนและ พัฒนาตนเอง							

<p>การฟังตนเอง และการมุ่ง อิสรภาพใน พระพุทธ- ศาสนาได้</p> <p>4. วิเคราะห์ ความสำคัญ ของพระพุทธ- ศาสนาเกี่ยวกับ การเมืองและ สันติภาพ</p> <p>5. เห็นคุณค่าและ ความสำคัญ ของพระพุทธ- ศาสนา</p>							<p>พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6</p> <p>9. สื่อการเรียนรู้ PowerPoint รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6</p>
---	--	--	--	--	--	--	--

การสร้างความเข้าใจที่คงทน

ความเข้าใจที่คงทนจะเกิดขึ้นได้ นักเรียนจะต้องมีความสามารถ 6 ประการ ได้แก่

1. การอธิบาย ชี้แจง เป็นความสามารถที่นักเรียนแสดงออกโดยการอธิบายหรือชี้แจงในสิ่งที่เรียนรู้ได้อย่างถูกต้อง สอดคล้อง มีเหตุผล และเป็นระบบ
2. การแปลความและตีความ เป็นความสามารถที่นักเรียนแสดงออกโดยการแปลความและตีความได้อย่างมีความหมาย ตรงประเด็น กระชับ และทะลุปรุโปร่ง
3. การประยุกต์ ดัดแปลง และนำไปใช้ เป็นความสามารถที่นักเรียนแสดงออกโดยการนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล
4. การมีมุมมองที่หลากหลาย เป็นความสามารถที่นักเรียนแสดงออกโดยการมีมุมมองที่น่าเชื่อถือ เป็นไปได้ มีความลึกซึ้ง แจ่มชัด และแปลกใหม่
5. การให้ความสำคัญและใส่ใจในความรู้ลึกของผู้อื่น เป็นความสามารถที่นักเรียนแสดงออกโดยการมีความละเอียดรอบคอบ เปิดเผย รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ระมัดระวังที่จะไม่ให้เกิดความกระทบกระเทือนต่อผู้อื่น

6. การรู้จักตนเอง เป็นความสามารถที่นักเรียนแสดงออกโดยการมีความตระหนักรู้ สามารถประมวลผลข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ปรับตัวได้ รู้จักใคร่ครวญ และมีความเฉลียวฉลาด

นอกจากนี้ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดสมรรถนะสำคัญของนักเรียนหลังจากสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษา ถ่ายทอดความคิด ความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเอง เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

2. ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดอย่างเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

3. ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรม และข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคม และสิ่งแวดล้อม

4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่ร่วมกันใน

สังคม ด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือกและใช้เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ มีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคมในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณธรรม

นอกจากสมรรถนะสำคัญของนักเรียนหลังจากสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรที่กล่าวแล้วข้างต้น หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ดังนี้

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ เป็นคุณลักษณะที่แสดงออกถึงการเป็นพลเมืองดีของชาติ ชำรงไว้ซึ่งความเป็นชาติไทย ศรัทธา ยึดมั่นในศาสนา และเคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ผู้ที่รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ จะแสดงออกถึงการเป็นพลเมืองดีของชาติ มีความสามัคคีปรองดอง ภูมิใจ เชิดชูความเป็นชาติไทย ปฏิบัติตนตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ และแสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์

2. ซื่อสัตย์สุจริต เป็นคุณลักษณะที่แสดงออกถึงการยึดมั่นในความถูกต้อง ประพฤติตรงตามความเป็นจริงต่อตนเองและผู้อื่นทั้งทางกาย วาจา และใจ ผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต จะประพฤติตรงตามความเป็นจริงทั้งทางกาย วาจา ใจ และยึดหลักความจริง ความถูกต้องในการดำเนินชีวิต มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำผิด

3. มีวินัย เป็นคุณลักษณะที่แสดงออกถึงการยึดมั่นในข้อตกลง กฎเกณฑ์ และระเบียบข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียน และสังคม ผู้ที่มีวินัยจะปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ และระเบียบข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียน และสังคมเป็นปกติวิสัย ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น

4. ใฝ่เรียนรู้ เป็นคุณลักษณะที่แสดงออกถึงความตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียน แสวงหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ผู้ที่ใฝ่เรียนรู้จะแสดงออกถึงความตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียนและเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ แสวงหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ ด้วยการเลือกใช้สื่ออย่างเหมาะสม บันทึกความรู้ วิเคราะห์ สรุปเป็นองค์ความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถ่ายทอด เผยแพร่ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

5. อยู่อย่างพอเพียง เป็นคุณลักษณะที่แสดงออกถึงการดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล รอบคอบ มีคุณธรรม มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ผู้ที่อยู่อย่างพอเพียงจะดำเนินชีวิตอย่างประมาณตน มีเหตุผล รอบคอบ ระมัดระวัง อยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยความรับผิดชอบ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่าง ๆ มีการวางแผนป้องกันความเสี่ยงและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

6. มุ่งมั่นในการทำงาน เป็นคุณลักษณะที่แสดงออกถึงความตั้งใจและรับผิดชอบในการทำหน้าที่ การงานด้วยความเพียรพยายาม อดทน เพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย ผู้ที่มุ่งมั่นในการทำงานจะ

แสดงออกถึงความตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเพียรพยายาม ทุ่มเทกำลังกาย กำลังใจ ในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่กำหนดด้วยความรับผิดชอบ และมีความภาคภูมิใจในผลงาน

7. รักความเป็นไทย เป็นคุณลักษณะที่แสดงออกถึงความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่า ร่วมอนุรักษ์ สืบทอด ภูมิปัญญาไทย ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรม ใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้อย่างถูกต้อง และเหมาะสม ผู้ที่รักความเป็นไทยจะมีความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่า ชื่นชม มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ สืบทอด เผยแพร่ภูมิปัญญาไทย ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมไทย มีความกตัญญูทักท้วงที่ ใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

8. มีจิตสาธารณะ เป็นคุณลักษณะที่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น ชุมชน และสังคม ด้วยความเต็มใจ กระตือรือร้น โดยไม่หวังผลตอบแทน ผู้ที่มีจิตสาธารณะจะเป็นผู้ให้และช่วยเหลือผู้อื่น แบ่งปันความสุขส่วนตนเพื่อทำประโยชน์แก่ส่วนรวม เข้าใจ เห็นใจผู้ที่มีความเดือดร้อน อาสาช่วยเหลือสังคม อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วยร่างกาย สติปัญญา ลงมือปฏิบัติ เพื่อแก้ปัญหา หรือร่วมสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามให้เกิดในชุมชน โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน

ดังนั้นการกำหนดภาระงานให้นักเรียนปฏิบัติ รวมทั้งการเลือกวิธีการและเครื่องมือประเมินผลการเรียนรู้ นั้น ครูควรคำนึงถึงความสามารถของนักเรียน 6 ประการตามแนวคิด Backward Design สมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนหลังจากสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น เพื่อให้ภาระงาน วิธีการ และเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้ครอบคลุมสิ่งที่สะท้อนผลลัพธ์ปลายทางที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับนักเรียนอย่างแท้จริง

นอกจากนี้ การออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Backward Design ในขั้นที่ 2 นี้ ครูจะต้องคำนึงถึงภาระงาน วิธีการ เครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่มีความเที่ยงตรง ความเชื่อถือได้ มีประสิทธิภาพ ตรงกับสภาพจริง มีความยืดหยุ่น และสร้างความสบายใจแก่นักเรียนเป็นสำคัญ

ขั้นที่ 3 วางแผนการจัดการเรียนรู้

เมื่อครูมีความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับการกำหนดผลลัพธ์ปลายทางที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับนักเรียน รวมทั้งกำหนดภาระงานและการประเมินผลการเรียนรู้ซึ่งเป็นหลักฐานที่แสดงว่านักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้อย่างแท้จริงแล้ว ขั้นต่อไปครูควรนึกถึงกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่จะจัดให้นักเรียน การที่ครูจะนึกถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะจัดให้นักเรียนได้นั้น ครูควรตอบคำถามสำคัญต่อไปนี้

- ถ้าครูต้องการจะจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนเกิดความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริง ความคิดรวบยอด หลักการ และทักษะกระบวนการต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับนักเรียน ซึ่งจะทำให้นักเรียนเกิดผลลัพธ์ปลายทางตามที่กำหนดไว้ รวมทั้งเกิดเป็นความเข้าใจที่คงทนต่อไปนั้น ครูสามารถใช้วิธีการง่าย ๆ อะไรบ้าง

- กิจกรรมการเรียนรู้ที่จะช่วยเป็นสื่อให้นักเรียนเกิดความรู้และทักษะที่จำเป็นมีอะไรบ้าง

- สื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่เหมาะสมและดีที่สุดซึ่งจะทำให้นักเรียนบรรลุตามมาตรฐานของหลักสูตรมีอะไรบ้าง

- กิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ควรจัดกิจกรรมใดก่อนและควรจัดกิจกรรมใดหลัง
- กิจกรรมต่าง ๆ ออกแบบไว้เพื่อตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียนหรือไม่ เพราะเหตุใด

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อให้ให้นักเรียนเกิดผลลัพธ์ปลายทางตามแนวคิด Backward Design นั้น วิกกินส์และแมกไทได้เสนอแนะให้ครูเขียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดของ **WHERE TO** (ไปที่ไหน) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

W แทน กิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดให้ นั้นจะต้องช่วยให้นักเรียนรู้ว่าหน่วยการเรียนรู้นี้จะดำเนินไปในทิศทางใด (Where) และสิ่งที่คาดหวังคืออะไร (What) มีอะไรบ้างที่ช่วยให้ครูทราบว่านักเรียนมีความรู้พื้นฐานและความสนใจอะไรบ้าง

H แทน กิจกรรมการเรียนรู้ควรดึงดูดความสนใจของนักเรียนทุกคน (Hook) ทำให้นักเรียนเกิดความสนใจในสิ่งที่จะเรียนรู้ (Hold) และใช้สิ่งที่น่าสนใจเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้

E แทน กิจกรรมการเรียนรู้ควรส่งเสริมและจัดให้ (Equip) นักเรียนได้มีประสบการณ์ (Experience) ในแนวคิดหลัก/ความคิดรวบยอด และสำรวจ รวมทั้งวินิจฉัย (Explore) ในประเด็นต่าง ๆ ที่น่าสนใจ

R แทน กิจกรรมการเรียนรู้ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้คิดทบทวน (Rethink) ปรับ (Revise) ความเข้าใจในความรู้และงานที่ปฏิบัติ

E แทน กิจกรรมการเรียนรู้ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ประเมิน (Evaluate) ผลงานและสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้

T แทน กิจกรรมการเรียนรู้ควรออกแบบ (Tailored) สำหรับนักเรียนเป็นรายบุคคลเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจ และความสามารถที่แตกต่างกันของนักเรียน

O แทน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ให้เป็นระบบ (Organized) ตามลำดับการเรียนรู้ของนักเรียน และกระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้ตั้งแต่เริ่มแรกและตลอดไป ทั้งนี้เพื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตว่า การวางแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีการกำหนดวิธีการจัดการเรียนรู้ การลำดับบทเรียน รวมทั้งสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่เฉพาะเจาะจงนั้นจะประสบผลสำเร็จได้ ก็ต่อเมื่อครูได้มีการกำหนดผลลัพธ์ปลายทาง หลักฐาน และวิธีการวัดและประเมินผลที่แสดงว่านักเรียนมีผลการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้อย่างแท้จริงแล้ว การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นเพียงสื่อที่จะนำไปสู่เป้าหมายความสำเร็จที่ต้องการเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ถ้าครูมีเป้าหมายที่ชัดเจนก็จะช่วยให้การวางแผนการจัดการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สามารถทำให้นักเรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ตามที่กำหนดไว้ได้

โดยสรุปจึงกล่าวได้ว่า ขั้นตอนในการค้นหาสื่อการเรียนรู้ แหล่งการเรียนรู้ และกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องเหมาะสมกับนักเรียน กิจกรรมที่กำหนดขึ้นควรเป็นกิจกรรมที่จะส่งเสริมให้นักเรียนสามารถสร้างและสรุปเป็นความคิดรวบยอดและหลักการที่สำคัญของสาระที่เรียนรู้ ก่อให้เกิดความเข้าใจที่ถ่องแท้ รวมทั้งความรู้สึกและค่านิยมที่ดีไปพร้อม ๆ กับทักษะความชำนาญ

ผังการออกแบบการจัดการเรียนรู้

(Backward Design Template)

หน่วยการเรียนรู้ที่ _____

ขั้นที่ 1 ผลลัพธ์ปลายทางที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับนักเรียน	
ตัวชี้วัดช่วงชั้น _____	
ความเข้าใจที่คงทนของนักเรียน นักเรียนจะเข้าใจว่า...	คำถามสำคัญที่ทำให้เกิดความเข้าใจที่คงทน
1. _____ 2. _____	1. _____ 2. _____
ความรู้ของนักเรียนที่นำไปสู่ความเข้าใจที่คงทน นักเรียนจะรู้ว่า...	ทักษะ/ความสามารถของนักเรียนที่จะนำไปสู่ความเข้าใจที่คงทน นักเรียนจะสามารถ...
1. _____ 2. _____	1. _____ 2. _____
ขั้นที่ 2 ภาระงานและการประเมินผลการเรียนรู้ซึ่งเป็นหลักฐานที่แสดงว่านักเรียนมีผลการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้ อย่างแท้จริง	
1. ภาระงานที่นักเรียนต้องปฏิบัติ 1.1 _____ 1.2 _____	
2. วิธีการและเครื่องมือประเมินผลการเรียนรู้ 2.1 วิธีการประเมินผลการเรียนรู้ 1) _____ 2) _____	2.2 เครื่องมือประเมินผลการเรียนรู้ 1) _____ 2) _____
3. สิ่งที่มีงประเมิน 3.1 _____ 3.2 _____ 3.3 _____	
ขั้นที่ 3 แผนการจัดการเรียนรู้	
_____	
_____	

รูปแบบแผนการจัดการเรียนรู้รายชั่วโมง

รูปแบบแผนการจัดการเรียนรู้รายชั่วโมงจากการออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Backward Design เขียนโดยใช้รูปแบบของแผนการจัดการเรียนรู้แบบเรียงหัวข้อ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ชื่อแผน... (ระบุชื่อและลำดับที่ของแผนการจัดการเรียนรู้)

ชื่อเรื่อง... (ระบุชื่อเรื่องที่จะทำการจัดการเรียนรู้)

สาระที่... (ระบุสาระที่ใช้จัดการเรียนรู้)

เวลา... (ระบุระยะเวลาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ต่อ 1 แผน)

หน่วยการเรียนรู้ที่... (ระบุลำดับที่และชื่อของหน่วยการเรียนรู้)

ชั้น... (ระบุชั้นที่จัดการเรียนรู้)

สาระสำคัญ... (เขียนความคิดรวบยอดหรือมโนทัศน์ของหัวเรื่องที่จะจัดการเรียนรู้)

ตัวชี้วัดช่วงชั้น... (ระบุตัวชี้วัดช่วงชั้นที่ใช้เป็นเป้าหมายของแผนการจัดการเรียนรู้)

จุดประสงค์การเรียนรู้... (กำหนดให้สอดคล้องกับสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนหลังจากสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งประกอบด้วยด้านความรู้ (Knowledge: K) ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม (Affective: A) และด้านทักษะ/กระบวนการ (Performance: P))

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้... (ระบุวิธีการและเครื่องมือวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน)

สาระการเรียนรู้... (ระบุสาระและเนื้อหาที่ใช้จัดการเรียนรู้ อาจเขียนเฉพาะหัวเรื่องก็ได้)

แนวทางการบูรณาการ... (เสนอแนะและระบุกิจกรรมของกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นที่บูรณาการร่วมกัน)

กระบวนการจัดการเรียนรู้... (กำหนดให้สอดคล้องกับธรรมชาติของกลุ่มสาระการเรียนรู้และการบูรณาการข้ามสาระการเรียนรู้)

กิจกรรมเสนอแนะ... (ระบุรายละเอียดของกิจกรรมที่นักเรียนควรปฏิบัติเพิ่มเติม)

สื่อ/แหล่งการเรียนรู้... (ระบุสื่อ อุปกรณ์ และแหล่งการเรียนรู้ที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้)

บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้... (ระบุรายละเอียดของผลการจัดการเรียนรู้ตามแผนที่กำหนดไว้ อาจนำเสนอข้อเด่นและข้อด้อยให้เป็นข้อมูลที่สามารถใช้เป็นส่วนหนึ่งของการทบทวนในชั้นเรียนได้)

ในส่วนของการเขียนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นั้น ให้ครูที่เขียนแผนการจัดการเรียนรู้ นำขั้นตอนหลักของเทคนิคและวิธีการของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เช่น การเรียนแบบแก้ปัญหา การศึกษาเป็นรายบุคคล การอภิปรายกลุ่มย่อย/กลุ่มใหญ่ การฝึกปฏิบัติการ การสืบค้นข้อมูล ฯลฯ มาเขียนในขั้นสอน โดยให้คำนึงถึงธรรมชาติของกลุ่มสาระการเรียนรู้

การใช้แนวคิดของการออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Backward Design จะช่วยให้ครูมีความมั่นใจในการจัดการเรียนรู้และใช้แผนการจัดการเรียนรู้ของ ในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

4. เทคนิคและวิธีการจัดการเรียนรู้–การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

พระพุทธศาสนา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 24 (2) และ (3) ได้ระบุแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยเน้นการฝึกทักษะกระบวนการคิด การฝึกทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย การฝึกปฏิบัติจริง และการประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อการป้องกันและแก้ปัญหา ดังนั้น เพื่อให้การจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับนโยบายดังกล่าวนี้ การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ในคู่มือครู แผนการจัดการเรียนรู้ พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 เล่มนี้จึงยึดแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Child-centered) เน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และเน้นการเรียนรู้แบบบูรณาการที่ผสมผสานเชื่อมโยงสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ กับหัวข้อเรื่องหรือประเด็นที่สอดคล้องกับชีวิตจริง เพื่อให้ให้นักเรียนเกิดการพัฒนานาในองค์กรร่วม เป็นธรรมชาติ สอดคล้องกับสภาพและปัญหาที่เกิดขึ้นในวิถีชีวิตของนักเรียน

แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้เปลี่ยนแปลงบทบาทของครูจากการเป็นผู้ชี้แนะหรือถ่ายทอดความรู้ไปเป็นผู้ช่วยเหลือ อำนวยความสะดวก และส่งเสริมสนับสนุนนักเรียนโดยใช้วิธีการต่าง ๆ อย่างหลากหลายรูปแบบ เพื่อให้นักเรียนเกิดการสร้างสรรค์ความรู้และนำความรู้ไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ คู่มือครู แผนการจัดการเรียนรู้ พระพุทธศาสนา เล่มนี้จึงได้นำเสนอแนวการสอนพุทธวิธีมาเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

1. วิธีสอนแบบอุปมาอุปไมย เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้โดยการบรรยายเนื้อหาเปรียบเทียบกับคน สัตว์ หรือสิ่งของ เพื่อให้นักเรียนเข้าใจและมองเห็นภาพ เกิดมโนทัศน์ง่าย ชัดเจน และสมจริง วิธีการนี้ใช้สำหรับเนื้อหาที่เป็นนามธรรมหรือเรื่องที่เข้าใจยาก เปรียบเทียบกับสิ่งที่นักเรียนจะเข้าใจและมองเห็นเป็นรูปธรรมได้

2. วิธีสอนแบบปวงจาวิสดา เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ใช้การถาม-ตอบระหว่างครูกับนักเรียน หรือนักเรียนกับนักเรียน ในการถาม-ตอบนี้ ครูจะไม่ตอบคำถามเอง แต่จะกระตุ้นเร้าหรือส่งเสริมให้นักเรียนช่วยกันตอบ ซึ่งจะทำให้นักเรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น

3. วิธีสอนแบบธรรมสาธกัจฉา เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ครูเสนอสถานการณ์ที่เป็นปัญหาของการปฏิบัติศีล หรือการขาดหลักธรรม ให้นักเรียนสนทนากันจนได้ข้อสรุปความรู้ทางธรรม วิธีสอนแบบนี้เหมาะกับนักเรียนที่มีพื้นฐานความรู้ในเนื้อหาพอสมควร และต้องการที่จะหาความกระจ่างในเนื้อหาเพิ่มขึ้น วิธีการนี้ใช้ได้ดีกับนักเรียนจำนวนน้อย และมีความสามารถในการใช้ภาษาในการซักถาม โต้ตอบ แสดงความคิดเห็น อภิปราย อธิบายได้ดีพอสมควร

4. วิธีสอนแบบอริยสัจ เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่มีขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 4 ขั้นตอน ได้แก่

4.1 ขึ้นกำหนดปัญหาหรือขั้นทุกข์ โดยให้นักเรียนศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้น และพยายามกำหนด

ขอบเขตของปัญหา ซึ่งจะต้องคิดแก้ไขให้ได้

4.2 ขั้นตั้งสมมติฐานหรือขั้นสมมุติ โดยให้นักเรียนพิจารณาว่าปัญหาที่เกิดขึ้นมีสาเหตุมาจากอะไร และในการแก้ไขสาเหตุนั้น ๆ จะต้องทำอะไรบ้าง ให้กำหนดเป็นข้อ ๆ

4.3 ขั้นการทดลองและเก็บข้อมูลหรือขั้นนิโรธ โดยให้นักเรียนได้กระทำหรือทำการทดลองด้วยตนเองตามหัวข้อต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในข้อ 4.2 พร้อมบันทึกผลไว้

4.4 ขั้นวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลหรือขั้นมรรค โดยให้นักเรียนสรุปการกระทำที่ได้ผลไว้เป็นข้อ ๆ เป็นแบบหรือเป็นแนวทางปฏิบัติ และให้ลงมือปฏิบัติอย่างเต็มที่ตามแนวทางนั้น

5. วิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนตามแนวพุทธศาสตร์ เป็นกระบวนการหาความจริงและวิธีการแก้ปัญหาด้วยการตั้งคำถามในแนวกระบวนการวิทยาศาสตร์ทั้งทางโลกและทางธรรม โดยมีขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนดังนี้

- 5.1 การเห็นปัญหาและการวิเคราะห์ปัญหา
- 5.2 การเสนอเหตุแห่งปัญหาในรูปของการตั้งสมมติฐาน
- 5.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 5.4 การทดสอบสมมติฐานด้วยข้อมูล
- 5.5 การสรุปผล

6. วิธีสอนแบบไตรสิกขา เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ประกอบด้วยขั้นตอนในการศึกษา 3 ขั้นตอน ดังนี้

6.1 ขั้นศีล คือ การควบคุมให้นักเรียนอยู่ในระเบียบวินัยทั้งทางกายและวาจาให้อยู่ในสภาพเรียบร้อยเป็นปกติ พร้อมทั้งจะเรียน

6.2 ขั้นสมาธิ คือ การฝึกสมาธิขั้นต้นในการควบคุมสติ ให้นักเรียนรวมจิตใจและความคิดแน่วแน่เป็นจุดเดียว นักเรียนตัดสิ่งรบกวนอื่น ๆ ออกจากความคิดและจิตใจ

6.3 ขั้นปัญญา คือ ขั้นนักเรียนใช้สมาธิ ความมีจิตใจแน่วแน่ ทำความเข้าใจในปัญหา การหาเหตุของปัญหาเพื่อการแก้ไข พิจารณาผลที่เกิดขึ้นจนเกิดความรู้แจ้ง เข้าใจ และแก้ปัญหาได้ เกิดการเรียนรู้เกิดปัญญาขึ้นในตนเอง มีมโนทัศน์ในเรื่องนั้น ได้ถูกต้องตามความเป็นจริง

7. วิธีสอนโดยการสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้

7.1 ขั้นนำ การสร้างเจตคติที่ดีต่อวิธีการเรียนและบทเรียน

- 1) การจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะสม
- 2) บุคลิกภาพของครูและการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน
- 3) การเสนอสิ่งเร้าและแรงจูงใจ

7.2 ขั้นสอน มีขั้นตอนดังนี้

- 1) ครูเสนอปัญหาที่เป็นสาระสำคัญของบทเรียนหรือเสนอหัวข้อเรื่อง ประเด็นสำคัญของ

บทเรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ

- 2) ครูแนะแหล่งวิทยาการและแหล่งข้อมูล
- 3) นักเรียนฝึกการรวบรวมข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้ และหลักการ โดยใช้ทักษะที่เป็นเครื่องมือของการเรียนรู้ ทักษะทางวิทยาศาสตร์ และทักษะทางสังคม
- 4) จัดกิจกรรมที่เร้าให้เกิดการคิดวิธีต่าง ๆ เช่น คิดสืบค้นต้นเค้า คิดสืบสาวตลอดสาย คิดสืบค้นต้นปลาย คิดโยงสายความสัมพันธ์
- 5) ฝึกการสรุปประเด็นของข้อมูล ความรู้ และเปรียบเทียบ ประเมินค่าโดยวิธีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทดลอง ทดสอบ จัดเป็นทางเลือกและทางออกของการแก้ปัญหา
- 6) ดำเนินการเลือกและตัดสินใจ
- 7) กิจกรรมฝึกปฏิบัติ เพื่อพิสูจน์ผลการเลือกและการตัดสินใจให้ประจักษ์จริง

7.3 ขึ้นสรุป

- 1) ครูและนักเรียนสังเกตวิธีการปฏิบัติ ตรวจสอบ และปรับปรุงแก้ไขให้ปฏิบัติถูกต้อง
- 2) อภิปรายและสอบถามข้อสงสัย
- 3) สรุปบทเรียน
- 4) วัดและประเมินผล

8. วิธีสอนตามหลักพุทธศ เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้

8.1 ขึ้นสร้างศรัทธา

- 1) การจัดบรรยากาศของชั้นเรียนให้เหมาะสม
- 2) บุคลิกภาพของครูและการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน
- 3) การเสนอสิ่งเร้าและสร้างแรงจูงใจใฝ่รู้

8.2 ขึ้นฝึกทักษะภาษาตามหลักพุทธศ

- 1) การฝึกหัดฟัง พูด อ่าน เขียน
- 2) การฝึกปรือ เพื่อจับประเด็นสาระและจดจำ
- 3) การฝึกฝน ฝึกการใช้ภาษาให้แคล่วคล่องจัดเจน
- 4) การฝึกคิดพิจารณาจนเข้าใจแจ่มแจ้ง โดยมีวิธีคิด ได้แก่ คิดจำแนกแยกแยะคิดเชื่อมโยง

สัมพันธ์ คิดสรุปหลักการ

- 5) การฝึกสรุปรวมสาระความรู้เป็นหลักการด้วยความเข้าใจแจ่มแจ้ง และนำไปใช้ได้จริง

8.3 ขึ้นมองตนและการประเมินของกัลยาณมิตร โดย

- 1) การวัดและประเมินตนเอง
- 2) การวัดและประเมิน โดยเพื่อนนักเรียน
- 3) การวัดและประเมิน โดยครู
- 4) การช่อมเสริมและช่วยเหลือกันนันทกัลยาณมิตร

อย่างไรก็ตาม การเรียนการสอนพระพุทธศาสนา ครูสามารถจัดการเรียนรู้ได้หลากหลายวิธี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเนื้อหา สื่อและแหล่งการเรียนรู้ ครูควรเลือกใช้ให้เหมาะสม ดังนั้นบทบาทของครูจึงมีความสำคัญมาก

นอกจากนี้ยังนำเสนอทฤษฎีและเทคนิควิธีการเรียนการสอนอื่น ๆ มาเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ อีก เช่น

1. การจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning–BBL) เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่อิงผลการวิจัยทางประสาทวิทยา ซึ่งได้เสนอแนะไว้ว่า ตามธรรมชาตินั้นสมองเรียนรู้ได้อย่างไร โดยได้กล่าวถึงโครงสร้างที่แท้จริงของสมองและการทำงานของสมองมนุษย์ที่มีการแปรเปลี่ยนไปตามขั้นของการพัฒนา ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดของการสร้างสรรค์การจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning–PBL) เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นจุดเริ่มต้นและเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ โดยให้นักเรียนร่วมกันแก้ปัญหาภายใต้การแนะนำของผู้สอน ให้นักเรียนช่วยกันตั้งคำถามและช่วยกันค้นหาคำตอบ โดยอาจใช้ความรู้เดิมมาแก้ปัญหา หรือศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมสำหรับการแก้ปัญหา นำข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้ามาสรุปเป็นข้อมูลในการแก้ปัญหา แล้วช่วยกันประเมินการแก้ปัญหาเพื่อใช้ในการแก้ปัญหาครั้งต่อไป

3. การจัดการเรียนรู้แบบพหุปัญญา (Multiple Intelligences) เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาองค์รวมของนักเรียนทั้งสมองด้านซ้ายและสมองด้านขวาบนพื้นฐานความสามารถและสติปัญญาที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล มุ่งหมายจะให้ผู้เรียนสามารถแก้ปัญหาหรือสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ภายใต้ความหลากหลายของวัฒนธรรมหรือสภาพแวดล้อม

4. การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่จัดสถานการณ์และบรรยากาศให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ฝึกให้นักเรียนที่มีลักษณะแตกต่างกันทั้งสติปัญญาและความถนัดร่วมกันทำงานเป็นกลุ่ม ร่วมกันศึกษาค้นคว้า

5. การจัดการเรียนรู้แบบใช้หมวกความคิด 6 ใบ (Six Thinking Hats) เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนฝึกตั้งคำถามและตอบคำถามที่ใช้ความคิดในลักษณะต่าง ๆ โดยสามารถอธิบายเหตุผลประกอบหรือวิเคราะห์วิจารณ์ได้

6. การจัดการเรียนรู้แบบสืบสวนสอบสวน (Inquiry Process) เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ฝึกให้นักเรียนค้นหาความรู้ด้วยตนเอง เพื่ออธิบายสิ่งต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ มีหลักเกณฑ์ โดยนักเรียนจะต้องใช้ความสามารถของตนเองคิดค้น สืบเสาะ แก้ปัญหา หรือคิดประดิษฐ์สิ่งใหม่ด้วยตนเอง

7. การจัดการเรียนรู้แบบกระบวนการแก้ปัญหา (Problem Solving) เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งฝึกให้นักเรียนเรียนรู้จากการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น โดยการทำความเข้าใจปัญหา วางแผนแก้ปัญหา ดำเนินการแก้ปัญหา และตรวจสอบหรือมองย้อนกลับ

8. การจัดการเรียนรู้แบบโครงการ (Project Work) เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้รูปแบบหนึ่งที่ส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเองจากการลงมือปฏิบัติ โดยใช้กระบวนการแสวงหาความรู้หรือค้นคว้าหาคำตอบในสิ่งที่นักเรียนอยากรู้หรือสงสัยด้วยวิธีการต่าง ๆ อย่างหลากหลาย

9. การจัดการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติ (Active Learning) เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนได้ทดลองทำด้วยตนเอง เพื่อจะได้เรียนรู้ขั้นตอนของงาน รู้จักวิธีแก้ปัญหาในการทำงาน

10. การจัดการเรียนรู้แบบสร้างผังความคิด (Concept Mapping) เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดกลุ่มความคิดรวบยอด เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์กันระหว่างความคิดหลักและความคิดรองลงไป โดยนำเสนอเป็นภาพหรือเป็นผัง

11. การจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experience Learning) เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่จัดกิจกรรมหรือจัดประสบการณ์ให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ แล้วกระตุ้นให้นักเรียนพัฒนาทักษะใหม่ ๆ เจตคติใหม่ ๆ หรือวิธีการคิดใหม่ ๆ

12. การจัดการเรียนรู้โดยการแสดงบทบาทสมมุติ (Role Playing) เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนได้แสดงบทบาทในสถานการณ์ที่สมมติขึ้น โดยอาจกำหนดให้แสดงบทบาทสมมุติที่เป็นพฤติกรรมของบุคคลอื่น หรือแสดงพฤติกรรมในบทบาทของตนเองในสถานการณ์ต่าง ๆ

13. การจัดการเรียนรู้จากเกมจำลองสถานการณ์ (Simulation Gaming) เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่คล้ายกับการแสดงบทบาทสมมุติ แต่เป็นการให้เล่นเกมจำลองสถานการณ์ โดยครูนำสถานการณ์จริงมาจำลองไว้ในห้องเรียน โดยการกำหนดกฎ กติกา เงื่อนไขสำหรับเกมนั้น ๆ แล้วให้ผู้เรียนไปเล่นเกมหรือกิจกรรมในสถานการณ์จำลองนั้น

14. การจัดการเรียนรู้แบบกลับด้านชั้นเรียน (Flipped Classroom) เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดที่ว่า เรียนที่บ้าน ทำการบ้านที่โรงเรียน เป็นการกลับมุมมองจากการให้บทบาทและความสำคัญที่ครูไปให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้ของนักเรียน จากเดิมสิ่งที่ทำในชั้นเรียนนำไปทำที่บ้าน และนำสิ่งที่มอบหมายให้ทำที่บ้านมาทำในชั้นเรียน โดยครูคอยให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ และตอบข้อสงสัยในระหว่างการทำงาน/กิจกรรมของนักเรียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดการเรียนรู้ต้องจัดควบคู่กับการวัดและประเมินผลตามภาระงาน/ชิ้นงานที่สอดคล้องกับตัวชี้วัด แผนการจัดการเรียนรู้นี้ได้เสนอการวัดและประเมินผลครบทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม และด้านทักษะ/กระบวนการ เน้นวิธีการวัดที่หลากหลายตามสถานการณ์จริง การคร่ำครวญต่าง ๆ ควบคู่ไปกับการดูกระบวนการทำงาน และผลผลิตของงาน โดยออกแบบการประเมินก่อนเรียน ระหว่างเรียน หลังเรียน และแบบทดสอบประจำหน่วยการเรียนรู้ พร้อมแบบฟอร์มและเกณฑ์การประเมิน เพื่ออำนวยความสะดวกให้ครูไว้พร้อม ทั้งนี้ครูอาจเพิ่มเติมโดยการออกแบบการวัดและประเมินด้วยมิติคุณภาพ (Rubrics)

6. คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6

คำอธิบายรายวิชา

ส 32101

พระพุทธศาสนา 2

รายวิชาพื้นฐาน

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

จำนวน 1 หน่วยกิต (40 ชั่วโมง)

ศึกษา วิเคราะห์พระพุทธเกี่ยวกับลักษณะประชาธิปไตยในพระพุทธศาสนา ความสำคัญของพระพุทธศาสนาที่เน้นการฝึกหัดอบรมตน การพึ่งตนเอง และการมุ่งอิสรภาพ หลักการของพระพุทธศาสนากับหลักวิทยาศาสตร์ การคิดตามนัยแห่งพระพุทธศาสนาและการคิดแบบวิทยาศาสตร์ พระพุทธศาสนากับการเมืองและสันติภาพ วิธีการสอนและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธจริยา รวมทั้งข้อคิดและแบบอย่างการดำเนินชีวิตจากชาดกเรื่อง มโหสถชาดก

ศึกษา วิเคราะห์พระธรรมเกี่ยวกับพระรัตนตรัยเรื่อง ความหมายและคุณค่าของธรรมะ หลักธรรมในกรอบอริยสัจ ๔ ทุกข์ (ธรรมที่ควรรู้): โลกธรรม ๘ สมุทัย (ธรรมที่ควรละ): กรรมนิยาม (กรรม ๑๒) มิจฉาวณิชา ๕ นิโรธ (ธรรมที่ควรบรรลุ): วิมุตติ ๕ มรรค (ธรรมที่ควรเจริญ: ปาปณิกกรรม ๓ ทิฏฐิฉัมมิกัตถสังวัตตนิกรกรรม ๔ โภคอาทิยะ ๕ อริยวัฑฒิ ๕ วัชชือปริหานิยธรรม ๗ มงคล ๓๘ ในเรื่อง จิตไม่เศร้าโศก จิตไม่มัวหมอง จิตเกษม พุทธศาสนสุภาษิตบทว่า ปฏิรูปการี ชูรา อุกุฐาตา วินุเท ธน: คนขยัน เอาการเองงานกระทำเหมาะสม ย่อมหาทรัพย์ได้ วายเมถว ปุริโส ยาว อุดอุสส นิปปทา: เกิดเป็นคนควรจะพยายามจนกว่าจะประสบความสำเร็จ สนตุฎฐิ ปรมิ ธน: ความสันโดษโดยเป็นทรัพย์อย่างยิ่ง อธิทานิ ทุกุข โลก: การเป็นหนี้เป็นทุกข์ในโลก และพระไตรปิฎกในเรื่อง การสังคายนาและการเผยแผ่พระไตรปิฎก ศึกษา วิเคราะห์พระสงฆ์เกี่ยวกับข้อคิดและแบบอย่างการดำเนินชีวิตจากประวัติของพุทธสาวกและพุทธสาวิกา ได้แก่ พระอนุรุทธะ พระองคุลิมาล พระธัมมทินนาเถรี จิตตคหบดี ศาสนิกชนตัวอย่าง ได้แก่ สมเด็จพระนารายณ์มหาราช พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) พระพรหม- มังคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) ดร.เอ็มเบดการ์

ศึกษา วิเคราะห์การปฏิบัติตนเป็นชาวพุทธที่ดีเกี่ยวกับหน้าที่ชาวพุทธในเรื่อง การปฏิบัติตนที่เหมาะสมในฐานะผู้ปกครองและผู้อยู่ในปกครองตามหลักทศเบื่องล่างในทศ ๖ มารยาทชาวพุทธ ได้แก่ การปฏิบัติตนต่อพระภิกษุทางกาย ทางวาจา และทางใจ การปฏิสันถารที่เหมาะสมต่อพระสงฆ์ในโอกาสต่าง ๆ ตามหลักปฏิสันถาร ๒ ศาสนพิธีในเรื่องความหมาย ความสำคัญ คติธรรมในพิธีกรรม คุณค่าและประโยชน์ของศาสนพิธี การสวดมนต์ไหว้พระของนักเรียน พิธีบรรพชาอุปสมบท วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันธรรมสวนะ และเทศกาลสำคัญ หลักธรรมหรือคติธรรมที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันธรรมสวนะ และเทศกาลสำคัญ

ศึกษา วิเคราะห์การบริหารจิตและการเจริญปัญญา ได้แก่ การสวดมนต์แปลและแผ่เมตตา วิธีปฏิบัติ และประโยชน์ของการบริหารจิตและการเจริญปัญญา การฝึกการบริหารจิตและเจริญปัญญาตามหลักสติปัฏฐาน ๔ การพัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ๑๐ วิธี เน้นวิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ และแบบวิภาษวาท สัมมนาพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับการปลูกจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมในสังคมพุทธของพุทธบริษัทในสังคมไทย

โดยใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์ กระบวนการสืบค้นข้อมูล กระบวนการสร้างความตระหนัก กระบวนการกลุ่ม เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เห็นคุณค่า ศรัทธา ยึดมั่นในพระรัตนตรัยหรือศาสนาที่ตนนับถือ ปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่เหมาะสมดีงาม สามารถดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกได้อย่างสันติสุข

มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดช่วงชั้น

มฐ. ศ 1.1 ม. 4-6/2, 4-6/6, 4-6/7, 4-6/8, 4-6/12, 4-6/13, 4-6/14, 4-6/15, 4-6/16, 4-6/19, 4-6/20

มฐ. ศ 1.2 ม. 4-6/1, 4-6/2, 4-6/4, 4-6/5

รวมทั้งหมด 15 ตัวชี้วัด

7. โครงสร้างรายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6

โครงสร้างรายวิชา

ส 32101 รายวิชาพื้นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6	พระพุทธศาสนา 2 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 1 หน่วยกิต (40 ชั่วโมง)
---	--

หน่วย การเรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มฐ./ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน (100)
1	พระพุทธ	ส 1.1 ม. 4-6/2, 4-6/6, 4-6/7, 4-6/8, 4-6/12, 4-6/14	9	20
2	พระธรรม	ส 1.1 ม. 4-6/13, 4-6/15	9	30
3	พระสงฆ์	ส 1.1 ม. 4-6/14	5	10
4	การปฏิบัติตนเป็น ชาวพุทธที่ดี	ส 1.1 ม. 4-6/19, 4-6/20 ส 1.2 ม. 4-6/1, 4-6/2, 4-6/4, 4-6/5	14	40
รวม			37	100

หมายเหตุ ส 32101 พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 จัดเวลาเรียนให้นักเรียนตลอดภาคเรียนเท่ากับ 40 ชั่วโมง การจัดทำโครงสร้างเวลาเรียนได้กำหนดเวลาเรียนไว้ 36 ชั่วโมง เวลาปฐมนิเทศ 1 ชั่วโมง เวลาในการทดสอบกลางภาค 1 ชั่วโมง และเวลาในการทดสอบปลายภาค 2 ชั่วโมง

8. โครงสร้างเวลาเรียน รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6

หน่วยการเรียนรู้ที่	แผนการจัดการเรียนรู้ที่	ชั่วโมงที่	หมายเหตุ
	ปฐมนิเทศ	ชั่วโมงที่ 1 ปฐมนิเทศและข้อตกลงในการเรียน	
หน่วยที่ 1 พระพุทธ (3 แผน)	แผนที่ 1 ความสำคัญของพระพุทธศาสนา (3 ชั่วโมง)	ชั่วโมงที่ 2 ความสำคัญของพระพุทธศาสนา 1. ความสำคัญของพระพุทธศาสนา 1.1 ลักษณะประชาติปโตยในพระพุทธศาสนา 1.2 พระพุทธศาสนาเน้นการฝึกหัดอบรมตน การพึ่งตนเอง และการมุ่ง อิศรภาพ ชั่วโมงที่ 3 ความสำคัญของพระพุทธศาสนา (ต่อ) 1.3 หลักการของพระพุทธศาสนากับหลักวิทยาศาสตร์ 1.4 การคิดตามนัยแห่งพระพุทธศาสนากับการคิดแบบวิทยาศาสตร์ ชั่วโมงที่ 4 ความสำคัญของพระพุทธศาสนา (ต่อ) 1.5 พระพุทธศาสนากับการเมือง 1.6 พระพุทธศาสนากับสันติภาพ	
	แผนที่ 2 วิธีการสอนและการเผยแพร่ พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธจริยา (2 ชั่วโมง)	ชั่วโมงที่ 5-6 วิธีการสอนและการเผยแพร่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธจริยา 2. พุทธประวัติ วิธีการสอนและการเผยแพร่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธจริยา โลกัตถจริยา ญาตัตถจริยา พุทธัตถจริยา	

หน่วยการเรียนรู้ที่	แผนการจัดการเรียนรู้ที่	ชั่วโมงที่	หมายเหตุ
	แผนที่ 3 ชาดก (2 ชั่วโมง)	ชั่วโมงที่ 7-8 มโหสถชาดก 3. ชาดก มโหสถชาดก	
หน่วยที่ 2 พระธรรม (4 แผน)	แผนที่ 4 พระรัตนตรัย (1 ชั่วโมง)	ชั่วโมงที่ 9 พระรัตนตรัย 1. พระรัตนตรัย 1.1 ความหมายและองค์ประกอบของพระรัตนตรัย 1.2 ความหมายและคุณค่าของธรรมะ	
	แผนที่ 5 หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา (5 ชั่วโมง)	ชั่วโมงที่ 10 หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา 2. หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา อริยสัจ 4 ชั่วโมงที่ 11 ทุภะ: ธรรมที่ควรรู้ ทุภะ: ธรรมที่ควรรู้ (โลกธรรม 8) ชั่วโมงที่ 12 สมุทัย: ธรรมที่ควรละ สมุทัย: ธรรมที่ควรละ (กรรมนิยาม, มิจฉาวณิชาชา 5) ชั่วโมงที่ 13 นิโรธ: ธรรมที่ควรบรรลุ นิโรธ: ธรรมที่ควรบรรลุ (วิมุตติ 5) ชั่วโมงที่ 14 มรรค: ธรรมที่ควรเจริญ มรรค: ธรรมที่ควรเจริญ (ปาปณิกกรรม 3, ทิฏฐุชัมมิกัตถประโยชน์ 4, โภคอาทิยะ 5, อริยวัชคิ 5, อปรีหานิยธรรม 7, มงคล 38)	
	แผนที่ 6 พุทธศาสนสุภาษิต (1 ชั่วโมง)	ชั่วโมงที่ 15 พุทธศาสนสุภาษิต 3. พุทธศาสนสุภาษิต	

หน่วยการเรียนรู้ที่	แผนการจัดการเรียนรู้ที่	ชั่วโมงที่	หมายเหตุ
		3.1 ปฏิรูปการี ฐรวา อุภูฐาตา วินุเต ธนึ: คนขยัน เอาการเอางาน กระทำเหมาะสม ข่อมหาทรัพย์ได้ 3.2 วายเมเถว ปุริ โส ยาว อุดตสุส นิปปทา: เกิดเป็นคนควรจะพยายาม จนกว่าจะประสบความสำเร็จ 3.3 สนตุฎฐี ปรมั ธนึ: ความสันโดษเป็นทรัพย์อย่างยิ่ง 3.4 อิมาทานั ทุกขั โลเก: การเป็นหนี้เป็นทุกข์ในโลก	
	แผนที่ 7 การสังคายนาและการเผยแผ่ พระไตรปิฎก (2 ชั่วโมง)	ชั่วโมงที่ 16 การสังคายนาและการเผยแผ่พระไตรปิฎก 4. พระไตรปิฎก การสังคายนาและการเผยแผ่พระไตรปิฎก 1. แนวคิดในการจัดหมวดหมู่พระธรรมวินัย ชั่วโมงที่ 17 การสังคายนาและการเผยแผ่พระไตรปิฎก (ต่อ) 2. การสังคายนาเป็นที่มาของพระไตรปิฎก 3. การเผยแผ่และถ่ายทอดพระไตรปิฎก	
		ชั่วโมงที่ 18 การทดสอบกลางภาค	ปรับเปลี่ยนชั่วโมง ทดสอบตามความ เหมาะสม
หน่วยที่ 3 พระสงฆ์ (2 แผน)	แผนที่ 8 พุทธสาวกและพุทธสาวิกา (2 ชั่วโมง)	ชั่วโมงที่ 19 พุทธสาวก 1. พุทธสาวก 1.1 พระอนุรุทธะ 1.2 พระองคุลิมาล 1.3 จิตตคหบดี	

หน่วยการเรียนรู้ที่	แผนการจัดการเรียนรู้ที่	ชั่วโมงที่	หมายเหตุ
		ชั่วโมงที่ 20 พุทธสาวิกา 2. พุทธสาวิกา พระธัมมทินนาเถรี	
	แผนที่ 9 ชาวพุทธตัวอย่าง (2 ชั่วโมง)	ชั่วโมงที่ 21 ชาวพุทธตัวอย่าง 3. ชาวพุทธตัวอย่าง 3.1 สมเด็จพระนารายณ์มหาราช 3.2 พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) ชั่วโมงที่ 22 ชาวพุทธตัวอย่าง (ต่อ) 3.3 พระพรหมมงคลจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) 3.4 ดร.เอ็มเบคการ์	
หน่วยที่ 4 การปฏิบัติตนเป็น ชาวพุทธที่ดี (7 แผน)	แผนที่ 10 หน้าที่ชาวพุทธ (1 ชั่วโมง)	ชั่วโมงที่ 23 หน้าที่ชาวพุทธ 1. หน้าที่ชาวพุทธ การปฏิบัติตนที่เหมาะสมในฐานะผู้ปกครองและผู้อยู่ในปกครองตาม หลักทศเบืองล่างในทศ 6	
	แผนที่ 11 มารยาทชาวพุทธ (2 ชั่วโมง)	ชั่วโมงที่ 24 มารยาทชาวพุทธ 2. มารยาทชาวพุทธ 2.1 การปฏิบัติตนต่อพระสงฆ์ทางกาย ทางวาจา และทางใจ ชั่วโมงที่ 25 มารยาทชาวพุทธ (ต่อ) 2.2 การปฏิสันถารที่เหมาะสมต่อพระสงฆ์ตามหลักปฏิสันถาร 2	
	แผนที่ 12 ศาสนพิธี (2 ชั่วโมง)	ชั่วโมงที่ 26 ศาสนพิธี 3. ศาสนพิธี	

หน่วยการเรียนรู้ที่	แผนการจัดการเรียนรู้ที่	ชั่วโมงที่	หมายเหตุ
		3.1 ความสำคัญและคติธรรมในศาสนพิธี 3.2 คุณค่าและประโยชน์ของศาสนพิธี ชั่วโมงที่ 27 ศาสนพิธี (ต่อ) 3.3 การสวดมนต์ไหว้พระ 3.4 พิธีบรรพชาอุปสมบท	
	แผนที่ 13 วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันธรรมะสวนะ และเทศกาลสำคัญ (3 ชั่วโมง)	ชั่วโมงที่ 28 วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา 4. วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันธรรมะสวนะ และเทศกาลสำคัญ 4.1 หลักธรรมหรือคติธรรมที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญทาง พระพุทธศาสนา วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา ชั่วโมงที่ 29 วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา (ต่อ) 4.1 หลักธรรมหรือคติธรรมที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญทาง พระพุทธศาสนา วันอัฐมีบูชา วันอาสาฬหบูชา ชั่วโมงที่ 30 วันธรรมะสวนะและเทศกาลสำคัญ 4.2 หลักธรรมหรือคติธรรมที่เกี่ยวข้องกับวันธรรมสวนะและเทศกาล สำคัญ	
	แผนที่ 14 การบริหารจัดการและการเจริญ ปัญญา	ชั่วโมงที่ 31 การบริหารจัดการและการเจริญปัญญา 5. การบริหารจัดการและการเจริญปัญญา	

หน่วยการเรียนรู้ที่	แผนการจัดการเรียนรู้ที่	ชั่วโมงที่	หมายเหตุ
	(4 ชั่วโมง)	5.1 การสวนมนต์แปลและแผ่เมตตา ชั่วโมงที่ 32 การบริหารจัดการและการเจริญปัญญา (ต่อ) 5.2 วิธีปฏิบัติและประโยชน์ของการบริหารจัดการและการเจริญปัญญา ตามหลักสติปัฏฐาน 4 1. วิธีปฏิบัติของการบริหารจัดการตามหลักสติปัฏฐาน ชั่วโมงที่ 33 การบริหารจัดการและการเจริญปัญญา (ต่อ) 5.2 วิธีปฏิบัติและประโยชน์ของการบริหารจัดการและการเจริญปัญญา ตามหลักสติปัฏฐาน 4 2. ประโยชน์ของการบริหารจัดการตามหลักสติปัฏฐาน 4 ชั่วโมงที่ 34 การบริหารจัดการและการเจริญปัญญา (ต่อ) 5.2 วิธีปฏิบัติและประโยชน์ของการบริหารจัดการและการเจริญปัญญา ตามหลักสติปัฏฐาน 4 3. วิธีปฏิบัติของการเจริญปัญญา 4. ประโยชน์ของการเจริญปัญญา	
	แผนที่ 15 การพัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ (2 ชั่วโมง)	ชั่วโมงที่ 35 การพัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ 6. การพัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ 6.1 วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ ชั่วโมงที่ 36 การพัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ (ต่อ) 6.2 วิธีคิดแบบวิภาษวาท	
	แผนที่ 16 สัมมนาพระพุทธศาสนา (2 ชั่วโมง)	ชั่วโมงที่ 37-38 สัมมนาพระพุทธศาสนา 7. สัมมนาพระพุทธศาสนา	

หน่วยการเรียนรู้ที่	แผนการจัดการเรียนรู้ที่	ชั่วโมงที่	หมายเหตุ
		<p>ขั้นตอนของการสัมมนาพระพุทธศาสนา</p> <p>การปลูกจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมในสังคมพุทธของพุทธบริษัท</p> <p>ในสังคมไทย</p>	
		ชั่วโมงที่ 39-40 ทดสอบกลางภาค/ปลายภาค	

ตอนที่ 2

แผนการจัดการเรียนรู้

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม และวัฒนธรรม

(พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6)

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม

แผนปฐมนิเทศ

ปฐมนิเทศและข้อตกลงในการเรียน รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6

เวลา 1 ชั่วโมง

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม
ปฐมนิเทศและข้อตกลงในการเรียน

พระพุทธศาสนา 2
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

1. มาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐาน ส 1.1 รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 1.2 เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

2. ตัวชี้วัดช่วงชั้น

1. วิเคราะห์พระพุทธเจ้าในฐานะเป็นมนุษย์ผู้ฝึกตนได้อย่างสูงสุดในการตรัสรู้ การก่อตั้ง วิธีการสอน และการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หรือวิเคราะห์ประวัติศาสตร์ศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด (ส 1.1 ม. 4-6/2)

2. วิเคราะห์ลักษณะประชาธิปไตยในพระพุทธศาสนา หรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด (ส 1.1 ม. 4-6/6)

3. วิเคราะห์หลักการของพระพุทธศาสนากับหลักวิทยาศาสตร์ หรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด (ส 1.1 ม. 4-6/7)

4. วิเคราะห์การฝึกฝนและพัฒนาตนเอง การพึ่งตนเอง และการมุ่งอิสรภาพในพระพุทธศาสนา หรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด (ส 1.1 ม. 4-6/8)

5. วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับการศึกษาที่สมบูรณ์ การเมือง และสันติภาพ หรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด (ส 1.1 ม. 4-6/12)

6. วิเคราะห์หลักธรรมในกรอบอริยสัจ 4 หรือหลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ (ส 1.1 ม. 4-6/13)

7. วิเคราะห์ข้อคิดและแบบอย่างการดำเนินชีวิตจากประวัติสาวก ชาดก เรื่องเล่า และศาสนิกชน ตัวอย่างตามที่กำหนด (ส 1.1 ม. 4-6/14)

8. วิเคราะห์คุณค่าและความสำคัญของการสังคายนาพระไตรปิฎก หรือคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือ และการเผยแผ่(ส 1.1 ม. 4-6/15)

9. เชื่อมโยงต่อผลการทำความดี ความชั่ว สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ที่ต้องเผชิญ และตัดสินใจเลือกดำเนินการหรือปฏิบัติตนได้อย่างมีเหตุผลถูกต้องตามหลักธรรม จริยธรรม และกำหนดเป้าหมาย บทบาทการดำเนินชีวิต เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและอยู่ร่วมกันเป็นชาติอย่างสมานฉันท์ (ส 1.1 ม. 4-6/16)

10. เห็นคุณค่า เชื่อมมั่น และมุ่งมั่นพัฒนาชีวิตด้วยการพัฒนาจิตและพัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิถีคิดแบบโยนิโสมนสิการ หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ (ส 1.1 ม. 4-6/19)
11. สวดมนต์ แผ่เมตตา และบริหารจิตและเจริญปัญญาตามหลักสติปัฏฐานหรือตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ (ส 1.1 ม. 4-6/20)
12. ปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดีต่อสาวก สมาชิกในครอบครัว และคนรอบข้าง (ส 1.2 ม. 4-6/1)
13. ปฏิบัติตนถูกต้องตามศาสนพิธี พิธีกรรมตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ (ส 1.2 ม. 4-6/2)
14. วิเคราะห์หลักธรรม คติธรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับวันสำคัญทางศาสนาและเทศกาลที่สำคัญของศาสนาที่ตนนับถือและปฏิบัติตนได้ถูกต้อง (ส 1.2 ม. 4-6/4)
15. สัมมนาและเสนอแนะแนวทางในการธำรงรักษาศาสนาที่ตนนับถืออันส่งผลถึงการพัฒนาดนพัฒนาชาติ และโลก (ส 1.2 ม. 4-6/5)

3. สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด

การจัดการเรียนรู้รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 เป็นไปตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ที่ได้ให้สถานศึกษาจัดการเรียนรู้อภีกรายวิชาหนึ่งในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยได้กำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ของรายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 เป็น 2 มาตรฐาน และยังได้กำหนดตัวชี้วัดช่วงชั้นและสาระการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ รวมทั้งยังได้จัดทำคำอธิบายรายวิชา เพื่อให้สถานศึกษานำไปกำหนดเป็นหลักสูตรสถานศึกษาของตนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

4. สาระการเรียนรู้

1. เทคนิคและวิธีการจัดการเรียนรู้ รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6
2. แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา
3. ตารางวิเคราะห์ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดช่วงชั้นกับสาระการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6
4. คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6
5. โครงสร้างรายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6
6. โครงสร้างเวลาเรียน รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6

5. สมรรถนะของผู้เรียน

1. ความสามารถในการสื่อสาร
2. ความสามารถในการคิด
3. ความสามารถในการแก้ปัญหา
4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต

5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

6. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. รักษาดี ศาสน์ กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. มีวินัย
4. ใฝ่เรียนรู้
5. อยู่อย่างพอเพียง
6. มุ่งมั่นในการทำงาน
7. รักความเป็นไทย
8. มีจิตสาธารณะ

7. ชิ้นงาน/ภาระงาน

ภาระงานรวบยอด

- การตอบคำถามเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา
- การอภิปรายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา

8. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ด้านความรู้ (K)	ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม (A)	ด้านทักษะ/กระบวนการ (P)
<ol style="list-style-type: none"> 1. ซักถามความรู้เรื่อง ปฐมนิเทศ และข้อตกลงในการเรียน รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 2. ตรวจสอบงาน/กิจกรรม เป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม 	<ul style="list-style-type: none"> • ประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลในด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัย ความใฝ่เรียนรู้ ความมีเหตุผล ฯลฯ 	<ul style="list-style-type: none"> • ประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มในด้านการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา ฯลฯ

9. กระบวนการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 นำเข้าสู่บทเรียน

ชั่วโมงที่ 1

1. ครูสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ที่เหมาะสมเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนอยากเรียนรู้ เช่น จัดนั่งเรียนแบบรูปตัว U นั่งเรียนเป็นกลุ่ม นำนักเรียนไปเรียนที่ห้องเรียน เช่น ห้องประชุม ห้องโสตทัศน-

ศึกษา สนามหญาไถ้รัมไม้ ที่วัด ก่อนเรียนให้นักเรียนสวดมนต์ไหว้พระ นั่งสมาธิ และแผ่เมตตา

2. ครูแนะนำตนเอง แล้วให้นักเรียนแนะนำตนเองตามลำดับตัวอักษร หรือตามลำดับหมายเลขประจำตัว หรือตามแถวที่นั่ง ตามความเหมาะสม

3. ครูให้ความรู้ทั่ว ๆ ไปเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 พร้อมซักถามนักเรียนในประเด็นต่าง ๆ เช่น

- 1) ทำไมเราจึงต้องเรียนพระพุทธศาสนา
  - 2) รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนามีความสำคัญและจำเป็นต่อเราหรือไม่ เพราะอะไร
4. ครูสรุปความรู้แล้วเชื่อมโยงไปสู่เนื้อหาที่จะเรียน

ขั้นที่ 2 กิจกรรมการเรียนรู้

5. ครูระบุสิ่งที่ต้องเรียนในรายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 โดยใช้ข้อมูลจากหน้าสารบัญในหนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 ของบริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด จากนั้นอธิบายเพื่อทำความเข้าใจกับนักเรียนในเรื่องต่อไปนี้ (โดยใช้ข้อมูลจากตอนที่ 1)

- 1) คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6
- 2) โครงสร้างรายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6
- 3) โครงสร้างเวลาเรียน รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6

6. ครูบอกเทคนิคและวิธีการจัดการเรียนรู้รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 โดยสรุปว่ามีเทคนิคและวิธีการเรียนรู้อะไรบ้าง (โดยใช้ข้อมูลจากตอนที่ 1)

7. ครูสนทนาและซักถามนักเรียนเพื่อทำความเข้าใจถึงแนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 (โดยใช้ข้อมูลจากตอนที่ 1) รวมทั้งเกณฑ์ตัดสินผลการเรียนรู้ในประเด็นต่าง ๆ เช่น

- 1) รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 มีเวลาเรียนเท่าไร
- 2) รายวิชานี้จะสอบและเก็บคะแนนอย่างไร และเท่าไร
- 3) รายวิชานี้จะตัดสินผลการเรียนอย่างไร

8. ครูแนะนำสื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้ที่จะใช้ประกอบการเรียนรู้รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 โดยใช้ข้อมูลจากหน้าบรรณานุกรมในหนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 ของบริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด นอกจากนี้ครูควรแนะนำแหล่งสืบค้นความรู้ ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ที่ได้ระบุไว้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ในหนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 ของบริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด เพื่อทำความเข้าใจถึงแหล่งสืบค้นความรู้แต่ละอย่าง

9. ครูสนทนากับนักเรียนและร่วมกันทำข้อตกลงในการเรียน รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1) เวลาเรียน ต้องเข้าเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเวลาเรียนในรายวิชานี้ หรือ ไม่ขาดเรียนเกิน 3 ครั้ง กรณีป่วยต้องส่งใบลาโดยผู้ปกครองลงชื่อรับรองการลา

- 2) ควรเข้าห้องเรียนตรงเวลาและรักษามารยาทในการเรียน

3) เมื่อเริ่มเรียนแต่ละหน่วยการเรียนรู้จะมีการทดสอบก่อนเรียน และหลังจากเรียนจบแต่ละหน่วยการเรียนรู้แล้วจะมีการทดสอบหลังเรียน

4) ในช่วงโม่งที่มีการฝึกปฏิบัติงาน ควรเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องมือให้พร้อม โดยจัดหาไว้ล่วงหน้า

5) รับผิดชอบการเรียน การสร้างชิ้นงาน และการส่งงานตามเวลาที่กำหนด

6) รักษาความสะอาดบริเวณที่ปฏิบัติกิจกรรม วัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องมือที่ใช้ทำงานทุกครั้ง

ขั้นที่ 3 ฝึกฝนผู้เรียน

10. ครูให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้และแหล่งสืบค้นความรู้อื่น ๆ ที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 จากนั้นครูและนักเรียนร่วมกันสรุปและบันทึกผล

ขั้นที่ 4 นำไปใช้

11. ครูให้นักเรียนพิจารณาว่า จากหัวข้อที่เรียนมาและการปฏิบัติกิจกรรมมีเรื่องอะไรบ้างที่ยังไม่เข้าใจหรือมีข้อสงสัย ถ้ามีครูช่วยอธิบายเพิ่มเติมให้นักเรียนเข้าใจ

12. นักเรียนร่วมกันประเมินการปฏิบัติกิจกรรมว่ามีปัญหาหรืออุปสรรคใด และได้มีการแก้ไขอย่างไรบ้าง

13. ครูให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนหัวข้อนี้และการปฏิบัติกิจกรรม

14. ครูทดสอบความเข้าใจของนักเรียนโดยการให้ตอบคำถาม เช่น

1) รายวิชานี้มีเกณฑ์ตัดสินผลการเรียนรู้อย่างไร

2) ข้อตกลงในการเรียนมีอะไรบ้าง

15. ครูให้นักเรียนนำประโยชน์จากการเรียนรู้เรื่อง ปฐมนิเทศและข้อตกลงในการเรียนรายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 ไปประยุกต์ปฏิบัติให้ถูกต้องเหมาะสมและสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 5 สรุป

16. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้เรื่อง ปฐมนิเทศและข้อตกลงในการเรียนรายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 โดยให้นักเรียนบันทึกข้อสรุปลงในแบบบันทึกความรู้ หรือสรุปเป็นแผนที่ความคิดหรือผังมโนทัศน์ลงในสมุด พร้อมทั้งตกแต่งให้สวยงาม

17. ครูให้นักเรียนอ่านเนื้อหาเรื่อง ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับศาสนา เป็นการบ้านเพื่อเตรียมจัดการเรียนรู้ในครั้งต่อไป

10. สื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้

1. หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด

2. แบบฝึกทักษะ รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด

3. คู่มือการสอน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด
4. สื่อการเรียนรู้ PowerPoint รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด

11. บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้

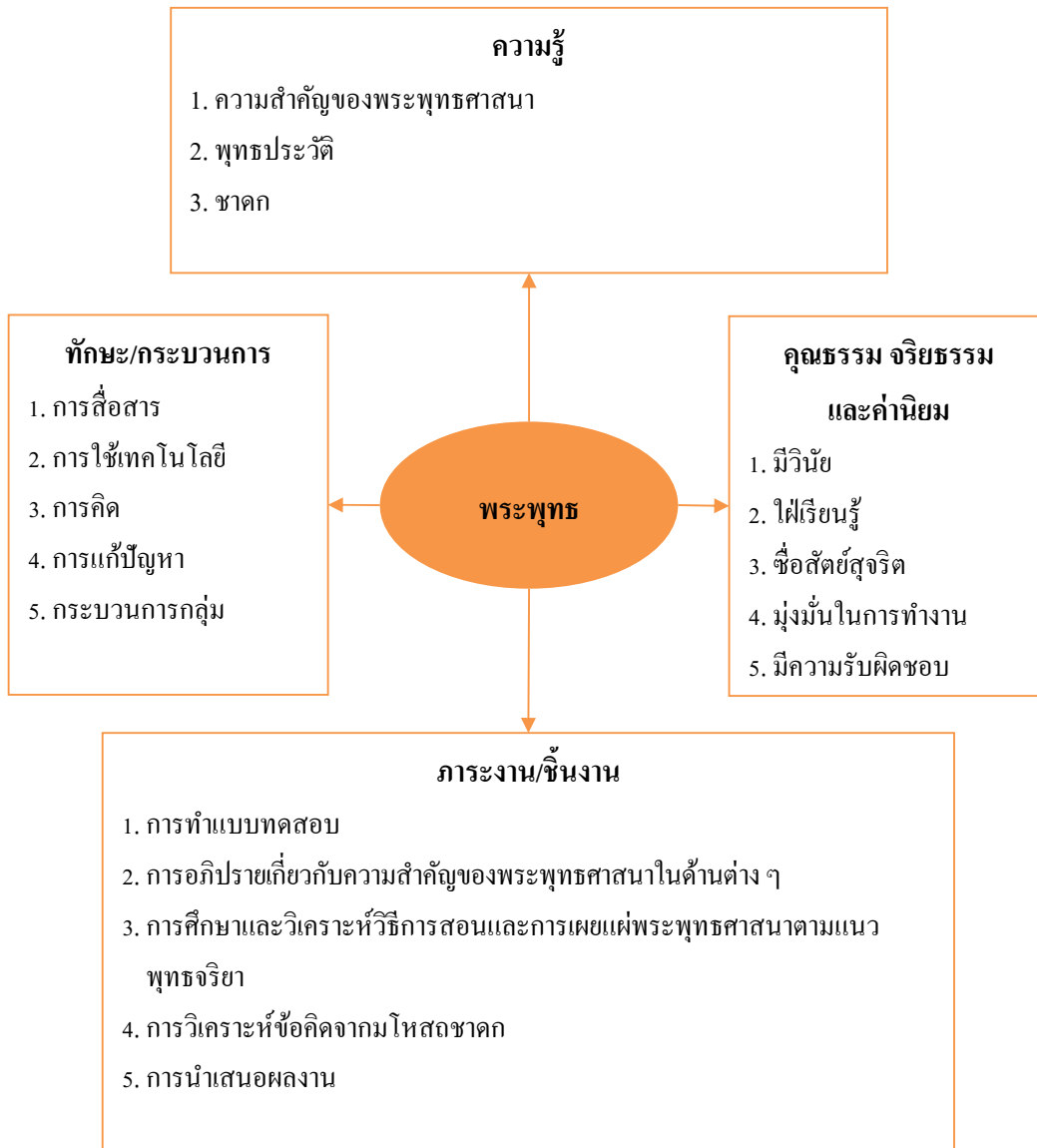
1. ความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ _____ แนวทางการพัฒนา _____
2. ปัญหา/อุปสรรคในการจัดการเรียนรู้ _____ แนวทางแก้ไข _____
3. สิ่งที่ไม่ได้ปฏิบัติตามแผน _____ เหตุผล _____
4. การปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ _____ _____
ลงชื่อ _____ ผู้สอน _____ / _____ / _____

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1

พระพุทธ

เวลา 7 ชั่วโมง

ผังมโนทัศน์เป้าหมายการเรียนรู้และขอบข่ายภาระงาน/ชิ้นงาน

ผังการออกแบบการจัดการเรียนรู้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 พระพุทธ

ขั้นที่ 1 ผลลัพธ์ปลายทางที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับนักเรียน	
<p>ตัวชี้วัดช่วงชั้น</p> <ol style="list-style-type: none"> วิเคราะห์พระพุทธเจ้าในฐานะเป็นมนุษย์ผู้ฝึกตนได้อย่างสูงสุดในการตรัสรู้ การก่อตั้ง วิธีการสอน และการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หรือวิเคราะห์ประวัติศาสตร์ที่ตนนับถือตามที่กำหนด (ส 1.1 ม. 4-6/2) วิเคราะห์ลักษณะประชาธิปไตยในพระพุทธศาสนา หรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด (ส 1.1 ม. 4-6/6) วิเคราะห์หลักการของพระพุทธศาสนากับหลักวิทยาศาสตร์ หรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด (ส 1.1 ม. 4-6/7) วิเคราะห์การฝึกฝนและพัฒนาตนเอง การพึ่งตนเอง และการมุ่งอิสรภาพในพระพุทธศาสนา หรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด (ส 1.1 ม. 4-6/8) วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับการศึกษาที่สมบูรณ์ การเมือง และสันติภาพ หรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด (ส 1.1 ม. 4-12) วิเคราะห์ข้อคิดและแบบอย่างการดำเนินชีวิตจากประวัติสาวก ชาดก เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด (ส 1.1 ม. 4-6/14) 	
<p>ความเข้าใจที่คงทนของนักเรียน นักเรียนจะเข้าใจว่า...</p> <ol style="list-style-type: none"> พระพุทธศาสนามีความสำคัญหลายด้าน ได้แก่ ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย เน้นการฝึกอบรมตน การพึ่งตนเอง และการมุ่งอิสรภาพ สอดคล้องกับหลักการ และแนวคิดแบบวิทยาศาสตร์ มุ่งแก้ปัญหาการเมือง และสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นในสังคม การศึกษาพุทธประวัติจากวิธีการสอนและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธจริยาทำให้รู้และเข้าใจประวัติของพระพุทธเจ้า และสามารถนำมาเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตได้ การศึกษามโหสถชาดกทำให้ได้ข้อคิดที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้หรือเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตได้ 	<p>คำถามสำคัญที่ทำให้เกิดความเข้าใจที่คงทน</p> <ol style="list-style-type: none"> พระพุทธศาสนามีความสำคัญอย่างไร การศึกษาพุทธประวัติจากวิธีการสอนและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธจริยา มีประโยชน์อย่างไร การศึกษาชาดกมีประโยชน์อย่างไร

<p>ความรู้ของนักเรียนที่นำไปสู่ความเข้าใจที่คงทน นักเรียนจะรู้ว่า...</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. คำสำคัญ ได้แก่ ไตรสิกขา นิพพาน โอวาทปาติโมกข์ พุทธบริษัท 4 ไตรลักษณ์ เบญจขันธ์ อธิปไตย สันติภาพ ปฐมเทศนา พุทธจริยา พุทธกิจ 5 เสาชีวิต วัตร วัชเชตวัน ราชบัณฑิต พระโพธิสัตว์ 2. ลักษณะประชาธิปไตยในพระพุทธศาสนา เราสามารถศึกษาได้จากจุดมุ่งหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา หลักการของความเสมอภาค หลักคำสอนที่สอนให้เคารพสิทธิของผู้อื่น สอนให้ทำหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์ สอนให้ยึดหลักความถูกต้องตามธรรมะและความเป็นเอกฉันท์ในการลงมติใด ๆ สอนให้มีการประชุมอยู่เป็นนิจและเคารพการประชุม 3. พระพุทธศาสนามุ่งเน้นการฝึกหัดอบรมตน โดยผ่านกระบวนการของไตรสิกขา ซึ่งได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา เพื่อเป้าหมายคือการพึ่งตนเองได้และการมีอิสรภาพอย่างแท้จริง 4. พระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์มีหลักการและวิธีการบางอย่างที่สอดคล้องกัน เช่น มุ่งค้นหาความจริงเพื่อประโยชน์แก่มนุษยชาติ เน้นวิธีการแสวงหาความจริงด้วยการลงมือปฏิบัติ 5. ความคิดตามนัยของพระพุทธศาสนากับการคิดแบบวิทยาศาสตร์มีทั้งส่วนที่สอดคล้องกันและแตกต่างกัน ในส่วนที่สอดคล้องกัน ได้แก่ ความไม่เที่ยงของสรรพสิ่ง กฎแห่งเหตุและผล มนุษย์คือผลิตผลของธรรมชาติ การพิสูจน์ความจริงอย่างเสรีและมีเหตุผล ส่วนที่แตกต่างกัน ได้แก่ เรื่องของจิตและเรื่องปัญญา 6. พระพุทธศาสนาเป็นกระบวนการที่สนับที่ สามารถนำหลักการสำคัญมาใช้แก้ปัญหา ความขัดแย้งทางการเมืองได้ ดังหลักการและหลักปฏิบัติเรื่อง ราชสังคหวัตถุ 5 ประการ 	<p>ทักษะ/ความสามารถของนักเรียนที่จะนำไปสู่ความเข้าใจที่คงทน นักเรียนจะสามารถ...</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ศึกษาและวิเคราะห์ลักษณะประชาธิปไตยในพระพุทธศาสนา 2. ศึกษาและอภิปรายความสอดคล้องของหลักการและวิธีการแสวงหาความจริงของพระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์ 3. ศึกษาและเปรียบเทียบความสอดคล้องและความแตกต่างระหว่างความคิดตามนัยของพระพุทธศาสนากับการคิดแบบวิทยาศาสตร์ 4. อภิปรายพระพุทธศาสนากับการเมืองและสันติภาพ 5. เล่าพุทธประวัติผ่านพุทธจริยา 3 6. วิเคราะห์ข้อคิดจากมโหสถชาดกและนำไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน
---	--

<p>7. พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งสันติภาพ เพราะสันติภาพถือเป็นเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา หลักการและหลักคำสอนที่สำคัญในพระพุทธศาสนา ได้แก่ เวนไม่ระงับด้วยการจองเวร แต่เวรย่อมระงับด้วยการไม่จองเวร</p> <p>8. พุทธประวัติ คือ ประวัติของพระพุทธเจ้า ศาสดาของพระพุทธศาสนา การศึกษาพุทธประวัติจากวิธีการสอน และการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธจริยา ทำให้เรามีความรู้ความเข้าใจเรื่องราวของพระพุทธเจ้า และสามารถยึดถือเป็นแบบอย่างการดำเนินชีวิต</p> <p>9. ชาดก คือ เรื่องราวในอดีตของพระพุทธเจ้า ก่อนที่จะประสูติและตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในชาติสุดท้าย มโหสถชาดกให้ข้อคิดว่า ผู้มีปัญญา เพียบพร้อมด้วยคุณความดี ย่อมตกน้ำไม่ไหลตกไฟไม่ไหม้ คิดทำแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์สุขของปวงชนเป็นสำคัญ เราควรนำข้อคิดจากการศึกษาชาดกดังกล่าวมาประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน</p>	
ขั้นที่ 2 ภาระงานและการประเมินผลการเรียนรู้ซึ่งเป็นหลักฐานที่แสดงว่านักเรียนมีผลการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้อย่างแท้จริง	
<p>1. ภาระงานที่นักเรียนต้องปฏิบัติ</p> <p>1.1 อภิปรายเกี่ยวกับความสำคัญของพระพุทธศาสนาในด้านต่าง ๆ</p> <p>1.2 ศึกษาและวิเคราะห์วิธีการสอนและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธจริยา</p> <p>1.3 วิเคราะห์ข้อคิดจากมโหสถชาดก</p>	
<p>2. วิธีการและเครื่องมือประเมินผลการเรียนรู้</p> <p>2.1 วิธีการประเมินผลการเรียนรู้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) การทดสอบ 2) การประเมินผลงาน/กิจกรรม เป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่ม 3) การประเมินด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม 4) การประเมินด้านทักษะ/กระบวนการ 	<p>2.2 เครื่องมือประเมินผลการเรียนรู้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน 2) แบบประเมินผลงาน/กิจกรรม เป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม 3) แบบประเมินด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม 4) แบบประเมินด้านทักษะ/กระบวนการ

3. สิ่งที่น่าประหลาดใจ

- 3.1 ความเข้าใจ 6 ด้าน ได้แก่ การอธิบาย ชี้แจง การแปลความและตีความ การประยุกต์ ดัดแปลง และนำไปใช้ การมีมุมมองที่หลากหลาย การให้ความสำคัญและใส่ใจในความรู้สึกรักของผู้อื่น และการรู้จักตนเอง
- 3.2 สมรรถนะสำคัญ ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี
- 3.3 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ได้แก่ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ

ขั้นที่ 3 แผนการจัดการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1	ความสำคัญของพระพุทธศาสนา	เวลา 3 ชั่วโมง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2	วิธีการสอนและการเผยแพร่พระพุทธศาสนา ตามแนวพุทธจริยา	เวลา 2 ชั่วโมง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3	ชาดก	เวลา 2 ชั่วโมง

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1

ความสำคัญของพระพุทธศาสนา

เวลา 3 ชั่วโมง

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 พระพุทธ

พระพุทธศาสนา 2
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

1. สาระสำคัญ

พระพุทธศาสนามีความสำคัญหลายด้าน ได้แก่ ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย เน้นการฝึกอบรมตน การพึ่งตนเอง และการมุ่งอิสรภาพ สอดคล้องกับหลักการและแนวคิดแบบวิทยาศาสตร์ มุ่งแก้ปัญหาการเมืองและสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นในสังคม

2. ตัวชี้วัดช่วงชั้น

- วิเคราะห์ลักษณะประชาธิปไตยในพระพุทธศาสนา หรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด (ส 1.1 ม. 4-6/6)
- วิเคราะห์หลักการของพระพุทธศาสนากับหลักวิทยาศาสตร์ หรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด (ส 1.1 ม. 4-6/7)
- วิเคราะห์การฝึกฝนและพัฒนาตนเอง การพึ่งตนเอง และการมุ่งอิสรภาพในพระพุทธศาสนา หรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด (ส 1.1 ม. 4-6/8)
- วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับการศึกษาที่สมบูรณ์ การเมือง และสันติภาพ หรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด (ส 1.1 ม. 4-12)

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

- วิเคราะห์ลักษณะประชาธิปไตยในพระพุทธศาสนาได้ (K, P)
- วิเคราะห์หลักการของพระพุทธศาสนากับหลักวิทยาศาสตร์ได้ (K, P)
- วิเคราะห์การฝึกฝนและพัฒนาตนเอง การพึ่งตนเอง และการมุ่งอิสรภาพในพระพุทธศาสนาได้ (K, P)
- วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับการเมืองและสันติภาพ (K, P)
- เห็นคุณค่าและความสำคัญของพระพุทธศาสนา (A)

4. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ด้านความรู้ (K)	ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม (A)	ด้านทักษะ/กระบวนการ (P)
1. ทดสอบก่อนเรียน 2. ซักถามความรู้เรื่อง ความสำคัญของพระพุทธศาสนา 3. ตรวจสอบงาน/กิจกรรม เป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม	<ul style="list-style-type: none"> ประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลในด้าน ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัย ความใฝ่เรียนรู้ ความมีเหตุผล มีความรับผิดชอบ ฯลฯ 	<ul style="list-style-type: none"> ประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มในด้านการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา ฯลฯ

5. สาระการเรียนรู้

- ความสำคัญของพระพุทธศาสนา
  1. ลักษณะประชาธิปไตยในพระพุทธศาสนา
  2. พระพุทธศาสนาเน้นการฝึกหัดอบรมตน การพึ่งตนเอง และการมุ่งอิสรภาพ
  3. หลักการของพระพุทธศาสนากับหลักวิทยาศาสตร์
  4. การติดตามนัยแห่งพระพุทธศาสนากับการคิดแบบวิทยาศาสตร์
  5. พระพุทธศาสนากับการเมือง
  6. พระพุทธศาสนากับสันติภาพ

6. แนวทางบูรณาการ

- ภาษาไทย ➡ ฟัง พูด อ่าน และเขียนข้อมูลเกี่ยวกับความสำคัญของพระพุทธศาสนา ในด้านต่าง ๆ
- การงานอาชีพ ➡ ออกแบบแผ่นพับเพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของพระพุทธศาสนาในด้านต่าง ๆ
- ภาษาต่างประเทศ ➡ ค้นหาคำศัพท์ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับความสำคัญของพระพุทธศาสนา ในด้านต่าง ๆ

7. กระบวนการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 นำเข้าสู่บทเรียน

ชั่วโมงที่ 2

1. ครูสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้สึกผ่อนคลายในพระรัตนตรัยที่เหมาะสม เช่น นำนักเรียนไปเรียนที่ห้องประชุม ห้องจริยธรรม สนามหญ้าใต้ร่มไม้ ที่วัดก่อนเรียนให้นักเรียนสวดมนต์ไหว้พระ นั่งสมาธิ และแผ่เมตตา

2. ครูให้นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน

3. ครูแจ้งตัวชี้วัดช่วงชั้นและจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ

4. ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามข้อสงสัยต่าง ๆ จากเรื่องที่ได้รับมอบหมายให้ไปอ่านมา โดยครูตอบข้อสงสัยและอธิบายเพิ่มเติม จากนั้นให้นักเรียนดูภาพอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย ภาพการประชุมรัฐสภา ภาพการชุมนุมประท้วงเพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลยุบสภาหรือลาออก หรือคู่มือทัศนศึกษาการปกครองในระบอบประชาธิปไตย แล้วสนทนาซักถามนักเรียนในประเด็นต่าง ๆ เช่น

- 1) ภาพนี้เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับอะไร
- 2) นักเรียนดูภาพหรือทัศนศึกษาแล้วรู้สึกอย่างไร
- 3) ภาพหรือทัศนศึกษาให้ความรู้อะไรกับนักเรียนบ้าง
- 4) ข้อมูลความรู้ในภาพหรือทัศนศึกษาสอดคล้องกับข้อมูลความรู้ในพระพุทธศาสนาหรือไม่

อย่างไร

5. ครูพยายามใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนตอบเพื่อเชื่อมโยงไปสู่เนื้อหาที่จะเรียน

ขั้นที่ 2 กิจกรรมการเรียนรู้

6. ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 6-8 คน โดยใช้วิธีนับหมายเลข จากนั้นให้แต่ละกลุ่มเลือกประธานกลุ่มและเลขานุการกลุ่มเพื่อจดบันทึกผลการอภิปราย

7. ครูแจ้งประเด็นหรือหัวข้อการอภิปราย วัตถุประสงค์ และรูปแบบของการอภิปรายให้แต่ละกลุ่มทราบดังนี้

หัวข้อการอภิปราย ได้แก่ ลักษณะประชาธิปไตยในพระพุทธศาสนา

วัตถุประสงค์ของการอภิปราย ได้แก่ วิเคราะห์ลักษณะประชาธิปไตยในพระพุทธศาสนา

รูปแบบของการอภิปราย ได้แก่ เทคนิคการระดมสมอง

8. ครูแนะนำสื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้สำหรับให้นักเรียนใช้เป็นแหล่งค้นคว้าข้อมูลหรือรายละเอียดของหัวข้ออภิปราย

9. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลหรือรายละเอียดของหัวข้อการอภิปราย นำข้อมูลหรือรายละเอียดที่ได้มาอภิปรายร่วมกันในกลุ่ม สรุป บันทึกผล และเตรียมนำเสนอผลการอภิปรายหน้าชั้นเรียน

10. ก่อนการนำเสนอผลการอภิปรายของแต่ละกลุ่ม ครูทบทวนประเด็นหรือหัวข้อการอภิปราย วัตถุประสงค์ และรูปแบบของการอภิปราย พร้อมทั้งชี้แจงกฎ กติกา หรือหลักเกณฑ์การอภิปราย เช่น เวลาที่ใช้ในการอภิปราย (กลุ่มละ 5-10 นาที) บทบาทหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่ม

11. ครูให้แต่ละกลุ่มนำเสนอผลการอภิปรายตามลำดับ กลุ่มละ 5-10 นาที

12. หลังจากแต่ละกลุ่มนำเสนอผลการอภิปรายแล้ว เปิดโอกาสให้นักเรียนกลุ่มอื่น ๆ ซักถามข้อสงสัย โดยผู้อภิปรายเป็นผู้ตอบ จากนั้นครูสรุปสาระสำคัญของเรื่องที่อภิปราย และมอบหมายให้นักเรียนทำใบงานที่ 1 เรื่อง ลักษณะประชาธิปไตยในพระพุทธศาสนา แล้วช่วยกันเฉลยคำตอบที่ถูกต้อง

13. ในขณะปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน ให้ครูสังเกตพฤติกรรมในการทำงานและการนำเสนอผลงานของนักเรียนตามแบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม

14. ครูให้นักเรียนอ่านป้ายพุทธศาสนสุภาษิต เช่น
  - อุตตา หิ อุตตโน นาโถ ดนแลเป็นที่พึงแห่งตน
  - อุตตา หเว ชิต์ เสขุ โย ชนะตนเองนั้แหละเป็นดี
  - อุตตานั้ ทมขนุติ ปญชิตา บัณทิตย้อมฝีกฝนตน

จากนั้นสนทนาซักถามนักเรียนว่า นักเรียนเคยเห็น เคยฟัง หรือเคยอ่านพุทธศาสนสุภาษิตนี้หรือไม่ จากที่ไหน พุทธศาสนสุภาษิตแต่ละบทหมายความว่าอย่างไร และให้ข้อคิดอะไรบ้าง ให้นักเรียนช่วยกันตอบ

15. ครูสรุปให้นักเรียนฟังว่า พระพุทธศาสนามีหลักคำสั่งสอนที่เน้นการฝึกหัดอบรมตนเอง การพึ่งตนเอง และการมุ่งอิสรภาพ ซึ่งจะเห็นได้จากพุทธศาสนสุภาษิตดังกล่าวที่มีการเน้นเรื่องตนเป็นหลัก

16. ครูให้ความรู้แก่นักเรียนเรื่อง พระพุทธศาสนาเน้นการฝึกหัดอบรมตนเอง การพึ่งตนเอง และการมุ่งอิสรภาพ

17. ครูให้นักเรียนกลุ่มเดิมศึกษาและวิเคราะห์กรณีตัวอย่างตามหัวข้อที่กำหนดให้ในใบงานที่ 2 เรื่อง ศึกษากรณีตัวอย่าง: การฝึกหัดอบรมตน แล้วช่วยกันเฉลยคำตอบที่ถูกต้อง

18. ครูให้นักเรียนศึกษาประวัติบุคคลสำคัญและวิเคราะห์การปฏิบัติตนของบุคคลดังกล่าวตามกระบวนการฝึกหัดอบรมตนที่เรียกว่า ไตรสิกขา ซึ่งได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา แล้วนำผลการศึกษาและวิเคราะห์มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในชั้นเรียน

19. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปสาระสำคัญเรื่อง พระพุทธศาสนาเน้นการฝึกหัดอบรมตน การพึ่งตนเอง และการมุ่งอิสรภาพ พร้อมทั้งมอบหมายให้นักเรียนทำใบงานที่ 3 เรื่อง พระพุทธศาสนาเน้นการฝึกหัดอบรมตน การพึ่งตนเอง และการมุ่งอิสรภาพ แล้วช่วยกันเฉลยคำตอบที่ถูกต้อง

20. ครูมอบหมายให้นักเรียนสืบค้นและสรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับหลักการของพระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์เป็นความรู้ของตนเองว่า หลักการของพระพุทธศาสนาเป็นอย่างไร และหลักการวิทยาศาสตร์เป็นอย่างไร เป็นการบ้านเพื่อเตรียมจัดการเรียนรู้ในครั้งต่อไป

ชั่วโมงที่ 3

21. ครูสุ่มเลือกนักเรียน 2 คนให้ออกมาแสดงความคิดเห็นหรือนำเสนอเกี่ยวกับเรื่องที่ได้รับมอบหมายให้ไปสืบค้นและสรุปสาระสำคัญมาให้เพื่อน ๆ ฟัง โดยครูสรุปความคิดเห็นของนักเรียนและให้คำแนะนำหรือความรู้เพิ่มเติม

22. ครูนำคำพูดของอัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ ที่ได้พูดไว้ว่า “ถ้าหากจะมีศาสนาใด ๆ ที่พอจะยอมรับนับถือได้ สำหรับจิตใจของบุคคลที่มีความเข้าใจวิทยาศาสตร์สมัยใหม่แล้ว ศาสนานั้นก็แค่ พระพุทธศาสนา” มาสนทนากับนักเรียนในประเด็นต่าง ๆ เช่น

- 1) อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์คือใคร
- 2) ทำไมอัลเบิร์ต ไอน์สไตน์จึงกล่าวเช่นนั้น
- 3) นักเรียนรู้สึกอย่างไรกับคำพูดของอัลเบิร์ต ไอน์สไตน์
- 4) พระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์เหมือนหรือต่างกันอย่างไร

23. ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ จากนั้นสรุปให้นักเรียนฟังว่า การ

ที่อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์กล่าวเช่นนี้เพราะเขามองว่า วิทยาศาสตร์มีลักษณะคล้ายกับพระพุทธศาสนา เช่น สนใจศึกษารวมชาติ ขีดหลักของเหตุผล ทำทนายต่อการพิสูจน์

24. ครูให้นักเรียนจับคู่กับเพื่อนเพื่อศึกษาค้นคว้าข้อมูลเรื่อง หลักการของพระพุทธศาสนากับหลักวิทยาศาสตร์ ในหนังสือเรียน หรือจากสื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้อื่น ๆ เช่น เอกสารความรู้ใน ห้องสมุด อินเทอร์เน็ต จากนั้นให้แต่ละคู่แสดงความคิดเห็นในประเด็นต่อไปนี้ “หลักการของวิทยาศาสตร์ เหมือนกับหลักการของพระพุทธศาสนาหรือไม่ อย่างไร” แล้วสรุปสาระสำคัญ บันทึกผลในเชิงเปรียบเทียบ พร้อมทั้งเตรียมนำเสนอหน้าชั้นเรียน

25. ครูสุ่มตัวอย่างนักเรียน 2-3 คู่ ให้ออกมานำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน และให้ผู้อื่น ๆ ที่ไม่ได้ นำเสนอซักถามและวิพากษ์วิจารณ์ผลงาน ครูประเมินตามแบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็น รายบุคคล พร้อมทั้งให้คำแนะนำและสรุปสาระสำคัญของเรื่อง หลักการของพระพุทธศาสนากับหลัก วิทยาศาสตร์

26. ครูให้นักเรียนทำใบงานที่ 4 เรื่อง หลักการของพระพุทธศาสนากับหลักวิทยาศาสตร์ แล้ว ช่วยกันเฉลยคำตอบที่ถูกต้อง

27. ครูอธิบายเนื้อหาเรื่อง การคิดตามนัยแห่งพระพุทธศาสนากับการคิดแบบวิทยาศาสตร์ ให้นักเรียนฟัง พร้อมยกตัวอย่าง ใช้สื่อประกอบการอธิบาย และซักถามเป็นระยะ ๆ ในประเด็นต่าง ๆ เช่น

- 1) การคิดตามนัยแห่งพระพุทธศาสนาเป็นอย่างไร
- 2) การคิดแบบวิทยาศาสตร์เป็นอย่างไร
- 3) การคิดตามนัยแห่งพระพุทธศาสนากับการคิดแบบวิทยาศาสตร์มีเรื่องอะไรที่สอดคล้องกันบ้าง
- 4) การคิดตามนัยแห่งพระพุทธศาสนากับการคิดแบบวิทยาศาสตร์มีเรื่องอะไรที่แตกต่างกันบ้าง

28. ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามข้อสงสัยตามความเหมาะสม จากนั้นร่วมกันสรุปสาระสำคัญของเรื่อง การคิดตามนัยแห่งพระพุทธศาสนากับการคิดแบบวิทยาศาสตร์ และมอบหมายให้นักเรียนทำใบงานที่ 5 เรื่อง ความเหมือนและความต่างระหว่างการคิดตามนัยแห่งพระพุทธศาสนากับการคิดแบบ วิทยาศาสตร์ แล้วช่วยกันเฉลยคำตอบที่ถูกต้อง

29. ครูมอบหมายให้นักเรียนสืบค้นและสรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับพระพุทธศาสนากับการเมืองและ พระพุทธศาสนากับสันติภาพ เป็นการบ้านเพื่อเตรียมจัดการเรียนรู้ในครั้งต่อไป

ชั่วโมงที่ 4

30. ครูสุ่มเลือกนักเรียน 2 คนให้ออกมาแสดงความคิดเห็นหรือนำเสนอเกี่ยวกับเรื่องที่ได้รับ มอบหมายให้ไปสืบค้นและสรุปสาระสำคัญมาให้เพื่อน ๆ ฟัง โดยครูสรุปความคิดเห็นของนักเรียนและ ให้คำแนะนำหรือความรู้เพิ่มเติม

31. ครูสนทนาซักถามนักเรียนถึงความรู้เรื่องการเมืองในประเด็นต่าง ๆ เช่น

- 1) การเมืองคืออะไร
- 2) การดำเนินชีวิตประจำวันของเราต้องเกี่ยวข้องกับการเมืองหรือไม่ เพราะอะไร
- 3) ทำไมจึงมีคำกล่าวว่า การเมืองเรื่องของคน

จากนั้นให้นักเรียนคู่วิเคราะห์การชุมนุมประท้วงของประชาชน โดยสันติวิธีเพื่อเรียกร้องให้รัฐบาล

ทำเรื่องใดเรื่องหนึ่งตามที่ต้องการและการเข้าสลายการชุมนุมของประชาชน แล้วให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องดังกล่าวให้สอดคล้องกับประเด็นของการเมืองและสันติภาพ

32. ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 3 คน ให้แต่ละกลุ่มสรุปสาระสำคัญของเรื่อง พระพุทธศาสนากับการเมืองและพระพุทธศาสนากับสันติภาพ แล้วช่วยกันตั้งคำถามกลุ่มละ 5 ข้อ

33. ครูเก็บรวบรวมคำถามของทุกกลุ่ม แล้วคัดเลือกคำถามที่ไม่ซ้ำกันนำมาถามให้นักเรียนตอบ

34. ครูกล่าวชมเชยนักเรียนที่ได้ช่วยกันตอบคำถาม จากนั้นสรุปสาระสำคัญของเรื่อง พระพุทธศาสนากับการเมืองและพระพุทธศาสนากับสันติภาพ และให้นักเรียนจดบันทึกข้อมูลลงในแบบบันทึกความรู้

ขั้นที่ 3 ฝึกฝนผู้เรียน

35. ครูให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่า ศาสนาอื่น ๆ ที่นับถือกันในประเทศสมาชิกอาเซียน เช่น ศาสนาอิสลาม คริสต์ศาสนา มีความสำคัญต่อประชาชนผู้ที่นับถือในเรื่องต่าง ๆ เช่น การฝึกหัดอบรมตน การพึ่งตนเอง การมุ่งอิสรภาพ ด้านการเมืองอย่างไร สรุปและบันทึกผล

36. ครูให้นักเรียนทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับความสำคัญของพระพุทธศาสนา แล้วช่วยกันเฉลยคำตอบที่ถูกต้อง

37. ครูให้นักเรียนค้นหาคำศัพท์ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับความสำคัญของพระพุทธศาสนา และร่วมกันฝึกฟัง อ่าน พูด และเขียนคำศัพท์ดังกล่าว

38. ครูให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่อไปนี้

1) การฝึกหัดอบรมตน การพึ่งตัวเอง และการมุ่งอิสรภาพมีประโยชน์ต่อเราอย่างไร

2) การมุ่งอิสรภาพในทางพระพุทธศาสนาหมายถึงอะไร

3) บุคคลควรฝึกหัดอบรมตนอย่างไร จึงจะได้ชื่อว่าเป็นการมุ่งอิสรภาพ

4) ผู้ที่ฝึกหัดอบรมตนอย่างสม่ำเสมอจะได้รับประโยชน์อะไรบ้าง

5) นอกจากผู้บริหารและนักปกครองแล้ว การเว้นจากลำเอียง (อคติ) ยังเหมาะสมกับบุคคลประเภทใดอีกบ้าง

ขั้นที่ 4 นำไปใช้

39. ครูให้นักเรียนออกแบบแผ่นพับเพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของพระพุทธศาสนาในด้านต่าง ๆ ให้ผู้อื่นได้ทราบ

40. ครูให้นักเรียนนำความรู้เรื่อง ความสำคัญของพระพุทธศาสนา ไปเผยแพร่และเลือกปฏิบัติให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ

ขั้นที่ 5 สรุป

41. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้เรื่อง ความสำคัญของพระพุทธศาสนา โดยให้นักเรียนสรุปลงในแบบบันทึกความรู้ ซึ่งอาจสรุปเป็นแบบความเรียง แผนที่ความคิด หรือผังมโนทัศน์ก็ได้

42. ครูบอกกับนักเรียนว่า พุทธประวัติเป็นเรื่องราวของพระพุทธเจ้าตั้งแต่ประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพาน แล้วมอบหมายให้นักเรียนอ่านและสรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับพุทธประวัติด้วยสำนวนของตนเอง เป็นการบ้านเพื่อเตรียมจัดการเรียนรู้ในครั้งต่อไป

8. กิจกรรมเสนอแนะ

ครูให้นักเรียนศึกษาและสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับความสำคัญของพระพุทธศาสนาเพิ่มเติมจากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น เอกสาร ใบความรู้ ห้องสมุด อินเทอร์เน็ต นำความรู้ที่ได้มาร่วมกันจัดป้ายนิเทศ

9. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. แบบทดสอบก่อนเรียน
2. ภาพอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย ภาพการประชุมรัฐสภา ภาพการประชุมประท้วงเพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลยุบสภาหรือลาออก หรือวีดิทัศน์เกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย
3. ป้ายข้อความพุทธศาสนสุภาษิต เช่น อุตตา หิ อุตตโน นาโถ (คนแลเป็นที่พึ่งแห่งตน) อุตตา หเวจิตฺติ เสยโย (ขณะตนเองนั้นแหละเป็นดี) อุตตานํ ทมยฺนฺติ ปญฺจิตฺตา (บัณฑิตย่อมฝึกฝนตน)
4. วีดิทัศน์การประชุมประท้วงของประชาชนโดยสันติวิธีเพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลทำอะไรเรื่องหนึ่งตามที่ตนต้องการและการเข้าสลายการชุมนุมของประชาชน
5. สื่อประกอบการอธิบายเรื่อง การคิดตามนัยแห่งพระพุทธศาสนากับการคิดแบบวิทยาศาสตร์
6. ใบงานที่ 1 เรื่อง ลักษณะประชาธิปไตยในพระพุทธศาสนา
7. ใบงานที่ 2 เรื่อง ศึกษากรณีตัวอย่าง: การฝึกหัดอบรมตน
8. ใบงานที่ 3 เรื่อง พระพุทธศาสนาเน้นการฝึกหัดอบรมตน การพึ่งตนเอง และการมุ่งอิสรภาพ
9. ใบงานที่ 4 เรื่อง หลักการของพระพุทธศาสนากับหลักวิทยาศาสตร์
10. ใบงานที่ 5 เรื่อง ความเหมือนและความต่างระหว่างการคิดตามนัยแห่งพระพุทธศาสนากับการคิดแบบวิทยาศาสตร์
11. แบบบันทึกความรู้
12. แบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม
13. หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด
14. แบบฝึกทักษะ รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด
15. คู่มือการสอน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด
16. สื่อการเรียนรู้ PowerPoint รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด

10. บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้

1. ความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ _____

แนวทางการพัฒนา _____

2. ปัญหา/อุปสรรคในการจัดการเรียนรู้ _____

แนวทางแก้ไข _____

3. สิ่งที่ไม่ได้ปฏิบัติตามแผน _____

เหตุผล _____

4. การปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ _____

_____

ลงชื่อ _____ ผู้สอน

_____ / _____ / _____

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2

วิธีการสอนและการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ตามแนวพุทธจริยา

เวลา 2 ชั่วโมง

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 พระพุทธ

พระพุทธศาสนา 2
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

1. สาระสำคัญ

พุทธประวัติ คือ ประวัติของพระพุทธเจ้า ศาสดาของพระพุทธศาสนา การศึกษาพุทธประวัติจากวิธีการสอนและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธจริยา ทำให้เรามีความรู้ความเข้าใจเรื่องราวของพระพุทธเจ้า และสามารถยึดถือเป็นแบบอย่างการดำเนินชีวิตตามแนวทางที่ถูกต้อง

2. ตัวชี้วัดช่วงชั้น

- วิเคราะห์พระพุทธเจ้าในฐานะเป็นมนุษย์ผู้ฝึกตนได้อย่างสูงสุดในการตรัสรู้ การก่อตั้ง วิธีการสอน และการเผยแผ่พระพุทธศาสนาหรือวิเคราะห์ประวัติศาสตร์ที่ตนนับถือตามที่กำหนด (ส 1.1 ม. 4-6/2)

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

- อธิบายความและประเภทของพุทธจริยาได้ (K)
- เล่าพุทธประวัติจากวิธีการสอนและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธจริยาได้ (K)
- เห็นคุณค่าของการศึกษาพุทธประวัติตามแนวพุทธจริยาและนำแบบอย่างการดำเนินชีวิตของพระพุทธเจ้าไปประยุกต์ใช้ได้ (A, P)

4. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ด้านความรู้ (K)	ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม (A)	ด้านทักษะ/กระบวนการ (P)
1. ซักถามความรู้เรื่อง พุทธประวัติ	• ประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลในด้าน ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัย ความใฝ่เรียนรู้ ความมีเหตุผล มีความรับผิดชอบ ฯลฯ	• ประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลหรือ เป็นกลุ่มในด้านการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา ฯลฯ

5. สาระการเรียนรู้

• พุทธประวัติ

– วิธีการสอนและการเผยแพร่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธจริยา

6. แนวทางบูรณาการ

ภาษาไทย	➔	ฟัง พูด อ่าน และเขียนข้อมูลเกี่ยวกับพุทธประวัติ
การงานอาชีพ	➔	ออกแบบแผนพับเพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับพุทธประวัติ
ภาษาต่างประเทศ	➔	ค้นหา ฝึกฟัง พูด อ่าน และเขียนเกี่ยวกับคำศัพท์ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับพุทธประวัติ

7. กระบวนการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 นำเข้าสู่บทเรียน

ชั่วโมงที่ 5-6

1. ครูสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเกิดความศรัทธาเลื่อมใสในพระรัตนตรัยที่เหมาะสม เช่น จัดนั่งเรียนแบบรูปตัว U นำนักเรียนศึกษาในห้องเรียน เช่น ห้องประชุม ห้องจริยธรรม สนามหญ้าใต้ร่มไม้ ที่วัด ก่อนเรียนให้นักเรียนสวดมนต์ไหว้พระ นั่งสมาธิ และแผ่เมตตา

2. ครูแจ้งตัวชี้วัดช่วงชั้นและจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ

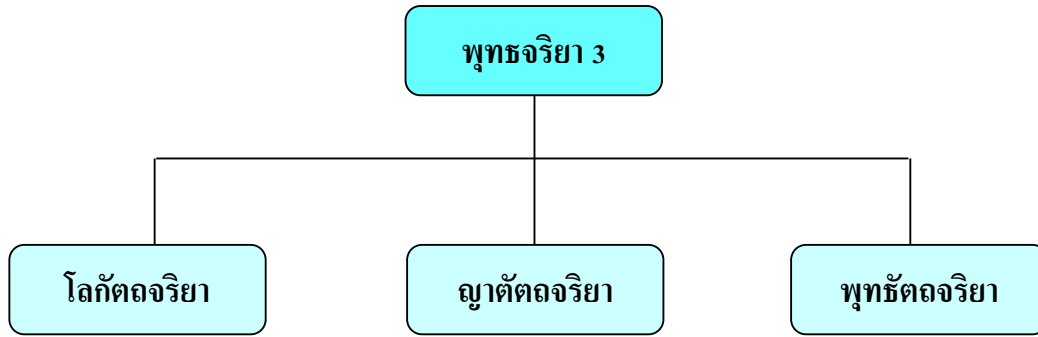
3. ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามข้อสงสัยต่าง ๆ จากเรื่องที่ได้รับมอบหมายให้ไปอ่านและสรุปสาระสำคัญมา โดยครูตอบข้อสงสัยและอธิบายเพิ่มเติม จากนั้นให้นักเรียนสนทนาซักถามนักเรียนเกี่ยวกับพุทธประวัติในประเด็นต่าง ๆ เช่น

- 1) พุทธประวัติคืออะไร
  - 2) นักเรียนเคยได้เรียนรู้พุทธประวัติเกี่ยวกับเรื่องอะไรบ้าง
  - 3) นักเรียนมีความรู้สึกร่างไรบ้างที่ได้เรียนรู้พุทธประวัติ
  - 4) การเรียนรู้พุทธประวัติมีความสำคัญและประโยชน์ต่อนักเรียนอย่างไร
4. ครูสรุปการสนทนาซักถาม และเชื่อมโยงข้อสรุปไปสู่เนื้อหาที่จะเรียน

ขั้นที่ 2 กิจกรรมการเรียนรู้

5. ครูชี้แจงให้นักเรียนทราบว่า ทุกคนมีภาระหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติตามสถานภาพและบทบาทที่ตนเป็นอยู่ พระพุทธเจ้าก็ได้ทรงปฏิบัติหน้าที่ของพระองค์เช่นกัน การปฏิบัติหน้าที่ของพระองค์เกิดประโยชน์ต่อมวลมนุษยชาติอย่างอนเนกอนันต์ เราเรียกการบำเพ็ญประโยชน์ของพระพุทธเจ้าว่า พุทธจริยา

6. ครูให้นักเรียนคู่มงม โนทัศน์เกี่ยวกับพุทธจริยา 3 จากนั้นให้นักเรียนช่วยกันให้ความหมายของพุทธจริยาแต่ละประเภท และให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 4-6 คน แบบคณะกรรมการ

7. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษา ระดมสมอง และช่วยกันสร้างแผนที่ความคิดเกี่ยวกับการศึกษาพุทธประวัติจากวิธีการสอนและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธจริยา
8. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน กลุ่มละ 3-5 นาที
9. เมื่อนำเสนอครบทุกกลุ่มแล้ว ครูสรุปผล ให้คำติชมนักเรียนแต่ละกลุ่ม และช่วยกันคัดเลือกผลงานที่ดีที่สุด เช่น ให้ข้อมูลความรู้มาก ถูกต้อง สวยงาม แล้วนำไปจัดป้ายนิเทศหน้าชั้นเรียน
10. ครูให้นักเรียนแต่ละคนสืบค้นข้อมูลว่า ศาสนาอื่น ๆ ที่นับถือกันในประเทศสมาชิกอาเซียน เช่น ศาสนาอิสลาม คริสต์ศาสนา มีวิธีการสอนและการเผยแผ่ศาสนาอย่างไร สรุปและบันทึกผล แล้วนำมาเรียนรู้ร่วมกันในชั้นเรียน
11. ในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน ให้ครูสังเกตพฤติกรรมในการทำงานและการนำเสนอผลงานของนักเรียนตามแบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม

ขั้นที่ 3 ฝึกฝนผู้เรียน

12. ครูให้นักเรียนทำใบงานที่ 6 เรียนรู้พุทธประวัติจากวิธีการสอนและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธจริยา แล้วช่วยกันเฉลยคำตอบที่ถูกต้อง
13. ครูให้นักเรียนทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับพุทธประวัติ แล้วช่วยกันเฉลยคำตอบที่ถูกต้อง
14. ครูให้นักเรียนค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับพุทธประวัติ จากสื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น ห้องสมุด สอบถามพระสงฆ์หรือผู้รู้ แล้วบันทึกสรุปลงในแบบบันทึกความรู้
15. ครูให้นักเรียนค้นหาคำศัพท์ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับพุทธประวัติ จากนั้นให้นักเรียนฝึกฟังพูดอ่าน และเขียนคำศัพท์ดังกล่าว
16. ครูให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นในประเด็นที่ว่า นักเรียนคิดว่า โลกัตตจริยา ญัตตัตตจริยา และพุทฺธัตตจริยา อย่างไรสำคัญที่สุด เพราะอะไร

ขั้นที่ 4 นำไปใช้

17. ครูแนะนำให้นักเรียนนำข้อคิด คุณธรรม และแบบอย่างการดำเนินชีวิตที่ได้จากการเรียนเรื่องพุทธประวัติ ไปปฏิบัติหรือประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ขั้นที่ 5 สรุป

18. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้เรื่อง พุทธประวัติ โดยให้นักเรียนบันทึกข้อสรุปลงในสมุด ซึ่งอาจสรุปเป็นแบบเรียงความ แผนที่ความคิด หรือผังมโนทัศน์ก็ได้

19. ครูมอบหมายให้นักเรียนอ่านเนื้อหาเกี่ยวกับชาดกเรื่อง มโหสถชาดก แล้วสรุปสาระสำคัญด้วยสำนวนของตนเอง เป็นการบ้านเพื่อเตรียมจัดการเรียนรู้ในครั้งต่อไป

8. กิจกรรมเสนอแนะ

1. ครูให้นักเรียนเขียนเรียงความ 1 เรื่องที่เกี่ยวกับพุทธจริยาในเรื่องที่ตนสนใจหรือชื่นชอบมากที่สุด จากนั้นร่วมกันคัดเลือกผลงาน แล้วร่วมกันจัดป้ายนิเทศ
2. ครูให้นักเรียนทำแผ่นพับเพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับพุทธจริยา 3

9. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. ผังมโนทัศน์เกี่ยวกับพุทธจริยา 3
2. ใบงานที่ 6 เรื่อง เรียนรู้พุทธประวัติจากวิธีการสอนและการเผยแพร่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธจริยา
3. แบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม
4. แบบบันทึกความรู้
5. หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด
6. แบบฝึกทักษะ รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด
7. คู่มือการสอน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด
8. สื่อการเรียนรู้ PowerPoint รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด

10. บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้

1. ความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ _____ แนวทางการพัฒนา _____
2. ปัญหา/อุปสรรคในการจัดการเรียนรู้ _____ แนวทางแก้ไข _____
3. สิ่งที่ไม่ได้ปฏิบัติตามแผน _____ เหตุผล _____
4. การปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ _____ _____
ลงชื่อ _____ ผู้สอน _____ / _____ / _____

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3

ชาดก

เวลา 2 ชั่วโมง

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 พระพุทธ

พระพุทธศาสนา 2
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

1. สาระสำคัญ

ชาดก คือ เรื่องราวในอดีตของพระพุทธเจ้าก่อนที่จะมาประสูติและตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในชาติสุดท้าย มโหสถชาดกให้ข้อคิดว่า ผู้มีปัญญา เพียบพร้อมด้วยคุณความดี ย่อมตกน้ำไม่ไหล ตกไฟไม่ไหม้ คิดทำแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์สุขของปวงชนเป็นสำคัญ เราควรนำข้อคิดจากการศึกษาชาดกดังกล่าวมาประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

2. ตัวชี้วัดช่วงชั้น

• วิเคราะห์ข้อคิดและแบบอย่างการดำเนินชีวิตจากประวัติสาวก ชาดก เรื่องเล่า และศาสนิกชน ตัวอย่างตามที่กำหนด (ส 1.1 ม. 4-6/14)

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

- อธิบายเรื่องราวเกี่ยวกับมโหสถชาดกได้ (K)
- เห็นคุณค่าในการศึกษาของมโหสถชาดก (A)
- วิเคราะห์ข้อคิดจากมโหสถชาดก และนำข้อคิดดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน (P)

4. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ด้านความรู้ (K)	ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม (A)	ด้านทักษะ/กระบวนการ (P)
1. ทดสอบหลังเรียน 2. ซักถามความรู้เรื่อง ชาดก 3. ตรวจสอบงาน/กิจกรรม เป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม	<ul style="list-style-type: none"> ประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลในด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัย ความใฝ่เรียนรู้ ความมีเหตุผล มีความรับผิดชอบ ฯลฯ 	<ul style="list-style-type: none"> ประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มในด้านการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา ฯลฯ

5. สาระการเรียนรู้

- ชาดก
  - มโหสถชาดก

6. แนวทางบูรณาการ

ภาษาไทย	➔	ฟัง พูด อ่าน และเขียนข้อมูลเกี่ยวกับชาดก
ศิลปะ	➔	จัดป้ายนิเทศเกี่ยวกับมโหสถชาดก

7. กระบวนการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 นำเข้าสู่บทเรียน

1. ครูสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้สึกผ่อนคลายในพระรัตนตรัยที่เหมาะสม เช่น นำนักเรียนไปเรียนที่ห้องประชุม ห้องจริยธรรม สนามหญ้าใต้ร่มไม้ ที่วัดก่อนเรียนให้นักเรียนสวดมนต์ไหว้พระ นั่งสมาธิ และแผ่เมตตา

2. ครูแจ้งตัวชี้วัดช่วงชั้นและจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ

3. ครูซักถามนักเรียนว่าเคยฟังนิทานเกี่ยวกับอดีตชาติของพระพุทธเจ้าบ้างหรือไม่ ถ้าเคยฟังเคยฟังเรื่องอะไรบ้าง ครูสุ่มตัวอย่างนักเรียนให้ออกมาเล่าเรื่องดังกล่าว หรือสนทนาซักถามนักเรียนในประเด็นต่อไปนี้

- 1) นักเรียนเคยฟัง อ่าน หรือศึกษาชาดกเรื่องอะไรบ้าง
- 2) ชาดกเรื่องนั้นเกี่ยวข้องกับเรื่องอะไร และให้ข้อคิดอย่างไร
- 3) นักเรียนคิดว่าการศึกษาชาดกมีประโยชน์อย่างไร

4. ครูสนทนากับนักเรียนเพื่อให้ได้ข้อสรุปว่า พระพุทธเจ้าว่าจะตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า พระองค์ต้องบำเพ็ญเพียรหลายร้อยชาติ เราเรียกเรื่องราวการบำเพ็ญเพียรของพระพุทธเจ้าในชาติต่าง ๆ ว่า ชาดก ชาดกมีหลายเรื่อง ที่ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกมีมากกว่า 500 เรื่อง สำหรับในขั้นนี้กำหนดให้ศึกษาเพียงเรื่องเดียว คือ มโหสถชาดก

ขั้นที่ 2 กิจกรรมการเรียนรู้

5. ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 4 คน โดยสมาชิกแต่ละคนมีหมายเลขประจำตัว 1, 2, 3 และ 4

6. ครูแจ้งประเด็นที่จะศึกษาให้แต่ละกลุ่มทราบ ได้แก่

- 1) พระพุทธเจ้าตรัสเล่ามโหสถชาดกเพราะทรงปรารถนาเรื่องใด
- 2) ตัวละครที่สำคัญในมโหสถชาดกมีใครบ้าง
- 3) ตัวละครใดบ้างควรเอาเป็นแบบอย่างและไม่ควรเอาเป็นแบบอย่าง เพราะเหตุใด
- 4) การศึกษามโหสถชาดกได้ข้อคิดอะไรบ้างที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

7. ครูให้สมาชิกภายในกลุ่มจับคู่กันเล่าพร้อมวิเคราะห์เรื่องราวในชาดกที่ศึกษาโดยใช้เวลาเท่า ๆ กัน ตามลำดับขั้นตอนต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 สมาชิกหมายเลข 1 จับคู่กับหมายเลข 2 และหมายเลข 3 จับคู่กับหมายเลข 4 โดยหมายเลข 1 และ 3 เป็นผู้เล่า ส่วนหมายเลข 2 และ 4 เป็นผู้ฟัง

ขั้นที่ 2 เปลี่ยนผู้เล่าและผู้ฟัง โดยหมายเลข 2 และ 4 เป็นผู้เล่า ส่วนหมายเลข 1 และ 3 เป็นผู้ฟัง

ขั้นที่ 3 ให้แต่ละคนผลัดกันเล่าให้สมาชิกภายในกลุ่มฟัง โดยเริ่มจากหมายเลข 1, 2, 3 และ 4 ตามลำดับ

8. ครูซักถามปัญหาตามประเด็นที่ศึกษา โดยสุ่มหมายเลขประจำตัวสมาชิกในกลุ่มให้เป็นผู้ตอบปัญหา

9. ครูประเมินผลนักเรียนแต่ละกลุ่ม และให้กำลังใจด้วยการชื่นชมนักเรียนที่ตอบปัญหาได้ถูกต้อง จากนั้นให้นักเรียนช่วยกันสืบค้นหรือสำรวจข้อมูลว่า กลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนที่นับถือศาสนาอื่น ๆ เช่น ศาสนาอิสลาม คริสต์ศาสนา มีเรื่องราวที่มีลักษณะคล้ายกับชาดกของพระพุทธศาสนาหรือไม่ รวบรวมข้อมูลไว้สำหรับจัดป้ายนิเทศร่วมกันในชั้นเรียน

10. ในขณะปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน ให้ครูสังเกตพฤติกรรมในการทำงานและการนำเสนอผลงานของนักเรียนตามแบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม

ขั้นที่ 3 ฝึกฝนผู้เรียน

11. ครูให้นักเรียนทำใบงานที่ 7 เรื่อง ข้อคิดจากชาดก และกิจกรรมที่เกี่ยวกับชาดก ทำ แล้วช่วยกันเฉลยคำตอบที่ถูกต้อง

ขั้นที่ 4 นำไปใช้

12. ครูแนะนำให้นักเรียนนำข้อคิดหรือคุณธรรมที่ได้จากการเรียนรู้เรื่อง มโหสถชาดก ไปปฏิบัติหรือประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน พร้อมทั้งสังเกตและบันทึกผลการปฏิบัติ แล้วนำผลการปฏิบัติมารายงานในชั้นเรียนเป็นระยะ ๆ

13. ครูแนะนำให้นักเรียนนำข้อคิดหรือคุณธรรมที่ได้จากการเรียนชาดกและจากการปฏิบัติตนในชีวิตประจำวัน รวมทั้งนำไปเผยแพร่ให้บุคคลอื่น เช่น คนในครอบครัว เพื่อนบ้าน คนในชุมชน ได้รู้และเข้าใจ

ขั้นที่ 5 สรุป

14. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปสาระสำคัญและข้อคิดหรือคติเตือนใจที่ได้จากการศึกษาเรื่อง มโหสถชาดก โดยให้นักเรียนสรุปลงในแบบบันทึกความรู้

15. ครูให้นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียนและช่วยกันเฉลยคำตอบที่ถูกต้อง

16. ครูให้นักเรียนทำแบบทดสอบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ประจำหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ในแบบฝึกทักษะ รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 ของบริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด เพื่อประเมินผลการเรียนรู้ด้านความรู้ ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม และด้านทักษะกระบวนการ/ของนักเรียน

17. ครูมอบหมายให้นักเรียนอ่านเนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 พระธรรม เรื่อง พระรัตนตรัย เป็นการบ้านเพื่อเตรียมจัดการเรียนรู้ในครั้งต่อไป

8. กิจกรรมเสนอแนะ

1. ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่มร่วมกันรับผิดชอบ เพื่อแสดงละครเรื่อง พระมโหสถ ครูประเมินผลการแสดงละครของนักเรียน
2. ครูให้นักเรียนร่วมกันจัดป้ายนิเทศเกี่ยวกับมโหสถชาดกเพื่อเผยแพร่ความรู้ ข้อคิด และคุณธรรมจากชาดกให้คนอื่นได้รู้และนำไปปฏิบัติ

9. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. แบบทดสอบหลังเรียน
2. ใบงานที่ 7 เรื่อง ข้อคิดจากชาดก
3. แบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลหรือหรือกลุ่ม
4. แบบบันทึกความรู้
5. หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด
6. แบบฝึกทักษะ รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด
7. คู่มือการสอน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด
8. สื่อการเรียนรู้ PowerPoint รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด

10. บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้

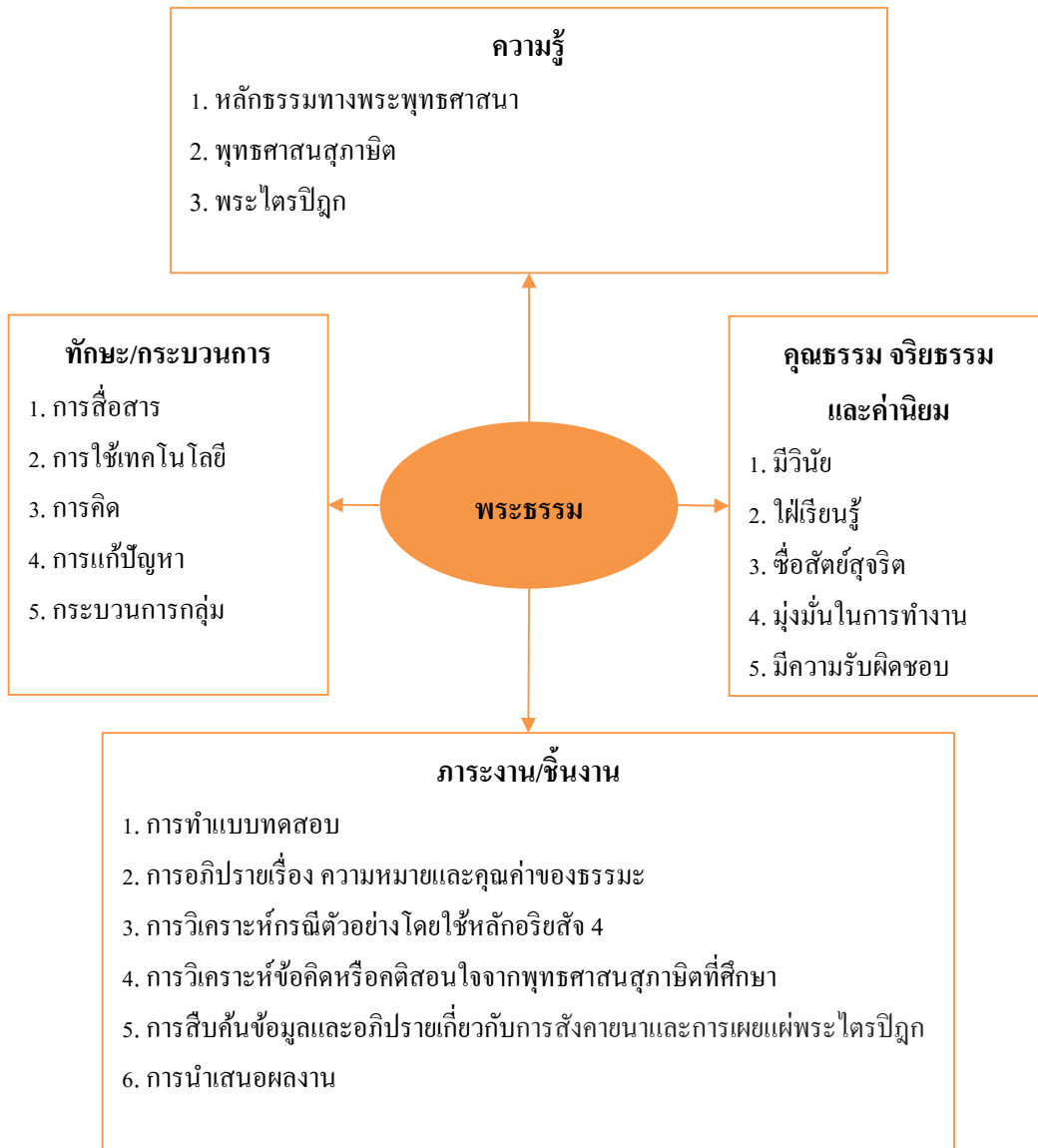
1. ความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ _____ แนวทางการพัฒนา _____
2. ปัญหา/อุปสรรคในการจัดการเรียนรู้ _____ แนวทางแก้ไข _____
3. สิ่งที่ไม่ได้ปฏิบัติตามแผน _____ เหตุผล _____
4. การปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ _____ _____
ลงชื่อ _____ ผู้สอน _____ / _____ / _____

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2

พระธรรม

เวลา 9 ชั่วโมง

ผังมโนทัศน์เป้าหมายการเรียนรู้และขอบข่ายภาระงาน/ชิ้นงาน

ผังการออกแบบการจัดการเรียนรู้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 พระธรรม

ขั้นที่ 1 ผลลัพธ์ปลายทางที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับนักเรียน	
<p>ตัวชี้วัดช่วงชั้น</p> <ol style="list-style-type: none"> วิเคราะห์หลักธรรมในกรอบอริยสัจ 4 หรือหลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ (ส 1.1 ม. 4-6/13) วิเคราะห์คุณค่าและความสำคัญของการสังคายนาพระไตรปิฎก หรือคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือ และการเผยแผ่ (ส 1.1 ม. 4-6/15) เชื่อมั่นต่อผลการทำความดี ความซื่อ และสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ที่ต้องเผชิญ และตัดสินใจเลือกดำเนินการหรือปฏิบัติตนได้อย่างมีเหตุผลถูกต้องตามหลักธรรม จริยธรรม และกำหนดเป้าหมาย บทบาทการดำเนินชีวิตเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและอยู่ร่วมกันเป็นชาติอย่างสมานฉันท์ (ส 1.1 ม. 4-6/16) 	
<p>ความเข้าใจที่คงทนของนักเรียน นักเรียนจะเข้าใจว่า...</p> <ol style="list-style-type: none"> การศึกษาพระรัตนตรัย โดยเฉพาะความหมาย และคุณค่าของธรรมะให้มีความรู้ความเข้าใจ และนำไปประพฤติปฏิบัติตนมีผลดีต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคม หลักธรรมในพระพุทธศาสนามีจำนวนมาก แต่ทั้งหมดสามารถศึกษาได้ในกรอบของอริยสัจ 4 การศึกษาหลักธรรมในพระพุทธศาสนามีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและอยู่ร่วมกันเป็นชาติอย่าง สมานฉันท์ พุทธศาสนสุภาษิตเป็นสุภาษิตทางพระพุทธศาสนา การศึกษาพุทธศาสนสุภาษิตทำให้ได้ข้อคิดคติสอนใจที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดผลดีต่อการดำเนินชีวิตได้ พระไตรปิฎกเป็นคัมภีร์ที่สำคัญของพระพุทธศาสนา การศึกษาการสังคายนาและการเผยแผ่พระไตรปิฎกทำให้มีความรู้ความเข้าใจความเป็นมาของพระไตรปิฎก 	<p>คำถามสำคัญที่ทำให้เกิดความเข้าใจที่คงทน</p> <ol style="list-style-type: none"> การศึกษาความหมายและคุณค่าธรรมคุณมีผลดีต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคมอย่างไร การศึกษาและนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนา มาประพฤติปฏิบัติมีผลดีต่อการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างไร การศึกษาพุทธศาสนสุภาษิตมีคุณค่าและความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตอย่างไร การศึกษาการสังคายนาและการเผยแผ่พระไตรปิฎกมีประโยชน์อย่างไร

<p>ความรู้ของนักเรียนที่นำไปสู่ความเข้าใจที่คงทน นักเรียนจะรู้ว่า...</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. คำสำคัญ ได้แก่ ธรรมคุณ อกุศลมูล กุศลมูล สมณะ วิปัสสนา มรรค ผล นิพพาน วัฏสงสาร พระธรรมขั้นพื้นฐาน พระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก พระอภิธรรมปิฎก พระธรรมวินัย สังคายนา 2. ธรรมะหรือพระธรรมเป็นองค์ประกอบหนึ่งของพระรัตนตรัย หมายถึง คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งมีทั้งหลักความจริงและหลักความประเสริฐ ธรรมะมีคุณค่า 6 ประการ ดังที่ปรากฏในบทสรรเสริญธรรมคุณ ได้แก่ เป็นธรรมที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ดีแล้ว ผู้ปฏิบัติจะพึงเห็นได้ด้วยตนเอง ไม่ขึ้นอยู่กับกาลเวลา ควรเรียกให้มาดู ควรน้อมนำมาประพฤติปฏิบัติ วิญญูชนจะพึงรู้ได้เฉพาะตน การศึกษาความหมายและคุณค่าของธรรมะให้มีความรู้ความเข้าใจและนำไปประพฤติปฏิบัติตน มีผลดีต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคม 3. อริยสัจเป็นหลักความจริงอันประเสริฐ เป็นหลักแห่งเหตุและผล มี 4 ประการ ได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค อริยสัจถือเป็นหลักคำสอนที่เป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา หลักธรรมคำสอนทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นโลกธรรม 8 กรรมนิยาม (กรรม 12) มิจฉาวนิชชา 5 ปาปฉิกกรรม 3 ทิฏฐุชัมมิกัตถะ 4 โภคอาทิยะ 5 อริยวัชฒิ 5 อปริหานิยธรรม 7 และมงคล 38 ส่วนอธิบายได้หรือสรุปลงในอริยสัจ 4 การศึกษาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาให้มีความรู้ความเข้าใจมีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและอยู่ร่วมกันเป็นชาติอย่างสมานฉันท์ 4. พุทธศาสนสุภาษิตเป็นคำสุภาษิตทางพระพุทธศาสนาเป็นคำสอนที่มีลักษณะเป็นข้อความสั้น ๆ แต่มีความหมายลึกซึ้ง แฝงไปด้วยข้อคิด 	<p>ทักษะ/ความสามารถของนักเรียนที่จะนำไปสู่ความเข้าใจที่คงทน นักเรียนจะสามารถ...</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. อภิปรายความหมาย ประเภท และคุณค่าของธรรมะ 2. วิเคราะห์กรณีตัวอย่าง โดยใช้หลักอริยสัจ 4 3. อภิปรายหลักธรรมในกรอบอริยสัจ 4 และนำไปประยุกต์ใช้หรือประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและอยู่ร่วมกันเป็นชาติอย่างสมานฉันท์ 4. วิเคราะห์ข้อคิดหรือคติสอนใจจากพุทธศาสนสุภาษิตที่ศึกษา 5. เขียนเรียงความเกี่ยวกับพุทธศาสนสุภาษิต 6. ศึกษา สืบค้น และอภิปรายเกี่ยวกับการสังคายนาและการเผยแผ่พระไตรปิฎก
---	--

<p>หรืออคติสอนใจให้ปฏิบัติตาม ได้แก่ ปฏิรูปการี ฐรวา อุกกุฐาตา วินุทเต ธนํ: คนขยัน เอาการเอา งาน กระทำเหมาะสม ข่อมหาทรัพย์ได้ วย เมถเว ปุริโส ขาว อุตถุสส นิปปทา: เกิดเป็นคน ควรจะพยายามจนกว่าจะประสบความสำเร็จ สนตถุฐี ปรมํ ธนํ: ความสันโดษเป็นทรัพย์ อย่างยิ่ง อธิมาทานํ ทุกขํ โลก: การเป็นหนี้เป็น ทุกข์ในโลก การศึกษาพุทธศาสนสุภาษิตทำ ให้ได้ข้อคิดคติสอนใจที่สามารถนำไป ประยุกต์ใช้ให้เกิดผลดีต่อการดำเนินชีวิตได้</p> <p>5. พระไตรปิฎกเป็นคัมภีร์ที่สำคัญของพระพุทธ- ศาสนา แบ่งออกเป็น 3 คัมภีร์หรือหมวดหมู่ ได้แก่ พระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก และ พระอภิธรรมปิฎก สมัยพุทธกาลคำสั่งสอนของ พระพุทธเจ้ายังไม่เรียกว่า พระไตรปิฎก และยังไม่ แยกออกเป็นหมวดหมู่เช่นนี้ การสังคายนา ถือเป็นที่มาของพระไตรปิฎก โดยหลังจาก พระพุทธเจ้าเสด็จปรินิพพานแล้ว มีการทำ สังคายนาเกิดขึ้นหลายครั้ง ในหลายประเทศ โดยเฉพาะสังคายนาครั้งที่ 3 ที่ทำที่ประเทศ อินเดียได้มีการแยกคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ออกเป็น 3 หมวดชัดเจน และสังคายนาครั้งที่ 5 ซึ่งทำที่ประเทศศรีลังกาได้มีบันทึกจารึก พระไตรปิฎกเป็นลายลักษณ์อักษร ทำให้ เรามีพระไตรปิฎกสำหรับศึกษาสืบมาจนถึง ปัจจุบันการศึกษาการสังคายนาและการเผยแผ่ พระไตรปิฎกทำให้มีความรู้ความเข้าใจความ เป็นมาของพระไตรปิฎก</p>	
<p>ขั้นที่ 2 ภาระงานและการประเมินผลการเรียนรู้ซึ่งเป็นหลักฐานที่แสดงว่านักเรียนมีผลการเรียนรู้ ตามที่กำหนดไว้อย่างแท้จริง</p>	
<p>1. ภาระงานที่นักเรียนต้องปฏิบัติ</p> <p>1.1 อภิปรายเรื่อง ความหมายและคุณค่าของธรรมะ</p> <p>1.2 วิเคราะห์กรณีตัวอย่าง โดยใช้หลักอริยสัจ 4</p> <p>1.3 วิเคราะห์ข้อคิดหรือคติสอนใจจากพุทธศาสนสุภาษิตที่ศึกษา</p>	

1.4 สืบค้นข้อมูลและอภิปรายเกี่ยวกับการสังคายนาและการเผยแผ่พระไตรปิฎก	
2. วิธีการและเครื่องมือประเมินผลการเรียนรู้ 2.1 วิธีการประเมินผลการเรียนรู้ 1) การทดสอบ 2) การประเมินผลงาน/กิจกรรม เป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม 3) การประเมินด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม 4) การประเมินด้านทักษะ/กระบวนการ	2.2 เครื่องมือประเมินผลการเรียนรู้ 1) แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน 2) แบบประเมินผลงาน/กิจกรรม เป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม 3) แบบประเมินด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม 4) แบบประเมินด้านทักษะ/กระบวนการ
3. สิ่งที่น่าประเมิน 3.1 ความเข้าใจ 6 ด้าน ได้แก่ การอธิบาย ชี้แจง การแปลความและตีความ การประยุกต์ ดัดแปลง และนำไปใช้ การมีมุมมองที่หลากหลาย การให้ความสำคัญและใส่ใจในความรู้สึกของผู้อื่น และการรู้จักตนเอง 3.2 สมรรถนะสำคัญ ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี 3.3 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ได้แก่ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ	
ขั้นที่ 3 แผนการจัดการเรียนรู้	
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 พระรัตนตรัย	เวลา 1 ชั่วโมง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา	เวลา 5 ชั่วโมง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 พุทธศาสนสุภาษิต	เวลา 1 ชั่วโมง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7 การสังคายนาและการเผยแผ่พระไตรปิฎก	เวลา 2 ชั่วโมง

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4

พระรัตนตรัย

เวลา 1 ชั่วโมง

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 พระธรรม

พระพุทธศาสนา 2
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

1. สาระสำคัญ

ธรรมะหรือพระธรรมเป็นองค์ประกอบหนึ่งของพระรัตนตรัย หมายถึง คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งมีทั้งหลักความจริงและหลักความประพฤติ ธรรมะมีคุณค่า 6 ประการ ดังที่ปรากฏในบทสรรเสริญธรรมคุณ ได้แก่ เป็นธรรมที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ดีแล้ว ผู้ปฏิบัติจะพึงเห็นได้ด้วยตนเอง ไม่ขึ้นอยู่กับกาลเวลา ควรเรียกให้มาดู ควรน้อมนำมาประพฤติปฏิบัติ วิญญูชนจะพึงรู้ได้เฉพาะตน การศึกษาความหมายและคุณค่าของธรรมะให้มีความรู้ความเข้าใจและนำไปประพฤติปฏิบัติตนมีผลดีต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคม

2. ตัวชี้วัดช่วงชั้น

- วิเคราะห์หลักธรรมในกรอบอริยสัจ 4 หรือหลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ (ส 1.1 ม. 4-6/13)

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

- อธิบายความหมายและประเภทธรรมะได้ (K)
- วิเคราะห์คุณค่าของธรรมะได้อย่างมีเหตุผล (A, P)
- นำธรรมคุณ ไปเป็นแบบอย่าง ในการประพฤติปฏิบัติตนให้เกิดผลดีต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคมได้ (A, P)

4. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ด้านความรู้ (K)	ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม (A)	ด้านทักษะ/กระบวนการ (P)
<ol style="list-style-type: none"> ทดสอบก่อนเรียน ซักถามความรู้เรื่องพระรัตนตรัย ตรวจผลงาน/กิจกรรมเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม 	<ul style="list-style-type: none"> ประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลในด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัย ความใฝ่เรียนรู้ ความมีเหตุผล มีความรับผิดชอบ ฯลฯ 	<ul style="list-style-type: none"> ประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มในด้านการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา ฯลฯ

5. สาระการเรียนรู้

- พระรัตนตรัย
  1. ความหมายและองค์ประกอบของพระรัตนตรัย
  2. ความหมายและคุณค่าของธรรมะ

6. แนวทางบูรณาการ

ภาษาไทย	➔	ฟัง พูด อ่าน และเขียนข้อมูลเกี่ยวกับพระรัตนตรัย
การงานอาชีพ	➔	ออกแบบการนำเสนอผลการอภิปรายในรูปแบบต่าง ๆ เช่น PowerPoint
ศิลปะ	➔	ตกแต่งรูปแบบการนำเสนอผลการอภิปรายในรูปแบบต่าง ๆ เช่น PowerPoint
ภาษาต่างประเทศ	➔	ฟัง พูด อ่าน และเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษที่เกี่ยวกับพระรัตนตรัย เช่น buddha (พุทธะ) dhamma (ธรรมะ) sangha (สังฆะ) virtue or attribute (คุณค่า)

7. กระบวนการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 นำเข้าสู่บทเรียน

ชั่วโมงที่ 9

1. ครูสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้สึกผ่อนคลายในพระรัตนตรัยที่เหมาะสม เช่น นำนักเรียนไปที่ห้องประชุม ห้องจริยธรรม สนามหญ้าใต้ร่มไม้ ที่วัดก่อนเรียนให้นักเรียนสวดมนต์ไหว้พระ นั่งสมาธิ และแผ่เมตตา
2. ครูให้นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน
3. ครูแจ้งตัวชี้วัดช่วงชั้นและจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ
4. ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามข้อสงสัยต่าง ๆ จากเรื่องที่ได้รับมอบหมายให้ไปอ่านมา โดยครูตอบข้อสงสัยและอธิบายเพิ่มเติม จากนั้นให้นักเรียนดูภาพพระพุทธรูปหรือพระพุทธรเจ้า หนังสือพระไตรปิฎกหรือภาพธรรมจักร และภาพพระสงฆ์ แล้วให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายในประเด็นต่อไปนี้
  - 1) ภาพเหล่านี้เกี่ยวข้องกับอะไร และเกี่ยวข้องกับอย่างไร
  - 2) เมื่อเราเห็นภาพเหล่านี้ตามสถานที่ต่าง ๆ แล้วเรารู้สึกอย่างไร
  - 3) เมื่อเราสวดมนต์ไหว้พระและกล่าวคำบูชาว่า “อะระหัง สัมมาสัมพุทธ โข ภะคะวา...” “สวากขาโต ภะคะวะตา ธัมโม...” “สุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ...” เราระลึกนึกถึงใคร และการกระทำดังกล่าวนี้เกิดผลดีอะไรบ้าง
5. ครูกล่าวชมเชยนักเรียน จากนั้นสรุปประเด็นการอภิปรายว่า
  - 1) ภาพเหล่านี้เกี่ยวข้องกับพระรัตนตรัย ซึ่งได้แก่ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ โดยพระพุทธ

คือ ผู้ตรัสรู้ด้วยพระองค์เองโดยชอบ เป็นผู้ก่อตั้งพระพุทธศาสนา ทรงเพียบพร้อมด้วยพระปัญญาคุณ พระวิสุทธิคุณ และพระกรุณาคุณ พระธรรม คือ คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า เป็นสภาพความจริงที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้หรือค้นพบแล้วนำมาสั่งสอนผู้อื่นให้รู้และปฏิบัติตาม ส่วนพระสงฆ์ คือ เหล่าพระสาวกผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า และนำคำสั่งสอนนั้นมาเผยแผ่แก่ชาวพุทธให้ได้รับประโยชน์ตามสมควร

2) เมื่อเห็นสิ่งที่เป็นตัวแทนพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ บางคนอาจรู้สึกสบายใจ มีความสุข แต่บางคนอาจเฉย ๆ

3) เราสวดบทพุทธคุณเพื่อระลึกถึงพระพุทธเจ้า สวดบทธรรมคุณเพื่อระลึกถึงพระธรรม และสวดบทสังฆคุณเพื่อระลึกถึงพระสงฆ์ ซึ่งการสวดมนต์ไหว้พระจะทำให้เราเกิดความสุขใจ สบายใจ คลายวิตกกังวล จากนั้นครูเชื่อมโยงข้อสรุปไปสู่เนื้อหาที่จะเรียน

ขั้นที่ 2 กิจกรรมการเรียนรู้

6. ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 6-8 คน โดยวิธีนับหมายเลข เลือกเฉพาะเจาะจง หรือจับฉลากแล้วแต่ความเหมาะสม ให้แต่ละกลุ่มศึกษาใบความรู้เรื่อง ความหมายและคุณค่าของธรรมะ จากนั้นรวมอภิปรายในประเด็นต่อไปนี้

- 1) ข้อมูลในใบความรู้กล่าวถึงเรื่องอะไร
- 2) ธรรมะหมายถึงอะไร มีกี่ประเภท อะไรบ้าง
- 3) ธรรมะมีคุณค่าอะไรบ้าง
- 4) การศึกษาความหมายและคุณค่าของธรรมะมีประโยชน์อย่างไร

7. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับประเด็นการอภิปรายจากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น หนังสือเรียน เอกสารความรู้ในห้องสมุด อินเทอร์เน็ต

8. หลังจากได้ข้อมูลเพียงพอแล้ว ครูให้แต่ละกลุ่มอภิปราย บันทึกผล พร้อมทั้งเตรียมตัวนำเสนอผลการอภิปรายในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น การบรรยายประกอบภาพ การให้ดูวีดิทัศน์ การนำเสนอด้วย PowerPoint

9. แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนนำเสนอผลการอภิปราย กลุ่มละ 5-7 นาที พร้อมเปิดโอกาสให้เพื่อนนักเรียนกลุ่มอื่น ๆ ชักถามและวิจารณ์ผลงาน โดยครูคอยเสริมความรู้ ให้คำแนะนำ คำติ-ชมแก่นักเรียนแต่ละกลุ่ม

10. ในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน ครูสังเกตพฤติกรรมการทำงานและการนำเสนอผลการอภิปรายของนักเรียนตามแบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลและเป็นรายกลุ่ม

11. เมื่อนำเสนอผลการอภิปรายครบทุกกลุ่มแล้ว ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้ที่ได้รับจากการอภิปราย

12. ครูให้นักเรียนทำใบงานที่ 1 เรื่อง ความหมายและคุณค่าของธรรมะ และทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับความหมายและคุณค่าของธรรมะ แล้วช่วยกันเฉลยคำตอบที่ถูกต้อง

13. ครูให้นักเรียนค้นหาคำศัพท์ภาษาอังกฤษที่เกี่ยวกับธรรมคุณ เช่น buddha (พุทธะ) dhamma (ธรรมะ) sangha (สังฆะ) virtue or attribute (คุณค่า) แล้วนำมาฝึกฟัง พูด อ่าน และเขียนในชั้นเรียน

ขั้นที่ 4 นำไปใช้

14. ครูแนะนำให้นักเรียนนำความรู้เรื่อง ความหมายและคุณค่าของธรรมะ ไปเป็นแบบอย่างในประพฤติปฏิบัติตนให้เหมาะสมและสอดคล้องกันสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน

ขั้นที่ 5 สรุป

15. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้เกี่ยวกับ พระรัตนตรัย: ความหมายและคุณค่าของธรรมะ โดยให้นักเรียนสรุปลงในแบบบันทึกความรู้ หรือสรุปเป็นแผนที่ความคิดพร้อมตกแต่งแผนที่ความคิดให้สวยงาม

16. ครูบอกกับนักเรียนว่า อริยสัจ 4 เป็นหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ชอบได้โดยพระองค์เอง เป็นหลักความจริงอันประเสริฐที่นำไปสู่ความดับทุกข์ แล้วมอบหมายให้นักเรียนอ่านและสรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเรื่อง อริยสัจ 4 เป็นการบ้านเพื่อเตรียมจัดการเรียนรู้ในครั้งต่อไป

8. กิจกรรมเสนอแนะ

1. ครูแนะนำให้นักเรียนสวดมนต์ไหว้พระและกล่าวบูชาพระรัตนตรัยก่อนนอนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อรำลึกถึงพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ อันจะทำให้เกิดความศรัทธาในพระรัตนตรัย
2. ครูให้นักเรียนเขียนเรียงความสั้น ๆ เรื่อง “เรียนรู้เรื่องธรรมะแล้วได้อะไร”

9. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. แบบทดสอบก่อนเรียน
2. ภาพพระพุทธรูปหรือพระพุทธเจ้า หนังสือพระไตรปิฎกหรือภาพธรรมจักร และภาพพระสงฆ์
3. ใบความรู้เรื่อง ความหมายและคุณค่าของธรรมะ
4. ใบงานที่ 1 เรื่อง ความหมายและคุณค่าของธรรมะ
5. แบบบันทึกผลการอภิปราย
6. แบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม
7. แบบบันทึกความรู้
8. หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด
9. แบบฝึกทักษะ รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด
10. คู่มือการสอน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด
11. สื่อการเรียนรู้ PowerPoint รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด

10. บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้

1. ความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ _____

    แนวทางการพัฒนา _____

2. ปัญหา/อุปสรรคในการจัดการเรียนรู้ _____

    แนวทางแก้ไข _____

3. สิ่งที่ไม่ได้ปฏิบัติตามแผน _____

    เหตุผล _____

4. การปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ _____

_____

ลงชื่อ _____ ผู้สอน

_____ / _____ / _____

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

เวลา 5 ชั่วโมง

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 พระธรรม

พระพุทธศาสนา 2
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

1. สาระสำคัญ

อริยสังข์เป็นหลักความจริงอันประเสริฐ เป็นหลักแห่งเหตุและผล มี 4 ประการ ได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค อริยสังข์จึงเป็นหลักคำสอนที่เป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา หลักธรรมคำสอนทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นโลกธรรม 8 กรรมนิยาม (กรรม 12) มัจฉาวิชชา 5 ปาปฉกักรรม 3 ทิฏฐัมมิกัตถะ 4 โภคอาทิยะ 5 อริยวัฑฒิ 5 อปริหานิยธรรม 7 และมงคล 38 ล้วนอธิบายได้หรือสรุปลงในอริยสังข์ 4 การศึกษาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาให้มีความรู้ความเข้าใจมีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและอยู่ร่วมกันเป็นชาติอย่างสมานฉันท์

2. ตัวชี้วัดช่วงชั้น

- วิเคราะห์หลักธรรมในกรอบอริยสังข์ 4 หรือหลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ (ส 1.1 ม. 4-6/13)
- เชื่อมั่นต่อผลการทำความดี ความซื่อ และสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ที่ต้องเผชิญ และตัดสินใจเลือกดำเนินการหรือปฏิบัติตนได้อย่างมีเหตุผลถูกต้องตามหลักธรรม จริยธรรม และกำหนดเป้าหมาย บทบาทการดำเนินชีวิต เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและอยู่ร่วมกันเป็นชาติอย่างสมานฉันท์ (ส 1.1 ม. 4-6/16)

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

- อธิบายความหมายและประเภทของหลักธรรมในกรอบอริยสังข์ 4 ได้ (K)
- วิเคราะห์คุณค่าของหลักธรรมในกรอบอริยสังข์ 4 ได้อย่างมีเหตุผล (A, P)
- นำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้หรือประพฤติปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและอยู่ร่วมกันเป็นชาติอย่างสมานฉันท์ได้ (A, P)
- วิเคราะห์และปฏิบัติตนตามตามหลักธรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและอยู่ร่วมกันเป็นชาติอย่างสมานฉันท์ (K, P)

4. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ด้านความรู้ (K)	ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม (A)	ด้านทักษะ/กระบวนการ (P)
1. ซักถามความรู้เรื่อง อริยสัจ 4 2. ตรวจสอบงาน/กิจกรรม เป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม	<ul style="list-style-type: none"> ประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลในด้าน ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัย ความใฝ่เรียนรู้ ความมีเหตุผล มีความรับผิดชอบ ฯลฯ 	<ul style="list-style-type: none"> ประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มในด้านการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา ฯลฯ

5. สาระการเรียนรู้

- หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
  - อริยสัจ 4

6. แนวทางบูรณาการ

ภาษาไทย	➔	ฟัง พูด อ่าน และเขียนข้อมูลเกี่ยวกับอริยสัจ 4
การงานอาชีพฯ	➔	ออกแบบการนำเสนอผลการอภิปรายในรูปแบบต่าง ๆ เช่น แผ่นใส PowerPoint
ศิลปะ	➔	ออกแบบและตกแต่งแผนที่ความคิดเกี่ยวกับโทษของอบายมุข 4 และวิธีป้องกันแก้ไขอบายมุข 4
ภาษาต่างประเทศ	➔	ฟัง พูด อ่าน และเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับอริยสัจ 4 เช่น The Four Noble truths /suffering /origin of suffering /extinction of suffering /path leading to extinction of suffering

7. กระบวนการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 นำเข้าสู่บทเรียน

ชั่วโมงที่ 10

1. ครูสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเกิดความศรัทธาเลื่อมใสในพระรัตนตรัยที่เหมาะสม เช่น นำนักเรียนไปที่ห้องประชุม ห้องจริยธรรม สนามหญ้าใต้ร่มไม้ ที่วัดก่อนเรียนให้นักเรียนสวดมนต์ไหว้พระ นั่งสมาธิ และแผ่เมตตา
2. ครูแจ้งตัวชี้วัดช่วงชั้นและจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ
3. ครูสุ่มเลือกนักเรียน 2 คนให้ออกมาแสดงความคิดเห็นหรือนำเสนอเกี่ยวกับเรื่องที่ได้รับมอบหมายให้ไปอ่านและสรุปสาระสำคัญมาให้เพื่อน ๆ ฟัง โดยครูสรุปความคิดเห็นของนักเรียนและให้

คำแนะนำหรือความรู้เพิ่มเติม จากนั้นนำหัวข้อข่าวจากหนังสือพิมพ์ วิทยุ หรือโทรทัศน์เกี่ยวกับการกระทำของบุคคลที่มีลักษณะต่อไปนี้มาเล่าให้นักเรียนฟัง

- 1) เจ้าหน้าที่ตำรวจจับพ่ออาวูธเถื่อน
- 2) ดาราเครื่องถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมในข้อหาเสพยาไอซ์
- 3) คนเป็นหนี้ฆ่าตัวตาย
- 4) การประชุมรัฐสภาล่ม
4. ครูตั้งประเด็นคำถามให้นักเรียนช่วยกันแสดงความคิดเห็น เช่น
  - 1) การกระทำของบุคคลในข่าวเกิดจากสาเหตุอะไร
  - 2) การกระทำดังกล่าวก่อให้เกิดผลเสียต่อตนเองครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

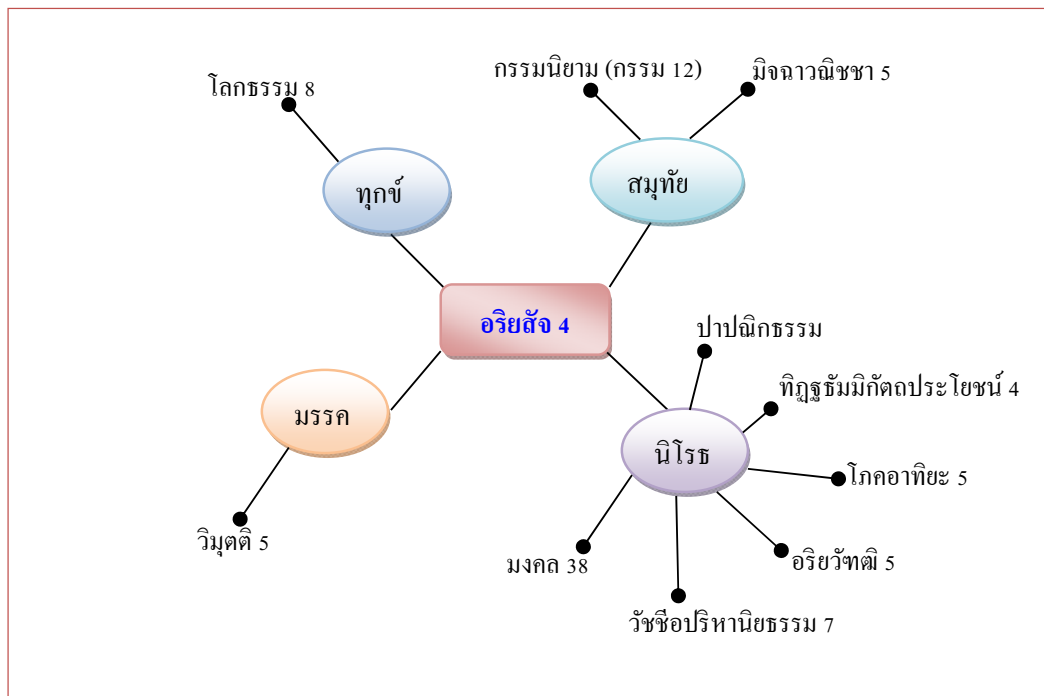
อย่างไร

5. ครูกล่าวชมเชยนักเรียนที่ได้ช่วยกันแสดงความคิดเห็น จากนั้นสรุปประเด็นการแสดงความคิดเห็นว่า การกระทำดังกล่าวข้างต้นเกิดจากการไม่นำหลักธรรมทางศาสนาที่ตนนับถือมาเป็นหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ชีวิตจึงมีแต่ความทุกข์และความเดือดร้อน ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติไม่สงบ ขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อย ดังนั้น ในการดำเนินชีวิตประจำวันเราจึงควรนำหลักธรรมทางศาสนาที่ตนนับถือมาเป็นหลักปฏิบัติ เลือกระทำความดีและหลีกเลี่ยงความชั่ว

6. ครูให้นักเรียนฝึกฟัง พุด อ่าน และเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับอริยสัจ 4 เช่น The Four Noble truths /suffering /origin of suffering /extinction of suffering /path leading to extinction of suffering

ขั้นที่ 2 กิจกรรมการเรียนรู้

7. ครูสนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับความหมาย ประเภท และคุณค่าของอริยสัจ 4 รวมทั้งหลักธรรมที่สามารถอธิบายหรือสรุปลงในอริยสัจ 4 โดยให้นักเรียนดูแผนผังแสดงหลักธรรมที่สามารถอธิบายหรือสรุปลงในอริยสัจ 4

8. ครูแบ่งนักเรียนออกเป็น 4 กลุ่ม โดยวิธีนับหมายเลข เลือกเฉพาะเจาะจง หรือจับฉลาก แล้วแต่ความเหมาะสม ให้แต่ละกลุ่มเลือกประธานและเลขานุการกลุ่ม

9. ครูมอบหมายให้นักเรียนแต่ละกลุ่มไปสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับหลักธรรมต่อไปนี้จากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น หนังสือเรียน เอกสารในห้องสมุด อินเทอร์เน็ต อภิปรายและบันทึกผลตามหัวข้อที่กำหนดให้

กลุ่มที่ 1 เรื่อง หลักธรรมที่สรุปลงในหัวข้อทุกข์: **ธรรมที่ควรรู้** ได้แก่ โลกธรรม 8

กลุ่มที่ 2 เรื่อง หลักธรรมที่สรุปลงในหัวข้อสมุทัย: **ธรรมที่ควรละ** ได้แก่ กรรมนิยาม (กรรม 12) และมิจฉาวฉิชา 5

กลุ่มที่ 3 เรื่อง หลักธรรมที่สรุปลงในหัวข้ออโนโรธ: **ธรรมที่ควรบรรลु** ได้แก่ วิมุตติ 5

กลุ่มที่ 4 เรื่อง หลักธรรมที่สรุปลงในหัวข้อมรรค: **ธรรมที่ควรเจริญ** ได้แก่ ปาปฉิกขกรรม 3 ทิฏฐุชัมมิกัตถประโยชน์ 4 โภคอาทิยะ 5 อริยวัฑฒิ 5 วัชชือปรีหานิยธรรม 7 และมงคล 38 (จิตไม่เศร้าโศก จิตไม่มัวหมอง และจิตเกษม)

หัวข้อการอภิปรายและบันทึกผล

1) ความหมายและประเภท

2) คุณค่าหรือประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

10. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มหาข่าวเกี่ยวกับการกระทำของบุคคลที่เป็นปัญหา มากกลุ่มละ 2 ข่าว ให้แต่ละคนในกลุ่มผลัดกันอภิปรายตามประเด็นที่กำหนดไว้ในใบงานที่ 2 เรื่อง วิเคราะห์ปัญหา โดยมีครูคอยตรวจสอบความถูกต้อง แต่ละกลุ่มบันทึกผลการอภิปรายของกลุ่มตนเพื่อนำเสนอหน้าชั้นเรียน พร้อมทั้งเตรียมตัวนำเสนอผลการอภิปรายในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น การบรรยายประกอบภาพ การแสดงบทบาทสมมุติ การฉายวีดิทัศน์ การนำเสนอด้วย PowerPoint

11. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้เรื่องอริยสัจ 4 โดยให้นักเรียนบันทึกข้อสรุปลงในสมุด

12. ครูบอกกับนักเรียนว่า อริยสัจ 4 เป็นหลักความจริงอันประเสริฐที่นำไปสู่ความดับทุกข์ มีหลักธรรมหลายหัวข้อที่สรุปลงในทุกข์: ธรรมที่ควรรู้ แล้วมอบหมายให้นักเรียนอ่านและสรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับทุกข์: ธรรมที่ควรรู้ และหลักธรรมที่สรุปลงในทุกข์: ธรรมที่ควรรู้ เป็นการบ้านเพื่อเตรียมจัดการเรียนรู้ในครั้งต่อไป

ชั่วโมงที่ 11

13. ครูสุ่มเลือกนักเรียน 2 คนให้ออกมาแสดงความคิดเห็นหรือนำเสนอเกี่ยวกับเรื่องที่ได้รับมอบหมายให้ไปอ่านและสรุปสาระสำคัญมาให้เพื่อน ๆ ฟัง โดยครูสรุปความคิดเห็นของนักเรียนและให้คำแนะนำหรือความรู้เพิ่มเติม

14. ครูให้นักเรียนกลุ่มที่ 1 ส่งตัวแทนนำเสนอผลการอภิปรายหน้าชั้นเรียนเรื่อง หลักธรรมที่สรุปลงในหัวข้อทุกข์: ธรรมที่ควรรู้ ได้แก่ โลกธรรม 8 พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้เพื่อนนักเรียนกลุ่มอื่น ๆ ซักถามและวิจารณ์ผลงานในเชิงสร้างสรรค์

15. ในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน ครูคอยเสริมความรู้ ให้คำแนะนำ คำติ-ชม และสังเกตพฤติกรรมการทำงานและการนำเสนอผลการอภิปรายของนักเรียนตามแบบประเมินพฤติกรรมในการ

ทำงานเป็นรายบุคคลและเป็นรายกลุ่ม

16. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้เรื่องหลักธรรมที่สรุปลงในหัวข้อทุกข: ธรรมที่ควรรู้ ได้แก่ โลกธรรม 8 โดยให้นักเรียนบันทึกข้อสรุปลงในสมุด

17. ครูบอกกับนักเรียนว่า อริยสัจ 4 เป็นหลักความจริงอันประเสริฐที่นำไปสู่ความดับทุกข์ มีหลักธรรมหลายหัวข้อที่สรุปลงในสมุทัย: ธรรมที่ควรละ แล้วมอบหมายให้นักเรียนอ่านและสรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับสมุทัย: ธรรมที่ควรละ และหลักธรรมที่สรุปลงในสมุทัย: ธรรมที่ควรละ เป็นการบ้านเพื่อเตรียมจัดการเรียนรู้ในครั้งต่อไป

ชั่วโมงที่ 12

18. ครูสุ่มเลือกนักเรียน 2 คนให้ออกมาแสดงความคิดเห็นหรือนำเสนอเกี่ยวกับเรื่องที่ได้รับมอบหมายให้ไปอ่านและสรุปสาระสำคัญมาให้เพื่อน ๆ ฟัง โดยครูสรุปความคิดเห็นของนักเรียนและให้คำแนะนำหรือความรู้เพิ่มเติม

19. ครูให้นักเรียนกลุ่มที่ 2 ส่งตัวแทนนำเสนอผลการอภิปรายหน้าชั้นเรียนเรื่อง หลักธรรมที่สรุปลงในหัวข้อสมุทัย: ธรรมที่ควรละ ได้แก่ กรรมนิยาม (กรรม 12) มิจฉาวมิชชา 5 พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้เพื่อนนักเรียนกลุ่มอื่น ๆ ซักถามและวิจารณ์ผลงานในเชิงสร้างสรรค์

20. ในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน ครูคอยเสริมความรู้ ให้คำแนะนำ คำติ-ชม และสังเกตพฤติกรรมการทำงานและการนำเสนอผลการอภิปรายของนักเรียนตามแบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลและเป็นรายกลุ่ม

21. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้เรื่องหลักธรรมที่สรุปลงในหัวข้อสมุทัย: ธรรมที่ควรละ ได้แก่ กรรมนิยาม (กรรม 12) มิจฉาวมิชชา 5 โดยให้นักเรียนบันทึกข้อสรุปลงในสมุด

22. ครูบอกกับนักเรียนว่า อริยสัจ 4 เป็นหลักความจริงอันประเสริฐที่นำไปสู่ความดับทุกข์ มีหลักธรรมหลายหัวข้อที่สรุปลงในนิโรธ: ธรรมที่ควรละ แล้วมอบหมายให้นักเรียนอ่านและสรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับนิโรธ: ธรรมที่ควรบรรลु และหลักธรรมที่สรุปลงในนิโรธ: ธรรมที่ควรบรรลु เป็นการบ้านเพื่อเตรียมจัดการเรียนรู้ในครั้งต่อไป

ชั่วโมงที่ 13

23. ครูสุ่มเลือกนักเรียน 2 คนให้ออกมาแสดงความคิดเห็นหรือนำเสนอเกี่ยวกับเรื่องที่ได้รับมอบหมายให้ไปอ่านและสรุปสาระสำคัญมาให้เพื่อน ๆ ฟัง โดยครูสรุปความคิดเห็นของนักเรียนและให้คำแนะนำหรือความรู้เพิ่มเติม

24. ครูให้นักเรียนกลุ่มที่ 3 ส่งตัวแทนนำเสนอผลการอภิปรายหน้าชั้นเรียนเรื่อง หลักธรรมที่สรุปลงในหัวข้อนิโรธ: ธรรมที่ควรบรรลุ ได้แก่ วิมุตติ 5 พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้เพื่อนนักเรียนกลุ่มอื่น ๆ ซักถามและวิจารณ์ผลงานในเชิงสร้างสรรค์

25. ในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน ครูคอยเสริมความรู้ ให้คำแนะนำ คำติ-ชม และสังเกตพฤติกรรมการทำงานและการนำเสนอผลการอภิปรายของนักเรียนตามแบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลและเป็นรายกลุ่ม

26. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้เรื่องหลักธรรมที่สรุปลงในหัวข้อนิโรธ: ธรรมที่ควรบรรลุ

ได้แก่ วิมุตติ 5 โดยให้นักเรียนบันทึกข้อสรุปลงในสมุด

27. ครูบอกกับนักเรียนว่า หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สรุปลงในหัวข้อมรรค: ธรรมที่ควรเจริญของอริยสัจ 4 มีหลายหัวข้อ เช่น ปาปณิกธรรม 3 ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ 4 โภกอาทิยะ 5 อริยวัชถิ 5 วัชชือปริหานิยธรรม 7 และมงคล 38 (จิตไม่เศร้าโศก จิตไม่มัวหมอง และจิตเกษม) แล้วมอบหมายให้นักเรียนอ่านและสรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับมรรค: ธรรมที่ควรเจริญ และหลักธรรมที่สรุปลงในมรรค: ธรรมที่ควรเจริญ เป็นการบ้านเพื่อเตรียมจัดการเรียนรู้ในครั้งต่อไป

ชั่วโมงที่ 14

28. ครูสุ่มเลือกนักเรียน 2 คนให้ออกมาแสดงความคิดเห็นหรือนำเสนอเกี่ยวกับเรื่องที่ได้รับมอบหมายให้ไปอ่านและสรุปสาระสำคัญมาให้เพื่อน ๆ ฟัง โดยครูสรุปความคิดเห็นของนักเรียนและให้คำแนะนำหรือความรู้เพิ่มเติม

29. ครูให้นักเรียนกลุ่มที่ 4 ส่งตัวแทนนำเสนอผลการอภิปรายหน้าชั้นเรียนเรื่อง หลักธรรมที่สรุปลงในหัวข้อมรรค: ธรรมที่ควรเจริญ ได้แก่ ปาปณิกธรรม 3 ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ 4 โภกอาทิยะ 5 อริยวัชถิ 5 วัชชือปริหานิยธรรม 7 และมงคล 38 (จิตไม่เศร้าโศก จิตไม่มัวหมอง และจิตเกษม) พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้เพื่อนนักเรียนกลุ่มอื่น ๆ ซักถามและวิจารณ์ผลงานในเชิงสร้างสรรค์

30. ในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน ครูคอยเสริมความรู้ ให้คำแนะนำ คำติ-ชม และสังเกตพฤติกรรมการทำงานและการนำเสนอผลการอภิปรายของนักเรียนตามแบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลและเป็นรายกลุ่ม

31. เมื่อนำเสนอผลการอภิปรายครบทุกกลุ่มแล้ว ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้ที่ได้รับจากการอภิปราย แล้วให้นักเรียนดูผังแสดงหลักธรรมที่สามารถอธิบายหรือสรุปได้ในอริยสัจ 4 อีกครั้ง และชี้แจงให้นักเรียนทราบว่า อริยสัจ 4 ถือเป็นหัวใจของหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา เป็นความรู้ที่สมบูรณ์ด้วยหลักการ ภาคปฏิบัติ และการวิเคราะห์ผลของการปฏิบัติ ดังนั้น ไม่ว่าเราจะพิจารณาสาระของหลักธรรมคำสอนในเรื่องใดหรือแง่มุมใด เช่น โลกธรรม 8 กรรมนิยาม (กรรม 12) มิจฉาฉนิชชา 5 วิมุตติ 5 ปาปณิกธรรม 3 ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ 4 โภกอาทิยะ 5 อริยวัชถิ 5 วัชชือปริหานิยธรรม 7 และมงคล 38 สามารถอธิบายหรือสรุปลงในอริยสัจ 4 ได้ทั้งสิ้น ดังแผนผัง จากนั้นให้ความรู้เสริมแก่นักเรียนว่า หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา นอกจากเป็นหลักปฏิบัติตนเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมแล้ว ยังเป็นหลักปฏิบัติที่เน้นความพอเพียงที่ประสานกลมกลืนกับวิถีชีวิตของประชาชนในทุกระดับ เป็นการสอนให้ปฏิบัติตนในทางสายกลางหลักหลักมัชฌิมาปฏิปทา คือ สอนให้รู้จักพอประมาณในการใช้สอยทรัพยากรธรรมชาติ และใช้ชีวิตแบบพอเพียง พึ่งพอใจ และสอนเน้นการลด ละ เลิก อบายมุข ด้วยการประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมกุศลกรรมต่าง ๆ

32. ครูให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่า ถ้านักเรียนนำหลักอริยสัจ 4 และหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับหลักอริยสัจ 4 ของพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติจะเป็นผลดีต่อการอยู่ร่วมกันเป็นประชาคมอาเซียนอย่างไร ครูเขียนสรุปเป็นข้อ ๆ บนกระดานดำ และให้นักเรียนบันทึกลงในสมุดบันทึก

ขั้นที่ 3 ฝึกฝนผู้เรียน

33. ครูให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่า นักเรียนจะปฏิบัติตนตามหลักธรรมข้อใดจึงจะสอดคล้องกับคุณลักษณะปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเมื่อปฏิบัติแล้วจะมีผลดีต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคมอย่างไร สรุปและบันทึกผล

34. ครูให้นักเรียนทำใบงานที่ 3 เรื่อง เรียนรู้เรื่องอริยสัจ 4 และธรรมที่ควรรู้ (ทุกข์) ใบงานที่ 4 เรื่อง เรียนรู้เรื่องธรรมที่ควรละ (สมุทัย) ใบงานที่ 5 เรื่อง เรียนรู้เรื่องธรรมที่ควรบรรลु (นิโรธ) และใบงานที่ 6 เรื่อง เรียนรู้เรื่องธรรมที่ควรเจริญ (มรรค) และทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับอริยสัจ 4 แล้วช่วยกันเฉลยคำตอบที่ถูกต้อง

35. ครูให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่อไปนี้

- 1) นอกจากหลักธรรมเหล่านี้แล้ว ยังมีหลักธรรมอะไรอีกบ้างที่สรุปลงในอริยสัจ 4 แต่ละข้อ
- 2) นอกจากลาภ ยศ สรรเสริญ และสุขแล้ว ยังมีอะไรอีกบ้างที่เป็นอิฏฐารมณ์ของมนุษย์
- 3) ผู้ที่สามารถควบคุมตนเองได้ ไม่ดีใจและเสียใจเมื่อประสบกับเหตุการณ์ต่าง ๆ แสดงว่าเป็นคนที่มีลักษณะนิสัยอย่างไร เพราะอะไร
- 4) นอกจากการค้าขายทั้ง 5 ประเภทที่กล่าวมาแล้ว นักเรียนคิดว่ายังมีการค้าขายอะไรอีกบ้างที่ไม่ชอบธรรมหรือผิดศีลธรรม
- 5) การขายและการดื่มสุราในวัดเป็นข้อห้ามไม่ให้กระทำ เพราะเหตุผลใด
- 6) นักเรียนมีเทคนิคหรือวิธีการรักษาทรัพย์ที่คนหามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียรอย่างไร
- 7) ผลที่ได้รับจากการคบคนดีเป็นมิตรมีอะไรบ้าง
- 8) การผิดหวังในความรักเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้จิตเศร้าโศก ถ้าปัญหานี้เกิดขึ้นกับนักเรียน นักเรียนมีวิธีแก้ปัญหาได้อย่างไร
- 9) ถ้าราคา โทสะ และ โมหะเกิดขึ้นกับนักเรียน ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้จิตใจมัวหมอง นักเรียนจะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างไร
- 10) การมีจิตไม่มัวหมอง นอกจากจะเกิดผลดี 3 ประการดังที่กล่าวแล้ว นักเรียนคิดว่ายังมีผลดีอื่น ๆ อีกหรือไม่ อย่างไร

ขั้นที่ 4 นำไปใช้

36. ครูให้นักเรียนนำหลักธรรมที่ได้ศึกษามาไปประยุกต์ปฏิบัติและบันทึกผลการปฏิบัติลงในแบบบันทึกผลการปฏิบัติตนตามหลักธรรม และรายงานผลการปฏิบัติต่อครูเป็นระยะ ๆ

ขั้นที่ 5 สรุป

37. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปความรู้เรื่อง อริยสัจ 4 โดยให้นักเรียนสรุปลงในแบบบันทึกความรู้ หรือสรุปเป็นแผนที่ความคิดพร้อมตกแต่งให้สวยงาม

38. ครูบอกกับนักเรียนว่า พุทธศาสนสุภาษิตเป็นคำสอนที่มีลักษณะเป็นข้อความสั้น ๆ แต่มีความหมายที่แฝงไปด้วยคติสอนใจให้ปฏิบัติตาม แล้วมอบหมายให้นักเรียนอ่านและสรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับพุทธศาสนสุภาษิต เป็นการบ้านเพื่อเตรียมจัดการเรียนรู้ในครั้งต่อไป

8. กิจกรรมเสนอแนะ

1. ครูให้นักเรียนฝึกนำภาพข่าวหรือเหตุการณ์ที่ได้พบเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคลที่เกิดการปฏิบัติตามและไม่ปฏิบัติตามหลักธรรมมาวิเคราะห์โดยอภิปรายร่วมกับเพื่อน ๆ ในชั้นเรียนว่า หากต้องการให้เกิดเหตุการณ์นั้นขึ้นจะต้องทำอะไร และหากไม่ต้องการให้เกิดเหตุการณ์นั้นขึ้นจะต้องทำอะไร

2. นักเรียนควรรหาโอกาสไปสนทนากับพระสงฆ์หรือท่านผู้รู้เกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อความเข้าใจที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

9. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. หัวข้อข่าวจากหนังสือพิมพ์ วิทยุ หรือโทรทัศน์เกี่ยวกับการกระทำของบุคคลที่มีลักษณะต่าง ๆ เช่น อธิปไตยการปกครองถูกย้ายไปเป็นผู้ตรวจการกระทรวงมหาดไทย เจ้าหน้าที่ตำรวจจับพ่ออาวูชเถื่อน ดารานักร้องถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมในข้อหาเสพยาไอซ์ คนเป็นหนี้ฆ่าตัวตาย

2. แผ่นผังแสดงหลักธรรมที่สามารถอธิบายหรือสรุปลงได้ในอริยสัจ 4

3. ใบงานที่ 2 เรื่อง วิเคราะห์ปัญหา

4. ใบงานที่ 3 เรื่อง เรียนรู้เรื่องอริยสัจ 4 และธรรมที่ควรรู้ (ทุกข์)

5. ใบงานที่ 4 เรื่อง เรียนรู้เรื่องธรรมที่ควรละ (สมุทัย)

6. ใบงานที่ 5 เรื่อง เรียนรู้เรื่องธรรมที่ควรบรรล (นิโรธ)

7. ใบงานที่ 6 เรื่อง เรียนรู้เรื่องธรรมที่ควรเจริญ (มรรค)

8. แบบบันทึกความรู้

9. แบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม

10. หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด

11. แบบฝึกทักษะ รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด

12. คู่มือการสอน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด

13. สื่อการเรียนรู้ PowerPoint รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด

10. บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้

1. ความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ _____

แนวทางการพัฒนา _____

2. ปัญหา/อุปสรรคในการจัดการเรียนรู้ _____

แนวทางแก้ไข _____

3. สิ่งที่ไม่ได้ปฏิบัติตามแผน _____

เหตุผล _____

4. การปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ _____

_____

ลงชื่อ _____ ผู้สอน

_____ / _____ / _____

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6

พุทธศาสนสุภาษิต

เวลา 1 ชั่วโมง

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 พระธรรม	พระพุทธศาสนา 2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6
---	---

1. สาระสำคัญ

พุทธศาสนสุภาษิตเป็นคำสุภาษิตทางพระพุทธศาสนา เป็นคำสอนที่มีลักษณะเป็นข้อความสั้น ๆ แต่มีความหมายลึกซึ้ง แฝงไปด้วยข้อคิดหรือคติสอนใจให้ปฏิบัติตาม ได้แก่ ปฎิรูปการี ฐรวา อุภูฐาตา วินุทเต ธนั: คนขยัน เอาการเอางาน กระทำเหมาะสม ย่อมหาทรัพย์ได้ วายเมเถว ปุริ โส ชาว อุดมสุส นิปุปทา: เกิดเป็นคนควรจะพยายามจนกว่าจะประสบความสำเร็จ สนตุฎฐี ปรมั ธนั: ความสันโดษเป็นทรัพย์อย่างยิ่ง อธิมาทานั ทุกขั โลกเ: การเป็นหนี้เป็นทุกข์ในโลก การศึกษาพุทธศาสนสุภาษิตทำให้ได้ข้อคิดหรือคติสอนใจที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดผลดีต่อการดำเนินชีวิตได้

2. ตัวชี้วัดช่วงชั้น

- วิเคราะห์หลักธรรมในกรอบอริยสัจ 4 หรือหลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ (ส 1.1 ม. 4-6/13)

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

- อธิบายความหมายและจุดมุ่งหมายของพุทธศาสนสุภาษิตตามที่กำหนดได้ (K)
- วิเคราะห์ข้อคิดหรือคติสอนใจจากพุทธศาสนสุภาษิตได้อย่างมีเหตุผล (A, P)
- นำข้อคิดหรือคติสอนใจจากพุทธศาสนสุภาษิตไปประพฤติปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันได้ (A, P)

4. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ด้านความรู้ (K)	ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม (A)	ด้านทักษะ/กระบวนการ (P)
1. ซักถามความรู้เรื่อง พุทธศาสนสุภาษิต 2. ตรวจสอบผลงาน/กิจกรรม เป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม	• ประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลในด้าน ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัย ความใฝ่เรียนรู้ ความมีเหตุผล มีความรับผิดชอบ ฯลฯ	• ประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลหรือ เป็นกลุ่มในด้านการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา ฯลฯ

5. สาระการเรียนรู้

• พุทธศาสนศาสนสุภาษิต

1. ปฏิวรปการี ชูรวา อุฏฐาตา วินุทเต ธนํ: คนขยัน เอาการเอางาน กระทำเหมาะสม ย่อมหาทรัพย์ได้
2. วายมเถว ปุริโส ยาว อตฺถสฺส นิปฺปทา: เกิดเป็นคนควรจะพยายามจนกว่าจะประสบความสำเร็จ
3. สนฺตฺถุจฺฉี ปรมํ ธนํ: ความสัน โดยเป็นทรัพย์อย่างยิ่ง
4. อธิมาทานํ ทุกฺขํ โลก: การเป็นหนี้เป็นทุกข์ในโลก

6. แนวทางบูรณาการ

ภาษาไทย	➔	ฟัง พูด อ่าน และเขียนข้อมูลเกี่ยวกับพุทธศาสนสุภาษิต
ศิลปะ	➔	จัดป้ายนิเทศเผยแพร่เรียงความหรือคำขวัญเกี่ยวกับพุทธศาสนสุภาษิต
ภาษาต่างประเทศ	➔	ค้นหาคำศัพท์ภาษาอังกฤษคำว่า พุทธศาสนสุภาษิต

7. กระบวนการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 นำเข้าสู่บทเรียน

ชั่วโมงที่ 15

1. ครูสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้สึกซาบซึ้งในพระรัตนตรัยที่เหมาะสม เช่น นำนักเรียนไปศึกษาที่ห้องประชุม ห้องจริยธรรม สนามหญ้าใต้ร่มไม้ ที่วัด ก่อนเรียนให้นักเรียนสวดมนต์ไหว้พระ นั่งสมาธิ และแผ่เมตตา

2. ครูแจ้งตัวชี้วัดช่วงชั้นและจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ

3. ครูสุ่มเลือกนักเรียน 2 คนให้ออกมาแสดงความคิดเห็นหรือนำเสนอเกี่ยวกับเรื่องที่ ได้รับมอบหมายให้ไปอ่านและสรุปสาระสำคัญมาให้เพื่อน ๆ ฟัง โดยครูสรุปความคิดเห็นของนักเรียนและให้คำแนะนำหรือความรู้เพิ่มเติม จากนั้นยกตัวอย่างภาพสัญลักษณ์ของโรงเรียนหรือหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีการระบุพุทธศาสนสุภาษิตไว้ด้วยให้นักเรียนดู ซึ่งบางที่ระบุเป็นภาษาไทย บางที่ระบุเป็นภาษาบาลี แต่บางที่ระบุไว้ทั้งภาษาไทยและภาษาบาลี เช่น สุวิชาโน ภว โหติ: ผู้มีความรู้ดีเป็นผู้เจริญ ปญญา โลกสฺมิ ปชฺโชโต: ปัญญา คือแสงสว่างในโลก ปญญา นตฺถิ อมฺยาโต: ปัญญาไม่มีแก่ผู้ไม่พิจารณา

4. ครูให้นักเรียนช่วยกันยกตัวอย่างพุทธศาสนสุภาษิตอื่น ๆ ที่นักเรียนได้พบเห็นตามสถานที่ต่าง ๆ จากนั้นชี้แจงให้นักเรียนทราบว่า ปัจจุบันมีสถานศึกษาและหน่วยงานหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนได้นำพุทธศาสนสุภาษิตไปเป็นปรัชญา โดยระบุไว้ในสัญลักษณ์ของสถาบันหรือหน่วยงานนั้น ๆ

5. ครูให้นักเรียนช่วยกันค้นหาคำศัพท์ภาษาอังกฤษของคำว่า พุทธศาสนสุภาษิต จากนั้นสรุปความหมาย แหล่งที่มา และคุณค่าของพุทธศาสนสุภาษิตเพื่อเชื่อมโยงไปสู่เนื้อหาที่จะเรียน

ขั้นที่ 2 กิจกรรมการเรียนรู้

6. ครูเล่าข่าวเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่นอกระบบรุมทำร้ายลูกหนี้จนเสียชีวิต และข่าวเกี่ยวกับคนขับแท็กซี่แม่จะยากจน แต่เก็บกระเป๋าเงินซึ่งมีเงินอยู่จำนวนหลายแสนบาทคืนให้กับเจ้าของซึ่งเป็นชาวต่างชาติ ซึ่งคนขับ

แต่ก็ชี้คนดังกล่าวได้รับการยกย่องจากชาวต่างชาติและจากสังคมให้นักเรียนฟัง

7. ครูเล่าข่าวอย่างรายละเอียด พร้อมให้ดูภาพประกอบ จากนั้นซักถามนักเรียนในประเด็นต่อไปนี้
เช่น

- 1) นักเรียนฟังข่าวนี้แล้วรู้สึกอย่างไร
- 2) เหตุการณ์ในข่าวเกิดขึ้นที่ไหน เมื่อไร และผลเป็นอย่างไร
- 3) มีใครได้รับผลจากข่าวนี้บ้าง

8. ครูใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ถึงเหตุผลของเหตุการณ์ในข่าว โดยถามนักเรียนต่อไปว่า

1) อะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดเหตุการณ์เช่นนี้ขึ้น (อาจได้คำตอบว่า เพราะความโกรธ (ข่าวแรก) และเพราะความไม่โลกและความสันโดษ (ข่าวที่ 2))

2) ถ้าไม่ต้องการให้เกิดเหตุการณ์เหมือนข่าวแรก ควรทำเช่นไร (อาจได้คำตอบว่ากำจัดความโกรธ) และถ้าต้องการให้เกิดเหตุการณ์เหมือนข่าวที่ 2 ควรทำอย่างไร (อาจได้คำตอบว่าเอาใจเขามาใส่ใจเรา)

9. ครูใช้คำถามปลูกเร้าเพื่อให้นักเรียนวิจารณ์ โดยถามต่อไปว่า

- 1) เหตุการณ์ในข่าว เป็นผลดีหรือผลเสียแก่ใคร เพราะอะไร
- 2) การกระทำของบุคคลในข่าวใดน่าตำหนิหรือน่ายกย่อง เพราะอะไร

10. ครูใช้คำถามเพื่อนำเอาความถูกต้อง ความดีงาม ความรู้สึกที่ดี หรือคุณธรรมเข้ามาไว้ในจิตใจของนักเรียน โดยใช้คำถามที่คำนึงถึงความรู้สึกและจิตใจของตนเองเป็นที่ตั้ง เช่น ถ้าเป็นนักเรียนจะทำเช่นนั้นหรือไม่ เพราะอะไร

11. ครูให้นักเรียนช่วยกันตอบ (สำหรับข่าวแรกถ้านักเรียนตอบว่า จะไม่ทำเช่นนั้นเด็ดขาด แปลว่าความรู้สึกในใจของนักเรียนเกิดการยอมรับในคุณค่าของความไม่โกรธ และสำหรับข่าวที่ 2 จะทำเช่นนั้น แปลว่าความรู้สึกในใจของนักเรียนเกิดการยอมรับในคุณค่าของการไม่โลก ความไม่เห็นแก่ตัว การรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา และความสันโดษ) เมื่อได้คำตอบจากนักเรียนแล้ว ครูสรุปสาระสำคัญโดยเชื่อมโยงกับพุทธศาสนสุภาษิตบทว่า อิมาทานํ ทุกขํ โลกะ: การเป็นหนี้เป็นทุกข์ในโลก และสนตฺถุจฺจึ ปรมํ ธนํ: ความสันโดษเป็นทรัพย์อย่างยิ่ง

12. ครูให้นักเรียนศึกษาและบันทึกสาระสำคัญของพุทธศาสนสุภาษิต 4 บท ได้แก่

1) ปฎิรูปการี ชุรวา อฎฐาตา วินุทเต ธนํ (คนขยัน เอาการเอางาน กระทำเหมาะสม ย่อมหาทรัพย์ได้)

2) วายเมถว ปุริโส ยาว อตุลสุส นิปปทา: เกิดเป็นคนควรจะพยายามจนกว่าจะประสบความสำเร็จ

3) สนตฺถุจฺจึ ปรมํ ธนํ: ความสันโดษเป็นทรัพย์อย่างยิ่ง

4) อิมาทานํ ทุกขํ โลกะ: การเป็นหนี้เป็นทุกข์ในโลก

13. ครูให้นักเรียนเลือกพุทธศาสนสุภาษิตดังกล่าว 1 บท เขียนเรียงความหรือคำขวัญ เพื่อกระตุ้นหรือรณรงค์ให้ชาวพุทธเห็นคุณค่าของข้อคิดหรือคติเตือนใจที่ได้จากพุทธศาสนสุภาษิตนั้น แล้วให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่า พุทธศาสนสุภาษิตทั้ง 4 บทนี้ มีพุทธศาสนสุภาษิตบทใดบ้างที่สอดคล้องกับ

หลักเศรษฐกิจพอเพียงบนพื้นฐานของเงื่อนไขคุณธรรม และสอดคล้องอย่างไร สรุป และบันทึกผล

14. ครูและนักเรียนร่วมกันคัดเลือกเรื่องหรือคำขวัญ 5 อันดับจัดป้ายนิเทศหรือเผยแพร่ต่อไปตามเว็บไซต์ต่าง ๆ

15. ในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน ครูสังเกตพฤติกรรมการทำงานของนักเรียนตามแบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคล

ขั้นที่ 3 ฝึกฝนผู้เรียน

16. ครูให้นักเรียนสืบค้นพุทธศาสนสุภาษิตที่เกี่ยวกับการปฏิบัติตน ซึ่งสามารถนำมาปฏิบัติเพื่อการอยู่ร่วมกันเป็นประชาคมอาเซียนได้ จากนั้นคัดเลือกพุทธศาสนสุภาษิตที่ตนชื่นชอบ 1 พุทธศาสนสุภาษิตไปปฏิบัติ บันทึกผลดีที่เกิดจากการปฏิบัติ แล้วนำมาเล่าสู่กันฟังในชั้นเรียน

17. ครูให้นักเรียนทำใบงานที่ 7 เรียนรู้พุทธศาสนสุภาษิต และทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับพุทธศาสนสุภาษิต แล้วช่วยกันเฉลยคำตอบที่ถูกต้อง

18. ครูให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่อไปนี้

- 1) พุทธศาสนสุภาษิตนี้เน้นคุณธรรมเรื่องใดและจะนำคุณธรรมดังกล่าวไปประยุกต์ใช้อย่างไร
- 2) การเป็นหนี้ นอกจากจะเป็นทุกข์แล้ว ยังเกิดผลแก่ผู้ที่เป็นหนี้อย่างไรอีกบ้าง

ขั้นที่ 4 นำไปใช้

19. ครูแนะนำให้ให้นักเรียนนำข้อคิดหรือคติสอนใจจากพุทธศาสนสุภาษิตไปประพฤติปฏิบัติให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน

ขั้นที่ 5 สรุป

20. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้เรื่อง พุทธศาสนสุภาษิต โดยให้นักเรียนสรุปลงในแบบบันทึกความรู้ หรือสรุปเป็นแผนที่ความคิดพร้อมตกแต่งแผนที่ความคิดให้สวยงาม

21. ครูบอกกับนักเรียนว่า พระไตรปิฎกเป็นคัมภีร์ที่รวบรวมหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาไว้ถึง 84,000 พระธรรมขันธ์ (ข้อ) โดยจัดแยกเป็น 3 หมวดหมู่ แล้วมอบหมายให้นักเรียนอ่านและสรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับพระไตรปิฎกและลำดับคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา เป็นการบ้านเพื่อเตรียมจัดการเรียนรู้ในครั้งต่อไป

8. กิจกรรมเสนอแนะ

ครูให้นักเรียนศึกษาและสืบค้นพุทธศาสนสุภาษิตที่เกี่ยวกับความเพียรและปัญญาจากหนังสือพุทธศาสนสุภาษิต แล้วสรุปว่าพุทธศาสนสุภาษิตนั้นสอนให้ปฏิบัติตนอย่างไร และนักเรียนสามารถนำไปปฏิบัติได้หรือไม่ เพราะอะไร

9. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. ภาพสัญลักษณ์ของโรงเรียนหรือหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีการระบุพุทธศาสนสุภาษิต
2. ข่าวเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่นอกระบบบูรณาการร้ายลูกหนี้จนเสียชีวิต และข่าวเกี่ยวกับคนขับแท็กซี่แม้จะ

ยากจน แต่เก็บกระเป๋าสเงินซึ่งมีเงินอยู่จำนวนหลายแสนบาทคืนให้กับเจ้าของซึ่งเป็นชาวต่างชาติ ซึ่งคนจับ
แต่ก็ชื่นชมดังกล่าวได้รับการยกย่องจากชาวต่างชาติและจากสังคม

3. ใบงานที่ 7 เรื่อง เรียนรู้พุทธศาสนสุภาษิต
4. แบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคล
5. หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด
6. แบบฝึกทักษะ รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด
7. คู่มือการสอน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด
8. สื่อการเรียนรู้ PowerPoint รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนา
พานิช จำกัด

10. บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้

<p>1. ความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ _____ แนวทางการพัฒนา _____</p> <p>2. ปัญหา/อุปสรรคในการจัดการเรียนรู้ _____ แนวทางแก้ไข _____</p> <p>3. สิ่งที่ไม่ได้ปฏิบัติตามแผน _____ เหตุผล _____</p> <p>4. การปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ _____ _____</p>	<p>ลงชื่อ _____ ผู้สอน _____ / _____ / _____</p>
---	---

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7

การสังคายนาและการเผยแผ่พระไตรปิฎก

1. สาระสำคัญ

เวลา 2 ชั่วโมง

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 พระธรรม	พระพุทธศาสนา 2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6
---	---

พระไตรปิฎกเป็นคัมภีร์ที่สำคัญของพระพุทธศาสนา แบ่งออกเป็น 3 คัมภีร์หรือหมวดหมู่ ได้แก่ พระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก และพระอภิธรรมปิฎก สมัยพุทธกาลคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ายังไม่เรียกว่า พระไตรปิฎก และยังไม่แยกออกเป็นหมวด ๆ เช่นนี้ การสังคายนาถือเป็นที่มาของพระไตรปิฎก โดยหลังจากพระพุทธเจ้าเสด็จปรินิพพานแล้ว มีการทำสังคายนาเกิดขึ้นหลายครั้งในหลายประเทศ โดยเฉพาะสังคายนาครั้งที่ 3 ที่ทำในประเทศอินเดีย ได้มีการแยกคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าออกเป็น 3 หมวดชัดเจน และสังคายนาครั้งที่ 5 ซึ่งทำในประเทศศรีลังกา ได้มีบันทึกจารึกพระไตรปิฎกเป็นลายลักษณ์อักษร ทำให้เรามีพระไตรปิฎกสำหรับศึกษาสืบมาจนถึงปัจจุบัน การศึกษาการสังคายนาและการเผยแผ่พระไตรปิฎกทำให้มีความรู้ความเข้าใจความเป็นมาของพระไตรปิฎก

2. ตัวชี้วัดช่วงชั้น

- วิเคราะห์คุณค่าและความสำคัญของการสังคายนาพระไตรปิฎก หรือคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือ และการเผยแผ่ (ส 1.1 ม. 4-6/15)

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

- อธิบายการสังคายนาและการเผยแผ่พระไตรปิฎกได้ถูกต้อง (K)
- เห็นคุณค่าและความสำคัญของการสังคายนาซึ่งเป็นที่มาของพระไตรปิฎกในฐานะที่เป็นคัมภีร์สำคัญที่สุดของพระพุทธศาสนา (A)
- เผยแผ่สารนํารู้อจากพระไตรปิฎกให้บุคคลอื่นรู้และเข้าใจได้ (P)

4. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ด้านความรู้ (K)	ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม (A)	ด้านทักษะ/กระบวนการ (P)
1. ทดสอบหลังเรียน 2. ซักถามความรู้เรื่องพระไตรปิฎก	<ul style="list-style-type: none"> ประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลในด้านความซื่อสัตย์สุจริต 	<ul style="list-style-type: none"> ประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มในด้านการสื่อสาร

3. ตรวจสอบผลงาน/กิจกรรม เป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม	ความมีวินัย ใฝ่เรียนรู้ ความมีเหตุผล มีความรับผิดชอบ ฯลฯ	การคิด การแก้ปัญหา ฯลฯ
---	--	------------------------

5. สารการเรียนรู้

- พระไตรปิฎก
  - สังคายนาและการเผยแผ่พระไตรปิฎก

6. แนวทางบูรณาการ

- ภาษาไทย ➡ ฟัง พูด อ่าน และเขียนข้อมูลเกี่ยวกับการสังคายนาและการเผยแผ่พระไตรปิฎก
- การงานอาชีพ ➡ ออกแบบการนำเสนอผลการอภิปรายในรูปแบบต่าง ๆ เช่น PowerPoint
- ศิลปะ ➡ ตกแต่งรูปแบบการนำเสนอผลการอภิปรายในรูปแบบต่าง ๆ เช่น แผ่นใส Power Point
- ภาษาต่างประเทศ ➡ ฟัง พูด อ่าน และเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับการสังคายนาและการเผยแผ่พระไตรปิฎก

7. กระบวนการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 นำเข้าสู่บทเรียน

ชั่วโมงที่ 16

1. ครูสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเกิดความศรัทธาเลื่อมใสในพระรัตนตรัยที่เหมาะสม เช่น นำนักเรียนไปศึกษานอกห้อง เช่น ห้องประชุม ห้องจริยธรรม สนามหญ้าใต้ร่มไม้ ที่วัด ก่อนเรียนให้นักเรียนสวดมนต์ไหว้พระ นั่งสมาธิ และแผ่เมตตา

2. ครูแจ้งตัวชี้วัดช่วงชั้นและจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ

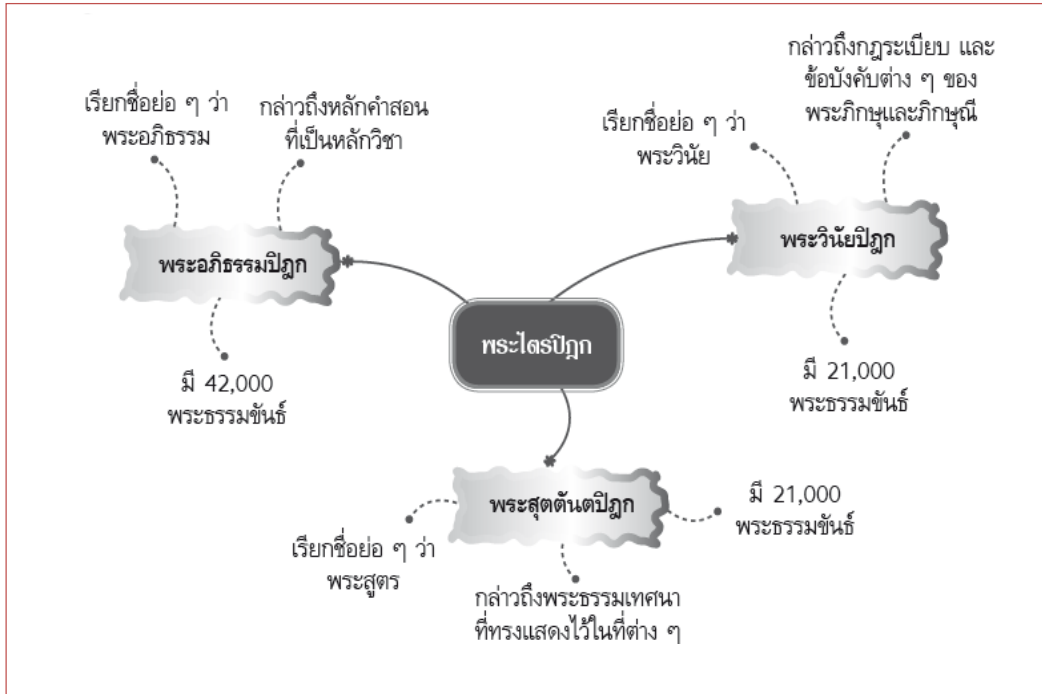
3. ครูสุ่มเลือกนักเรียน 2 คนให้ออกมาแสดงความคิดเห็นหรือนำเสนอเกี่ยวกับเรื่องที่ได้รับมอบหมายให้ไปอ่านและสรุปสาระสำคัญมาให้เพื่อน ๆ ฟัง โดยครูสรุปความคิดเห็นของนักเรียนและให้คำแนะนำหรือความรู้เพิ่มเติม จากนั้นสนทนากับนักเรียนถึงรูปแบบต่าง ๆ ของพระไตรปิฎกที่แพร่อยู่ในปัจจุบัน นอกเหนือจากหนังสือพระไตรปิฎก เช่น CD ที่บันทึกข้อมูลพระไตรปิฎก พระไตรปิฎกออนไลน์ เพื่อทบทวนความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับพระไตรปิฎกในประเด็นต่าง ๆ เช่น

- 1) คัมภีร์ที่รวบรวมหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาทั้งหมดไว้เรียกว่าอะไร
- 2) พระไตรปิฎกที่เผยแพร่อยู่ในปัจจุบันมีรูปแบบอะไรบ้าง
- 3) พระไตรปิฎกที่พิมพ์เป็นเล่มหนังสือมีจำนวนกี่เล่ม
- 4) พระไตรปิฎกแบ่งออกเป็นกี่หมวดหมู่ มีอะไรบ้าง แต่ละหมวดหมู่มีเนื้อหาสาระแตกต่างกัน

หรือไม่ อย่างไร

5) ทำไมเราจึงต้องเรียนเรื่องพระไตรปิฎก

4. ครูกล่าวชมเชยนักเรียนที่ช่วยกันตอบคำถาม จากนั้นสรุปความรู้เกี่ยวกับความหมาย ความสำคัญ และหมวดหมู่ของพระไตรปิฎก โดยให้นักเรียนดูผังมโนทัศน์ โครงสร้างและสาระสังเขปของพระไตรปิฎก

ขั้นที่ 2 กิจกรรมการเรียนรู้

5. ครูเล่าเรื่อง สังคายนาและการเผยแผ่พระไตรปิฎก ตลอดจนแนวคิดในการจัดหมวดหมู่พระธรรมวินัย พร้อมซักถามนักเรียนเป็นระยะ ๆ เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องในประเด็นต่อไปนี้

- 1) ก่อนที่จะเรียกว่า พระไตรปิฎก คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเรียกว่าอะไรบ้าง
- 2) ในสมัยพุทธกาลการเผยแผ่และถ่ายทอดคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าใช้วิธีใด

6. ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามข้อสงสัยต่าง ๆ เกี่ยวกับสังคายนาและการเผยแผ่พระไตรปิฎก ตลอดจนแนวคิดในการจัดหมวดหมู่พระธรรมวินัย

7. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปเรื่อง สังคายนาและการเผยแผ่พระไตรปิฎก ตลอดจนแนวคิดในการจัดหมวดหมู่พระธรรมวินัย โดยให้นักเรียนบันทึกข้อสรุปลงในแบบบันทึก

ชั่วโมงที่ 17

8. ครูทบทวนความเรื่องเรื่อง สังคายนาและการเผยแผ่พระไตรปิฎก ตลอดจนแนวคิดในการจัดหมวดหมู่พระธรรมวินัย จากนั้นเล่าเรื่องสังคายนาที่มาของพระไตรปิฎก และการเผยแผ่และถ่ายทอดพระไตรปิฎก พร้อมซักถามนักเรียนเป็นระยะ ๆ เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องใน

ประเด็นต่อไปนี้

1) อะไรเป็นสาเหตุให้มีการริเริ่มจัดหมวดหมู่พระธรรมวินัย

2) พระจุนทะ พระอานนท์ พระสารีบุตร เกี่ยวข้องกับการจัดหมวดหมู่พระธรรมวินัยอย่างไร

9. ครูให้นักเรียนแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม โดยวิธีนับหมายเลข (1-3) เลือกเฉพาะ เจาะจง หรือจับสลาก แล้วแต่ความเหมาะสม ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมาจับสลากเลือกศึกษา สืบค้นข้อมูล และอภิปราย เกี่ยวกับการสังคายนาพระไตรปิฎก ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ศึกษา สืบค้นข้อมูล และอภิปรายเกี่ยวกับการสังคายนาครั้งที่ 1-3 ที่ทำในประเทศอินเดีย

กลุ่มที่ 2 ศึกษา สืบค้นข้อมูล และอภิปรายเกี่ยวกับการสังคายนาครั้งที่ 4-5 ที่ทำในประเทศศรีลังกา

กลุ่มที่ 3 ศึกษา สืบค้นข้อมูล และอภิปรายเกี่ยวกับการสังคายนาครั้งที่ 6-11 ที่ทำในประเทศไทย

10. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเลือกประธาน เลขานุการ จดบันทึก และผู้นำการอภิปราย

11. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษาและสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับการสังคายนาพระไตรปิฎกของกลุ่ม จากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น เอกสารความรู้ อินเทอร์เน็ต สอบถามผู้รู้ และอภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้

- 1) สาเหตุ
- 2) ผู้กระทำ
- 3) ผู้อุปถัมภ์
- 4) สถานที่ทำ
- 5) ระยะเวลาในการทำ
- 6) ผลของการกระทำ

12. หลังจากได้ข้อมูลเพียงพอแล้ว ครูให้นักเรียนมารวมกลุ่มกันที่ห้องประชุมหรือสนามหญ้า ใต้ต้นไม้ นั่งแยกเป็นกลุ่มครึ่งวงกลม แต่ละกลุ่มนั่งห่างกันพอสมควร

13. ครูแจ้งวัตถุประสงค์การอภิปราย กฎ กติกา และเวลาในการอภิปราย จากนั้นให้แต่ละกลุ่ม ดำเนินการอภิปรายตามหัวข้อและตามเวลาที่กำหนด โดยครูคอยเป็นผู้ดูแลและให้คำแนะนำในการ อภิปรายให้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย

14. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มสรุปและบันทึกผลการอภิปราย พร้อมทั้งเตรียมตัวนำเสนอผลการ อภิปรายในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น การบรรยายประกอบภาพ การนำเสนอเป็นแผนที่ความคิด การ นำเสนอด้วย PowerPoint ในช่วง 10 นาที

15. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนนำเสนอผลการอภิปราย กลุ่มละ 5-7 นาที พร้อมเปิดโอกาส ให้เพื่อนนักเรียนกลุ่มอื่นซักถามและวิจารณ์ผลงาน จากนั้นครูและนักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่า ประเทศสมาชิกอาเซียนที่นับถือศาสนาอื่น ๆ เช่น ศาสนาอิสลาม คริสต์ศาสนา มีการรวบรวมหลักคำสอน ของศาสนาและมีวิธีการเผยแพร่คัมภีร์ของศาสนาอย่างไร

16. ในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน ครูคอยให้คำแนะนำ คำติ-ชม และสังเกตพฤติกรรมการทำงานและการนำเสนอผลงานของนักเรียนตามแบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลและ เป็นกลุ่ม

17. เมื่อนำเสนอผลงานครบทุกกลุ่มแล้ว ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้ที่ได้รับจากการอภิปรายเกี่ยวกับการสังคายนาพระไตรปิฎกและการเผยแผ่พระไตรปิฎก

ขั้นที่ 3 ฝึกฝนผู้เรียน

18. ครูให้นักเรียนทำใบงานที่ 8 เรื่อง เรียนรู้การสังคายนาและการเผยแผ่พระไตรปิฎก และทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับพระไตรปิฎก แล้วช่วยกันเฉลยคำตอบที่ถูกต้อง

19. ครูให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา (STEM Education) จากสถานการณ์เรื่อง ออกแบบตู้พระไตรปิฎก จากคู่มือการสอน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด

ขั้นที่ 4 นำไปใช้

20. ครูแนะนำให้นักเรียนนำความรู้เกี่ยวกับการสังคายนาและการเผยแผ่พระไตรปิฎกไปเผยแพร่ให้บุคคลอื่น เช่น บุคคลในครอบครัว เพื่อนบ้าน ได้รู้และเข้าใจ

ขั้นที่ 5 สรุป

21. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้เรื่อง การสังคายนาและการเผยแผ่พระไตรปิฎก โดยให้นักเรียนสรุปเป็นแผนที่ความคิดพร้อมตกแต่งให้สวยงาม

22. ครูให้นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียนและช่วยเฉลยคำตอบที่ถูกต้อง

23. ครูให้นักเรียนทำแบบทดสอบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ประจำหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ในแบบฝึกทักษะ รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 ของบริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด เพื่อประเมินผลการเรียนรู้ด้านความรู้ ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม และด้านทักษะกระบวนการ/ ของนักเรียน

24. ครูมอบหมายให้นักเรียนอ่านเนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 พระพุทธ และหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 พระธรรม เป็นการบ้านเพื่อเตรียมทดสอบกลางภาคในครั้งต่อไป

8. กิจกรรมเสนอแนะ

1. ครูให้นักเรียนทำรายงานเรื่อง รูปแบบต่าง ๆ ของพระไตรปิฎกที่เผยแพร่อยู่ในปัจจุบัน
2. ครูให้นักเรียนเขียนเรียงความสั้น ๆ เรื่อง ชาวพุทธกับการศึกษาพระไตรปิฎกในปัจจุบัน

9. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. แบบทดสอบหลังเรียน
2. รูปแบบของพระไตรปิฎกที่เผยแพร่อยู่ในปัจจุบัน เช่น หนังสือพระไตรปิฎก CD ที่บันทึกข้อมูลพระไตรปิฎก พระไตรปิฎกออนไลน์
3. ผังมโนทัศน์โครงสร้างและสาระสังเขปของพระไตรปิฎก
4. สลากประเด็นการศึกษา สืบค้นข้อมูล และการอภิปราย
5. ใบงานที่ 8 เรื่อง การสังคายนาและการเผยแผ่พระไตรปิฎก

6. แบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม
7. หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด
8. แบบฝึกทักษะ รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด
9. คู่มือการสอน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด
10. สื่อการเรียนรู้ PowerPoint รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด

10. บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้

1. ความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ _____ แนวทางการพัฒนา _____
2. ปัญหา/อุปสรรคในการจัดการเรียนรู้ _____ แนวทางแก้ไข _____
3. สิ่งที่ไม่ได้ปฏิบัติตามแผน _____ เหตุผล _____
4. การปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ _____ _____
ลงชื่อ _____ ผู้สอน _____ / _____ / _____

การทดสอบกลางภาค

เวลา 1 ชั่วโมง

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม
ทดสอบกลางภาค

พระพุทธศาสนา 2
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

ชั่วโมงที่ 18

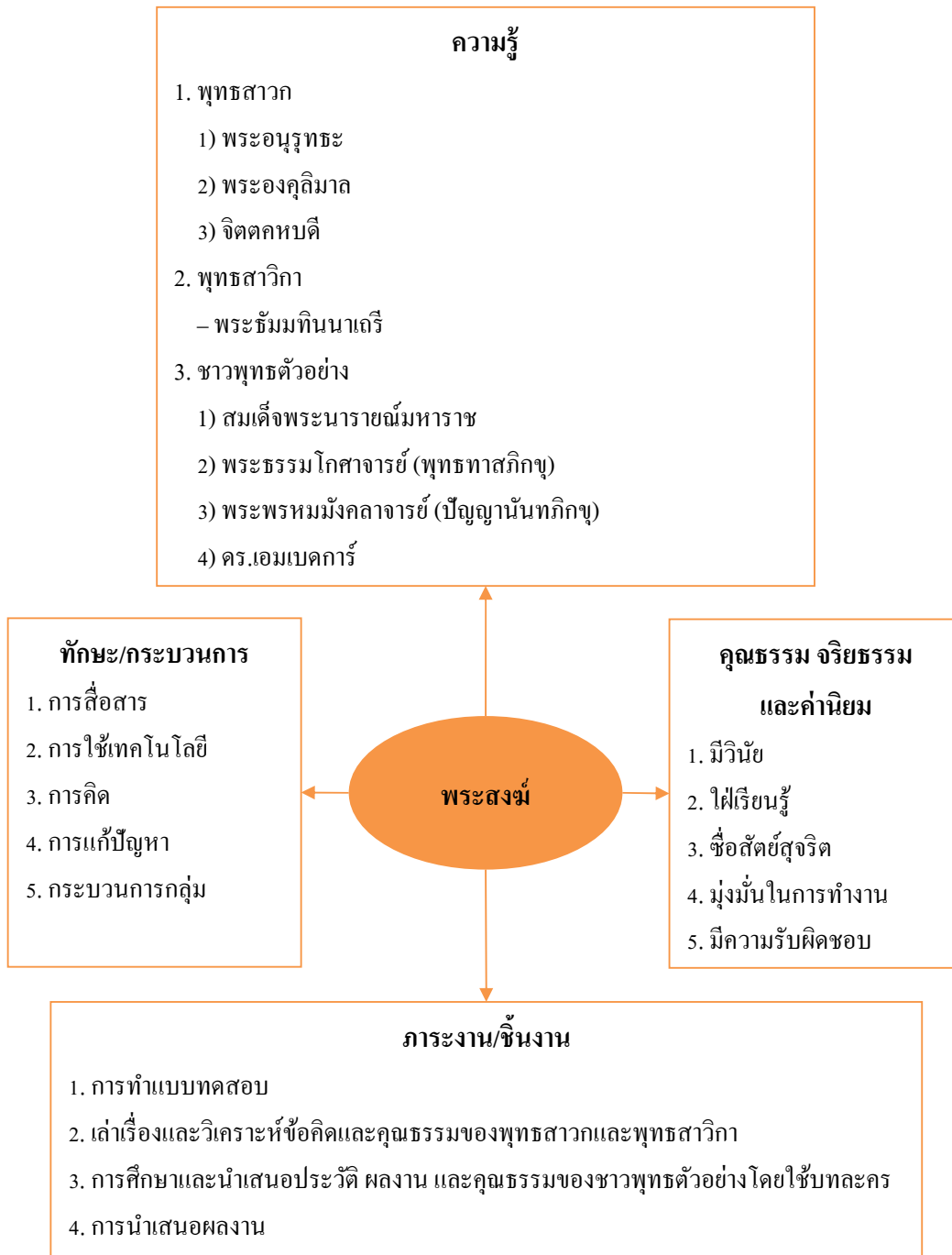
1. ครูให้นักเรียนทำแบบทดสอบกลางภาค
2. ครูมอบหมายให้นักเรียนอ่านเนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 พระสงฆ์ เรื่อง พุทธสาวก เป็นการบ้านเพื่อเตรียมจัดการเรียนรู้ในครั้งต่อไป

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3

พระสงฆ์

เวลา 4 ชั่วโมง

ผังมโนทัศน์เป้าหมายการเรียนรู้และขอบข่ายภาระงาน/ชิ้นงาน

ผังการออกแบบการจัดการเรียนรู้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 พระสงฆ์

ขั้นที่ 1 ผลลัพธ์ปลายทางที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับนักเรียน	
ตัวชี้วัดช่วงชั้น • วิเคราะห์ข้อคิดและแบบอย่างการดำเนินชีวิตจากประวัติสาวก ชาคค เรืองเล่า และศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด (ส 1.1 ม.4-6/14)	
ความเข้าใจที่คงทนของนักเรียน นักเรียนจะเข้าใจว่า... การศึกษาประวัติของพระอนูรุทธะ พระองคุลิมาล พระธัมมทินนาเถรี จิตตคหบดี สมเด็จพระนารายณ์มหาราช พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) และ ดร.เอ็มเบดการ์ ทำให้เราได้ข้อคิด คุณธรรม และแบบอย่างในการดำเนินชีวิต	คำถามสำคัญที่ทำให้เกิดความเข้าใจที่คงทน อะไรคือผลดีที่เราจะได้จากการศึกษาประวัติของพระอนูรุทธะ พระองคุลิมาล พระธัมมทินนาเถรี จิตตคหบดี สมเด็จพระนารายณ์มหาราช พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) และ ดร.เอ็มเบดการ์
ความรู้ของนักเรียนที่นำไปสู่ความเข้าใจที่คงทน นักเรียนจะรู้ว่า... 1. คำสำคัญ ได้แก่ พระอริยบุคคล มหาบุริสวัตก ทิพพจักขุญาณ อหิงสกะ องคุลิมาล บรรพชาอุปสมบท ดวงตาเห็นธรรม พระอัครสาวก สวณโมกข์ สมณศักดิ์ วรรณะสูตร พุทธขันธ์ 2. พระอนูรุทธะเป็นพุทธสาวกที่ได้รับการยกย่องจากพระพุทธเจ้าว่าเป็นพระสงฆ์ที่มีทิพพจักขุญาณ เพราะหลังจากบวชเป็นพระสงฆ์แล้วท่านก็ได้ตั้งใจปฏิบัติธรรมจนได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ จากนั้นได้ใช้ทิพพจักขุญาณพิจารณาบุคคลเพื่อสั่งสอนอบรมธรรมอยู่เสมอ 3. พระองคุลิมาลเป็นพุทธสาวกที่เรียกได้ว่า ค้นคดปลายตรง แม้ท่านจะฆ่าคนมามาก แต่เมื่อได้ฟังพระคำรัสที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสเตือนสติเพียงสั้น ๆ ก็เข้าใจ เกิดความรู้สึกรับผิดชอบชั่วดี เลิกฆ่าฆ่าผู้คน ขอบวชเป็นพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา และเมื่อบวชแล้วเป็นคนมักน้อยสันโดษ ถือการอยู่ป่า เที่ยวนิเวศนาบด นุ่งห่ม	ทักษะ/ความสามารถของนักเรียนที่จะนำไปสู่ความเข้าใจที่คงทน นักเรียนจะสามารถ... 1. เล่าประวัติโดยย่อของพระอนูรุทธะ พระองคุลิมาล พระธัมมทินนาเถรี จิตตคหบดี สมเด็จพระนารายณ์มหาราช พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) และ ดร.เอ็มเบดการ์ 2. วิเคราะห์ข้อคิดและคุณธรรมที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างจากประวัติของพระอนูรุทธะ พระองคุลิมาล พระธัมมทินนาเถรี จิตตคหบดี สมเด็จพระนารายณ์มหาราช พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) และ ดร.เอ็มเบดการ์ 3. ฝึกประพฤติปฏิบัติตามคุณธรรมที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างของพระอนูรุทธะ พระองคุลิมาล พระธัมมทินนาเถรี จิตตคหบดี สมเด็จพระนารายณ์มหาราช พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) และ ดร.เอ็มเบดการ์

<p>ฟ้าบังสุกุล และมีความอดทนเป็นเลิศ</p> <p>4. พระธัมมทินนาเถรีเป็นพุทธสาวิกาที่ได้รับยกย่องจากพระพุทธเจ้าว่าเป็นผู้ยอดเยี่ยมในด้านการแสดงธรรม ท่านเป็นกำลังสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ สามารถทำให้คนที่ยังไม่รู้ไม่เข้าใจธรรมะให้เกิดความรู้ความเข้าใจ เพราะท่านสามารถอธิบายชี้แจงด้วยอุปมา และยกตัวอย่างด้วยนิทาน ทำเรื่องที่ยากให้ง่าย ทำเรื่องที่ยากให้สั้น อธิบายเรื่องไกล ๆ โดยอาศัยสิ่งใกล้ตัว เป็นสื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ</p> <p>5. จิตตคหบดีเป็นพุทธสาวกที่ได้รับยกย่องจากพระพุทธเจ้าว่าเป็นอุบาสกผู้เก่งในการอธิบายธรรมยิ่งกว่าอุบาสกคนอื่น ๆ ท่านได้ประกาศตนเป็นอุบาสกยอมรับนับถือพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคงตลอดชีวิต ชอบทำบุญ ได้สร้างกุฏิให้เป็นวัดที่อาศัยแก่พระสงฆ์ และเป็นผู้มีอัคราศัยโอบอ้อมอารี ท่านจึงเป็นที่รักใคร่ของคนทั่วไป</p> <p>6. สมเด็จพระนารายณ์มหาราชเป็นชาวพุทธตัวอย่างที่มีศรัทธามั่นคงในพระรัตนตรัย ด้วยพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 มีพระราโชบายที่จะให้พระองค์และประชาชนชาวไทยนับถือคริสต์ศาสนา โดยทรงส่งพระราชสาสน์มาทูลเชิญพร้อมทั้งเตรียมบาทหลวงมาไว้คอยถวายศีลด้วย แต่สมเด็จพระนารายณ์มหาราชได้ทรงใช้พระปรีชาสามารถตอบปฏิเสธอย่างทะนุถนอมไม่ตรี</p> <p>7. พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) เป็นชาวพุทธตัวอย่างที่ทำคุณประโยชน์ให้แก่พระพุทธศาสนามากมาย เช่น ได้สร้างสวนโมกขพลารามให้เป็นที่ศึกษาธรรมะและเป็นที่พักแก่ผู้เดินทางมาปฏิบัติธรรม นอกจากนี้ท่านยังได้เผยแผ่ธรรมะด้วยการศึกษาค้นคว้าเรื่องราวที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนามาเขียนเป็นหนังสือต่าง ๆ มากมาย ผลจากการกระทำของท่านทำให้การเผยแผ่ธรรมะเป็นไปอย่าง</p>	
--	--

<p>กว้างขวางทั้งในและต่างประเทศ</p> <p>8. พระพรหมมัจฉลาจารย์ (ปัญญาวัณนทิกขุ) เป็นชาวพุทธตัวอย่างที่ให้คุณประโยชน์ให้แก่พระพุทธศาสนามากมาย ท่านเป็นนักเทศน์ฝีปากเอกที่สามารถเทศน์ได้ทุกโอกาสโดยใช้ถ้อยคำที่ทำให้ผู้ฟังเกิดความรู้ ความเข้าใจ และเพลิดเพลินไปด้วย นอกจากนี้ท่านยังเป็นนักคิด นักพัฒนาที่ใช้ธรรมเป็นแนวทางในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสังคมรอบตัวให้ดีขึ้น</p> <p>9. ดร.เอ็ม เบคการ์ เป็นชาวพุทธตัวอย่างที่ยึดมั่นในพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคง ท่านได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาเป็นหลักในการปฏิบัติระบบชนชั้นวรรณะของสังคมอินเดีย ได้ปฏิญาณตนเป็นพุทธศาสนิกชน 22 ข้อ เป็นผู้ที่มีอุดมคติสูง มีน้ำใจหนักแน่น เสียสละ เด็ดขาด กล้าหาญ จึงได้รับสมญาว่า มนุษย์กระดุกเหล็ก ฝีปากกล้า และอภิชาตบุตรของชาวหริจันทร์ (ชาวสุทร)</p>	
<p>ขั้นที่ 2 การงานและการประเมินผลการเรียนรู้ซึ่งเป็นหลักฐานที่แสดงว่านักเรียนมีผลการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้อย่างแท้จริง</p>	
<p>1. การงานที่นักเรียนต้องปฏิบัติ</p> <p>1.1 เล่าเรื่องและวิเคราะห์ข้อคิดและคุณธรรมของพุทธสาวกและพุทธสาวิกา</p> <p>1.2 ศึกษาและนำเสนอประวัติ ผลงาน และคุณธรรมของชาวพุทธตัวอย่าง โดยใช้บทละคร</p>	
<p>2. วิธีการและเครื่องมือประเมินผลการเรียนรู้</p> <p>2.1 วิธีการประเมินผลการเรียนรู้</p> <p>1) การทดสอบ</p> <p>2) การประเมินผลงาน/กิจกรรม เป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม</p> <p>3) การประเมินด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม</p> <p>4) การประเมินด้านทักษะ/กระบวนการ</p>	<p>2.2 เครื่องมือประเมินผลการเรียนรู้</p> <p>1) แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน</p> <p>2) แบบประเมินผลงาน/กิจกรรม เป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม</p> <p>3) แบบประเมินด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม</p> <p>4) แบบประเมินด้านทักษะ/กระบวนการ</p>

3. สิ่งที่มีงประเมิน

- 3.1 ความเข้าใจ 6 ด้าน ได้แก่ การอธิบาย ชี้แจง การแปลความและตีความ การประยุกต์ ดัดแปลง และนำไปใช้ การมีมุมมองที่หลากหลาย การให้ความสำคัญและใส่ใจในความรู้สึกของผู้อื่น และการรู้จักตนเอง
- 3.2 สมรรถนะสำคัญ ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี
- 3.3 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ได้แก่ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ

ขั้นที่ 3 แผนการจัดการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8 พุทธสาวกและพุทธสาวิกา	เวลา 2 ชั่วโมง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9 ชาวพุทธตัวอย่าง	เวลา 2 ชั่วโมง

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8

พุทธสาวกและพุทธสาวิกา

เวลา 2 ชั่วโมง

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 พระสงฆ์

พระพุทธศาสนา 2
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

1. สาระสำคัญ

พระอนุรุทธะเป็นพุทธสาวกที่ได้รับการยกย่องจากพระพุทธเจ้าว่าเป็นพระสงฆ์ที่มีทิพพจักขุญาณ หลังจากบวชเป็นพระสงฆ์แล้วท่านก็ได้ตั้งใจปฏิบัติธรรมจนได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ จากนั้นได้ใช้ทิพพจักขุญาณพิจารณาบุคคลเพื่อสั่งสอนอบรมธรรมอยู่เสมอ

พระองค์กุลิมาลเป็นพุทธสาวกที่เรียกได้ว่า ต้นคดปลายตรง แม้ท่านจะฆ่าคนมามาก แต่เมื่อได้ฟังพระคำรัสที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสเตือนสติเพียงสั้น ๆ ก็เข้าใจ เกิดความรู้สึกรับผิดชอบชั่วดี เลิกการเข่นฆ่าผู้คน ขอบวชเป็นพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา และเมื่อบวชแล้ว เป็นคนมักน้อย สันโดษ ถือการอยู่ป่า เทียวบิณฑบาต นุ่งห่มผ้าบังสุกุล และมีความอดทนเป็นเลิศ

จิตตกหบดีเป็นพุทธสาวกที่ได้รับการยกย่องจากพระพุทธเจ้าว่าเป็นอุบาสกผู้เก่งในการอธิบายธรรมยิ่งกว่าอุบาสกคนอื่น ๆ ท่านได้ประกาศตนเป็นอุบาสกยอมรับนับถือพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคงตลอดชีวิต ชอบทำบุญ ได้สร้างกุศลให้เป็นวัดที่อาศัยแก่พระสงฆ์ และเป็นผู้มีอหิชาศัยโอบอ้อมอารี ท่านจึงเป็นที่รักใคร่ของคนทั่วไป

พระธัมมทินนาเถรีเป็นพุทธสาวิกาที่ได้รับการยกย่องจากพระพุทธเจ้าว่าเป็นผู้ยอดเยี่ยมในด้านการแสดงธรรม ท่านเป็นกำลังสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือสามารถทำให้คนที่ยังไม่รู้ ไม่เข้าใจธรรมะให้เกิดความรู้ความเข้าใจ เพราะท่านสามารถอธิบายชี้แจงด้วยอุปมาและยกตัวอย่างด้วยนิทาน ทำเรื่องที่ยากให้ง่าย ทำเรื่องที่ลึกให้ตื้น อธิบายเรื่องไกล ๆ โดยอาศัยสิ่งใกล้ตัว เป็นสื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ

2. ตัวชี้วัดช่วงชั้น

- วิเคราะห์ข้อคิดและแบบอย่างการดำเนินชีวิตจากประวัติสาวก ชาคค เรื่องเล่า และศาสนิกชน ตัวอย่างตามที่กำหนด (ส 1.1 ม.4-6/14)

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. เล่าประวัติและผลงานของพระอนุรุทธะ พระองค์กุลิมาล จิตตกหบดี และพระธัมมทินนาเถรีได้ (K)
2. วิเคราะห์ข้อคิดและคุณธรรมที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างของพระอนุรุทธะ พระองค์กุลิมาล จิตตกหบดี และพระธัมมทินนาเถรีได้ (K, P)

3. ชื่นชม นำข้อคิดและคุณธรรมที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างของพระอนุรุทธะ พระองคุลิมาล จิตตคหบดี และพระชัมมทินนาเถรี มาประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ (A, P)

4. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ด้านความรู้ (K)	ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม (A)	ด้านทักษะ/กระบวนการ (P)
1. ทดสอบก่อนเรียน 2. ซักถามความรู้เรื่อง พุทธสาวก และพุทธสาวิกา 3. ตรวจสอบงาน/กิจกรรม เป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม	<ul style="list-style-type: none"> ประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลในด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัย ความใฝ่เรียนรู้ ความมีเหตุผล มีความรับผิดชอบ ฯลฯ 	<ul style="list-style-type: none"> ประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มในด้านการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา ฯลฯ

5. สารการเรียนรู้

1. พุทธสาวก
  - 1) พระอนุรุทธะ
  - 2) พระองคุลิมาล
  - 3) จิตตคหบดี
2. พุทธสาวิกา
  - พระชัมมทินนาเถรี

6. แนวทางบูรณาการ

- ภาษาไทย ➡ ฟัง พูด อ่าน และเขียนข้อมูลเกี่ยวกับพุทธสาวกและพุทธสาวิกา
- ศิลปะ ➡ ออกแบบและตกแต่งแผนที่ความคิดเกี่ยวกับเรื่อง พระอนุรุทธะ พระองคุลิมาล จิตตคหบดี และพระชัมมทินนาเถรี

7. กระบวนการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 นำเข้าสู่บทเรียน

ชั่วโมงที่ 19

1. ครูสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเกิดความศรัทธาเลื่อมใสในพระรัตนตรัยที่เหมาะสม เช่น นำนักเรียนไปเรียนที่ห้องประชุม ห้องจริยธรรม สนามหญ้าใต้ร่มไม้ ที่วัดก่อนเรียนให้นักเรียนสวดมนต์ไหว้พระ นั่งสมาธิ และแผ่เมตตา

2. ครูแจ้งตัวชี้วัดช่วงชั้นและจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ

3. ครูให้นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน
4. ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามข้อสงสัยต่าง ๆ จากเรื่องที่ได้รับมอบหมายให้ไปอ่านมา โดยครูตอบข้อสงสัยและอธิบายเพิ่มเติม จากนั้นสนทนาซักถามนักเรียนเกี่ยวกับพุทธสาวกและพุทธสาวิกาในประเด็นต่าง ๆ เช่น
  - 1) พุทธสาวกและพุทธสาวิกาคือใคร
  - 2) นักเรียนรู้จักพุทธสาวกและพุทธสาวิกาท่านใดบ้าง
  - 3) นักเรียนประทับใจพุทธสาวกและพุทธสาวิกาท่านใดบ้าง เพราะเหตุใด
5. หลังจากสนทนาซักถามแล้ว ครูสรุปความหมายของพุทธสาวกและพุทธสาวิกา และบอกให้นักเรียนทราบถึงพุทธสาวกและพุทธสาวิกาที่จะศึกษาในชั้นนี้ ได้แก่ พระอนูรุทธะ พระองคุลิมาล จิตตคหบดี และพระธัมมทินนาเถรี

ขั้นที่ 2 กิจกรรมการเรียนรู้

6. ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 3 คน คละความสามารถ เพศ และกำหนดหมายเลขประจำตัวของนักเรียนแต่ละคนเป็น 1, 2 และ 3
7. ครูให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนกลุ่ม กลุ่มละ 1 คน ออกมาจับสลากเลือกชื่อพุทธสาวก กลุ่มละ 1 ชื่อ
8. ครูแจ้งประเด็นศึกษาให้นักเรียนแต่ละกลุ่มทราบ พร้อมทั้งแนะนำสื่อการเรียนรู้และสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวให้นักเรียนไปศึกษาค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติม
9. ครูให้สมาชิกภายในกลุ่มเล่าประวัติ ผลงาน และคุณธรรมของพุทธสาวกที่กลุ่มจับสลากได้ โดยใช้เวลาเท่า ๆ กัน และปฏิบัติตามขั้นตอนดังนี้
  - ขั้นที่ 1 ให้หมายเลข 1 เป็นผู้เล่า หมายเลข 2 เป็นผู้ฟัง ให้หมายเลข 2 เป็นผู้เล่า หมายเลข 3 เป็นผู้ฟัง และให้หมายเลข 3 เป็นผู้เล่า หมายเลข 1 เป็นผู้ฟัง
  - ขั้นที่ 2 รวมกลุ่มกัน ให้แต่ละคนผลัดกันเล่าให้สมาชิกภายในกลุ่มฟัง โดยเริ่มจากหมายเลข 1, 2 และ 3 ตามลำดับ
10. ครูให้นักเรียนรวมกลุ่มกัน โดยกลุ่มที่เล่าเรื่องเดียวกันอยู่กลุ่มเดียวกัน และกำหนดหมายเลขประจำตัวของนักเรียนในแต่ละกลุ่มใหม่
11. ครูซักถามปัญหาเกี่ยวกับประเด็นที่ศึกษา โดยสุ่มหมายเลขประจำตัวสมาชิกในกลุ่มเป็นผู้ตอบปัญหา
12. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้เกี่ยวกับพุทธสาวกเรื่อง พระอนูรุทธะ พระองคุลิมาล และ จิตตคหบดี โดยให้นักเรียนบันทึกข้อสรุปลงในแบบบันทึกความรู้
13. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มทำใบงานที่ 1 เรื่อง พระอนูรุทธะ ใบงานที่ 2 เรื่อง พระองคุลิมาล และ ใบงานที่ 3 เรื่อง จิตตคหบดี แล้วนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน พร้อมเปิดโอกาสให้เพื่อน ๆ ซักถามข้อสงสัย
14. ในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน ให้ครูสังเกตพฤติกรรมในการทำงานและการนำเสนอผลงานของนักเรียนตามแบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม
15. ครูบอกกับนักเรียนว่า พุทธสาวิกา คือ ศิษย์ฝ่ายหญิงของพระพุทธเจ้า ส่วนใหญ่เป็นผู้เป็นพระ

อธิบายบุคคล ในสมัยพุทธกาลมีพุทธสาวิกากลหลายท่านที่ได้รับยกย่องหรือแต่งตั้งในตำแหน่งเอตทัคคะจากพระพุทธเจ้า แล้วมอบหมายให้นักเรียนอ่านและสรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับประวัติของพระธัมมทินนาเถรี เป็นการบ้านเพื่อเตรียมจัดการเรียนรู้ในครั้งต่อไป

ชั่วโมงที่ 20

16. ครูสุ่มเลือกนักเรียน 2 คน ให้ออกมาแสดงความคิดเห็นหรือนำเสนอเกี่ยวกับเรื่องที่ได้รับมอบหมายให้ไปอ่านและสรุปสาระสำคัญมาให้เพื่อน ๆ ฟัง โดยครูสรุปความคิดเห็นของนักเรียนและให้คำแนะนำหรือความรู้เพิ่มเติม

17. ครูให้ความรู้แก่นักเรียนเกี่ยวกับพุทธสาวิกาเรื่อง พระธัมมทินนาเถรี จากนั้นให้นักเรียนแบ่งกลุ่มกลุ่มละ 2 คน ละครความสามารถและเพศ โดยกำหนดหมายเลขประจำตัวของนักเรียนแต่ละคนเป็น 1 และ 2

18. ครูแจ้งประเด็นศึกษาให้นักเรียนแต่ละกลุ่มทราบ พร้อมทั้งแนะนำสื่อการเรียนรู้อะเอียดและสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวให้นักเรียนไปศึกษาค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติม

19. ครูให้สมาชิกภายในกลุ่มจับคู่เล่าประวัติ ผลงาน และคุณธรรมของพุทธสาวิกาเรื่อง พระธัมมทินนาเถรี โดยใช้เวลาเท่า ๆ กัน และปฏิบัติตามขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 สมาชิกหมายเลข 1 จับคู่กับหมายเลข 2 โดยหมายเลข 1 เป็นผู้เล่า ส่วนหมายเลข 2 เป็นผู้ฟัง

ขั้นที่ 2 ให้เปลี่ยนผู้เล่าและผู้ฟัง โดยให้สมาชิกหมายเลข 2 เป็นผู้เล่า ส่วนหมายเลข 1 เป็นผู้ฟัง

ขั้นที่ 3 รวมกลุ่มกัน ให้แต่ละคนผลัดกันเล่าให้สมาชิกภายในกลุ่มฟัง โดยเริ่มจากหมายเลข

1 และ 2 ตามลำดับ

20. ครูให้นักเรียนรวมกลุ่มกัน โดยกลุ่มที่เล่าเรื่องเดียวกันอยู่กลุ่มเดียวกัน และกำหนดหมายเลขประจำตัวของนักเรียนในแต่ละกลุ่มใหม่

21. ครูซักถามปัญหาเกี่ยวกับประเด็นที่ศึกษา โดยสุ่มหมายเลขประจำตัวสมาชิกในกลุ่มเป็นผู้ตอบปัญหา

22. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปเกี่ยวกับพุทธสาวิกาเรื่อง พระธัมมทินนาเถรี โดยให้นักเรียนบันทึกข้อสรุปลงในสมุด

23. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มทำใบงานที่ 4 เรื่อง เรื่อง พระธัมมทินนาเถรี แล้วช่วยกันเฉลยคำตอบที่ถูกต้อง

24. ในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน ให้ครูสังเกตพฤติกรรมในการทำงานและการนำเสนอผลงานของนักเรียนตามแบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม

ขั้นที่ 3 ฝึกฝนผู้เรียน

25. ครูให้นักเรียนทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับพุทธสาวิกและพุทธสาวิกา แล้วช่วยกันเฉลยคำตอบที่ถูกต้อง

26. ครูให้นักเรียนค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับพุทธสาวิกและพุทธสาวิกาเพิ่มเติมจากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น ห้องสมุด สอบถามพระสงฆ์หรือผู้รู้ แล้วบันทึกสรุปลงในแบบบันทึกความรู้

27. ครูให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่อไปนี้

- 1) การกระทำของพระสุธรรมทำให้เกิดผลเสียต่อตนเองและพระพุทธศาสนาอย่างไร
- 2) การที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้สร้างโรงครัวขึ้นในวัด มีผลดีต่อพระสงฆ์ หรือผู้ที่นับถือ

พระพุทธศาสนาอย่างไร

ขั้นที่ 4 นำไปใช้

28. ครูแนะนำให้นักเรียนนำข้อคิดและคุณธรรมที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างของพระอนูรุทธะ พระองค์สิมาล จิตตคหบดี และพระธัมมทินนาเถรี ไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน บันทึกผล แล้วนำผลการปฏิบัติมารายงานในชั้นเรียนเป็นระยะ ๆ

ขั้นที่ 5 สรุป

29. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้เรื่อง พุทธสาวกและพุทธสาวิกา โดยให้นักเรียนสรุปความรู้ลงในแบบบันทึกความรู้ หรือสรุปเป็นแผนที่ความคิดพร้อมตกแต่งให้สวยงาม

30. ครูบอกกับนักเรียนว่า ชาวพุทธตัวอย่าง คือ บุคคลรุ่นหลังที่เกิดไม่ทัน ได้เห็นพระพุทธเจ้า แต่ท่านเหล่านี้มีประวัติ ผลงาน และคุณธรรม ตลอดจนวิธีการดำเนินชีวิตที่เป็นแบบอย่างของชาวพุทธในรุ่นหลัง ๆ ได้เป็นอย่างดี ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมาก แล้วมอบหมายให้นักเรียนอ่านและสรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับพระราชประวัติของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชและประวัติของพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) เป็นการบ้านเพื่อเตรียมจัดการเรียนรู้ในครั้งต่อไป

8. กิจกรรมเสนอแนะ

1. ครูให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมเกี่ยวกับประวัติและผลงานของพระอนูรุทธะ พระองค์สิมาล จิตตคหบดี และพระธัมมทินนาเถรี บันทึกความรู้ที่ได้รับและนำเสนอในชั้นเรียน
2. ครูให้นักเรียนเขียนเรียงความ 1 เรื่องที่เกี่ยวกับพุทธสาวกและพุทธสาวิกาที่ตนเองชื่นชอบ โดยระบุเหตุผลให้ชัดเจนว่าชื่นชอบเพราะอะไร และจะนำข้อคิดและคุณธรรมที่ได้จากพุทธสาวกหรือพุทธสาวิกาท่านนั้นไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างไร

9. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. แบบทดสอบก่อนเรียน
2. สลากชื่อพุทธสาวกและพุทธสาวิกา
3. ใบงานที่ 1 เรื่อง พระอนูรุทธะ
4. ใบงานที่ 2 เรื่อง พระองค์สิมาล
5. ใบงานที่ 3 เรื่อง จิตตคหบดี
6. ใบงานที่ 4 เรื่อง พระธัมมทินนาเถรี
7. แบบบันทึกความรู้
8. แบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม
9. หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด

10. แบบฝึกทักษะ รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด
11. คู่มือการสอน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด
12. สื่อการเรียนรู้ PowerPoint รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด

10. บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้

1. ความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ _____ แนวทางการพัฒนา _____
2. ปัญหา/อุปสรรคในการจัดการเรียนรู้ _____ แนวทางแก้ไข _____
3. สิ่งที่ไม่ได้ปฏิบัติตามแผน _____ เหตุผล _____
4. การปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ _____ _____
ลงชื่อ _____ ผู้สอน _____ / _____ / _____

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9

ชาวพุทธตัวอย่าง

เวลา 2 ชั่วโมง

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 พระสงฆ์	พระพุทธศาสนา 2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6
---	---

1. สาระสำคัญ

สมเด็จพระนารายณ์มหาราชเป็นชาวพุทธตัวอย่างที่มีศรัทธามั่นคงในพระรัตนตรัย ด้วยพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 มีพระราชโอรสที่จะให้พระองค์และประชาชนชาวไทยนับถือคริสต์ศาสนา โดยทรงส่งพระราชสาสน์มาทูลเชิญ พร้อมทั้งเตรียมบาทหลวงมาไว้คอยถวายศีลด้วย แต่สมเด็จพระนารายณ์มหาราชได้ทรงใช้พระปรีชาสามารถตอบปฏิเสธไปอย่างถนอมไมตรี

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) เป็นชาวพุทธตัวอย่างที่ทำความประโยชน์ให้แก่พระพุทธศาสนามากมาย เช่น ได้สร้างสวนโมกขพลารามให้เป็นที่ศึกษาธรรมะ และเป็นที่พักแก่ผู้ที่เดินทางมาปฏิบัติธรรม นอกจากนี้ท่านยังได้เผยแผ่ธรรมะด้วยการศึกษาค้นคว้าเรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา มาเขียนเป็นหนังสือต่าง ๆ มากมาย ผลจากการกระทำของท่านทำให้การเผยแผ่ธรรมะเป็นไปอย่างกว้างขวางทั้งในและต่างประเทศ

พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) เป็นชาวพุทธตัวอย่างที่ทำความประโยชน์ให้แก่พระพุทธศาสนามากมาย ท่านเป็นนักเทศน์ที่ปากเอกที่สามารถเทศน์ได้ทุกโอกาสโดยใช้ถ้อยคำที่ทำให้ผู้ฟังเกิดความรู้ ความเข้าใจ และเพลิดเพลินไปด้วย นอกจากนี้ท่านยังเป็นนักคิด นักพัฒนาที่ใช้ธรรมเป็นแนวทางในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสังคมรอบตัวให้ดีขึ้น

ดร.เอ็มเบคการ์ เป็นชาวพุทธตัวอย่างที่ยึดมั่นในพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคง ท่านได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักในการปฏิวัติระบบชนชั้นวรรณะของสังคมอินเดีย ได้ปฏิญาณตนเป็นพุทธศาสนิกชน 22 ข้อ เป็นผู้ที่มีอุดมคติสูง มีน้ำใจหนักแน่น เสียสละ เด็ดขาด กล้าหาญ จึงได้รับสมญาว่า มนุษย์กระดูกเหล็ก ฝ่าปากกล้า และอภินิหารของชาวหริจันทร์ (ชาวสุทฺร)

2. ตัวชี้วัดช่วงชั้น

- วิเคราะห์ข้อคิดและแบบอย่างการดำเนินชีวิตจากประวัติสาวก ชาคก เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่าง ตามที่กำหนด (ส 1.1 ม. 4-6/14)

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. เล่าประวัติและผลงานของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ)

พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) และ ดร.เอ็มเบคการ์ได้ (K)

2. วิเคราะห์ข้อคิดและคุณธรรมที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) และ ดร.เอ็มเบคการ์ได้ (K, P)

3. ชื่นชม นำข้อคิดและคุณธรรมของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) และ ดร.เอ็มเบคการ์ มาประพุดตีปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ได้ (A, P)

4. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ด้านความรู้ (K)	ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม (A)	ด้านทักษะ/กระบวนการ (P)
1. ทดสอบหลังเรียน 2. ซักถามความรู้เรื่อง ชาวพุทธ ตัวอย่าง 3. ตรวจสอบงาน/กิจกรรม เป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม	<ul style="list-style-type: none"> ประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลในด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัย ความใฝ่เรียนรู้ ความมีเหตุผล มีความรับผิดชอบ ฯลฯ 	<ul style="list-style-type: none"> ประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มในด้านการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา ฯลฯ

5. สารการเรียนรู้

- ชาวพุทธตัวอย่าง
  - สมเด็จพระนารายณ์มหาราช
  - พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ)
  - พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ)
  - ดร.เอ็มเบคการ์

6. แนวทางบูรณาการ

- ภาษาไทย ➡ ฟัง พูด อ่าน และเขียนเกี่ยวกับชาวพุทธตัวอย่าง คือ สมเด็จพระนารายณ์มหาราช พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) และ ดร.เอ็มเบคการ์
- ศิลปะ ➡ แสดงละคร ออกแบบ และตกแต่งแผนที่ความคิดเกี่ยวกับชาวพุทธตัวอย่าง คือ สมเด็จพระนารายณ์มหาราช พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) และดร.เอ็มเบคการ์

7. กระบวนการจัดการการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 นำเข้าสู่บทเรียน

ชั่วโมงที่ 21

1. ครูสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้สึกซาบซึ้งในพระรัตนตรัยที่เหมาะสม เช่น จัดนั่งเรียนแบบรูปตัว U หรือนักเรียนศึกษานอกห้องเรียน เช่น ห้องประชุม ห้องจริยธรรม สนามหญ้าใต้ร่มไม้ ที่วัด ก่อนเรียนให้นักเรียนสวดมนต์ไหว้พระ และแผ่เมตตา

2. ครูแจ้งตัวชี้วัดช่วงชั้นและจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ

3. ครูสุ่มเลือกนักเรียน 2-3 คน ให้ออกมาอ่านบทสรุปเกี่ยวกับชาวพุทธตัวอย่างที่ได้รับมอบหมายให้ไปอ่านและสรุปสาระสำคัญมา จากนั้นสนทนาซักถามนักเรียนเกี่ยวกับชาวพุทธตัวอย่างในประเด็นต่าง ๆ เช่น

1) ชาวพุทธตัวอย่างคือใคร

2) จากที่นักเรียนได้เคยศึกษาเรื่อง ชาวพุทธตัวอย่างมา นักเรียนประทับใจชาวพุทธตัวอย่างคนใดบ้าง เพราะเหตุใด

3) นักเรียนได้นำข้อคิดและคุณธรรมจากการศึกษาชาวพุทธตัวอย่างไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างไรบ้าง

4. หลังจากสนทนาซักถามแล้ว ครูสรุปว่า ชาวพุทธตัวอย่าง หมายถึง บุคคลรุ่นหลังที่เกิดไม่ทันเห็นพระพุทธเจ้า ซึ่งอาจจะไม่เป็นพระอรหันต์ก็ได้ แต่ชีวิตของท่านเป็นแบบอย่างของการปฏิบัติหน้าที่ชาวพุทธ และบอกให้นักเรียนทราบถึงชาวพุทธตัวอย่างที่จะศึกษาในชั้นนี้ ได้แก่ สมเด็จพระนารายณ์มหาราช พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) และ ดร.เอ็มเบคการ์

ขั้นที่ 2 กิจกรรมการเรียนรู้

5. ครูให้นักเรียนเรียนเตรียมตัวเพื่อเรียนรู้ประวัติของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) โดยใช้บทละคร

6. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงวัตถุประสงค์ของการใช้บทละครเพื่อเรียนรู้ประวัติของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ)

7. ครูให้นักเรียนแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม โดยใช้วิธีนับหมายเลข 1-2 ผู้ที่นับหมายเลข 1 อยู่กลุ่มที่ 1 และหมายเลข 2 อยู่กลุ่มที่ 2 โดย

กลุ่มที่ 1 ศึกษาพระราชประวัติของพระนารายณ์มหาราช

กลุ่มที่ 2 ศึกษาประวัติของพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ)

8. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันศึกษาประวัติของชาวพุทธตัวอย่างที่กลุ่มได้รับมอบหมายจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต เพื่อให้ได้ข้อมูลมากที่สุด

9. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเลือกประวัติตอนใดตอนหนึ่งที่น่าสนใจ และแสดงให้เห็นถึงคุณธรรมข้อใดข้อหนึ่งของท่านผู้นั้นเพื่อนำมาแสดงละคร

10. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันเขียนบทละคร โดยขอคำปรึกษาแนะนำจากครู จากนั้นเลือกผู้

แสดงและวางแผนการแสดง โดยผู้แสดงแต่ละคนจะต้องศึกษาเรื่องราวและบทบาทของตนให้ลึกซึ้ง จดจำ และฝึกซ้อมบทของตนเองให้คล่อง แล้วจึงมาฝึกซ้อมร่วมกันในกลุ่ม เพื่อเตรียมตัวแสดง

11. ครูแจกเอกสารประเด็นการสังเกต และมอบหมายให้กลุ่มที่ไม่ได้แสดงเรื่องนั้นเป็นผู้ชมและสังเกตการแสดง

12. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มทำการแสดงละครตามบทบาทและขั้นตอนที่กำหนดไว้

13. ขณะที่ทำการแสดงครูและนักเรียนที่เป็นผู้ชม ควรชมการแสดงด้วยความตั้งใจ ให้กำลังใจผู้แสดง เช่น ปรบมือให้เป็นระยะ ๆ เป็นต้น สำหรับผู้ชมจะต้องตั้งใจสังเกตการแสดงในประเด็นสำคัญ ๆ ที่ครูแนะนำไว้ในเอกสาร

14. เมื่อแต่ละกลุ่มแสดงละครจบ ครูและนักเรียนอภิปรายร่วมกัน โดยมุ่งอภิปรายถึงเรื่องราวที่แสดง ความสามารถของผู้แสดง และประเด็นที่เป็นเนื้อหาสาระสำคัญของเรื่องที่แสดง

15. ครูบอกกับนักเรียนว่า ชาวพุทธตัวอย่าง คือ บุคคลรุ่นหลังที่เกิดไม่ทันได้เห็นพระพุทธเจ้า แต่ท่านเหล่านี้มีประวัติ ผลงาน และคุณธรรม ตลอดจนวิถีการดำเนินชีวิตที่เป็นแบบอย่างของชาวพุทธในรุ่นหลัง ๆ ได้เป็นอย่างดี ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมาก แล้วมอบหมายให้นักเรียนอ่านและสรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับพระราชประวัติของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชและประวัติของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) และ ดร.เอ็มเบคการ์ เป็นการบ้านเพื่อเตรียมจัดการเรียนรู้ในครั้งต่อไป

ชั่วโมงที่ 22

16. ครูสุ่มเลือกนักเรียน 2-3 คน ให้ออกมาอ่านบทสรุปเกี่ยวกับชาวพุทธตัวอย่างที่ได้รับมอบหมาย ให้ไปอ่านและสรุปสาระสำคัญมา

17. ครูให้นักเรียนเรียนเตรียมตัวเพื่อเรียนรู้ประวัติของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) และ ดร.เอ็มเบคการ์ โดยใช้บทละคร

18. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงวัตถุประสงค์ของการใช้บทละครเพื่อเรียนรู้ประวัติของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) และ ดร.เอ็มเบคการ์

19. ครูให้นักเรียนแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม โดยใช้วิธีนับหมายเลข 1-2 ผู้ที่นับหมายเลข 1 อยู่กลุ่มที่ 1 และหมายเลข 2 อยู่กลุ่มที่ 2 โดย

กลุ่มที่ 1 ศึกษาพระราชประวัติของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ)

กลุ่มที่ 2 ศึกษาประวัติของ ดร.เอ็มเบคการ์

20. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันศึกษาประวัติของชาวพุทธตัวอย่างที่กลุ่มได้รับมอบหมายจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต เพื่อให้ได้ข้อมูลมากที่สุด

21. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเลือกประวัติตอนใดตอนหนึ่งที่น่าสนใจ และแสดงให้เห็นถึงคุณธรรมข้อใดข้อหนึ่งของท่านผู้นั้นเพื่อนำมาแสดงละคร

22. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันเขียนบทละคร โดยขอคำปรึกษาแนะนำจากครู จากนั้นเลือกผู้แสดงและวางแผนการแสดง โดยผู้แสดงแต่ละคนจะต้องศึกษาเรื่องราวและบทบาทของตนให้ลึกซึ้ง จดจำ และฝึกซ้อมบทของตนเองให้คล่อง แล้วจึงมาฝึกซ้อมร่วมกันในกลุ่ม เพื่อเตรียมตัวแสดง

23. ครูแจกเอกสารประเด็นการสังเกต และมอบหมายให้กลุ่มที่ไม่ได้แสดงเรื่องนั้นเป็นผู้ชมและ

สังเกตการแสดง

24. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มทำการแสดงละครตามบทบาทและขั้นตอนที่กำหนดไว้

25. ขณะที่ทำการแสดงครูและนักเรียนที่เป็นผู้ชม ควรชมการแสดงด้วยความตั้งใจ ให้กำลังใจผู้แสดง เช่น ปรบมือให้เป็นระยะ ๆ เป็นต้น สำหรับผู้ชมจะต้องตั้งใจสังเกตการแสดงในประเด็นสำคัญ ๆ ที่ครูแนะนำไว้ในเอกสาร

26. เมื่อแต่ละกลุ่มแสดงละครจบ ครูและนักเรียนอภิปรายร่วมกัน โดยมุ่งอภิปรายถึงเรื่องราวที่แสดง ความสามารถของผู้แสดง และประเด็นที่เป็นเนื้อหาสาระสำคัญของเรื่องที่แสดง

27. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนำข้อคิดที่ได้จากการศึกษาพระราชประวัติของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) ดร.เอ็มเบคการ์ มาวิเคราะห์ร่วมกันว่ามีข้อคิดใดบ้างที่มีความเกี่ยวข้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สรุปและเขียนเป็นตาราง หรือแผนที่ความคิด หรือแผนผัง พร้อมตกแต่งให้สวยงาม ครูช่วยตรวจสอบและให้คำชี้แนะ แล้วให้นักเรียนนำผลงานที่ได้ไปติดไว้บนป้ายนิเทศในชั้นเรียน

28. ครูให้นักเรียนทำใบงานที่ 5 เรื่อง สมเด็จพระนารายณ์มหาราช ใบงานที่ 6 เรื่อง พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) ใบงานที่ 7 เรื่อง พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) และใบงานที่ 8 เรื่อง ดร.เอ็มเบคการ์ แล้วช่วยกันเฉลยคำตอบที่ถูกต้อง

29. ครูมอบหมายงานให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 4-6 คน ศึกษาประวัติชาวพุทธตัวอย่างหรือบุคคลตัวอย่างของศาสนาอื่น ๆ ที่นับถือกันในประเทศสมาชิกอาเซียน บันทึกผล แล้วนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในชั้นเรียน

30. ครูให้นักเรียนศึกษาและสืบค้นคุณธรรมที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างของบุคคลที่นับถือศาสนาอื่น ๆ ที่นับถือกันในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน สรุป และบันทึกผลลงในสมุด

31. ในขณะปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน ให้ครูสังเกตพฤติกรรมในการทำงานและการนำเสนอ ผลงานของนักเรียนตามแบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม

ขั้นที่ 3 ฝึกฝนผู้เรียน

32. ครูให้นักเรียนทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับชาวพุทธตัวอย่าง คือ สมเด็จพระนารายณ์มหาราช พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) และ ดร.เอ็มเบคการ์ แล้วช่วยกันเฉลยคำตอบที่ถูกต้อง

33. ครูให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่อไปนี้

- 1) จากปณิธานของพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) แสดงให้เห็นว่าท่านเป็นคนอย่างไร
- 2) การศึกษาและปฏิบัติธรรมควรเลือกสถานที่ที่ร่มรื่นและเงียบสงบ นักเรียนเห็นด้วยกับคำกล่าวนี้หรือไม่ อย่างไร
- 3) สวนโมกข์ตามความคิดของนักเรียน มีลักษณะแตกต่างจากวัดทั่ว ๆ ไปอย่างไร
- 4) คุณธรรมที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างของพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) นอกจากที่กล่าวมาแล้ว นักเรียนคิดว่าท่านยังมีคุณธรรมข้ออื่นอีกหรือไม่ อย่างไร
- 5) คุณธรรมที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างของพระพรหมคุณาภรณ์ (ปัญญานันทภิกขุ) นอกจากที่

กล่าวมาแล้ว นักเรียนคิดว่าท่านยังมีคุณธรรมข้ออื่นอีกหรือไม่ อย่างไร

ขั้นที่ 4 นำไปใช้

34. ครูแนะนำให้ให้นักเรียนนำข้อคิดและคุณธรรมที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) และ ดร.เอ็มเบคการ์ ไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน บันทึกผล แล้วนำผลการปฏิบัติมารายงานหน้าชั้นเรียนเป็นระยะ ๆ

ขั้นที่ 5 สรุป

35. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้เรื่อง ชาวพุทธตัวอย่าง โดยให้นักเรียนบันทึกความรู้ลงในแบบบันทึกความรู้ หรือสรุปเป็นแผนที่ความคิด พร้อมตกแต่งให้สวยงาม

36. ครูให้นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียนและช่วยกันเฉลยคำตอบที่ถูกต้อง

37. ครูให้นักเรียนทำแบบทดสอบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ประจำหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ในแบบฝึกทักษะ รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 ของบริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด เพื่อประเมินผลการเรียนรู้ด้านความรู้ ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม และด้านทักษะกระบวนการ/ของนักเรียน

38. ครูมอบหมายให้นักเรียนอ่านเนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การปฏิบัติตนเป็นชาวพุทธที่ดี เรื่องหน้าที่ชาวพุทธ เป็นการบ้านเพื่อเตรียมจัดการเรียนรู้ในครั้งต่อไป

8. กิจกรรมเสนอแนะ

1. ครูให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมเกี่ยวกับประวัติและผลงานของชาวพุทธตัวอย่าง คือ สมเด็จพระนารายณ์มหาราช พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) และ ดร.เอ็มเบคการ์ จากสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต ห้องสมุด

2. ครูให้นักเรียนทำแผ่นพับเกี่ยวกับประวัติของชาวพุทธตัวอย่างเพื่อเผยแพร่ความรู้

9. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. เอกสารประเด็นการสังเกตการแสดงละคร
2. แบบทดสอบหลังเรียน
3. ใบงานที่ 5 เรื่อง สมเด็จพระนารายณ์มหาราช
4. ใบงานที่ 6 เรื่อง พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ)
5. ใบงานที่ 7 เรื่อง พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ)
6. ใบงานที่ 8 เรื่อง ดร.เอ็มเบคการ์
7. แบบบันทึกความรู้
8. แบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม
9. หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด
10. แบบฝึกทักษะ รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด

11. คู่มือการสอน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด
12. สื่อการเรียนรู้ PowerPoint รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด

10. บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้

1. ความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ _____ แนวทางการพัฒนา _____
2. ปัญหา/อุปสรรคในการจัดการเรียนรู้ _____ แนวทางแก้ไข _____
3. สิ่งที่ไม่ได้ปฏิบัติตามแผน _____ เหตุผล _____
4. การปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ _____ _____
ลงชื่อ _____ ผู้สอน _____ / _____ / _____

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4

การปฏิบัติตนเป็นชาวพุทธที่ดี

เวลา 16 ชั่วโมง

ผังมโนทัศน์เป้าหมายการเรียนรู้และขอบข่ายภาระงาน/ชิ้นงาน

ผังการออกแบบการจัดการเรียนรู้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การปฏิบัติตนเป็นชาวพุทธที่ดี

ขั้นที่ 1 ผลลัพธ์ปลายทางที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับนักเรียน	
<p>ตัวชี้วัดช่วงชั้น</p> <ol style="list-style-type: none"> เห็นคุณค่า เชื่อมมั่น และมุ่งมั่นพัฒนาชีวิตด้วยการพัฒนาจิตและพัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิถีคิดแบบ โยนิโสมนสิการหรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ (ส 1.1 ม. 4-6/19) สวดมนต์ แผ่เมตตา และบริหารจิตและเจริญปัญญาตามหลักสติปัญญาหรือตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ (ส 1.1 ม. 4-6/20) ปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดีต่อสาวก สมาชิกในครอบครัว และคนรอบข้าง (ส 1.2 ม. 4-6/1) ปฏิบัติตนถูกต้องตามศาสนพิธี พิธีกรรมตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ (ส 1.2 ม. 4-6/2) วิเคราะห์หลักธรรม คติธรรมที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญทางศาสนาและเทศกาลที่สำคัญของศาสนาที่ตนนับถือ และปฏิบัติตนได้ถูกต้อง (ส 1.2 ม. 4-6/4) สัมมนาและเสนอแนะแนวทางในการธำรงรักษาศาสนาที่ตนนับถืออันส่งผลถึงการพัฒนาคน พัฒนาชาติ และโลก (ส 1.2 ม. 4-6/5) 	
<p>ความเข้าใจที่คงทนของนักเรียน</p> <p>นักเรียนจะเข้าใจว่า...</p> <ol style="list-style-type: none"> การปฏิบัติตนในฐานะผู้ปกครองและผู้อยู่ในปกครองตามหลักทศเบื่องล่างในทศ 6 เป็นหน้าที่ประการหนึ่งของชาวพุทธที่ควรปฏิบัติให้ถูกต้องเหมาะสม เราเป็นชาวพุทธควรปฏิบัติตนให้เหมาะสมต่อพระสงฆ์ ทั้งทางกาย ทางวาจา ทางใจ และตามหลักปฏิสันถาร 2 เพื่อสืบทอดเอกลักษณ์และวัฒนธรรมที่ดั่งามเอาไว้ได้ ศาสนพิธีมีความสำคัญ ให้คติธรรม มีคุณค่า และประโยชน์ เราเป็นชาวพุทธควรปฏิบัติศาสนพิธีนั้น ๆ ให้ถูกต้องเหมาะสมตามขั้นตอนและระเบียบพิธีการจะช่วยรักษาวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดั่งามของชาติไว้ได้ การเรียนรู้หลักธรรมหรือคติธรรมที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันธรรมสวนะ และเทศกาลสำคัญ จะทำให้มีแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตนที่ถูกต้องเหมาะสม 	<p>คำถามสำคัญที่ทำให้เกิดความเข้าใจที่คงทน</p> <ol style="list-style-type: none"> ถ้าเราอยู่ในฐานะผู้ปกครองและผู้อยู่ในปกครอง ควรปฏิบัติตนอย่างไรตามหลักทศเบื่องล่างในทศ 6 เราควรปฏิบัติตนอย่างไรต่อพระสงฆ์ทั้งทางกาย ทางวาจา ทางใจ และตามหลักปฏิสันถาร 2 การปฏิบัติศาสนพิธีได้ถูกต้องเหมาะสมตามขั้นตอนและระเบียบพิธีการมีคุณค่าและประโยชน์อย่างไร เมื่อถึงวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ธรรมสวนะ และเทศกาลสำคัญ ในฐานะที่เป็นชาวพุทธเราควรนำหลักธรรมข้อใดมาประพฤติปฏิบัติ จะทำอย่างไรให้มีจิตสงบ มั่นคง เข้มแข็ง และเกิดความรู้ความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ตามสภาพที่เป็นจริง การนำวิถีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบและวิถีคิดแบบวิภาษวาทมาใช้ในการดำเนินชีวิตมีผลดีอย่างไร การสัมมนาพระพุทธศาสนามีประโยชน์อย่างไร

<p>5. เราควรหมั่นฝึกบริหารจิตและเจริญปัญญาอย่างสม่ำเสมอ เพราะจะทำให้เรามีจิตที่สงบ มั่นคง เข้มแข็ง และเกิดความรู้ความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ตามสภาพที่เป็นจริง</p> <p>6. การดำเนินชีวิตโดยใช้วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบและวิธีคิดแบบวิภาษวาททำให้เรามีความรู้ความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ตามที่เป็นจริง สามารถพัฒนาตนเองให้เจริญก้าวหน้า และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข</p> <p>7. การสัมนนาพระพุทธศาสนาเป็นการแสวงหาแนวทางเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม โดยใช้หลักการ วิธีการหรือกระบวนการทางพระพุทธศาสนา</p>	
<p>ความรู้ของนักเรียนที่นำไปสู่ความเข้าใจที่คงทน นักเรียนจะรู้ว่า...</p> <p>1. คำสำคัญ ได้แก่ ทิศ 6 การปฏิสังขาร เบญจางคประดิษฐ์ ศาสนพิธี คำขานนาค อัญมณีบูชา จาคูรงคสันนิบาต วันอุโบสถ สงกรานต์ สัมนนาพระพุทธศาสนา</p> <p>2. ตามหลักทศเบื้องล่างในทิศ 6 ผู้อยู่ในปกครองมีบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบที่พึงปฏิบัติต่อผู้ปกครองดังนี้ มาทำงานตรงหรือก่อนเวลา เลิกงานตามเวลาที่กำหนด ถือเอาแต่สิ่งของที่เขาให้ ไม่ลักขโมย ทำงานที่ได้รับมอบหมายให้เรียบร้อย และมีคุณภาพ นำคุณงามความดีของผู้ปกครองไปสรรเสริญเผยแพร่ ส่วนผู้ปกครองมีบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบที่พึงปฏิบัติต่อผู้อยู่ในปกครองดังนี้ มอบหมายงานให้ทำตามความเหมาะสมแก่กำลังและความสามารถ ให้คำชี้แจงรางวัล สมควรแก่งานและความเป็นอยู่ จัดสวัสดิการดี และช่วยคำปรึกษาพยาบาลให้ในยามเจ็บป่วย มีของดีหรือพิเศษมาแบ่งปันให้อยู่เสมอ และกำหนดให้มีวันหยุดและพักผ่อนตามโอกาสที่สมควร</p> <p>3. พระสงฆ์เป็นผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ปฏิบัติถูกต้อง</p>	<p>ทักษะ/ความสามารถของนักเรียนที่จะนำไปสู่ความเข้าใจที่คงทน นักเรียนจะสามารถ...</p> <p>1. อภิปรายเกี่ยวกับบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบของผู้อยู่ในปกครองและผู้ปกครองตามหลักทศเบื้องล่างในทิศ 6</p> <p>2. อภิปรายเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติตนที่ถูกต้องเหมาะสมต่อพระสงฆ์ทางกาย ทางวาจา และทางใจตามหลักปฏิสังขาร 2</p> <p>3. ฝึกปฏิบัติและสาธิตวิธีปฏิบัติตนที่ถูกต้องเหมาะสมต่อพระสงฆ์ในเรื่องต่าง ๆ</p> <p>4. แสดงบทบาทสมมุติเกี่ยวกับพิธีบรรพชาอุปสมบท</p> <p>5. เล่าประวัติ ความสำคัญ และการปฏิบัติตนที่ถูกต้องเหมาะสมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งระบุหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญดังกล่าว</p> <p>6. อภิปรายระเบียบพิธีและการปฏิบัติตนในวันธรรมสวนะและเทศกาลสำคัญ รวมทั้งระบุหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญดังกล่าว</p> <p>7. ฝึกบริหารจิตด้วยการนั่งสมาธิ การเดินจงกรม การยืน สมาธิ และการนอนสมาธิตามหลักสติปัญญา 4 เน้นอานาปานสติ</p> <p>8. วิเคราะห์กรณีตัวอย่างโดยใช้วิธีคิดแบบแยกแยะ</p>

<p>ตามพระธรรมวินัย และเป็นศาสนทายาทผู้สืบทอดพระพุทธศาสนา เราเป็นชาวพุทธจึงควรปฏิบัติต่อท่านให้ถูกต้องเหมาะสมทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ และตามหลักปฏิสันถาร ทั้งในเรื่องการไปพบ การลุกขึ้นต้อนรับ การให้ที่นั่ง การหลีกเลี่ยงให้การสนทนา และการคิดที่จะสนับสนุนท่านด้วยปัจจัย 4 ตามสมควร</p> <p>4. ศาสนพิธีแม้มีโช่แก่นแท้ของศาสนา แต่มีความสำคัญ ให้คตินิยม คุณค่า และประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติ ศาสนพิธีในพระพุทธศาสนามีมากมาย เราเป็นชาวพุทธจึงควรปฏิบัติให้ถูกต้องเหมาะสมตามระเบียบพิธีและขั้นตอนของศาสนพิธีนั้น ซึ่งจะทำให้เราได้ชื่อว่าเป็นชาวพุทธที่ดี มีความรู้ความเข้าใจเรื่องศาสนพิธี</p> <p>5. วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอัฐมีบูชา และวันอาสาฬหบูชาเป็นวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เมื่อถึงวันสำคัญเหล่านี้ เราในฐานะที่เป็นชาวพุทธควรปฏิบัติตนให้ถูกต้องเหมาะสมด้วยการละเว้นความชั่ว ทำความดี และทำจิตใจให้บริสุทธิ์ผ่องใส รวมทั้งนำหลักธรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องมาประพฤติกปฏิบัติให้เหมาะสม</p> <p>6. วันธรรมสวนะเป็นวันฟังธรรมและเป็นวันหลักแห่งการทำความดี ซึ่งมีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาลในประเทศไทยเรียกว่า วันพระ มี 4 วัน ส่วนวันเข้าพรรษา วันออกพรรษา และวันเทโวโรหณะเป็นเทศกาลสำคัญในพระพุทธศาสนา เมื่อถึงวันธรรมสวนะและเทศกาลสำคัญ เราเป็นชาวพุทธควรละเว้นความชั่วและทำความดีต่าง ๆ เช่น ตักบาตร รักษาศีล ฟังธรรม ทำสมาธิ รวมทั้งนำหลักธรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องมาประพฤติกปฏิบัติให้เหมาะสม</p> <p>7. การบริหารจัดการและการเจริญปัญญาเป็นวิธีการทำจิตให้สงบ มั่นคง เข้มแข็ง และเกิดความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ตามสภาพที่เป็นจริง</p>	<p>ส่วนประกอบและวิธีคิดแบบวิภังชาต</p> <p>9. สัมมนาพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับการปลูกจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมในสังคมพุทธของพุทธบริษัทในสังคมไทย</p>
--	---

<p>เราจึงควรหมั่นฝึกบริหารจิตและเจริญปัญญาอย่างสม่ำเสมอตามหลักสติปัฏฐานเน้นอานาปานสติ</p> <p>8. วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบและวิธีคิดแบบวิภาษวาทเป็นวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการที่ช่วยให้เรามีความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ตามสภาพที่เป็นจริง และสามารถดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างสร้างสรรค์</p> <p>9. สังคมพุทธเป็นสังคมของผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนา ปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นหลายอย่างในสังคมไทย ทำให้สังคมพุทธเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย โดยพุทธบริษัทมีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในพระพุทธศาสนาน้อยลง จึงจำเป็นต้องหาแนวทางหรือวิธีการเพื่อปลูกจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมในสังคมพุทธของพุทธบริษัทให้มากยิ่งขึ้น ดังนั้นจึงควรมีการสัมมนาพระพุทธศาสนา</p>	
ขั้นที่ 2 การงานและการประเมินผลการเรียนรู้ซึ่งเป็นหลักฐานที่แสดงว่านักเรียนมีผลการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้อย่างแท้จริง	
<p>1. การงานที่นักเรียนต้องปฏิบัติ</p> <p>1.1 อภิปรายวิธีการปฏิบัติตนที่เหมาะสมในฐานะเป็นผู้ปกครองและผู้อยู่ในปกครองดีตามหลักทศเบ็องล่างในทศ 6</p> <p>1.2 ฝึกปฏิบัติตนต่อพระสงฆ์ทางกาย ทางวาจา และทางใจ</p> <p>1.3 ตอบคำถามเรื่อง การปฏิสังขารที่เหมาะสมต่อพระสงฆ์ตามหลักปฏิสังขาร 2</p> <p>1.4 แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญ คติธรรม คุณค่า และประโยชน์ของศาสนพิธี</p> <p>1.5 ฝึกสวดมนต์ไหว้พระ</p> <p>1.6 แสดงบทบาทสมมุติเกี่ยวกับพิธีบรรพชาอุปสมบท</p> <p>1.7 ศึกษาและอภิปรายเกี่ยวกับหลักธรรมหรือคติธรรมที่เกี่ยวข้องวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันธรรมสวนะ และเทศกาลสำคัญ</p> <p>1.8 ฝึกสวดมนต์แปลและแผ่เมตตา</p> <p>1.9 ฝึกบริหารจิตด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามหลักสติปัฏฐานเน้นอานาปานสติ</p> <p>1.10 วิเคราะห์กรณีตัวอย่างโดยใช้วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบและแบบวิภาษวาท</p> <p>1.11 สัมมนาพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับการปลูกจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมในสังคมพุทธของพุทธบริษัทในสังคมไทย</p>	

<p>2. วิธีการและเครื่องมือประเมินผลการเรียนรู้</p> <p>2.1 วิธีการประเมินผลการเรียนรู้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) การทดสอบ 2) การประเมินผลงาน/กิจกรรมเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม 3) การประเมินด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม 4) การประเมินด้านทักษะ/กระบวนการ 	<p>2.2 เครื่องมือประเมินผลการเรียนรู้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน 2) แบบประเมินผลงาน/กิจกรรมเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม 3) แบบประเมินด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม 4) แบบประเมินด้านทักษะ/กระบวนการ
<p>3. สิ่งที่น่าประเมิน</p> <p>3.1 ความเข้าใจ 6 ด้าน ได้แก่ การอธิบาย ชี้แจง การแปลความและตีความ การประยุกต์ ตัดแปลง และนำไปใช้ การมีมุมมองที่หลากหลาย การให้ความสำคัญและใส่ใจในความรู้สึกรู้สึกของผู้อื่น และการรู้จักตนเอง</p> <p>3.2 สมรรถนะสำคัญ ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี</p> <p>3.3 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ได้แก่ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ</p>	
<p>ชั้นที่ 3 แผนการจัดการเรียนรู้</p>	
<p>แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 10 หน้าที่ชาวพุทธ</p>	<p>เวลา 1 ชั่วโมง</p>
<p>แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 11 มารยาทชาวพุทธ</p>	<p>เวลา 2 ชั่วโมง</p>
<p>แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 12 ศาสนพิธี</p>	<p>เวลา 2 ชั่วโมง</p>
<p>แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 13 วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา</p>	<p>เวลา 3 ชั่วโมง</p>
<p>แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 14 การบริหารจัดการและการเจริญปัญญา</p>	<p>เวลา 4 ชั่วโมง</p>
<p>แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 15 การพัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ</p>	<p>เวลา 2 ชั่วโมง</p>
<p>แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 16 สัมมนาพระพุทธศาสนา</p>	<p>เวลา 2 ชั่วโมง</p>

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 10

หน้าที่ชาวพุทธ

เวลา 1 ชั่วโมง

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

พระพุทธศาสนา 2

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การปฏิบัติตนเป็นชาวพุทธที่ดี

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

1. สาระสำคัญ

ตามหลักทศเบื่องล่างในทศ 6 ผู้อยู่ในปกครองมีบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบที่พึงปฏิบัติต่อผู้ปกครองดังนี้มาทำงานตรงหรือก่อนเวลา เลิกงานตามเวลาที่กำหนด ถือเอาแต่สิ่งของที่เขาให้ ไม่ลักขโมย ทำงานที่ได้รับมอบหมายให้เรียบร้อยและมีคุณภาพ นำคุณงามความดีของผู้ปกครองไปสรรเสริญเผยแพร่ ส่วนผู้ปกครองมีบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบที่พึงปฏิบัติต่อผู้อยู่ในปกครองดังนี้ มอบหมายงานให้ทำตามความเหมาะสมแก่กำลังและความสามารถ ให้ค่าจ้างรางวัลสมควรแก่งานและความเป็นอยู่ จัดสวัสดิการดีและช่วยคำรักษาพยาบาลให้ในยามเจ็บป่วย มีของดีหรือพิเศษมาแบ่งปันให้อยู่เสมอ และกำหนดให้มีวันหยุดและพักผ่อนตาม โอกาสที่สมควร

2. ตัวชี้วัดช่วงชั้น

- ปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดีต่อสาวก สมาชิกในครอบครัว และคนรอบข้าง (ส 1.2 ม. 4-6/1)

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. อธิบายบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบที่พึงปฏิบัติต่อระหว่างผู้ปกครองและผู้อยู่ในปกครองตามหลักทศเบื่องล่างในทศ 6 ได้อย่างถูกต้อง (K)
2. เห็นคุณค่าของการปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบที่พึงปฏิบัติต่อระหว่างผู้ปกครองและผู้อยู่ในปกครองตามหลักทศเบื่องล่างในทศ 6 (A)
3. ปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบตามหลักทศเบื่องล่างในทศ 6 (P)

4. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ด้านความรู้ (K)	ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม (A)	ด้านทักษะ/กระบวนการ (P)
<ol style="list-style-type: none"> 1. ทดสอบก่อนเรียน 2. ซักถามความรู้เรื่องหน้าที่ชาวพุทธ 3. ตรวจสอบงาน/กิจกรรมเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม 	<ul style="list-style-type: none"> • ประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลในด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัย ความใฝ่เรียนรู้ ความมีเหตุผล มีความรับผิดชอบ ฯลฯ 	<ul style="list-style-type: none"> • ประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มในด้านการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา ฯลฯ

5. สาระการเรียนรู้

- หน้าที่ชาวพุทธ
  - การปฏิบัติตนที่เหมาะสมในฐานะผู้ปกครองและผู้อยู่ในปกครองตามหลักทศเบ็องล่างในทศ 6

6. แนวทางบูรณาการ

ภาษาไทย	➡	ฟัง พูด อ่าน และเขียนข้อมูลเกี่ยวกับหน้าที่ชาวพุทธ
การงานอาชีพฯ	➡	ออกแบบการนำเสนอผลการอภิปรายในรูปแบบต่าง ๆ เช่น แผ่นใส PowerPoint
ศิลปะ	➡	ตกแต่งรูปแบบการนำเสนอผลการอภิปรายในรูปแบบต่าง ๆ เช่น แผ่นใส PowerPoint

7. กระบวนการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 นำเข้าสู่บทเรียน

ชั่วโมงที่ 23

1. ครูสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้สึกศรัทธาเลื่อมใสในพระรัตนตรัยที่เหมาะสม เช่น นำนักเรียนไปศึกษานอกห้องเรียน เช่น ห้องประชุม ห้องจริยธรรม สนามหญ้า ใต้ร่มไม้ ที่วัด ก่อนเรียนให้นักเรียนสวดมนต์ไหว้พระ นั่งสมาธิ และแผ่เมตตา

2. ครูให้นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน

3. ครูแจ้งตัวชี้วัดช่วงชั้นและจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ

4. ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามข้อสงสัยต่าง ๆ จากเรื่องที่ได้รับมอบหมายให้ไปอ่านมา โดยครูตอบข้อสงสัยและอธิบายเพิ่มเติม จากนั้นสนทนาซักถามนักเรียนเพื่อทบทวนหรือตรวจสอบความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหน้าที่ชาวพุทธในประเด็นต่าง ๆ เช่น

1) ชาวพุทธคือใคร

2) ชาวพุทธมีหน้าที่ที่ต้องทำอะไรบ้าง (ให้นักเรียนช่วยกันตอบคนละหน้าที่ โดยครูเขียนคำตอบของนักเรียนบนกระดานคำเฉพาะคำตอบที่ไม่ซ้ำกัน)

3) การปฏิบัติตนได้ถูกต้องตามหน้าที่ชาวพุทธได้รับผลดีอย่างไร

5. ครูนำภาพเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ชาวพุทธในเรื่องต่าง ๆ มาให้นักเรียนดู ได้แก่ ภาพชาวพุทธทำหน้าที่ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับหลักธรรมและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ภาพชาวพุทธทำหน้าที่ปฏิบัติตนตามหลักธรรมและพิธีกรรมทางศาสนา ภาพชาวพุทธทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา ภาพชาวพุทธทำหน้าที่ปกป้องและคุ้มครองพระพุทธศาสนา

6. ครูสุ่มเลือกนักเรียน 4 คน ให้ออกมาอธิบายให้เพื่อนฟังถึงหน้าที่ของชาวพุทธในภาพว่า ชาวพุทธกำลังทำอะไร และเป็นการทำหน้าที่ด้านใดของชาวพุทธ

7. ครูกล่าวชมเชยนักเรียน จากนั้นสรุปความหมายของชาวพุทธและหน้าที่หลัก ๆ ของชาวพุทธ 4

ประการ ได้แก่ หน้าที่ด้านการศึกษาค้นคว้าความรู้เกี่ยวกับหลักธรรมและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา หน้าที่ด้านปฏิบัติตามหลักธรรมและพิธีกรรมทางศาสนา หน้าที่ด้านเผยแผ่พระพุทธศาสนา และหน้าที่ด้านปกป้องและคุ้มครองพระพุทธศาสนา และชี้แจงให้นักเรียนทราบว่า นอกจากหน้าที่หลัก ๆ ดังกล่าวนี้แล้ว ชาวพุทธยังมีหน้าที่ย่อย ๆ อื่นอีกที่ควรศึกษาให้เข้าใจและปฏิบัติตนถูกต้องเหมาะสม เช่น หน้าที่ในการปฏิบัติตนที่เหมาะสมในฐานะผู้ปกครองและผู้อยู่ในปกครองตามหลักทศเบื่องล่างในทศ 6

ขั้นที่ 2 กิจกรรมการเรียนรู้

8. ครูให้นักเรียนแบ่งออกเป็น 6 กลุ่ม โดยวิธีนับหมายเลข (1-5) เลือกเฉพาะเจาะจง หรือจับสลากแล้วแต่ความเหมาะสม ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมาจับสลากเลือกประเด็นการอภิปรายที่ครูได้กำหนดไว้ ได้แก่

- 1) ทศ 6 คืออะไร และทศเบื่องล่าง หมายถึงใคร
- 2) ผู้ปกครองมีบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบต่อเราอย่างไรบ้าง
- 3) เราควรปฏิบัติตนอย่างไร จึงจะได้ชื่อว่าเป็นผู้อยู่ในปกครองที่ดีตามหลักทศเบื่องล่างในทศ 6

9. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเลือกประธาน เลขานุการจดบันทึก และผู้นำการอภิปราย จากนั้นให้แต่ละกลุ่มศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับประเด็นการอภิปรายจากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น หนังสือเรียน เอกสารความรู้ อินเทอร์เน็ต สอบถามผู้รู้

10. หลังจากได้ข้อมูลเพียงพอแล้ว ครูให้นักเรียนมารวมกลุ่มกันที่ห้องประชุมหรือสนามหญ้าใต้ต้นไม้ นั่งแยกเป็นกลุ่มครึ่งวงกลม แต่ละกลุ่มนั่งห่างกันพอสมควร

11. ครูแจ้งวัตถุประสงค์การอภิปราย กฎ กติกา และเวลาในการอภิปราย จากนั้นให้แต่ละกลุ่มดำเนินการอภิปรายตามประเด็นและตามเวลาที่กำหนด โดยครูคอยเป็นผู้ดูแลและให้คำแนะนำในการอภิปรายให้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย

12. ครูให้แต่ละกลุ่มสรุปและบันทึกผลการอภิปราย พร้อมทั้งเตรียมตัวนำเสนอผลการอภิปรายในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น การบรรยายประกอบภาพ การนำเสนอด้วยแผนที่ความคิด แผ่นใส PowerPoint การให้ดูวีดิทัศน์

13. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนนำเสนอผลการอภิปราย กลุ่มละ 5 นาที พร้อมเปิดโอกาสให้เพื่อนนักเรียนกลุ่มอื่นซักถามและวิจารณ์ผลงาน โดยปฏิบัติดังนี้

กลุ่มที่ 1 นำเสนอ	กลุ่มที่ 2 วิจารณ์ผลงาน
กลุ่มที่ 2 นำเสนอ	กลุ่มที่ 3 วิจารณ์ผลงาน
กลุ่มที่ 3 นำเสนอ	กลุ่มที่ 4 วิจารณ์ผลงาน
กลุ่มที่ 4 นำเสนอ	กลุ่มที่ 5 วิจารณ์ผลงาน
กลุ่มที่ 5 นำเสนอ	กลุ่มที่ 6 วิจารณ์ผลงาน
กลุ่มที่ 6 นำเสนอ	กลุ่มที่ 1 วิจารณ์ผลงาน

14. ครูให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่า การที่ประชาชนของประเทศสมาชิกอาเซียนปฏิบัติตนถูกต้องเหมาะสมในฐานะผู้ปกครองและผู้อยู่ในปกครอง มีผลอย่างไร สรุปและบันทึกผลลงในสมุด

15. ในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน ครูคอยให้คำแนะนำ คำติ-ชม และสังเกตพฤติกรรม

ทำงานและการนำเสนอผลงานของนักเรียนตามแบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม

16. เมื่อนักเรียนนำเสนอผลงานครบทุกกลุ่มแล้ว ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปความรู้ที่ได้รับจากการอภิปรายเกี่ยวกับการปฏิบัติตนที่เหมาะสมในฐานะผู้ปกครองและผู้อยู่ในปกครองตามหลักทศเบ็องล่างในทศ 6

ขั้นที่ 3 ฝึกฝนผู้เรียน

17. ครูให้นักเรียนทำใบงานที่ 1 เรื่อง บทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบของผู้ปกครองและผู้อยู่ในปกครอง และทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับหน้าที่ชาวพุทธ แล้วช่วยกันเฉลยคำตอบที่ถูกต้อง

ขั้นที่ 4 นำไปใช้

18. ครูแนะนำให้นักเรียนนำความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ชาวพุทธเรื่อง การปฏิบัติตนที่เหมาะสมในฐานะผู้ปกครองและผู้อยู่ในปกครองตามหลักทศเบ็องล่างในทศ 6 ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์

ขั้นที่ 5 สรุป

19. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ชาวพุทธเรื่อง การปฏิบัติตนที่เหมาะสมในฐานะผู้ปกครองและผู้อยู่ในปกครองตามหลักทศเบ็องล่างในทศ 6 โดยให้นักเรียนสรุปลงในสมุด

20. ครูบอกกับนักเรียนว่าชาวพุทธที่ดีต้องมีกิริยาจาที่สุภาพเรียบร้อยและงดงามที่ชาวพุทธพึงปฏิบัติต่อกันทั้งทางกาย ทางวาจาและทางใจ แล้วมอบหมายให้นักเรียนอ่านและสรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับการปฏิบัติตนต่อพระสงฆ์ทางกาย ทางวาจาและทางใจ เป็นการบ้านเพื่อเตรียมจัดการเรียนรู้ในครั้งต่อไป

8. กิจกรรมเสนอแนะ

1. ครูให้นักเรียนเขียนเรียงความสั้น ๆ เกี่ยวกับหน้าที่ชาวพุทธตามหลักทศเบ็องล่างในทศ 6
2. ครูให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมหรือสอบผู้รู้เกี่ยวกับเรื่อง ทศ 6

9. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. แบบทดสอบก่อนเรียน
2. ภาพชาวพุทธทำหน้าที่ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับหลักธรรมและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา
3. ภาพชาวพุทธทำหน้าที่ปฏิบัติตนตามหลักธรรมและพิธีกรรมทางศาสนา
4. ภาพชาวพุทธทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา
5. ภาพชาวพุทธทำหน้าที่ปกป้องและคุ้มครองพระพุทธศาสนา
6. สลากประเด็นการอภิปราย
7. ใบงานที่ 1 เรื่อง บทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบของผู้ปกครองและผู้อยู่ในปกครอง
8. แบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม
9. หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด

10. แบบฝึกทักษะ รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด
11. คู่มือการสอน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด
12. สื่อการเรียนรู้ PowerPoint รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด

10. บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้

1. ความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ _____ แนวทางการพัฒนา _____
2. ปัญหา/อุปสรรคในการจัดการเรียนรู้ _____ แนวทางแก้ไข _____
3. สิ่งที่ไม่ได้ปฏิบัติตามแผน _____ เหตุผล _____
4. การปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ _____ _____
ลงชื่อ _____ ผู้สอน _____ / _____ / _____

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 11

มารยาทชาวพุทธ

เวลา 2 ชั่วโมง

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

พระพุทธศาสนา 2

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การปฏิบัติตนเป็นชาวพุทธที่ดี

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

1. สาระสำคัญ

พระสงฆ์เป็นผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ปฏิบัติถูกต้องตามพระธรรมวินัย และเป็นศาสนทายาทผู้สืบทอดพระพุทธศาสนา เราเป็นชาวพุทธจึงควรปฏิบัติต่อท่านให้ถูกต้องเหมาะสมทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ และตามหลักปฏิสันถาร 2 ทั้งในเรื่องการไปพบ การลุกขึ้นต้อนรับ การให้ที่นั่ง การหลีกเลี่ยงให้ การสนทนา และการคิดที่จะสนับสนุนท่านด้วยปัจจัย 4 ตามสมควร

2. ตัวชี้วัดช่วงชั้น

- ปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดีต่อสาวก สมาชิกในครอบครัว และคนรอบข้าง (ส 1.2 ม. 4-6/1)

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. อธิบายวิธีปฏิบัติตนและปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องเหมาะสมต่อพระสงฆ์ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ (K, P)
2. อธิบายความหมายและประเภทของปฏิสันถารได้ถูกต้อง (K)
3. ต้อนรับพระสงฆ์ตามหลักปฏิสันถารได้อย่างถูกต้องเหมาะสม (P)
4. เห็นคุณค่าของมารยาทชาวพุทธและนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสมในสถานการณ์ต่าง ๆ (A, P)

4. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ด้านความรู้ (K)	ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม (A)	ด้านทักษะ/กระบวนการ (P)
<ol style="list-style-type: none"> 1. ซักถามความรู้เรื่องมารยาทชาวพุทธ 2. ตรวจสอบงาน/กิจกรรมเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม 	<ul style="list-style-type: none"> • ประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลในด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัย ความใฝ่เรียนรู้ ความมีเหตุผล มีความรับผิดชอบ ฯลฯ 	<ul style="list-style-type: none"> • ประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มในด้าน การสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา ฯลฯ

5. สาระการเรียนรู้

- มารยาทชาวพุทธ
  1. การปฏิบัติตนต่อพระสงฆ์ทางกาย ทางวาจา และทางใจ
  2. การปฏิบัติตนที่เหมาะสมต่อพระสงฆ์ตามหลักปฏิสันถาร 2

6. แนวทางบูรณาการ

ภาษาไทย	➡	ฟัง พูด อ่าน และเขียนข้อมูลเกี่ยวกับมารยาทชาวพุทธ
ศิลปะ	➡	ออกแบบและตกแต่งแผนผังที่ความคิดเกี่ยวกับมารยาทชาวพุทธ
ภาษาต่างประเทศ	➡	ฟัง พูด อ่าน และเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษคำว่า ปฏิสันถาร การต้อนรับ

7. กระบวนการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 นำเข้าสู่บทเรียน

ชั่วโมงที่ 24

1. ครูสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเกิดความศรัทธาเลื่อมใสในพระรัตนตรัยที่เหมาะสม เช่น จัดนักเรียนนั่งแยกเป็นกลุ่ม จัดนั่งเรียนเป็นรูปตัว U นำนักเรียนไปเรียนที่ห้องประชุมหรือห้องโสตทัศนูปกรณ์ ก่อนเรียนให้นักเรียนสวดมนต์ไหว้พระ นั่งสมาธิ และแผ่เมตตา

2. ครูแจ้งตัวชี้วัดช่วงชั้นและจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ

3. ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามข้อสงสัยต่าง ๆ จากเรื่องที่ได้รับมอบหมายให้ไปอ่าน พร้อมทั้งฝึกปฏิบัติมา โดยครูตอบข้อสงสัยและอธิบายเพิ่มเติม จากนั้นให้นักเรียนคู่วิคิดทัศนเกี่ยวกับการปฏิบัติตนต่อพระสงฆ์ของชาวพุทธในเรื่องต่าง ๆ เช่น การกราบพระสงฆ์ การไหว้พระสงฆ์ การสนทนากับพระสงฆ์ แล้วสนทนากับนักเรียนในประเด็นต่าง ๆ เช่น

- 1) วิถีทัศน์ที่ดูเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร
- 2) นักเรียนดูแล้วรู้สึกอย่างไร
- 3) นักเรียนได้ความรู้อะไรบ้าง
- 4) ความรู้นั้นสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้หรือไม่ เพราะอะไร

4. ครูกล่าวชมเชยนักเรียนที่ช่วยกันตอบคำถาม จากนั้นสรุปการสนทนาและเชื่อมโยงไปสู่เนื้อหาที่จะเรียน

ขั้นที่ 2 กิจกรรมการเรียนรู้

5. ครูให้ความรู้แก่นักเรียนเกี่ยวกับมารยาทชาวพุทธเรื่อง การปฏิบัติตนต่อพระสงฆ์ทางกาย ทางวาจา และทางใจ จากนั้นให้นักเรียนสรุปสาระสำคัญลงในแบบบันทึกความรู้ และทำใบงานที่ 2 เรื่อง การปฏิบัติตนต่อพระสงฆ์

6. ครูและนักเรียนช่วยกันเฉลยคำตอบที่ถูกต้อง จากนั้นครูสนทนากับนักเรียนเพื่อทบทวนความรู้

เกี่ยวกับมารยาทชาวพุทธเรื่อง การปฏิบัติตนต่อพระสงฆ์ทางกาย ทางวาจา และทางใจ

7. ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 6 คน จากนั้นครูให้นักเรียนคู่วิคิดิทัศน์เกี่ยวกับการลุกขึ้นต้อนรับพระสงฆ์ การให้ที่นั่งแก่พระสงฆ์ การตามส่งพระสงฆ์ การหลีกเลี่ยงให้พระสงฆ์ การเดินสวนทางกับพระสงฆ์ และการสนทนากับพระสงฆ์ หรือสาธิตการปฏิบัติในเรื่องดังกล่าวให้นักเรียนดูอย่างช้า ๆ ประกอบการอธิบายอย่างชัดเจน

8. ครูให้นักเรียนสรุปผลจากที่ได้เห็นตามลำดับขั้นตอนต่าง ๆ เพื่อประเมินผลว่านักเรียนมีความเข้าใจในการเรียนเรื่อง การลุกขึ้นต้อนรับพระสงฆ์ การให้ที่นั่งแก่พระสงฆ์ การตามส่งพระสงฆ์ การหลีกเลี่ยงให้พระสงฆ์ การเดินสวนทางกับพระสงฆ์ และการสนทนากับพระสงฆ์ มากน้อยเพียงใด

9. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มฝึกปฏิบัติในเรื่อง การลุกขึ้นต้อนรับพระสงฆ์ การให้ที่นั่งแก่พระสงฆ์ การตามส่งพระสงฆ์ การหลีกเลี่ยงให้พระสงฆ์ การเดินสวนทางกับพระสงฆ์ และการสนทนากับพระสงฆ์ แล้วออกมาสาธิตให้เพื่อน ๆ ดู และผลัดกันประเมินผลตามแบบประเมิน

10. ในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน ครูคอยให้คำแนะนำ คำติชม และสังเกตพฤติกรรมการทำงาน การฝึกปฏิบัติ และการสาธิตของนักเรียนตามแบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคล และเป็นกลุ่ม

11. เมื่อนักเรียนปฏิบัติครบทุกกลุ่มแล้ว ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความสำคัญ การนำไปใช้ และขั้นตอนของการลุกขึ้นต้อนรับพระสงฆ์ การให้ที่นั่งแก่พระสงฆ์ การตามส่งพระสงฆ์ การหลีกเลี่ยงให้พระสงฆ์ การเดินสวนทางกับพระสงฆ์ และการสนทนากับพระสงฆ์

12. ครูบอกกับนักเรียนว่า ในฐานะที่เป็นชาวพุทธนอกจากการปฏิบัติตนต่อพระสงฆ์ทางกาย ทางวาจา และทางใจแล้ว เราต้องปฏิบัติตนในการปฏิสันถารที่เหมาะสมต่อพระสงฆ์ตามหลักปฏิสันถาร 2 อีกด้วย แล้วมอบหมายให้นักเรียนอ่านและสรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับมารยาทชาวพุทธเรื่อง การปฏิสันถารที่เหมาะสมต่อพระสงฆ์ตามหลักปฏิสันถาร 2 พร้อมทั้งฝึกปฏิบัติเป็นการบ้านเพื่อเตรียมจัดการเรียนรู้ในครั้งต่อไป

ชั่วโมงที่ 25

13. ครูทบทวนความรู้เรื่องที่ได้เรียนมาในชั่วโมงที่แล้ว จากนั้นครูเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามข้อสงสัยต่าง ๆ จากเรื่องที่ได้รับมอบหมายให้ไปอ่าน พร้อมทั้งฝึกปฏิบัติมา โดยครูตอบข้อสงสัยและอธิบายเพิ่มเติม

14. ครูอธิบายรายละเอียดของเนื้อหาเรื่อง การปฏิสันถารที่เหมาะสมต่อพระสงฆ์ตามหลักปฏิสันถาร 2 (hospitality/greeting) พร้อมสนทนาและซักถามนักเรียนเป็นระยะ ๆ ประเด็นคำถาม เช่น

1) ปฏิสันถารคืออะไร มีอะไรบ้าง

2) อามิสปฏิสันถาร (wordly hospitality/material or carnal greeting) กับธรรมปฏิสันถาร (doctrinal hospitality/spiritual greeting)

3) ชาวพุทธในฐานะที่เป็นเจ้าของบ้านเมื่อพระสงฆ์มาที่บ้านควรต้อนรับท่านอย่างไรจึงจะได้ชื่อว่าเป็นเจ้าของบ้านที่ดี

4) การต้อนรับตามหลักปฏิสันถาร 2 มีผลได้อย่างไร

ในขณะที่บรรยายครูควรให้นักเรียนดูวีดิทัศน์และภาพประกอบอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการต้อนรับตามหลักปฏิสันถาร 2 เช่น ภาพการต้อนรับด้วยอาหารเครื่องต้ม ภาพการต้อนรับด้วยการสนทนาปราศรัย เพื่อเปรียบเทียบให้นักเรียนเห็นถึงความแตกต่างของกิจกรรมในภาพ

15. เมื่อบรรยายและซักถามครบทุกเนื้อหา ทุกประเด็นคำถามแล้ว ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปสาระสำคัญของเนื้อหาอีกครั้ง พร้อมเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามข้อสงสัยต่าง ๆ

16. ครูกล่าวชมเชยนักเรียนและให้นักเรียนทำใบงานที่ 3 เรื่อง เรียนรู้วิธีต้อนรับตามหลักปฏิสันถาร 2 แล้วช่วยกันเฉลยคำตอบที่ถูกต้อง

17. ครูให้ความรู้แก่นักเรียนว่า ศาสนาอื่น ๆ ที่นับถือกันในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน เช่น ศาสนาอิสลาม คริสต์ศาสนา ต่างก็มีศาสนบุคคล เช่น คริสต์ศาสนามีบาทหลวง ศาสนาอิสลามมีโต๊ะอิหม่าม การปฏิบัติตนให้ให้ถูกต้องเหมาะสมต่อบุคคลเหล่านั้นจะทำให้อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

18. ครูให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่า นักเรียนได้ข้อคิดอะไรบ้างจากการศึกษาการปฏิสันถารที่เหมาะสมต่อพระสงฆ์ตามหลักปฏิสันถาร 2 ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในด้านความพอประมาณ เรื่อง การรู้จักตนเอง ภูมิใจ และเชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งทำให้เรารู้คุณค่าของตนเอง เอกลักษณ์ ภูมิปัญญา และวิถีไทย เข้าถึงคุณค่ามากกว่ายึดติดในรูปแบบ ครูช่วยนักเรียนเขียนสรุปลงบนกระดานดำเป็นแผนที่ความคิด แล้วให้นักเรียนบันทึกลงในสมุด

19. ในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน ครูคอยสังเกตพฤติกรรมการทำงานของนักเรียนตามแบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม

ขั้นที่ 3 ฝึกฝนผู้เรียน

20. ครูให้นักเรียนทำกิจกรรมเกี่ยวกับมารยาทชาวพุทธเรื่อง การปฏิบัติตนต่อพระสงฆ์ทางกาย ทางวาจา และทางใจ รวมทั้งการปฏิสันถารที่เหมาะสมต่อพระสงฆ์ตามหลักปฏิสันถาร 2 แล้วช่วยกันเฉลยคำตอบที่ถูกต้อง

21. ครูให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่อไปนี้

1) การไปพบพระสงฆ์เพื่อนิมนต์ท่านมาประกอบพิธีกรรมในงานมงคลหรืองานอวมงคล มีการนิมนต์ที่แตกต่างกันอย่างไร

2) เราควรปฏิบัติตนต่อพระสงฆ์ทางกาย ทางวาจา และทางใจอย่างไร

3) เพราะเหตุใดเจ้าภาพจึงต้องจัดให้พระสงฆ์ที่มาร่วมงานพิธีนั่งเก้าอี้แถวหน้า

4) การยกมือไหว้และการลนมมือทั้งสองลงกุ่มประสานไว้ข้างหน้า เมื่อพระสงฆ์เดินผ่านมา การปฏิบัติตนเช่นนี้มีจุดประสงค์เพื่ออะไร

5) ขณะที่พระสงฆ์เดินอยู่ ถ้าเรงรีบจะต้องไปและต้องเดินแซงพระสงฆ์ นักเรียนควรปฏิบัติตนอย่างไร

6) การปฏิบัติตนต่อพระสงฆ์ทางกาย นอกจากที่ได้กล่าวมาแล้ว ยังมีการปฏิบัติตนอย่างอื่นอีกหรือไม่ อย่างไร

7) นักเรียนควรแสดงความเคารพต่อพระสงฆ์ทางวาจาด้วยการปฏิบัติตนอย่างไร

8) การปฏิบัติตนต่อพระสงฆ์ทางวาจา นอกจากที่ได้กล่าวมาแล้ว ยังมีการปฏิบัติตนอย่างอื่นอีก

หรือไม่ อย่างไร

9) อามิสปฏิสังขารกับธรรมปฏิสังขารประเภทไหนมีประโยชน์มากกว่ากัน

10. การปฏิสังขารต่อพระสงฆ์กับการปฏิสังขารต่อแขกที่มาเยี่ยมบ้านมีวิธีการปฏิบัติที่แตกต่างกันอย่างไร

ขั้นที่ 4 นำไปใช้

22. ครูแนะนำให้นักเรียนนำความรู้เกี่ยวกับมารยาทชาวพุทธไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันให้เกิดความเคยชินจนเป็นนิสัย สามารถนำมาใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

ขั้นที่ 5 สรุป

23. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้เกี่ยวกับมารยาทชาวพุทธในเรื่องต่าง ๆ โดยให้นักเรียนสรุปลงในแบบบันทึกความรู้ หรือสรุปเป็นแผนที่ความคิดพร้อมตกแต่งให้สวยงาม

24. ครูบอกกับนักเรียนว่า ศาสนพิธี เป็นเรื่องที่เราในฐานะชาวพุทธจะต้องเรียนรู้และปฏิบัติให้ถูกต้องเหมาะสมในโอกาสต่าง ๆ แล้วมอบหมายให้นักเรียนอ่านและสรุปสาระสำคัญ พร้อมทั้งฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับศาสนพิธีเรื่อง ความสำคัญและคตินิยมในศาสนพิธีและการสวดมนต์ไหว้พระ เป็นการบ้านเพื่อเตรียมจัดการเรียนรู้ในครั้งต่อไป

8. กิจกรรมเสนอแนะ

1. ครูนำนักเรียนไปวัดหรือไปร่วมงานศาสนพิธีในโอกาสต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริง

2. ครูให้นักเรียนเขียนเรียงความสั้น ๆ ในหัวข้อ “การปฏิบัติตนของชาวพุทธต่อพระสงฆ์”

9. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. วิดีทัศน์เกี่ยวกับการปฏิบัติตนต่อพระสงฆ์ของชาวพุทธในเรื่องต่าง ๆ เช่น การกราบพระสงฆ์ การไหว้พระสงฆ์ การสนทนากับพระสงฆ์

2. วิดีทัศน์เกี่ยวกับการลุกขึ้นต้อนรับพระสงฆ์ การให้ที่นั่งแก่พระสงฆ์ การตามส่งพระสงฆ์ การหลีกเลี่ยงให้พระสงฆ์ การเดินสวนทางกับพระสงฆ์ และการสนทนากับพระสงฆ์

3. วิดีทัศน์และภาพประกอบอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการต้อนรับตามหลักปฏิสังขาร 2 เช่น ภาพการต้อนรับด้วยอาหารเครื่องดื่ม ภาพการต้อนรับด้วยการสนทนาปราศรัย

4. ใบงานที่ 2 เรื่อง การปฏิบัติตนต่อพระสงฆ์

5. ใบงานที่ 3 เรื่อง เรียนรู้วิธีต้อนรับตามหลักปฏิสังขาร 2

6. แบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม

7. แบบบันทึกความรู้

8. แบบประเมินผลการสาธิตการประนมมือ การไหว้ และการกราบ

9. หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด

10. แบบฝึกทักษะ รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด
11. คู่มือการสอน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด
12. สื่อการเรียนรู้ PowerPoint รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด

10. บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้

1. ความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ _____ แนวทางการพัฒนา _____
2. ปัญหา/อุปสรรคในการจัดการเรียนรู้ _____ แนวทางแก้ไข _____
3. สิ่งที่ไม่ได้ปฏิบัติตามแผน _____ เหตุผล _____
4. การปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ _____ _____
ลงชื่อ _____ ผู้สอน _____/_____/_____

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 12

ศาสนพิธี

เวลา 2 ชั่วโมง

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม **พระพุทธศาสนา 2**
หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การปฏิบัติตนเป็นชาวพุทธที่ดี **ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6**

1. สาระสำคัญ

ศาสนพิธีแม้มีใช้แก่คนทั้งของศาสนา แต่มีความสำคัญ ให้คตินิยม คุณค่า และประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติ ศาสนพิธีในพระพุทธศาสนามีมากมาย เราเป็นชาวพุทธจึงควรปฏิบัติให้ถูกต้องเหมาะสมตามระเบียบพิธี และขั้นตอนของศาสนพิธีนั้น ซึ่งจะทำให้เราได้ชื่อว่าเป็นชาวพุทธที่ดี มีความรู้ความเข้าใจศาสนพิธี

2. ตัวชี้วัดช่วงชั้น

- ปฏิบัติตนถูกต้องตามศาสนพิธี พิธีกรรมตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ (ส 1.2 ม. 4-6/2)

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. วิเคราะห์ความสำคัญ คตินิยม คุณค่า และประโยชน์ของศาสนพิธี (K)
2. อธิบายความหมาย ระเบียบพิธี ขั้นตอนการปฏิบัติ และประโยชน์ของการสวดมนต์ไหว้พระและพิธีบรรพชาอุปสมบทได้ถูกต้อง (K, P)
3. เห็นคุณค่าของศาสนพิธีและปฏิบัติตนได้ถูกต้องเหมาะสมเมื่อเข้าร่วมศาสนพิธีนั้น ๆ (A, P)

4. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ด้านความรู้ (K)	ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม (A)	ด้านทักษะ/กระบวนการ (P)
1. ซักถามความรู้เรื่อง ศาสนพิธี 2. ตรวจสอบผลงาน/กิจกรรม เป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม	• ประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลในด้าน ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัย ความใฝ่เรียนรู้ ความมีเหตุผล มีความรับผิดชอบ ฯลฯ	• ประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มในด้านการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา ฯลฯ

5. สาระการเรียนรู้

- ศาสนพิธี
  1. ความสำคัญและคตินิยมในศาสนพิธี

2. คุณค่าและประโยชน์ของศาสนพิธี
3. การสวดมนต์ไหว้พระ
4. พิธีบรรพชาอุปสมบท

6. แนวทางบูรณาการ

ภาษาไทย	➡	ฟัง พูด อ่าน และเขียนข้อมูลเกี่ยวกับศาสนพิธี
ศิลปะ	➡	ออกแบบและตกแต่งแผนที่ความคิดเกี่ยวกับศาสนพิธี
ภาษาต่างประเทศ	➡	ฟัง พูด อ่าน และเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับศาสนพิธี

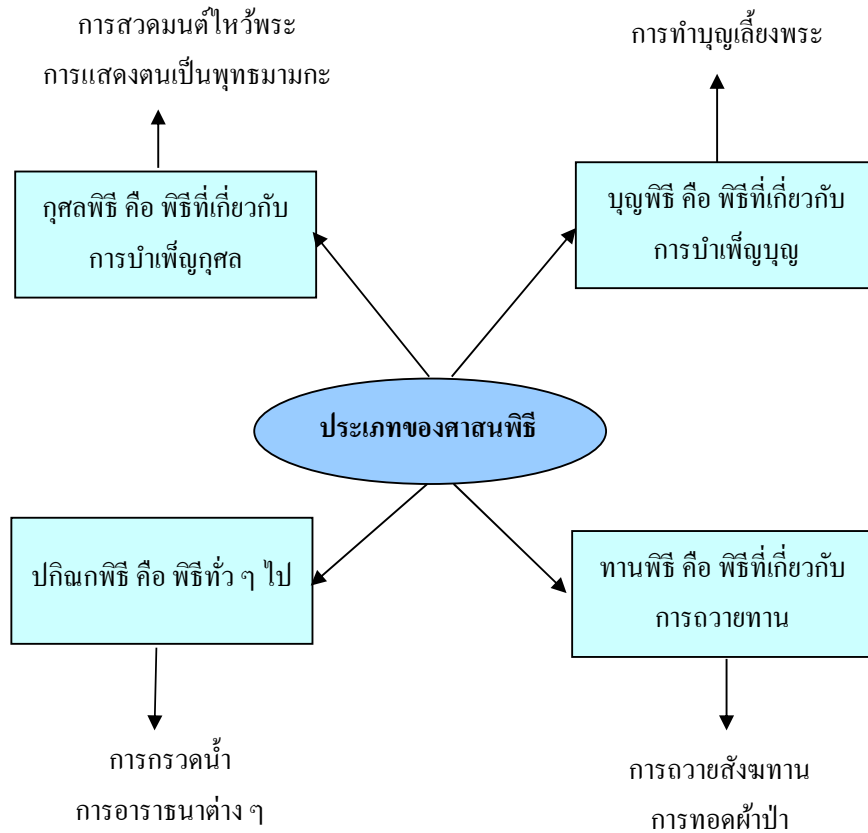
7. กระบวนการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 นำเข้าสู่บทเรียน

ชั่วโมงที่ 26

1. ครูสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระรัตนตรัยที่เหมาะสม เช่น จัดนักเรียนนั่งแยกเป็นกลุ่ม จัดนักเรียนเป็นรูปตัว U นำนักเรียนไปเรียนที่ห้องประชุมหรือห้องจริยธรรม ก่อนเรียนให้นักเรียนสวดมนต์ไหว้พระ นั่งสมาธิ และแผ่เมตตา
2. ครูแจ้งตัวชี้วัดช่วงชั้นและจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ
3. ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามข้อสงสัยต่าง ๆ จากเรื่องที่ได้รับมอบหมายให้ไปอ่าน สรุปสาระสำคัญ พร้อมทั้งฝึกปฏิบัติมา โดยครูตอบข้อสงสัยและอธิบายเพิ่มเติม จากนั้นให้นักเรียนดูแผนภูมิแสดงประเภทของศาสนพิธี ได้แก่ กุศลพิธี คือ พิธีที่เกี่ยวกับการบำเพ็ญกุศล เช่น การสวดมนต์ไหว้พระ การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ บุญพิธี คือ พิธีที่เกี่ยวกับการทำบุญ เช่น การทำบุญเลี้ยงพระ ทานพิธี คือ พิธีที่เกี่ยวกับการถวายทาน เช่น การถวายสังฆทาน การทอดผ้าป่า และปกิณกพิธี คือ พิธีทั่วไป เช่น การกรวดน้ำ การอาราธนาต่าง ๆ

4. ครูให้นักเรียนคู่วิทัศน์เกี่ยวกับการประกอบศาสนพิธีใดพิธีหนึ่ง เช่น พิธีทำบุญขึ้นบ้านใหม่ พิธีทำบุญวันเกิด แล้วสนทนาซักถามนักเรียนในประเด็นต่าง ๆ เช่น

- 1) วิทัศน์ที่ได้ดูเป็นเรื่องเกี่ยวกับศาสนพิธีอะไร
- 2) ศาสนพิธีนั้นจัดอยู่ในศาสนพิธีประเภทใด เพราะอะไร (ให้นักเรียนช่วยกันยกตัวอย่างศาสนพิธีแต่ละประเภท)
- 3) ศาสนพิธีนั้นทำกันในโอกาสใด
- 4) ศาสนพิธีนั้นมีกิจกรรมและขั้นตอนที่สำคัญอะไรบ้าง
- 5) นักเรียนเคยเข้าร่วมศาสนพิธีนั้นหรือไม่ อย่างไร

5. ครูกล่าวชมเชยนักเรียนที่ช่วยกันตอบคำถาม จากนั้นสรุปเพื่อเชื่อมโยงไปสู่เนื้อหาที่จะเรียน **ขั้นที่ 2 กิจกรรมการเรียนรู้**

6. ครูสนทนากับนักเรียนถึงศาสนพิธีที่ได้ดูจากวิทัศน์ โดยสรุปให้นักเรียนเห็นว่า ศาสนพิธีที่ชาวพุทธปฏิบัติกันมาจนกลายเป็นประเพณี แม้มีใจแก่นแท้ของศาสนาเหมือนกับศาสนาธรรมหรือหลักธรรมคำสั่งสอน แต่ศาสนพิธีทุกประเภทย่อมมีความสำคัญ คุณค่า และประโยชน์ รวมทั้งให้ศีลธรรมในเรื่องต่าง ๆ เช่น ความรัก ความสามัคคี ดังนั้น เราเป็นชาวพุทธจึงควรเข้าร่วมศาสนพิธีต่าง ๆ ตามความเหมาะสม และในการประกอบศาสนพิธีใด ๆ ควรยึดหลักประหัยคื เรียบง่าย ไม่ฟุ่มเฟือย ตรงตามหลักการ และถูกต้องตามระเบียบปฏิบัติ

7. ครูสนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับความสำคัญและคติธรรมในศาสนพิธี และคุณค่าและประโยชน์ของศาสนพิธี

8. ครูและนักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นถึงความสำคัญและคติธรรมในศาสนพิธี และคุณค่าและประโยชน์ของศาสนพิธี โดยให้นักเรียนบันทึกสรุปผลการแสดงความคิดเห็นลงในสมุด

9. ครูบอกกับนักเรียนว่า นอกจากความสำคัญและคติธรรมในศาสนพิธีและคุณค่าและประโยชน์ของศาสนพิธีแล้ว ในฐานะที่เราเป็นชาวพุทธยังจะต้องเรียนรู้และปฏิบัติให้ถูกต้องเหมาะสมในการสวดมนต์ไหว้พระและพิธีบรรพชาอุปสมบทด้วย จากนั้นมอบหมายให้นักเรียนอ่านและสรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับศาสนพิธีเรื่อง การสวดมนต์ไหว้พระและพิธีบรรพชาอุปสมบท เป็นการบ้าน เพื่อเตรียมจัดการเรียนรู้ในชั่วโมงต่อไป

ชั่วโมงที่ 27

10. ครูทบทวนความรู้เรื่องที่ได้เรียนมาในชั่วโมงที่แล้ว จากนั้นเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามข้อสงสัยต่าง ๆ จากเรื่องที่ได้รับมอบหมายให้ไปอ่าน และสรุปสาระสำคัญ พร้อมทั้งฝึกปฏิบัติมา โดยครูตอบข้อสงสัยและอธิบายเพิ่มเติม

11. ครูเสริมความรู้เกี่ยวกับศาสนพิธีเรื่อง การสวดมนต์ไหว้พระ พิธีบรรพชาอุปสมบท ให้กับนักเรียน

12. ครูให้นักเรียนแบ่งออกเป็น 8 กลุ่ม โดยวิธีนับหมายเลข (1-8) เลือกเฉพาะเจาะจง หรือจับสลากแล้วแต่ความเหมาะสม ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมาจับสลากเลือกหัวข้อที่จะศึกษา สืบค้น นำเสนอข้อมูล และแสดงบทบาทสมมุติเกี่ยวกับพิธีบรรพชาอุปสมบทดังนี้

กลุ่มที่ 1 ศึกษา สืบค้น และนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้ที่จะบรรพชา

กลุ่มที่ 2 ศึกษา สืบค้น และนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับเครื่องบริวารและของใช้ที่จำเป็นสำหรับการบรรพชา

กลุ่มที่ 3 ศึกษา สืบค้น และนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับขั้นตอนของพิธีบรรพชา

กลุ่มที่ 4 ศึกษา สืบค้น และนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับศีล 10 ข้อของสามเณร

กลุ่มที่ 5 ศึกษา สืบค้น และนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้ที่จะอุปสมบทและเครื่องอัฐบริวาร

กลุ่มที่ 6 ศึกษา สืบค้น และนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับพิธีอุปสมบท

กลุ่มที่ 7-8 แสดงบทบาทสมมุติเกี่ยวกับพิธีบรรพชาอุปสมบท

13. ครูให้นักเรียนกลุ่มที่ 1-6 บันทึกสรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับหัวข้อที่ตนจับสลากเลือกได้ และส่งตัวแทนกลุ่มนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน กลุ่มที่ 7-8 ช่วยกันวางแผนเขียนบทบาทสมมุติในพิธีบรรพชาอุปสมบท เลือกผู้แสดง และมอบหมายผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดหาอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับศาสนพิธี ซักซ้อมบทบาทหรือเตรียมความพร้อมก่อนการแสดง ครูและนักเรียนนัดหมายวันและเวลาแสดงจริง

14. ครูให้นักเรียนกลุ่มที่ 7-8 แสดงบทบาทสมมุติ และกำหนดให้กลุ่มที่ไม่ได้แสดงเป็นผู้สังเกตการณ์และวิพากษ์วิจารณ์ผลงานเชิงสร้างสรรค์

15. ครูให้กำลังใจนักเรียนด้วยการชื่นชมและให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ เมื่อแสดงบทบาทสมมุติเสร็จ

แล้ว ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับระเบียบพิธีและขั้นตอนของพิธีบรรพชาอุปสมบท

16. ครูให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่า ใน พ.ศ. 2558 เราต้องอยู่ร่วมกับประเทศสมาชิกอาเซียน เป็นประชาคมอาเซียน การยอมรับความแตกต่างในการปฏิบัติศาสนพิธีของศาสนาอื่น ๆ ที่นับถือกันในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนจะก่อให้เกิดผลดีอย่างไร สรุป และบันทึกผลลงในสมุด

17. ในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน ครูคอยสังเกตพฤติกรรมการทำงานของนักเรียนตามแบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม

ขั้นที่ 3 ฝึกฝนผู้เรียน

18. ครูให้นักเรียนทำใบงานที่ 4 เรื่อง สิ่งที่ต้องรู้ในพิธีบรรพชาอุปสมบท และทำกิจกรรมเกี่ยวกับศาสนพิธีในเรื่องต่าง ๆ แล้วช่วยกันเฉลยคำตอบที่ถูกต้อง

19. ครูให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่อไปนี้

- 1) ศาสนพิธีมีความสำคัญและให้คติธรรมแก่ผู้ปฏิบัติอย่างไร
- 2) ศาสนพิธีมีคุณค่าหรือประโยชน์ต่อผู้ปฏิบัติอย่างไร
- 3) การอุปสมบทเป็นพระภิกษุ ถ้าผู้ที่เข้ามาอุปสมบทมีเครื่องอัฐบริวารไม่ครบถ้วนสมบูรณ์สามารถอุปสมบทเป็นภิกษุได้หรือไม่
- 4) การอุปสมบทเป็นพระสงฆ์มีผลดีต่อพระพุทธศาสนาและผู้ที่ได้รับการอุปสมบทอย่างไร

ขั้นที่ 4 นำไปใช้

20. ครูแนะนำให้นักเรียนไปร่วมพิธีกรรมในศาสนพิธีที่เกี่ยวกับการทำบุญตักบาตร การถวายภัตตาหาร การถวายสังฆทาน การถวายผ้าอาบน้ำฝน การจัดเครื่องไทยธรรม การกรวดน้ำ การทอดกฐิน และการทอดผ้าป่าตลอดปีหรือตลอดภาคเรียน และรายงานผลการปฏิบัติในแบบบันทึกรายงานผลการเข้าร่วมพิธีกรรมในศาสนพิธีเป็นระยะ ๆ

ขั้นที่ 5 สรุป

21. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้เกี่ยวกับศาสนพิธีเรื่อง พิธีบรรพชาอุปสมบท โดยให้นักเรียนสรุปลงในแบบบันทึกความรู้

22. ครูบอกกับนักเรียนว่า วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา คือ วันที่เกิดเหตุการณ์สำคัญ ๆ ในพระพุทธศาสนา โดยเหตุการณ์เหล่านั้นจะเกี่ยวข้องกับพระรัตนตรัย ซึ่งได้แก่ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอัฐมิบูชา แล้วมอบหมายให้นักเรียนอ่านและสรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับหลักธรรมหรือคติธรรมที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นการบ้านเพื่อเตรียมจัดการเรียนรู้ในครั้งต่อไป

8. กิจกรรมเสนอแนะ

1. ครูนำนักเรียนไปวัดในโอกาสที่มีพิธีบรรพชาอุปสมบท ๆ เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับศาสนพิธีเรื่อง พิธีบรรพชาอุปสมบท ในสถานการณ์จริง

2. ครูให้นักเรียนเขียนเรียงความสั้น ๆ ในหัวข้อ “เข้าร่วมศาสนพิธีแล้วได้อะไร”

9. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. แผนภูมิแสดงประเภทของศาสนพิธี
2. วิดีทัศน์เกี่ยวกับการประกอบศาสนพิธีพิธีใดพิธีหนึ่ง เช่น พิธีทำบุญขึ้นบ้านใหม่ พิธีทำบุญวันเกิด
3. สลากเลือกหัวข้อที่จะศึกษา สืบค้น นำเสนอข้อมูล และแสดงบทบาทสมมติเกี่ยวกับพิธีบรรพชาอุปสมบท
4. ใบงานที่ 4 เรื่อง สิ่งที่ต้องรู้ในพิธีบรรพชาอุปสมบท
5. แบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม
6. แบบบันทึกความรู้
7. หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด
8. แบบฝึกทักษะ รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด
9. คู่มือการสอน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด
10. สื่อการเรียนรู้ PowerPoint รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด

10. บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้

1. ความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ _____
 แนวทางการพัฒนา _____
2. ปัญหา/อุปสรรคในการจัดการเรียนรู้ _____
 แนวทางแก้ไข _____
3. สิ่งที่ไม่ได้ปฏิบัติตามแผน _____
 เหตุผล _____
4. การปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ _____
 _____

ลงชื่อ _____ ผู้สอน
 _____ / _____ / _____

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 13

วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

เวลา 3 ชั่วโมง

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม	พระพุทธศาสนา 2
หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การปฏิบัติตนเป็นชาวพุทธที่ดี	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

1. สาระสำคัญ

วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอัฐมีบูชา และวันอาสาฬหบูชา เป็นวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เมื่อถึงวันสำคัญเหล่านี้ เราในฐานะที่เป็นชาวพุทธควรปฏิบัติตนให้ถูกต้องเหมาะสมด้วยการละเว้นความชั่ว ทำความดี และทำจิตใจให้บริสุทธิ์ผ่องใส รวมทั้งนำหลักธรรมที่เกี่ยวข้องมาประพฤติปฏิบัติให้เหมาะสม

วันธรรมสวนะเป็นวันฟังธรรมและเป็นวันหลักแห่งการทำความดี ซึ่งมีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาลในประเทศไทยเรียกว่า วันพระ มี 4 วัน ส่วนวันเข้าพรรษา วันออกพรรษา และวันเทโวโรหณะ เป็นเทศกาลสำคัญในพระพุทธศาสนา เมื่อถึงวันธรรมสวนะและเทศกาลสำคัญ เราเป็นชาวพุทธควรละเว้นความชั่วและทำความดีต่าง ๆ เช่น ตักบาตร รักษาศีล ฟังธรรม ทำสมาธิ รวมทั้งนำหลักธรรมที่เกี่ยวข้องมาประพฤติปฏิบัติให้เหมาะสม

2. ตัวชี้วัดช่วงชั้น

- วิเคราะห์หลักธรรม คติธรรมที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญทางศาสนาและเทศกาลที่สำคัญของศาสนา ที่ตนนับถือและปฏิบัติตนได้ถูกต้อง (ส 1.2 ม. 4-6/4)

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

- อธิบายความสำคัญ การปฏิบัติตน และหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาได้ถูกต้อง (K)
- อธิบายความสำคัญ การปฏิบัติตน และหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับวันธรรมสวนะและเทศกาลสำคัญทางพระพุทธศาสนาได้ถูกต้อง (K)
- เห็นคุณค่าและปฏิบัติตนได้ถูกต้องเหมาะสมเมื่อถึงวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันธรรมสวนะ และเทศกาลสำคัญ (A, P)

4. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ด้านความรู้ (K)	ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม (A)	ด้านทักษะ/กระบวนการ (P)
1. ซักถามความรู้เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันธรรมสวนะ และเทศกาลสำคัญ	• ประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลในด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัย ความใฝ่เรียนรู้ ความมีเหตุผล	• ประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มในด้านการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา ฯลฯ
2. ตรวจสอบงาน/กิจกรรมเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม	มีความรับผิดชอบ มีความรับผิดชอบ ฯลฯ	

5. สาระการเรียนรู้

- วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันธรรมสวนะ และเทศกาลสำคัญ
  1. หลักธรรมหรือคติธรรมที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
  2. หลักธรรมหรือคติธรรมที่เกี่ยวข้องกับวันธรรมสวนะและเทศกาลสำคัญ

6. แนวทางบูรณาการ

- ภาษาไทย ➡ ฟัง พูด อ่าน และเขียนข้อมูลเกี่ยวกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันธรรมสวนะ และเทศกาลสำคัญ
- ศิลปะ ➡ ออกแบบและตกแต่งแผนที่ความคิดเกี่ยวกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันธรรมสวนะ และเทศกาลสำคัญ
- ภาษาต่างประเทศ ➡ ค้นหาคำศัพท์ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันธรรมสวนะ และเทศกาลสำคัญ

7. กระบวนการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 นำเข้าสู่บทเรียน

ชั่วโมงที่ 28

1. ครูสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้สึกผ่อนคลายในพระรัตนตรัยที่เหมาะสม เช่น จัดนักเรียนนั่งแยกเป็นกลุ่ม นำนักเรียนไปเรียนที่ห้องประชุมหรือห้องจริยธรรม ก่อนเรียนให้นักเรียนสวดมนต์ไหว้พระ นั่งสมาธิ 3-5 นาที และแผ่เมตตา
2. ครูแจ้งตัวชี้วัดช่วงชั้นและจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ
3. ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามข้อสงสัยต่าง ๆ จากเรื่องที่ได้รับมอบหมายให้ไปอ่านและสรุปสาระสำคัญมา โดยครูตอบข้อสงสัยและอธิบายเพิ่มเติม จากนั้นให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 4-6 คน ให้แต่ละกลุ่มทำใบงานที่ 5 เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา แล้วช่วยกันเฉลยคำตอบที่ถูกต้อง

4. ครูสรุปความรู้จากใบงานเพื่อเชื่อมโยงไปสู่เนื้อหาที่จะเรียน

ขั้นที่ 2 กิจกรรมการเรียนรู้

5. ครูสนทนาซักถามนักเรียนเกี่ยวกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาในประเด็นต่าง ๆ เช่น

- 1) ในปีหนึ่ง ๆ มีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนากี่วัน วันอะไรบ้าง แต่ละวันสำคัญอย่างไร
- 2) นักเรียนเคยไปร่วมพิธีกรรมหรือกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาวันอะไรบ้าง
- 3) การเข้าร่วมพิธีกรรมหรือกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา มีผลดีต่อจิตใจของนักเรียน

ต่อพระพุทธศาสนา สังคม และประเทศชาติอย่างไร

4) ถ้าชาวพุทธไม่เข้าร่วมทำพิธีกรรมหรือกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาจะมีผลเสียหรือไม่อย่างไร

6. ครูให้นักเรียนคู่วิเคราะห์เกี่ยวกับการทำกิจกรรมของชาวพุทธในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันธรรมสวนะ และเทศกาลสำคัญ จากนั้นอธิบายให้นักเรียนเข้าใจว่า วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเป็นวันที่ชาวพุทธร่วมกันประกอบพิธีกรรมเพื่อระลึกถึงเหตุการณ์สำคัญในสมัยพุทธกาลที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ รวมทั้งหลักธรรมที่เกี่ยวข้องในวันสำคัญนั้น ๆ

7. ครูให้นักเรียนแบ่งออก 8 กลุ่มตามความสมัครใจ และให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมาจับสลากเลือกหัวข้อเพื่อศึกษาและอภิปรายดังนี้

กลุ่มที่ 1 วันมาฆบูชา

กลุ่มที่ 2 วันวิสาขบูชา

กลุ่มที่ 3 วันอัฐมีบูชา

กลุ่มที่ 4 วันอาสาฬหบูชา

กลุ่มที่ 5 วันธรรมสวนะ

กลุ่มที่ 6 วันเข้าพรรษา

กลุ่มที่ 7 วันออกพรรษา

กลุ่มที่ 8 วันเทโวโรหณะ

8. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษา สืบค้นข้อมูล และนำความรู้ที่ได้มาสนทนาและอภิปรายร่วมกันตามหัวข้อต่อไปนี้

- 1) ความสำคัญ
- 2) การปฏิบัติตน
- 3) หลักธรรมที่เกี่ยวข้อง
- 4) ประโยชน์ของการเข้าร่วมพิธีกรรมหรือกิจกรรม
- 5) ประโยชน์ของการนำหลักธรรมที่เกี่ยวข้องในวันสำคัญไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

8. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเตรียมนำเสนอผลงานในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น การบรรยายประกอบภาพ การแสดงบทบาทสมมุติ การแสดงละคร การโต้วาที การตอบปัญหา จากนั้นให้นักเรียนกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 นำเสนอผลงานตามเวลาที่กำหนด พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้เพื่อนกลุ่มอื่น ๆ ซักถามข้อสงสัย ให้ตัวแทนกลุ่มเป็นผู้ตอบข้อสงสัย โดยครูคอยให้คำแนะนำเพิ่มเติมในสาระสำคัญและให้กำลังใจแก่กลุ่มที่

นำเสนอผลงาน

9. เมื่อนำเสนอผลการอภิปรายครบทุกกลุ่มแล้ว ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปสาระสำคัญของวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ให้นักเรียนบันทึกข้อสรุปลงในสมุดหรือแบบบันทึกความรู้

ชั่วโมงที่ 29

10. ครูทบทวนความรู้เรื่องที่ได้เรียนมาในชั่วโมงที่แล้ว จากนั้นให้นักเรียนกลุ่มที่ 3 และกลุ่มที่ 4 นำเสนอผลงานตามเวลาที่กำหนด พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้เพื่อนกลุ่มอื่น ๆ ซักถามข้อสงสัย ให้ตัวแทนกลุ่มเป็นผู้ตอบข้อสงสัย โดยครูคอยให้คำแนะนำเพิ่มเติมในสาระสำคัญและให้กำลังใจแก่กลุ่มที่นำเสนอผลงาน

11. เมื่อนักเรียนนำเสนอผลการอภิปรายครบทุกกลุ่มแล้ว ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปสาระสำคัญของวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ให้นักเรียนบันทึกข้อสรุปลงในสมุดหรือแบบบันทึกความรู้

12. ครูบอกกับนักเรียนว่า วันธรรมสวนะก็คือเป็นวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาอีกวันหนึ่ง ซึ่งบางวันก็เกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้า และบางวันก็เกี่ยวข้องกับพระสงฆ์ตามข้อบัญญัติทางพระวินัย แล้วมอบหมายให้นักเรียนอ่านและสรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับหลักธรรมหรือคตินิยมที่เกี่ยวข้องกับวันธรรมสวนะและเทศกาลสำคัญ เป็นการบ้านเพื่อเตรียมจัดการเรียนรู้ในครั้งต่อไป

ชั่วโมงที่ 30

13. ครูทบทวนความรู้เรื่องที่ได้เรียนมาในชั่วโมงที่แล้ว จากนั้นเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามข้อสงสัยต่าง ๆ จากเรื่องที่ได้รับมอบหมายให้ไปอ่านและสรุปสาระสำคัญมา โดยครูตอบข้อสงสัยและอธิบายเพิ่มเติม

14. ครูให้นักเรียนกลุ่มที่ 5 กลุ่มที่ 6 กลุ่มที่ 7 และกลุ่มที่ 8 นำเสนอผลงานตามเวลาที่กำหนด พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้เพื่อนกลุ่มอื่น ๆ ซักถามข้อสงสัย ให้ตัวแทนกลุ่มเป็นผู้ตอบข้อสงสัย โดยครูคอยให้คำแนะนำเพิ่มเติมในสาระสำคัญและให้กำลังใจแก่กลุ่มที่นำเสนอผลงาน

15. เมื่อนักเรียนนำเสนอผลการอภิปรายครบทุกกลุ่มแล้ว ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปสาระสำคัญของธรรมสวนะ และเทศกาลสำคัญ ให้นักเรียนบันทึกข้อสรุปลงในสมุดหรือแบบบันทึกความรู้

16. ครูให้นักเรียนสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับวันสำคัญของศาสนาอื่น ๆ ที่นับถือกันในประเทศสมาชิกอาเซียน เช่น ศาสนาอิสลาม คริสต์ศาสนา จากสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น ห้องสมุด อินเทอร์เน็ต แล้วนำมาเล่าให้นักเรียนฟังในชั้นเรียน พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามข้อสงสัยต่าง ๆ

17. ในขณะปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน ครูคอยสังเกตพฤติกรรมการทำงานของนักเรียนตามแบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม

ขั้นที่ 3 ฝึกฝนผู้เรียน

18. ครูให้นักเรียนร่วมกันจัดทำสมุดภาพกิจกรรมเกี่ยวกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น ๆ ที่นับถือกันในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน เช่น ศาสนาอิสลาม คริสต์ศาสนา จากนั้นร่วมกันคัดเลือกผลงาน แล้วนำมาติดป้ายนิเทศ

19. ครูให้นักเรียนทำใบงานที่ 6 เรื่อง เล่าประสบการณ์จากการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และทำกิจกรรมเกี่ยวกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา แล้วช่วยกันเฉลยคำตอบที่ถูกต้อง

20. ครูให้นักเรียนค้นหาคำศัพท์ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันธรรมสวนะ และเทศกาลสำคัญ แล้วนำมาฝึกฟัง พูด อ่าน และเขียน

21. ครูให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่อไปนี้

- 1) อุบาสกอุบาสิกาที่รักษาศีล 5 หรือศีล 8 ได้ครบถ้วนสมบูรณ์จะได้รับผลดีอย่างไร
- 2) เพราะเหตุใดหลักธรรมในพระพุทธศาสนาถ้าข้อแรกขึ้นต้นด้วยสัทธา (ศรัทธา) ข้อสุดท้ายจะต้องเป็นปัญญาเสมอ
- 3) การดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกับคนดี นอกจากที่กล่าวมาแล้ว ยังมีผลดีต่อเราอย่างไรอีกบ้าง
- 4) คนดีคือคนที่มีลักษณะการคิด การพูด และการกระทำอย่างไร
- 5) เมื่อถึงวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา นอกจากการปฏิบัติตนเหมือนกับบุคคลในภาพแล้ว นักเรียนยังสามารถปฏิบัติตนอย่างไรได้อีกบ้าง
- 6) การปฏิบัติตนตามหลักสังคหวัตถุ 4 นอกจากจะมีประโยชน์ตามที่กล่าวแล้ว ยังมีประโยชน์ต่อผู้ปฏิบัติ และบุคคลที่เกี่ยวข้องอีกหรือไม่ อย่างไร
- 7) การประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์นอกจากที่ได้กล่าวมาแล้ว นักเรียนสามารถปฏิบัติตนได้อย่างไรอีกบ้าง
- 8) โครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลิกเหล้าเข้าพรรษา ทั้งที่หน่วยงานของรัฐและหน่วยงานเอกชนร่วมกันจัดขึ้นเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนอย่างไร
- 9) นอกจากหลักธรรมและคติธรรมดังกล่าวแล้ว นักเรียนคิดว่ายังมีหลักธรรมและคติธรรมข้อใดอีกบ้างที่ชาวพุทธควรประพฤติปฏิบัติในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา
- 10) นักเรียนคิดว่านอกเหนือจากหลักธรรมหรือคติธรรมดังกล่าวนี้แล้ว เราควรนำหลักธรรมหรือคติธรรมข้อใดอีกบ้างมาประพฤติปฏิบัติให้สอดคล้องกับวันเทโวโรหณะ
- 11) ในวันสงกรานต์นักเรียนได้ปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคมอย่างไรบ้าง

ขั้นที่ 4 นำไปใช้

22. ครูให้นักเรียนจัดป้ายนิเทศนำเสนอความรู้เกี่ยวกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันธรรมสวนะ และเทศกาลสำคัญและนำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้เรื่องดังกล่าวไปประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้องเหมาะสมตามโอกาสเมื่อถึงวันสำคัญนั้น ๆ

ขั้นที่ 5 สรุป

23. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันธรรมสวนะ และเทศกาลสำคัญ โดยให้นักเรียนสรุปลงในแบบบันทึกความรู้ หรือสรุปเป็นแผนที่ความคิดพร้อมตกแต่งให้สวยงาม

24. ครูบอกนักเรียนว่า สภาพสังคมในปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและมีการแข่งขันทางเศรษฐกิจเพื่อความอยู่รอด รวมทั้งเกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อสภาพจิตใจของคนในสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น เพื่อความพร้อมในการที่จะเผชิญกับปัญหาที่เข้ามากระทบจิตใจ เราต้องรู้จักบริหารจัดการและเจริญปัญญา แล้วมอบหมายให้นักเรียนอ่านและสรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับการบริหารจัดการและเจริญปัญญา เป็นการบ้านเพื่อเตรียมจัดการเรียนรู้ในครั้งต่อไป

8. กิจกรรมเสนอแนะ

1. ครูให้นักเรียนศึกษาหรือสืบค้นข้อมูลเรื่อง กิจกรรมที่ชาวพุทธทำในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพิ่มเติมจากที่เรียนมา
2. ครูให้นักเรียนเขียนเรียงความสั้น ๆ ในหัวข้อ “ฉันควรทำอะไรในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา”

9. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. วิดีทัศน์เกี่ยวกับการทำกิจกรรมของชาวพุทธในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันธรรมสวนะ และเทศกาลสำคัญ
2. สลากเลือกหัวข้อเพื่อศึกษาและอภิปรายเกี่ยวกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
3. ใบงานที่ 5 เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
4. ใบงานที่ 6 เรื่อง เล่าประสบการณ์จากการเข้าร่วมพิธีกรรมในเทศกาลสำคัญทางพระพุทธศาสนา
5. แบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม
6. แบบบันทึกความรู้
7. หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด
8. แบบฝึกทักษะ รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด
9. คู่มือการสอน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด
10. สื่อการเรียนรู้ PowerPoint รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด

10. บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้

1. ความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ _____
แนวทางการพัฒนา _____
  2. ปัญหา/อุปสรรคในการจัดการเรียนรู้ _____
แนวทางแก้ไข _____
  3. สิ่งที่ไม่ได้ปฏิบัติตามแผน _____
เหตุผล _____
  4. การปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ _____
_____
- ลงชื่อ _____ ผู้สอน
_____/_____/_____

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 14

การบริหารจิตและการเจริญปัญญา

เวลา 4 ชั่วโมง

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม **พระพุทธศาสนา 2**
หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การปฏิบัติตนเป็นชาวพุทธที่ดี **ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6**

1. สาระสำคัญ

การบริหารจิตและการเจริญปัญญาเป็นวิธีการทำจิตให้สงบ มั่นคง เข้มแข็ง และเกิดความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ตามสภาพที่เป็นจริง เราจึงควรหมั่นฝึกบริหารจิตและเจริญปัญญาอย่างสม่ำเสมอด้วยการฝึกการขึ้น การเดิน การนั่งและการนอนอย่างมีสติตามหลักสติปัฏฐานเน้นอานาปานสติ

2. ตัวชี้วัดช่วงชั้น

- สวดมนต์ แผ่เมตตา และบริหารจิตและเจริญปัญญาตามหลักสติปัฏฐานหรือตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ (ส 1.1 ม. 4-6/20)

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. สวดมนต์แปลและแผ่เมตตาได้ (P)
2. อธิบายความหมายของสติปัฏฐานและอานาปานสติได้ถูกต้อง (K)
3. ระบุวิธีปฏิบัติและประโยชน์ของการบริหารจิตและฝึกบริหารจิตตามหลักสติปัฏฐานได้ (A, P)
4. อธิบายความหมาย แหล่งเกิด วิธีการสร้างปัญญา และประโยชน์ของการเจริญปัญญาได้ (K)
5. เห็นคุณค่าและความสำคัญของการบริหารจิตและการเจริญปัญญา (A)

4. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ด้านความรู้ (K)	ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม (A)	ด้านทักษะ/กระบวนการ (P)
1. ซักถามความรู้เรื่อง การบริหารจิตและการเจริญปัญญา 2. ตรวจผลงาน/กิจกรรม เป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม	<ul style="list-style-type: none"> • ประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลในด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัย ความใฝ่เรียนรู้ ความมีเหตุผล มีความรับผิดชอบ ฯลฯ 	<ul style="list-style-type: none"> • ประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มในด้านการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา ฯลฯ

5. สาระการเรียนรู้

- การบริหารจัดการและการเจริญปัญญา
  1. การสวดมนต์แปลและแผ่เมตตา
  2. วิธีปฏิบัติและประโยชน์ของการบริหารจัดการและการเจริญปัญญาตามหลักสติปัญญา 4

6. แนวทางบูรณาการ

ภาษาไทย	➡	ฟัง พูด อ่าน และเขียนข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารจัดการและการเจริญปัญญา
ศิลปะ	➡	ออกแบบและตกแต่งแผนที่ความคิดเกี่ยวกับวิธีการสร้างปัญญาประเภทต่าง ๆ

7. กระบวนการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 นำเข้าสู่บทเรียน

ชั่วโมงที่ 31

1. ครูสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเกิดความศรัทธาเลื่อมใสในพระรัตนตรัยที่เหมาะสม เช่น นำนักเรียนไปเรียนที่ห้องประชุมหรือห้องจริยธรรม ก่อนเรียนให้นักเรียนสวดมนต์ไหว้พระ นั่งสมาธิ และแผ่เมตตา
  2. ครูแจ้งตัวชี้วัดช่วงชั้นและจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ
  3. ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามข้อสงสัยต่าง ๆ จากเรื่องที่ได้รับมอบหมายให้ไปอ่านและสรุปสาระสำคัญมา โดยครูตอบข้อสงสัยและอธิบายเพิ่มเติม จากนั้นสนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมหรืออาการของคนที่เกิดขึ้นเพราะสาเหตุใด เช่น
    - 1) ฟังครูพูดแล้วไม่เข้าใจในสิ่งที่ครูพูด
    - 2) อ่านหนังสือแล้วได้หน้าลืมหลัง
    - 3) ใจเหม่อลอยขณะที่นั่งเรียนหนังสือ
  4. ครูสรุปให้นักเรียนฟังว่า อาการเหล่านี้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้กับทุกคน แต่อาการที่ปรากฏอาจแตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะเราขาดสติและไม่มีสมาธิในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ครูซักถามนักเรียนว่า ถ้าอาการเหล่านี้เกิดขึ้นกับนักเรียน นักเรียนจะแก้ปัญหาดังกล่าวนี้ได้อย่างไร
  5. ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น จากนั้นสรุปว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่เน้นการพัฒนาจิตและเจริญปัญญาได้แสดงวิธีการฝึกจิตใจให้สงบ เป็นสมาธิไว้มากมายนานแล้วและมีใช้ให้เกิดความสงบและเป็นสมาธิเท่านั้น แต่ยังมีทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ตามสภาพความเป็นจริงอีกด้วย
- ### ขั้นที่ 2 กิจกรรมการเรียนรู้
6. ครูสนทนากับนักเรียนถึงการสวดมนต์แปลและแผ่เมตตาว่าเป็นขั้นตอนหนึ่งของการบริหารจัดการและการเจริญปัญญา จากนั้นให้นักเรียนฝึกสวดมนต์แปลและแผ่เมตตาพร้อมกัน
  7. ครูสังเกตและประเมินผลการสวดมนต์แปลและแผ่เมตตาของนักเรียน จากนั้นมอบหมายให้

นักเรียนเขียนเรียงความเรื่อง “ได้อะไรจากการสวดมนต์แปลและแผ่เมตตา” ครูและนักเรียนร่วมกันคัดเลือกเรียงความ 3 อันดับ เพื่อนำมาจัดป้ายนิเทศหน้าชั้นเรียน

8. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้เรื่อง การสวดมนต์แปลและแผ่เมตตา โดยให้นักเรียนบันทึกข้อสรุปลงในสมุด

9. ครูบอกกับนักเรียนว่า การบริหารจัดการและการเจริญปัญญาเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิตประจำวัน เราต้องหมั่นฝึกฝนอบรมจิตและเจริญปัญญาอย่างสม่ำเสมอ จากนั้นมอบหมายให้นักเรียนอ่านและสรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติและประโยชน์ของการบริหารจัดการและการเจริญปัญญาตามหลักสติปัญญา 4 เป็นการบ้านเพื่อเตรียมจัดการเรียนรู้ในครั้งต่อไป

ชั่วโมงที่ 32

10. ครูทบทวนความรู้ที่ได้เรียนมาในชั่วโมงที่แล้ว จากนั้นเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามข้อสงสัยต่าง ๆ จากเรื่องที่ได้รับมอบหมายให้ไปอ่านและสรุปสาระสำคัญมา โดยครูตอบข้อสงสัยและอธิบายเพิ่มเติม

11. ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 4-6 คน แต่ละกลุ่มช่วยกันตอบคำถามในประเด็นต่อไปนี้

- 1) สติปัญญาคืออะไร มีกี่ประเภท
- 2) สติปัญญาเกี่ยวข้องกับอานาปานสติอย่างไร

12. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มสรุปและบันทึกคำตอบ แล้วนำเสนอคำตอบหน้าชั้นเรียน จากนั้นทั้งชั้นร่วมกันอภิปรายถึงเรื่อง วิธีปฏิบัติของการบริหารจัดการตามหลักสติปัญญา

13. ครูเชิญวิทยากรหรือนิมนต์พระสงฆ์มาให้ความรู้เรื่อง การบริหารจัดการและการเจริญปัญญาตามหลักสติปัญญา หรืออาจให้นักเรียนคู่วิทัศน์เกี่ยวกับวิธีปฏิบัติของการบริหารจัดการตามหลักสติปัญญา ของสำนักวิปัสสนากรรมฐาน หรือการฝึกสมาธิของนักเรียนที่เข้าค่ายพุทธบุตร

14. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงความรู้ที่ได้รับจากการฟังวิทยากรหรือพระสงฆ์ หรือจากการดูวิทัศน์

15. ครูให้นักเรียนฝึกการบริหารจิตด้วยวิธีใดวิธีหนึ่งที่ตนเองถนัด เช่น การตั้งสติกำหนดอิริยาบถยืน การตั้งสติกำหนดอิริยาบถเดิน การตั้งสติกำหนดอิริยาบถนั่ง การตั้งสติกำหนดอิริยาบถนอน โดยปฏิบัติตามขั้นตอนของวิธีนั้น ๆ เป็นเวลา 15-20 นาที

16. ครูให้นักเรียนรายงานผลการปฏิบัติโดยทำเป็นบันทึกส่งครูตรวจในประเด็นต่อไปนี้

- 1) วิธีการบริหารจิตที่เลือกคือวิธีใด และมีขั้นตอนการฝึกปฏิบัติอะไรบ้าง
- 2) สภาพจิตของนักเรียนก่อนและหลังจากการบริหารจิตต่างกันหรือไม่ อย่างไร
- 3) ในขณะที่บริหารจิตมีปัญหาหรืออุปสรรคอะไรเกิดขึ้นบ้าง
- 4) การบริหารจิตนอกจากวิธีที่นักเรียนเลือกแล้วยังมีวิธีใดอีกบ้าง เลือกมา 1 วิธี พร้อมระบุขั้นตอนการฝึกปฏิบัติ

ขั้นตอนการฝึกปฏิบัติ

17. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้เรื่อง วิธีปฏิบัติของการบริหารจัดการตามหลักสติปัญญา โดยให้นักเรียนบันทึกข้อสรุปลงในสมุด

18. ครูบอกกับนักเรียนว่า การบริหารจัดการตามหลักสติปัญญา 4 มีประโยชน์หลายประการ เช่น ทำให้มี

บุคลิกเข้มแข็ง หนักแน่น มั่นคง สงบเยือกเย็น มีความสุภาพอ่อนโยน ทำให้บรรลุมรรคผลและนิพพานได้
แล้วมอบหมายให้นักเรียนอ่านและสรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับประโยชน์ของการบริหารจัดการตามหลักสติปัญญา
4 เป็นการบ้านเพื่อเตรียมจัดการเรียนรู้ในครั้งต่อไป

ชั่วโมงที่ 33

19. ครูทบทวนความรู้ที่ได้เรียนมาในชั่วโมงที่แล้ว จากนั้นเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามข้อสงสัย
ต่าง ๆ จากเรื่องที่ได้รับมอบหมายให้ไปอ่านและสรุปสาระสำคัญมา โดยครูตอบข้อสงสัยและอธิบาย
เพิ่มเติม

20. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับประโยชน์ของการบริหารจัดการตามหลักสติปัญญา 4

21. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้เรื่อง ประโยชน์ของการบริหารจัดการตามหลักสติปัญญา 4
โดยให้นักเรียนบันทึกข้อสรุปลงในสมุด

22. ครูบอกกับนักเรียนว่า จิตที่ได้รับการฝึกฝนจนเกิดความสงบจะเป็นจิตที่มั่นคง เข้มแข็ง มีพลัง มี
ประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นจิตสงบ มั่นคง เข้มแข็ง มีพลัง มีประสิทธิภาพ ปัญญาที่จะเกิดตามมา แล้วมอบหมายให้
นักเรียนอ่านและสรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติของการเจริญปัญญา เป็นการบ้านเพื่อเตรียมจัดการ
เรียนรู้ในครั้งต่อไป

ชั่วโมงที่ 34

23. ครูทบทวนความรู้ที่ได้เรียนมาในชั่วโมงที่แล้ว จากนั้นเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามข้อสงสัย
ต่าง ๆ จากเรื่องที่ได้รับมอบหมายให้ไปอ่านและสรุปสาระสำคัญมา โดยครูตอบข้อสงสัยและอธิบาย
เพิ่มเติม

24. ครูนำกรณีตัวอย่างบุคคลที่ประสบความสำเร็จในด้านต่าง ๆ มาเล่าให้นักเรียนฟัง เช่น นักเรียน
ที่ได้รับรางวัลเหรียญทองโอลิมปิก นักร้องที่มีชื่อเสียง โค้ชดั่ง ดารานักแสดงที่มากฝีมือ นักการเมืองที่
ซื่อสัตย์สุจริตและเป็นที่นับถือของประชาชน แล้วอธิบายให้นักเรียนเห็นว่า บุคคลเหล่านี้ประสบความสำเร็จ
ได้เพราะได้พัฒนาตนเองตามหลักการพัฒนาปัญญา 3 ประการ คือ

- 1) สุตมยปัญญา คือ ปัญญาที่เกิดจากการฟัง
- 2) จินตามยปัญญา คือ ปัญญาที่เกิดจากการคิดพิจารณา
- 3) ภวานามยปัญญา คือ ปัญญาที่เกิดจากการลงมือปฏิบัติ

25. ครูให้นักเรียนเขียนสรุปวิธีการสร้างและประโยชน์ของการเจริญปัญญาตามรูปแบบที่ตนชอบ
เช่น แผนที่ความคิด ผังมโนทัศน์ ความเรียง แล้วนำผลงานมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในชั้นเรียน จากนั้นครู
ให้ความรู้เพิ่มเติมกับนักเรียนว่า การฝึกบริหารจัดการและเจริญปัญญาจะต้องปฏิบัติตนในทางสายกลาง ไม่มี
ปฏิบัติใน 2 ทาง ได้แก่ การทำตนเองให้ลำบากเกินไปและการพัวพันหมกมุ่นอยู่ในความสุข ซึ่งหลักการ
ปฏิบัติตนในเรื่องนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงนำมาใช้ในหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่สอนเน้น
ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ซึ่งจะก่อให้เกิดการพัฒนาตนเองที่สมดุล
มั่นคง และยั่งยืนต่อไป

26. ในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน ครูคอยสังเกตพฤติกรรมการทำงานของนักเรียนตามแบบ
ประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม

ขั้นที่ 3 ฝึกฝนผู้เรียน

27. ครูให้นักเรียนฝึกบริหารจัดการจิตและเจริญปัญญาด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามขั้นตอนที่เรียนมา

28. ครูให้นักเรียนทำใบงานที่ 7 เรื่อง ตอบคำถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการจิตและการเจริญปัญญา ใบงานที่ 8 เรื่อง ฝึกบริหารจัดการและเจริญปัญญา และกิจกรรมที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการจิตและการเจริญปัญญา แล้วช่วยกันเฉลยคำตอบที่ถูกต้อง

29. ครูให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่อไปนี้

- 1) การบริหารจัดการตามหลักสติปัญญา ถ้าไม่ปฏิบัติตามขั้นตอนดังกล่าวนี้ได้หรือไม่ อย่างไร
- 2) องค์ประกอบ 4 ประการนี้มีความสำคัญต่อวิธีการสร้างภาวนามยปัญญาอย่างไร
- 3) การเจริญปัญญานอกจากจะเกิดประโยชน์ต่อตนเองและเกิดประโยชน์ต่อสังคมดังที่กล่าวมาแล้ว ยังมีประโยชน์อย่างอื่นหรือไม่ อย่างไร

ขั้นที่ 4 นำไปใช้

30. ครูแนะนำให้นักเรียนหมั่นฝึกบริหารจัดการจิตและเจริญปัญญาด้วยวิธีการต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ และควรหาโอกาสนั่งสมาธิในที่ต่าง ๆ เช่น บริเวณวัดหรือในโบสถ์ ห้องนอน ใต้ต้นไม้ แล้วเปรียบเทียบว่า จิตของนักเรียนเป็นสมาธิได้ง่ายในสถานที่ใด เพราะเหตุใด

ขั้นที่ 5 สรุป

31. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการจิตและการเจริญปัญญา โดยให้นักเรียนสรุปลงในแบบบันทึกความรู้

32. ครูบอกกับนักเรียนว่า โยนิโสมนสิการเป็นกระบวนการคิดอีกวิธีหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญญาหรือปัญญาเกิดจากการคิดอย่างแยบคาย แล้วมอบหมายให้นักเรียนอ่านและสรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบ โยนิโสมนสิการเรื่อง วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบและวิธีคิดแบบวิภาษวาท เป็นการบ้านเพื่อเตรียมจัดการเรียนรู้ในครั้งต่อไป

8. กิจกรรมเสนอแนะ

1. ครูให้นักเรียนฝึกสมาธิด้วยวิธีการที่เรียนมาประมาณวันละ 5 นาที บันทึกผล และนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในชั้นเรียน
2. ครูนำนักเรียนไปฝึกสมาธิกับพระสงฆ์ที่วัดใกล้โรงเรียนในโอกาสต่าง ๆ

9. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. วิดีทัศน์เรื่อง การบริหารจัดการตามหลักสติปัญญาเน้นอานาปานสติ หรืออาจให้นักเรียนดูวิดีโอที่เกี่ยวกับการฝึกสมาธิของสำนักวิปัสสนากรรมฐาน หรือการฝึกสมาธิของนักเรียนที่เข้าค่ายพุทธบุตร
2. กรณีตัวอย่างบุคคลที่ประสบความสำเร็จในด้านต่าง ๆ เช่น นักเรียนที่ได้รับรางวัลเหรียญทองโอลิมปิก นักร้องที่มีชื่อเสียงโด่งดัง ดารานักแสดงที่มากฝีมือ นักการเมืองที่ซื่อสัตย์สุจริตและเป็นที่น่าเชื่อถือของประชาชน
3. ใบงานที่ 7 เรื่อง ตอบคำถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการจิตและการเจริญปัญญา

4. ใบงานที่ 8 เรื่อง ฝึกบริหารจิตและเจริญปัญญา
5. แบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม
6. แบบบันทึกความรู้
7. หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด
8. แบบฝึกทักษะ รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด
9. คู่มือการสอน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด
10. สื่อการเรียนรู้ PowerPoint รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด

10. บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้

1. ความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้	_____
แนวทางการพัฒนา	_____
2. ปัญหา/อุปสรรคในการจัดการเรียนรู้	_____
แนวทางแก้ไข	_____
3. สิ่งที่ไม่ได้ปฏิบัติตามแผน	_____
เหตุผล	_____
4. การปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้	_____
	_____
	ลงชื่อ _____ ผู้สอน
	_____ / _____ / _____

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 15

การพัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิด

แบบโยนิโสมนสิการ

เวลา 2 ชั่วโมง

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม	พระพุทธศาสนา 2
หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การปฏิบัติตนเป็นชาวพุทธที่ดี	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

1. สาระสำคัญ

วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบและวิธีคิดแบบวิภาษวาทเป็นวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการที่ช่วยให้เรามีความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ตามสภาพที่เป็นจริง และสามารถดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างสร้างสรรค์

2. ตัวชี้วัดช่วงชั้น

- เห็นคุณค่า เชื่อมมั่น และมุ่งมั่นพัฒนาชีวิตด้วยการพัฒนาจิตและพัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ (ส 1.1 ม. 4-6/19)

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

- อธิบายความหมายและประเภทของวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการได้ถูกต้อง (K)
- อธิบายความหมายของวิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบและวิธีคิดแบบวิภาษวาทได้ถูกต้อง (K)
- วิเคราะห์กรณีตัวอย่างโดยใช้วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบและวิธีคิดแบบวิภาษวาทได้ (P)
- นำวิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบและวิธีคิดแบบวิภาษวาทไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ (A, P)

4. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ด้านความรู้ (K)	ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม (A)	ด้านทักษะ/กระบวนการ (P)
1. ซักถามความรู้เรื่อง การพัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ	• ประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลในด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัย	• ประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มในด้าน การสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา ฯลฯ
2. ตรวจสอบงาน/กิจกรรมเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม	ความใฝ่เรียนรู้ ความมีเหตุผล มีความรับผิดชอบ ฯลฯ	

5. สาระการเรียนรู้

- การพัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ
  1. วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ
  2. วิธีคิดแบบวิภาษวาท

6. แนวทางบูรณาการ

ภาษาไทย	➡	ฟัง พูด อ่าน และเขียนข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ
การงานอาชีพฯ	➡	สืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ต

7. กระบวนการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 นำเข้าสู่บทเรียน

ชั่วโมงที่ 35-36

1. ครูสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้สึกซาบซึ้งในพระรัตนตรัยที่เหมาะสม เช่น นำนักเรียนไปเรียนที่ห้องประชุมหรือห้องจริยธรรม ก่อนเรียนให้นักเรียนสวดมนต์ไหว้พระ นั่งสมาธิ และแผ่เมตตา

2. ครูแจ้งตัวชี้วัดช่วงชั้นและจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ

3. ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามข้อสงสัยต่าง ๆ จากเรื่องที่ได้รับมอบหมายให้ไปอ่านและสรุปสาระสำคัญมา โดยครูตอบข้อสงสัยและอธิบายเพิ่มเติม จากนั้นสนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ 10 วิธี โดยใช้แผนผังประกอบการสนทนา และชี้ให้นักเรียนเห็นว่า วิธีคิดเหล่านี้มีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของเรา เพราะเป็นวิธีคิดที่มีระบบระเบียบ มีเหตุผล ผล ถูกวิธี

4. ครูสรุปการสนทนาแล้วเชื่อมโยงไปสู่เนื้อหาเกี่ยวกับวิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบและวิธีคิดแบบวิภาษวาท

ขั้นที่ 2 กิจกรรมการเรียนรู้

5. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงสาระสำคัญของวิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบและวิธีคิดแบบวิภาษวาท

6. ครูให้นักเรียนช่วยกันบอกกิจกรรมที่ทำได้ในชีวิตประจำวันว่ามีอะไรบ้าง เช่น การเรียนหนังสือ การทำงาน การสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต การเลือกซื้อเสื้อผ้า โดยครูพยายามกระตุ้นให้นักเรียนบอกให้ได้มากที่สุด

7. ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 4-6 คน แต่ละกลุ่มช่วยกันตอบคำถามในประเด็นต่อไปนี้

- 1) กิจกรรมใดที่เราต้องใช้วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ และถ้าเราไม่ใช้จะเกิดผลอย่างไร
- 2) กิจกรรมใดที่เราต้องใช้วิธีคิดแบบวิภาษวาท และถ้าเราไม่ใช้จะเกิดผลอย่างไร

3) การใช้วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบและวิธีคิดแบบวิภาษวาท มีผลดีต่อการดำเนินชีวิตของเราและต่อสังคมอย่างไร

8. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอคำตอบหน้าชั้นเรียน เมื่อนำเสนอครบทุกกลุ่มแล้ว ครูกล่าวชมเชยและให้กำลังใจนักเรียน พร้อมสรุปความรู้ในประเด็นต่าง ๆ

9. ครูให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่า นักเรียนสามารถนำคุณลักษณะข้อใดของหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ในเรื่องวิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบและวิธีคิดแบบวิภาษวาทได้บ้าง และจะประยุกต์ใช้อย่างไร สรุป และบันทึกผล

10. ครูให้นักเรียนทำใบงานที่ 9 เรื่อง ฝึกใช้คิดแบบ โยนิโสมนสิการ แล้วช่วยกันเฉลยคำตอบที่ถูกต้อง

11. ในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน ครูคอยสังเกตพฤติกรรมการทำงานของนักเรียนตามแบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม

ขั้นที่ 3 ฝึกฝนผู้เรียน

12. ครูให้นักเรียนทำกิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบ โยนิโสมนสิการ แล้วช่วยกันเฉลยคำตอบที่ถูกต้อง

ขั้นที่ 4 นำไปใช้

13. ครูแนะนำให้นักเรียนนำความรู้เรื่อง วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบและวิธีคิดแบบวิภาษวาทไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ขั้นที่ 5 สรุป

14. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้เรื่อง การพัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยให้นักเรียนสรุปลงในแบบบันทึกความรู้

15. ครูมอบหมายให้นักเรียนสืบค้นและสรุปข้อมูลเกี่ยวกับสัมมนาพระพุทธศาสนาเรื่อง การปลูกจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมในสังคมพุทธบริษัทในสังคมไทย เป็นการบ้านเพื่อเตรียมจัดการเรียนรู้ในครั้งต่อไป

8. กิจกรรมเสนอแนะ

ครูให้นักเรียนสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการเพิ่มเติมจากที่เรียน บันทึกผล และนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในชั้นเรียน

9. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. แผ่นผังวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ 10 วิธี
2. ใบงานที่ 9 เรื่อง ฝึกใช้วิธีคิดแบบ โยนิโสมนสิการ
3. แบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม
4. แบบบันทึกความรู้
5. หนังสือการเรียนรู้ รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช

จำกัด

6. แบบฝึกทักษะ รายวิชาพื้นฐานพระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด

7. คู่มือการสอน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด

8. สื่อการเรียนรู้ PowerPoint รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด

10. บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้

1. ความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ _____

แนวทางการพัฒนา _____

2. ปัญหา/อุปสรรคในการจัดการเรียนรู้ _____

แนวทางแก้ไข _____

3. สิ่งที่ไม่ได้ปฏิบัติตามแผน _____

เหตุผล _____

4. การปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ _____

_____

ลงชื่อ _____ ผู้สอน

_____ / _____ / _____

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 16

สัมมนาพระพุทธศาสนา

เวลา 2 ชั่วโมง

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

พระพุทธศาสนา 2

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การปฏิบัติตนเป็นชาวพุทธที่ดี

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

1. สาระสำคัญ

สังคมพุทธเป็นสังคมของผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนา ปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นหลายอย่างในสังคมไทย ทำให้สังคมพุทธเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย โดยพุทธบริษัทมีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในพระพุทธศาสนาน้อยลง จึงจำเป็นต้องหาแนวทางหรือวิธีการเพื่อปลูกจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมในสังคมพุทธของพุทธบริษัทให้มากขึ้น ดังนั้นจึงควรมีการสัมมนาพระพุทธศาสนาขึ้นเพื่อหาแนวทางและวิธีการแก้ปัญหาดังกล่าว

2. ตัวชี้วัดช่วงชั้น

- สัมมนาและเสนอแนะแนวทางในการธำรงรักษาศาสนาที่ตนนับถืออันส่งผลถึงการพัฒนาตนพัฒนาชาติและโลก (ส 1.2 ม. 4-6/5)

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. อธิบายความหมายของสังคมพุทธได้ (K)
2. สัมมนาพระพุทธศาสนาเพื่อเสนอแนวทางและวิธีการในการปลูกจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมในสังคมพุทธของพุทธบริษัทในสังคมไทย (A, P)

4. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ด้านความรู้ (K)	ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม (A)	ด้านทักษะ/กระบวนการ (P)
<ol style="list-style-type: none"> 1. ทดสอบหลังเรียน 2. ซักถามความรู้เรื่อง สัมมนาพระพุทธศาสนา 3. ตรวจสอบผลงาน/กิจกรรมเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม 	<ul style="list-style-type: none"> • ประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลในด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัย ความใฝ่เรียนรู้ ความมีเหตุผล มีความรับผิดชอบ ฯลฯ 	<ul style="list-style-type: none"> • ประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มในด้านการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา ฯลฯ

5. สาระการเรียนรู้

- การสัมนนาพระพุทธศาสนา
  - การปลูกจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมในสังคมพุทธของพุทธบริษัทในสังคมไทย

6. แนวทางบูรณาการ

ภาษาไทย	➔	ฟัง พูด อ่าน และเขียนข้อมูลเกี่ยวกับการสัมนนาพระพุทธศาสนา
ภาษาต่างประเทศ	➔	ค้นหาคำศัพท์ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับการสัมนนาพระพุทธศาสนา การปลูกจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมในสังคมพุทธของพุทธบริษัทในสังคมไทย

7. กระบวนการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 นำเข้าสู่บทเรียน

ชั่วโมงที่ 37-38

1. ครูสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้สึกซาบซึ้งในพระรัตนตรัยที่เหมาะสม เช่น นำนักเรียนไปเรียนที่ห้องประชุมหรือห้องจริยธรรม ก่อนเรียนให้นักเรียนสวดมนต์ไหว้พระ นั่งสมาธิ และแผ่เมตตา

2. ครูแจ้งตัวชี้วัดช่วงชั้นและจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ

3. ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามข้อสงสัยต่าง ๆ จากเรื่องที่ได้รับมอบหมายให้ไปอ่านและสรุปสาระสำคัญมา โดยครูตอบข้อสงสัยและอธิบายเพิ่มเติม จากนั้นสนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับการสัมนนาทั่ว ๆ ไป ในกรณีที่เกิดเหตุการณ์หรือปัญหาซึ่งเป็นประเด็นที่น่าสนใจและคนส่วนใหญ่ในสังคมต้องความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการปฏิบัติและข้อเสนอแนะต่าง ๆ

4. ครูสรุปการสนทนาแล้วเชื่อมโยงไปสู่เนื้อหาที่จะเรียน

ขั้นที่ 2 กิจกรรมการเรียนรู้

5. ครูให้นักเรียนแต่ละคนศึกษาขั้นตอนของการสัมนนาพระพุทธศาสนา

6. ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 6-8 คน แต่ละกลุ่มเลือกปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม โดยเฉพาะปัญหาที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับหลักธรรมและประเพณี พิธีกรรมทางศาสนา ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งคนในสังคมสนใจต้องความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางและวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้อง ตลอดจนข้อเสนอแนะต่าง ๆ กลุ่มละ 1 ปัญหา จากนั้นทั้งชั้นร่วมกันคัดเลือกปัญหาที่แต่ละกลุ่มนำเสนอมา 1 ปัญหา เพื่อจัดสัมนนา

7. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มดำเนินการสัมนนาพระพุทธศาสนาตามขั้นตอนต่าง ๆ บันทึกผลการสัมนนาและนำเสนอต่อที่ประชุมใหญ่

8. ในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน ครูคอยสังเกตพฤติกรรมการทำงานของนักเรียนตามแบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม

ขั้นที่ 3 ฝึกฝนผู้เรียน

9. ครูให้นักเรียนค้นหาคำศัพท์ภาษาอังกฤษที่เกี่ยวกับการสัมมนาพระพุทธศาสนา การปลูกจิตสำนึก และการมีส่วนร่วมในสังคมพุทธของพุทธบริษัทในสังคมไทย แล้วนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในชั้นเรียน

10. ครูให้นักเรียนจัดสัมมนาพระพุทธศาสนาในโอกาสต่าง ๆ

11. ครูให้นักเรียนทำกิจกรรมเกี่ยวกับการสัมมนา แล้วช่วยกันเฉลยคำตอบที่ถูกต้อง

ขั้นที่ 4 นำไปใช้

12. ครูแนะนำให้นักเรียนนำความรู้ที่ได้จากการสัมมนาพระพุทธศาสนาไปใช้แก้ปัญหาในด้านต่าง ๆ

ขั้นที่ 5 สรุป

13. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้เรื่อง การสัมมนาพระพุทธศาสนา โดยให้นักเรียนสรุปลงในแบบบันทึกความรู้

14. ครูให้นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียนและช่วยกันเฉลยคำตอบที่ถูกต้อง

15. ครูให้นักเรียนทำแบบทดสอบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ประจำหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 ในแบบฝึกทักษะ รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 ของบริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด เพื่อประเมินผลการเรียนรู้ด้านความรู้ ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม และด้านทักษะกระบวนการของ/นักเรียน

16. ครูมอบหมายให้นักเรียนอ่านเนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 พระสงฆ์ และหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การปฏิบัติตนเป็นชาวพุทธที่ดี เป็นการบ้านเพื่อเตรียมทดสอบปลายภาคในครั้งต่อไป

8. กิจกรรมเสนอแนะ

ครูให้นักเรียนสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับการสัมมนาพระพุทธศาสนาที่มีหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ ได้ดำเนินไปแล้ว นำผลการสัมมนามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในชั้นเรียน

9. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. แบบทดสอบหลังเรียน
2. แบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม
3. แบบบันทึกความรู้
4. หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด
5. แบบฝึกทักษะ รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด
6. คู่มือการสอน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด
7. สื่อการเรียนรู้ PowerPoint รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด

10. บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้

1. ความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ _____
 แนวทางการพัฒนา _____
2. ปัญหา/อุปสรรคในการจัดการเรียนรู้ _____
 แนวทางแก้ไข _____
3. สิ่งที่ไม่ได้ปฏิบัติตามแผน _____
 เหตุผล _____
4. การปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ _____
 _____

ลงชื่อ _____ ผู้สอน
 _____ / _____ / _____

การทดสอบปลายภาค

เวลา 2 ชั่วโมง

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม
การทดสอบปลายภาค

พระพุทธศาสนา 2
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

ชั่วโมงที่ 39-40

- ครูให้นักเรียนทำแบบทดสอบปลายภาค

ตอนที่ 3

เอกสาร/ความรู้เสริมสำหรับครู

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

(พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6)

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ตอนที่ 3.1

มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดช่วงชั้น และสาระการเรียนรู้

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม (พระพุทธศาสนา 2 ม. 4-6)

มาตรฐาน ส 1.1 รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ตัวชี้วัดช่วงชั้น	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
1. วิเคราะห์พระพุทธเจ้าในฐานะเป็นมนุษย์ผู้ฝึกตนได้อย่างสูงสุดในการตรัสรู้ การก่อตั้ง วิธีการสอน และการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หรือวิเคราะห์ประวัติศาสดาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> วิธีการสอน และการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธจริยา
2. วิเคราะห์ลักษณะประชาธิปไตยในพระพุทธศาสนา หรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ลักษณะประชาธิปไตยในพระพุทธศาสนา
3. วิเคราะห์หลักการของพระพุทธศาสนากับหลักวิทยาศาสตร์ หรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือตามที่ตนกำหนด	<ol style="list-style-type: none"> หลักการของพระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์ การคิดตามนัยแห่งพระพุทธศาสนาและการคิดแบบวิทยาศาสตร์
4. วิเคราะห์การฝึกฝนและพัฒนาตนเอง การพึ่งตนเอง และการมุ่งอิสรภาพในพระพุทธศาสนา หรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> พระพุทธศาสนาเน้นการฝึกหัดอบรมตน การพึ่งตนเองและการมุ่งอิสรภาพ
5. วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับการศึกษาที่สมบูรณ์ การเมืองและสันติภาพ หรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	<ol style="list-style-type: none"> ความสำคัญของพระพุทธศาสนากับการเมือง ความสำคัญของพระพุทธศาสนากับสันติภาพ
6. วิเคราะห์หลักธรรมในกรอบอริยสัจ 4 หรือหลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ	<ol style="list-style-type: none"> พระรัตนตรัย <ul style="list-style-type: none"> ความหมายของคุณค่าและธรรมะ อริยสัจ 4 <ol style="list-style-type: none"> ทุกข์ (ธรรมที่ควรรู้) <ul style="list-style-type: none"> ชั้น 5 <ul style="list-style-type: none"> โลกธรรม 8 สมุทัย (ธรรมที่ควรละ)

	<p>(1) หลักกรรม : กรรมนิยาม (กรรม 12)</p> <p>(2) มิจฉาวณิซชา 5</p> <p>3) นิโรธ (ธรรมที่ควรบรรลु) - วิมุตติ 5</p> <p>4) มรรค (ธรรมที่ควรเจริญ)</p> <p>(1) อปริหานิยธรรม 7</p> <p>(2) ปาปณิกธรรม 3</p> <p>(3) ทิฏฐธัมมิกัตถสังวัตตนิกธรรม 4</p> <p>(4) โภคอาทิยะ 5</p> <p>(5) อริยวัฑฒิ 5</p> <p>(6) มงคล 38</p> <p>: จิตไม่เศร้าโศก : จิตไม่มัวหมอง : จิตเกษม</p> <p>3. พุทธศาสนสุภาษิต</p> <p>1) ปฎิรูปการี ชูราวา อุฏฐาตา วินทเต ธนั (คนขยันเอาการเอางาน กระทำเหมาะสม ข่อมหาทรัพย์ได้)</p> <p>2) วายเมถเวว บุริโส ขาว อตถสุส นิบุปทา (เกิด เป็นคนควรจะพยายามจนกว่าจะประสบ ความสำเร็จ)</p> <p>3) สนตฺถุสิ ปรมั ธนั (ความสัน โดยเป็นทรัพย์ อย่างยิ่ง)</p> <p>4) อิมาทานั ทุกฺขั โลเก (การเป็นหนี้เป็นทุกข์ ในโลก)</p>
<p>7. วิเคราะห์ข้อคิดและแบบอย่างการดำเนินชีวิตจาก ประวัติสาวก ชาดก เรื่องเล่า และศาสนิกชน ตัวอย่างตามที่กำหนด</p>	<p>1. พุทธสาวกและพุทธสาวิกา</p> <p>1) พระอนุรุทธะ</p> <p>2) พระองคุลิมาล</p> <p>3) พระธัมมทินนาเถรี</p> <p>4) จิตตคหบดี</p> <p>2. ชาดก - มโหสถชาดก</p> <p>3. ชาวพุทธตัวอย่าง</p>

	<ol style="list-style-type: none"> 1) สมเด็จพระนารายณ์มหาราช 2) พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) 3) พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) 4) ดร.เอ็มเบคการ์
8. วิเคราะห์คุณค่าและความสำคัญของการสังคายนาพระไตรปิฎก หรือคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือและการเผยแผ่	<ul style="list-style-type: none"> • การสังคายนาและการเผยแผ่พระไตรปิฎก
9. เชื่อมันต่อผลการทำความดี ความซื่อ และสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ที่ต้องเผชิญและตัดสินใจเลือกดำเนินการหรือปฏิบัติตนได้อย่างมีเหตุผลถูกต้องตามหลักธรรม จริยธรรม และกำหนดเป้าหมาย บทบาทการดำเนินชีวิตเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและอยู่ร่วมกันเป็นชาติอย่างสมานฉันท์	<ol style="list-style-type: none"> 1. ตัวอย่างผลที่เกิดจากการทำความดี ความซื่อ 2. หลักธรรมตามสาระการเรียนรู้ข้อ 6
10. เห็นคุณค่า เชื่อมัน และมุ่งมั่นพัฒนาชีวิตด้วยการพัฒนาจิตและพัฒนารูปร่างด้วยวิถีคิดแบบโยนิโสมนสิการ หรือการพิจารณาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ	<ul style="list-style-type: none"> • พัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิถีคิดแบบโยนิโสมนสิการ 10 วิธี (เน้นวิถีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบและแบบวิเศษชาติ)
11. สวดมนต์ แผ่เมตตา และบริหารจัดการและเจริญปัญญาตามหลักสติปัฏฐานหรือตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ	<ol style="list-style-type: none"> 1. สวดมนต์แปลและแผ่เมตตา 2. รู้และเข้าใจวิธีปฏิบัติ และประโยชน์ของการบริหารจัดการและเจริญปัญญา 3. ฝึกการบริหารจิตและเจริญปัญญาตามหลักสติปัฏฐาน 4. นำวิธีการบริหารจัดการและเจริญปัญญาไปใช้ในการพัฒนารูปร่าง คุณภาพชีวิตและสังคม

มาตรฐาน ส 1.2 เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

ตัวชี้วัดช่วงชั้น	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
1. ปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดีต่อสาวก สมาชิก ในครอบครัว และคนรอบข้าง	1. การปฏิบัติตนเป็นชาวพุทธที่ดีต่อพระภิกษุ (มารยาทชาวพุทธ) <ol style="list-style-type: none"> 1) การปฏิบัติตนต่อพระภิกษุทางกาย วาจา และใจ ที่ประกอบด้วยเมตตา 2) การปฏิสันถารที่เหมาะสมต่อพระภิกษุในโอกาสต่าง ๆ 2. การปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวและสังคม <ul style="list-style-type: none"> - การปฏิบัติตนที่เหมาะสมในฐานะผู้ปกครอง และผู้อยู่ในปกครองตามหลักทศเบื่องล่างในทศ 6
2. ปฏิบัติตนถูกต้องตามศาสนพิธี พิธีกรรมตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ	1. ความหมาย ความสำคัญ คติธรรมในพิธีกรรม 2. บทสวดมนต์ของนักเรียน งานพิธี คุณค่า และประโยชน์ 3. พิธีการบรรพชาอุปสมบท คุณสมบัติของผู้ขอ บรรพชาอุปสมบท เครื่องบริวาร ประโยชน์ของการบรรพชาอุปสมบท 4. คุณค่าและประโยชน์ของศาสนพิธี
3. วิเคราะห์หลักธรรม คติธรรมที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญทางศาสนาและเทศกาลที่สำคัญของศาสนาที่ตนนับถือและปฏิบัติตน ได้ถูกต้อง	<ul style="list-style-type: none"> • หลักธรรม คติธรรมที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญและเทศกาลที่สำคัญในพระพุทธศาสนาหรือศาสนาอื่น • การปฏิบัติตนที่ถูกต้องในวันสำคัญและเทศกาลที่สำคัญในพระพุทธศาสนาหรือศาสนาอื่น
4. สัมมนาและเสนอแนะแนวทางในการธำรงรักษาศาสนาที่ตนนับถืออันส่งผลถึงการพัฒนาตน พัฒนาชาติ และโลก	<ul style="list-style-type: none"> • การปลูกจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมในสังคมพุทธ

ตอนที่ 3.2

โครงการและเพิ่มสะสมผลงาน

1. โครงการ (Project Work)

โครงการเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติและศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองตามแผนการดำเนินงานที่นักเรียนได้จัดขึ้น โดยครูช่วยให้คำแนะนำปรึกษา กระตุ้นให้คิด และติดตามการปฏิบัติงานจนบรรลุเป้าหมาย โครงการแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. โครงการประเภทสำรวจ รวบรวมข้อมูล
2. โครงการประเภททดลอง ค้นคว้า
3. โครงการที่เป็นการศึกษาความรู้ ทฤษฎี หลักการหรือแนวคิดใหม่
4. โครงการประเภทสิ่งประดิษฐ์

การเรียนรู้ด้วยโครงการมีขั้นตอนดังนี้

1. **กำหนดหัวข้อที่จะศึกษา** นักเรียนคิดหัวข้อโครงการ ซึ่งอาจได้มาจากความอยากรู้อยากเห็นของนักเรียนเอง หรือได้จากการอ่านหนังสือ บทความ การไปทัศนศึกษาดูงาน เป็นต้น โดยนักเรียนต้องตั้งคำถามว่า “จะศึกษาอะไร” “ทำไมต้องศึกษาเรื่องดังกล่าว”

2. **ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง** นักเรียนศึกษาทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง และปรึกษาครูหรือผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในสาขานั้น ๆ

3. **เขียนเค้าโครงของโครงการหรือสร้างแผนผังความคิด** โดยทั่วไปเค้าโครงของโครงการจะประกอบด้วยหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้

- 1) ชื่อโครงการ
- 2) ชื่อผู้ทำโครงการ
- 3) ชื่อที่ปรึกษาโครงการ
- 4) ระยะเวลาดำเนินการ
- 5) หลักการและเหตุผล
- 6) วัตถุประสงค์
- 7) สมมุติฐานของการศึกษา (ในกรณีที่เป็นโครงการทดลอง)
- 8) ขั้นตอนการดำเนินงาน
- 9) ปฏิบัติโครงการ
- 10) ผลที่คาดว่าจะได้รับ
- 11) เอกสารอ้างอิง/บรรณานุกรม

4. **ปฏิบัติโครงการ** ลงมือปฏิบัติงานตามแผนงานที่กำหนดไว้ ในระหว่างปฏิบัติงานควรมีการจดบันทึกข้อมูลต่าง ๆ ไว้อย่างละเอียดว่าทำอะไร ได้ผลอย่างไร มีปัญหาหรืออุปสรรคอะไร และมีแนวทางแก้ไขอย่างไร

5. **เขียนรายงาน** เป็นการรายงานสรุปผลการดำเนินงาน เพื่อให้ผู้อื่นได้ทราบแนวคิด วิธีดำเนินงาน ผลที่ได้รับ และข้อเสนอแนะต่าง ๆ เกี่ยวกับโครงการ ซึ่งการเขียนรายงานนี้ควรใช้ภาษาที่กระชับ เข้าใจง่าย ชัดเจน และครอบคลุมประเด็นที่ศึกษา

6. **แสดงผลงาน** เป็นการนำผลของการดำเนินงานมาเสนอ อาจจัดได้หลายรูปแบบ เช่น การจัดนิทรรศการ การทำเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อมัลติมีเดีย หรืออาจนำเสนอในรูปแบบของการแสดงผลงาน การนำเสนอด้วยวาจา บรรยาย อภิปรายกลุ่ม สาธิต

2. แฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio)

แฟ้มสะสมผลงาน หมายถึง แหล่งรวบรวมเอกสาร ผลงาน หรือหลักฐาน เพื่อใช้สะท้อนถึงผลสัมฤทธิ์ ความสามารถ ทักษะ และพัฒนาการของนักเรียน มีการจัดเรียงผลงานไว้อย่างมีระบบ โดยนำความรู้ ความคิด และการนำเสนอมาผสมผสานกัน ซึ่งนักเรียนเป็นผู้คัดเลือกผลงานและมีส่วนร่วมในการประเมิน แฟ้มสะสมผลงานจึงเป็นหลักฐานสำคัญที่จะทำให้ นักเรียนสามารถมองเห็นพัฒนาการของตนเอง ได้ตามสภาพจริง รวมทั้งเห็นข้อบกพร่อง และแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นต่อไป

ลักษณะสำคัญของการประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมผลงาน

1. ครูสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการติดตามความก้าวหน้าของนักเรียนเป็นรายบุคคลได้เป็นอย่างดี เนื่องจากมีผลงานสะสมไว้ ครูจะทราบจุดเด่น จุดด้อยของนักเรียนแต่ละคนจากแฟ้มสะสมงาน และสามารถติดตามพัฒนาการได้อย่างต่อเนื่อง

2. มุ่งวัดศักยภาพของนักเรียน ในการผลิตหรือสร้างผลงานมากกว่าการวัดความจำจากการทำแบบทดสอบ

3. วัดและประเมินโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คือ นักเรียนเป็นผู้วางแผน ลงมือปฏิบัติงาน รวมทั้งประเมินและปรับปรุงตนเอง ซึ่งมีครูเป็นผู้ชี้แนะ เน้นการประเมินผลย่อยมากกว่าการประเมินผลรวม

4. ฝึกให้นักเรียนรู้จักการประเมินตนเองและหาแนวทางปรับปรุงพัฒนาตนเอง

5. ช่วยให้นักเรียนเกิดความมั่นใจและภาคภูมิใจในผลงานของตนเอง รู้ว่าตนเองมีจุดเด่นในเรื่องใด

6. ช่วยในการสื่อความหมายเกี่ยวกับความรู้ ความสามารถ ตลอดจนพัฒนาการของนักเรียนให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ เช่น ผู้ปกครอง ฝ่ายแนะแนว ตลอดจนผู้บริหารของโรงเรียน

ขั้นตอนการประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมผลงาน

การจัดทำแฟ้มสะสมผลงานมี 10 ขั้นตอน ซึ่งแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียด ดังนี้

1. **การวางแผนจัดทำแฟ้มสะสมผลงาน** การจัดทำแฟ้มสะสมผลงานต้องมีส่วนร่วมระหว่างครู นักเรียน และผู้ปกครอง

ครู การเตรียมตัวของครูต้องเริ่มจากการศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตร คู่มือครู คำอธิบายรายวิชา วิธีการวัดและประเมินผลในหลักสูตร รวมทั้งครูต้องมีความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับการประเมิน โดยใช้แฟ้มสะสมผลงาน จึงสามารถวางแผนกำหนดชิ้นงานได้

นักเรียน ต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาสาระ การประเมินผลโดยใช้แฟ้ม

สะสมผลงาน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ การกำหนดชิ้นงาน และบทบาทในการทำงานกลุ่ม โดยครูต้องแจ้งให้นักเรียนทราบล่วงหน้า

ผู้ปกครอง ต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการคัดเลือกผลงาน การแสดงความคิดเห็น และรับรู้พัฒนาการของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นก่อนทำแฟ้มสะสมผลงาน ครูต้องแจ้งให้ผู้ปกครองทราบหรือขอความร่วมมือ รวมทั้งให้ความรู้ในเรื่องการประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมผลงานแก่ผู้ปกครองเมื่อมีโอกาส

2. การรวบรวมผลงานและจัดระบบแฟ้ม ในการรวบรวมผลงานต้องออกแบบการจัดเก็บหรือแยกหมวดหมู่ของผลงานให้ดี เพื่อสะดวกและง่ายต่อการนำข้อมูลออกมาใช้ แนวทางการจัดหมวดหมู่ของผลงาน เช่น

- 1) จัดแยกตามลำดับวันและเวลาที่สร้างผลงานขึ้นมา
- 2) จัดแยกตามความซับซ้อนของผลงาน เป็นการแสดงถึงทักษะหรือพัฒนาการของนักเรียนที่มากขึ้น

- 3) จัดแยกตามวัตถุประสงค์ เนื้อหา หรือประเภทของผลงาน

ผลงานที่อยู่ในแฟ้มสะสมผลงานอาจมีหลายเรื่อง หลายวิชา ดังนั้นนักเรียนจะต้องทำเครื่องมือในการช่วยค้นหา เช่น สารบัญ ดัชนีเรื่อง จุดสี แถบสีติดไว้ที่ผลงาน โดยมีรหัสที่แตกต่างกัน

3. การคัดเลือกผลงาน ในการคัดเลือกผลงานนั้นควรให้สอดคล้องกับเกณฑ์หรือมาตรฐานที่โรงเรียน ครู หรือนักเรียนร่วมกันกำหนดขึ้นมา และผู้คัดเลือกผลงานควรเป็นนักเรียนเจ้าของแฟ้มสะสมผลงาน หรือมีส่วนร่วมกับครู เพื่อน และผู้ปกครอง

ผลงานที่เลือกเข้าแฟ้มสะสมผลงานควรมีลักษณะดังนี้

- 1) สอดคล้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้
- 2) เป็นผลงานชิ้นที่ดีที่สุด มีความหมายต่อนักเรียนมากที่สุด
- 3) สะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการของนักเรียนในทุกด้าน
- 4) เป็นสื่อที่จะช่วยให้นักเรียนมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับครู ผู้ปกครอง และเพื่อน ๆ

ส่วนจำนวนชิ้นงานนั้นให้กำหนดตามความเหมาะสม ไม่ควรมีมากเกินไป เพราะอาจจะทำให้ผลงานบางชิ้นไม่มีความหมาย แต่ถ้ามีน้อยเกินไปจะทำให้การประเมินไม่มีประสิทธิภาพ

4. การสร้างสรรค์แฟ้มสะสมผลงานให้มีเอกลักษณ์ของตนเอง โครงสร้างหลักของแฟ้มสะสมผลงานอาจเหมือนกัน แต่นักเรียนสามารถตกแต่งรายละเอียดข้อยให้แตกต่างกัน ตามความคิดสร้างสรรค์ของแต่ละบุคคล โดยอาจใช้ภาพ สี สติกเกอร์ ตกแต่งให้สวยงามเน้นเอกลักษณ์ของเจ้าของแฟ้มสะสมผลงาน

5. การแสดงความคิดเห็นหรือความรู้สึกต่อผลงาน ในขั้นตอนนี้ นักเรียนจะได้รู้จักการวิพากษ์วิจารณ์ หรือสะท้อนความคิดเกี่ยวกับผลงานของตนเอง ตัวอย่างข้อความที่ใช้แสดงความรู้สึกต่อผลงาน เช่น

- 1) ได้แนวคิดจากการทำผลงานชิ้นนี้มาจากไหน
- 2) เหตุผลที่เลือกผลงานชิ้นนี้คืออะไร
- 3) จุดเด่นและจุดด้อยของผลงานชิ้นนี้คืออะไร

- 4) รู้สึกพอใจกับผลงานชิ้นนี้มากน้อยเพียงใด
- 5) ได้ข้อคิดอะไรจากการทำผลงานชิ้นนี้

6. การตรวจสอบความสามารถของตนเอง เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ประเมินความสามารถของตนเอง โดยพิจารณาตามเกณฑ์ย่อย ๆ ที่ครูและนักเรียนช่วยกันกำหนดขึ้น เช่น นิสัยการทำงาน ทักษะทางสังคม การทำงานเสร็จตามระยะเวลาที่กำหนด การขอความช่วยเหลือเมื่อมีความจำเป็น เป็นต้น นอกจากนี้การตรวจสอบความสามารถตนเองอีกวิธีหนึ่ง คือ การให้นักเรียนเขียนวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อยของตนเอง และสิ่งที่ต้องปรับปรุงแก้ไข

7. การประเมินผลงาน เป็นขั้นตอนที่สำคัญเนื่องจากการสรุปคุณภาพของงานและความสามารถหรือพัฒนาการของนักเรียน การประเมินแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ การประเมินโดยไม่ให้ระดับคะแนน และการประเมินโดยให้ระดับคะแนน

1) การประเมินโดยไม่ให้ระดับคะแนน ครูกลุ่มนี้มีความเชื่อว่า แฟ้มสะสมผลงานมีไว้เพื่อศึกษากระบวนการทำงาน ศึกษาความคิดเห็นและความรู้สึกรู้สีก่อนนักเรียนที่มีต่อผลงานของตนเอง ตลอดจนดูพัฒนาการหรือความก้าวหน้าของนักเรียนอย่างไม่เป็นทางการ ครู ผู้ปกครอง และเพื่อนสามารถให้คำชี้แนะแก่นักเรียนได้ ซึ่งวิธีการนี้จะทำให้นักเรียนได้เรียนรู้และปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ โดยไม่ต้องกังวลว่าจะได้คะแนนมากน้อยเท่าไร

2) การประเมินโดยให้ระดับคะแนน มีทั้งการประเมินตามจุดประสงค์การเรียนรู้ การประเมินระหว่างภาคเรียน และการประเมินปลายภาคเรียน ซึ่งจะช่วยในวัตถุประสงค์ด้านการปฏิบัติเป็นหลัก การประเมินแฟ้มสะสมผลงานต้องกำหนดมิติการให้คะแนน (Scoring Rubrics) ตามเกณฑ์ที่ครูและนักเรียนร่วมกันกำหนดขึ้น การให้ระดับคะแนนมีทั้งการให้คะแนนเป็นรายชิ้นก่อนเก็บเข้าแฟ้มสะสมผลงาน และการให้คะแนนแฟ้มสะสมผลงานทั้งแฟ้ม ซึ่งมาตรฐานคะแนนนั้นต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การจัดทำแฟ้มสะสมผลงาน และมุ่งเน้นพัฒนาการของนักเรียนแต่ละคนมากกว่าการนำไปเปรียบเทียบกับบุคคลอื่น

8. การแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้อื่น มีวัตถุประสงค์เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้รับฟังความคิดเห็นจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ เพื่อน ครู และผู้ปกครอง อาจทำได้หลายรูปแบบ เช่น การจัดประชุมในโรงเรียน โดยเชิญผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมาร่วมกันพิจารณาผลงาน การสนทนาแลกเปลี่ยนระหว่างนักเรียนกับเพื่อน การส่งแฟ้มสะสมผลงานไปให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องช่วยให้ข้อเสนอแนะหรือคำแนะนำ

ในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์นั้นนักเรียนจะต้องเตรียมคำถามเพื่อถามผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งจะ เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงงานของตนเอง ตัวอย่างคำถาม เช่น

- 1) ท่านคิดอย่างไรกับผลงานชิ้นนี้
- 2) ท่านคิดว่าควรปรับปรุงแก้ไขส่วนใดอีกบ้าง
- 3) ผลงานชิ้นใดที่ท่านชอบมากที่สุด เพราะอะไร

9. การปรับเปลี่ยนผลงาน หลังจากให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และได้รับคำแนะนำจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องแล้ว จะนำมาปรับปรุงผลงานให้ดีขึ้น นักเรียนสามารถนำผลงานที่คิดว่าเก็บเข้าแฟ้มสะสมผลงานแทนผลงานเดิม ทำให้แฟ้มสะสมผลงานมีผลงานที่ดี ทันสมัย และตรงตามจุดประสงค์ใน

การประเมิน

10. การประชาสัมพันธ์ผลงานของนักเรียน เป็นการแสดงนิทรรศการผลงานของนักเรียน โดยนำแฟ้มสะสมผลงานของนักเรียนทุกคนมาจัดแสดงร่วมกัน และเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง ครู และนักเรียนทั่วไปได้เข้าชมผลงาน ทำให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในผลงานของตนเอง ผู้ที่เริ่มต้นทำแฟ้มสะสมผลงานอาจไม่ต้องดำเนินการทั้ง 10 ขั้นตอนนี้ อาจใช้ขั้นตอนหลัก ๆ คือ การรวบรวมผลงานและการจัดระบบแฟ้ม การคัดเลือกผลงาน และการแสดงความคิดเห็นหรือความรู้สึกรู้สึกต่อผลงาน

องค์ประกอบสำคัญของแฟ้มสะสมผลงาน มีดังนี้

1. ส่วนนำ ประกอบด้วย

- ปก
- คำนำ
- สารบัญ
- ประวัติส่วนตัว
- จุดมุ่งหมายของการทำแฟ้มสะสมผลงาน

2. ส่วนเนื้อหาแฟ้ม ประกอบด้วย

- ผลงาน
- ความคิดเห็นที่มีต่อผลงาน
- Rubrics ประเมินผลงาน

3. ส่วนข้อมูลเพิ่มเติม ประกอบด้วย

- ผลการประเมินการเรียนรู้
- การรายงานความก้าวหน้าโดยครู
- ความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น เพื่อน ผู้ปกครอง

ตอนที่ 3.3

ผังการออกแบบการจัดการเรียนรู้ และรูปแบบแผนการจัดการเรียนรู้รายชั่วโมง

1. ผังการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ตามแนวคิด Backward Design

หน่วยการเรียนรู้ที่ _____

ขั้นที่ 1 ผลลัพธ์ปลายทางที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับนักเรียน	
ตัวชี้วัดช่วงชั้น	
1. _____	
2. _____	
ความเข้าใจที่คงทนของนักเรียน นักเรียนจะเข้าใจว่า...	คำถามสำคัญที่ทำให้เกิดความเข้าใจที่คงทน
1. _____	1. _____
2. _____	2. _____
ความรู้ของนักเรียนที่นำไปสู่ความเข้าใจที่คงทน นักเรียนจะรู้ว่า...	ทักษะ/ความสามารถของนักเรียนที่จะนำไปสู่ความเข้าใจที่คงทนนักเรียนจะสามารถ...
1. _____	1. _____
2. _____	2. _____
3. _____	3. _____
ขั้นที่ 2 ภาระงานและการประเมินผลการเรียนรู้ซึ่งเป็นหลักฐานที่แสดงว่านักเรียนมีผลการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้ อย่างแท้จริง	
1. ภาระงานที่นักเรียนต้องปฏิบัติ	
1.1 _____	
1.2 _____	
2. วิธีการและเครื่องมือประเมินผลการเรียนรู้	
2.1 วิธีการประเมินผลการเรียนรู้	2.2 เครื่องมือประเมินผลการเรียนรู้
1) _____	1) _____
2) _____	2) _____
3. สิ่งที่มีประเมิน	
3.1 _____	
3.2 _____	
3.3 _____	

ขั้นที่ 3 แผนการจัดการเรียนรู้

2. รูปแบบแผนการจัดการเรียนรู้รายชั่วโมง

เมื่อครูออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดของ Backward Design แล้ว ครูสามารถเขียนแผนการจัดการเรียนรู้รายชั่วโมงโดยใช้รูปแบบของแผนการจัดการเรียนรู้แบบเรียงหัวข้อ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ชื่อแผน...(ระบุชื่อและลำดับที่ของแผนการจัดการเรียนรู้)

ชื่อเรื่อง...(ระบุชื่อเรื่องที่จะทำการจัดการเรียนรู้)

สาระที่...(ระบุสาระที่ใช้จัดการเรียนรู้)

ชั้น...(ระบุชั้นที่จัดการเรียนรู้)

หน่วยการเรียนรู้ที่...(ระบุลำดับที่และชื่อของหน่วยการเรียนรู้)

เวลา...(ระบุระยะเวลาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ต่อ 1 แผน)

สาระสำคัญ...(เขียนความคิดรวบยอดหรือมโนทัศน์ของหัวเรื่องที่จะจัดการเรียนรู้)

ตัวชี้วัดช่วงชั้น...(ระบุตัวชี้วัดช่วงชั้นที่ใช้เป็นเป้าหมายของแผนการจัดการเรียนรู้)

จุดประสงค์การเรียนรู้...(กำหนดให้สอดคล้องกับสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนหลังจากสำเร็จการศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งประกอบด้วยด้านความรู้ (Knowledge: K) ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม (Affective: A) และด้านทักษะ/กระบวนการ (Performance: P))

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้...(ระบุวิธีการและเครื่องมือวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน)

สาระการเรียนรู้...(ระบุสาระและเนื้อหาที่ใช้จัดการเรียนรู้ อาจเขียนเฉพาะหัวเรื่องก็ได้)

แนวทางการบูรณาการ...(เสนอแนะและระบุกิจกรรมของกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นที่บูรณาการร่วมกัน)

กระบวนการจัดการเรียนรู้...(กำหนดให้สอดคล้องกับธรรมชาติของกลุ่มสาระการเรียนรู้และการบูรณาการข้ามสาระกลุ่มการเรียนรู้)

กิจกรรมเสนอแนะ...(ระบุรายละเอียดของกิจกรรมที่นักเรียนควรปฏิบัติเพิ่มเติม)

สื่อ/แหล่งการเรียนรู้...(ระบุสื่อ อุปกรณ์ และแหล่งการเรียนรู้ที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้)

บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้...(ระบุรายละเอียดของผลการจัดการเรียนรู้ตามแผนที่กำหนดไว้ อาจนำเสนอข้อเด่นและข้อด้อยให้เป็นข้อมูลที่สามารุได้ใช้เป็นส่วนหนึ่งของการทำวิจัยในชั้นเรียนได้)

ตอนที่ 3.4

แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน ประจำหน่วยการเรียนรู้

แบบทดสอบก่อนเรียน หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 พระพุทธ

คำชี้แจง เลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว

1. อะไรคือจุดมุ่งหมายสูงสุดในการสั่งสอนชาวโลกของพระพุทธเจ้า
  - ก เสรีภาพ
  - ข สันติภาพ
  - ค อิศรภาพ
  - ง ภราดรภาพ
2. ลักษณะประชาธิปไตยในพระพุทธศาสนาเห็นได้จากหลักธรรมต่อไปนี้ ยกเว้นข้อใด
  - ก ทิศ 6
  - ข อบายมุข 4
  - ค คารวธรรม 6
  - ง อปริหานิยธรรม 7
3. ข้อใดเป็นหลักการของพระพุทธศาสนา
  - ก รักษาศีล บริหารจิต และเจริญปัญญา
  - ข ส้ารวมระวังตน ควบคุมตน และปรับปรุงตน
  - ค ฝึกหัดอบรมตน ฟังตนเอง และมุ่งอิสรภาพ
  - ง ไม่ทำความชั่ว ทำความดี และทำจิตใจให้บริสุทธิ์ผ่องใส
4. ข้อใดกล่าวถึงพระพุทธศาสนาและวิทยาศาสตร์ ไม่ถูกต้อง
  - ก ต่างก็ศึกษาเรื่องราวของธรรมชาติ
  - ข ต่างก็สอนให้รู้จักคิดให้เห็นตามความเป็นจริง
  - ค ต่างก็พยายามสร้างประโยชน์สุขแก่มวลมนุษยชาติ
  - ง ต่างก็มีเหตุผลเป็นของตนเองอย่างชัดเจนไม่เกี่ยวข้องกัน
5. อะไรไม่ใช่เทวทูตที่มีส่วนทำให้เจ้าชายสิทธัตถะตัดสินพระทัยเสด็จออกผนวช
  - ก เกิด
  - ข แก่
  - ค เจ็บ
  - ง ตาย

6. อธิปไตยในข้อใดที่พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญมากที่สุด
- ก โลกาทิปไตย
  - ข อุตตาทิปไตย
  - ค ธรรมาทิปไตย
  - ง ประชาธิปไตย
7. พุทธจริยาหมายถึงข้อใด
- ก เรื่องราวของพระพุทธเจ้า
  - ข การแสวงหาความรู้ของพระพุทธเจ้า
  - ค การบำเพ็ญประโยชน์ของพระพุทธเจ้า
  - ง การปฏิบัติพุทธกิจประจำวันของพระพุทธเจ้า
8. พระพุทธรูปปางห้ามญาติเป็นอนุสรณ์ให้เราระลึกถึงเหตุการณ์ใด
- ก สงครามระหว่างแคว้นโกศลกับแคว้นสักกะ
  - ข พระเจ้าสุทโธทนะทรงห้ามพระพุทธเจ้าเสด็จบิณฑบาต
  - ค พระพุทธเจ้าเสด็จห้ามพระเทวทัตหยุดการกระทำความชั่ว
  - ง กรณีพิพาทเรื่องการทอน้ำเข้านาของพระประยูรญาติฝ่ายศากยะและฝ่ายโกถิยะ
9. พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญโลกัตถจริยาโดยผ่านทางภารกิจต่อไปนี้ยกเว้นข้อใด
- ก เข้าเสด็จบิณฑบาต
  - ข สายทรงแสดงธรรมโปรดชาวบ้าน
  - ค คำประทานโอวาทแก่พระสงฆ์สาวก
  - ง เทียงคั้นทรงเปิดโอกาสให้เทวดาเข้าเฝ้าทูลถามปัญหา
10. พระพุทธเจ้าตรัสเรื่องของพระมหोสถบัณฑิตโดยทรงปรารภการบำเพ็ญบารมีในเรื่องอะไรของพระองค์
- ก สีลบารมี
  - ข ทานบารมี
  - ค เมตตาบารมี
  - ง ปัญญาบารมี

แบบทดสอบหลังเรียน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 พระพุทธ

คำชี้แจง เลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว

1. อิสระภาพตามหลักพระพุทธศาสนาหมายถึงข้อใด
  - ก ความสงบสุข
  - ข ความมีอำนาจในตัว**
  - ค ความรักและสามัคคีกัน
  - ง ความเป็นที่หนึ่งในกลุ่มคน
2. “ผู้รักตนไม่ควรเบียดเบียนผู้อื่น” พุทธดำรัสนี้มุ่งสอนเราในเรื่องอะไร
  - ก ความเสมอภาค
  - ข ความเคารพในสิทธิของผู้อื่น**
  - ค การทำหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์
  - ง การฝึกหัดอบรมตนและการมุ่งอิสรภาพ
3. กระบวนการฝึกหัดอบรมตนด้านปัญญา มีจุดประสงค์ต้องการให้เกิดอะไรขึ้น
  - ก การมีสุขภาพจิตที่ดี
  - ข การมีอิสรภาพและพึ่งตนเองได้
  - ค ความหลุดพ้นจากอำนาจของผู้อื่นได้
  - ง การมีความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริง**
4. อะไรไม่ใช่ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับชีวิตที่มีส่วนทำให้เจ้าชายสิทธัตถะตัดเส้นพระทัยเสด็จออกผนวช
  - ก เกิด**
  - ข แก่
  - ค เจ็บ
  - ง ตาย
5. วิธีคิดแบบพระพุทธศาสนากับวิธีคิดแบบวิทยาศาสตร์เริ่มต้นเหมือนกันในเรื่องอะไร
  - ก การตั้งทฤษฎี
  - ข การตั้งสมมุติฐาน
  - ค การสังเกตข้อเท็จจริง**
  - ง การพิสูจน์ข้อเท็จจริง

6. พระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์มีความสอดคล้องกันในเรื่องต่อไปนี้ ยกเว้นข้อใด
- ก ความจริงที่ค้นพบ
  - ข เครื่องมือในการพิสูจน์ความจริง
  - ค วิธีการในการแสวงหาความจริง
  - ง จุดมุ่งหมายในการแสวงหาความจริง
7. สันติภาพจะเกิดขึ้นในสังคมได้ถ้าสมาชิกในสังคมยึดหลักปฏิบัติในข้อใด
- ก คนแลเป็นที่พึงแห่งคน
  - ข เวรย่อมระงับด้วยการไม่จองเวร
  - ค มีปัญญาเหมือนมีทรัพย์อยู่นับแสน
  - ง ความกตัญญูทศเวทเป็นเครื่องหมายของคนดี
8. พระพุทธรูปร่างใดเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์กรณีพิพาทเรื่องการทอนำเข้านาของพระประยูรญาติฝ่ายศากยะและฝ่ายโกถิยะ
- ก ปางไสยาสน์
  - ข ปางนาคปรก
  - ค ปางห้ามญาติ
  - ง ปางปริณิพพาน
9. ข้อใดไม่ใช่อุปนิสัยของมโหสถบัณฑิต
- ก เป็นคนฉลาด
  - ข เป็นคนรอบคอบ
  - ค ชอบความเป็นผู้นำ
  - ง มีความคิดสร้างสรรค์
10. “ศึกครั้งนี้เราแพ้ตั้งแต่มายังไม่ได้รบ... บัณฑิตคนนี้มีฉลาดล้ำเลิศจริง ๆ” พระเจ้าจุลนีพรหมทัตตรัสข้อความนี้หมายถึงใคร
- ก เสนกะ
  - ข เทวินทะ
  - ค ปุกกุสะ
  - ง มโหสถบัณฑิต

แบบทดสอบก่อนเรียน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 พระธรรม

คำชี้แจง เลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว

1. ถ้าหลักธรรมเรื่อง กรรม 12 เป็นสังขธรรม หลักธรรมในข้อใดจะเป็นจริยธรรม
  - ก ชั้นร 5
  - ข ไตรลักษณ์
  - ค อิทธิบาท 4
  - ง ปฏิจสมุปบาท
2. แม้จะสอบตกในวิชาคณิตศาสตร์ ซึ่งเป็นวิชาที่ตนเองชอบ แต่แนนก็ไม่ท้อถอย พยายามปรับปรุงแก้ไขตนเองในส่วนที่ยังบกพร่องพฤติกรรมของแนนจัดอยู่ในอริยสัจ 4 ข้อใด
  - ก ทุกข์
  - ข สมุทัย
  - ค นิโรธ
  - ง มรรค
3. อริยสัจกับหลักธรรมในข้อใด *ไม่* สัมพันธ์กัน
  - ก ทุกข์-โลกธรรม
  - ข สมุทัย-กรรมนิยาม
  - ค นิโรธ-ทวิภูษัมมิกัตถะ
  - ง มรรค-อปริหานิยธรรม
4. ถ้าเราต้องประสบกับโลกธรรมข้อใดข้อหนึ่งเราควรทำอย่างไรจึงจะดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข
  - ก ควบคุมตนเองให้ได้
  - ข เอาใจเขามาใส่ใจเรา
  - ค ดีใจเมื่อเป็นสุข เสียใจเมื่อเป็นทุกข์
  - ง อยู่เฉย ๆ เพราะเราหลีกเลี่ยงไม่ได้อยู่แล้ว
5. “ลูกทพที่... เมฆาบ้าคลั่ง... หั่นคอแม่” จัดเป็นกรรมประเภทใด
  - ก ครุกรรม
  - ข พหุกรรม
  - ค อาสันนกรรม
  - ง กตัตตากรรม

6. “คำติ จักเจนนุรุกิจ พร้อมด้วยแหล่งเงินทุน” เป็นข้อปฏิบัติของหลักธรรมข้อใด
- ก อธิธัมมปาต 4
  - ข อริยวัชกาลิ 5
  - ค ปาปณิกธรรม 3**
  - ง กุศลธรรมมถ 10
7. “การยอมรับนับถือ การมีส่วนร่วมรับผิดชอบ และความสามัคคีพร้อมเพรียงกัน” เป็นหลักการของหลักธรรมข้อใด
- ก อริยวัชกาลิ 5
  - ข โภคอาทิยะ 5
  - ค ทิฏฐธัมมิกัตถะ 4
  - ง อปริหานิยธรรม 7**
8. พุทธศาสนสุภาษิตข้อใดสอนให้เรารู้จักตนเอง รู้จักพอไม่ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย
- ก สนฺตุจฺจึ ปรมํ ฐนํ**
  - ข อธิมาทนนํ ทุกขํ โลกเ
  - ค ปฏิจฺจูปการี ชุรวา อฏฐฐาตา วินุทเต ฐนํ
  - ง วายเมถเว บุริโส ยาว อตฺถสุส นิปปทา
9. สังคายนาครั้งที่ใดในพระพุทธศาสนามีผลให้เกิดการบันทึก พระไตรปิฎกเป็นลายลักษณ์อักษร
- ก ครั้งที่ ๑
  - ข ครั้งที่ ๓
  - ค ครั้งที่ ๕**
  - ง ครั้งที่ ๗
10. การเผยแพร่และถ่ายทอดพระธรรมวินัยในสมัยพุทธกาลใช้วิธีการใด
- ก บันทึกเสียง
  - ข จำแล้วบอกต่อ**
  - ค อัดใส่แผ่นซีดีแจก
  - ง เขียนเป็นลายลักษณ์อักษร

แบบทดสอบหลังเรียน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 พระธรรม

คำชี้แจง เลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว

1. ถ้าหลักธรรมเรื่อง สังคหวัตถุ ๔ เป็นจริยธรรม หลักธรรมในข้อใดเป็นสังฆธรรม
  - ก ออกติ 3
  - ข ไตรลักษณ์
  - ค ฆราวาสธรรม 4
  - ง เบญจศีล-เบญจธรรม
2. หลักธรรมที่เป็นหลักแห่งเหตุและผล ซึ่งสมบูรณ์ด้วยหลักการภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติ และผลของการปฏิบัติ คือหลักธรรมข้อใด
  - ก อริยสัจ 4
  - ข มงคล 38
  - ค อบายมุข 4
  - ง อปรีหานิยธรรม 7
3. ถ้าเราต้องประสบกับโลกธรรมฝ่ายอนิฏฐารมณ์ เราควรจะทำอย่างไรจึงจะดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข
  - ก ควบคุมตนเองให้ได้
  - ข เอาใจเขามาใส่ใจเรา
  - ค แสดงอาการเสียใจออกมาให้เห็น
  - ง อยู่เฉย ๆ เพราะเราหลีกเลี่ยงไม่ได้อยู่แล้ว
4. “กรรมใดที่ข้าพเจ้าได้ล่วงเกิน ทั้งทางกาย ทางวาจา ทางใจ ข้าพเจ้าขอโหสิกรรม” คำว่า “อโหสิกรรม” หมายถึงข้อใด
  - ก กรรมที่รื้อให้ผล
  - ข กรรมที่เลิกให้ผล
  - ค กรรมที่ทำโดยไม่มีเจตนา
  - ง กรรมที่ชักนำไปให้เกิดหรือถือปฏิสนธิในภพใหม่
5. เพราะอะไรพระพุทธศาสนาจึงไม่ให้นักบวชค้าขายของมีนเมาตามหลักมัจฉาวัณนิชชา 5

1 เพราะผิดกฎหมาย	2 เพราะก่อความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น
3 เพราะเบียดเบียนตนเอง	4 เพราะทำให้สังคมเสื่อมโทรม

  - ก ข้อ 1 เท่านั้น
  - ข ข้อ 1, 2 และ 3

- ค ข้อ 2, 3 และ 4
- ง ข้อ 1, 2, 3 และ 4
6. “กตัตตาคารม ครุกรรม อาสันนกรรม และพหุลกรรม” กรรมประเภทใดจะให้ผลก่อนกรรมอื่น
- ก ครุกรรม
- ข พหุลกรรม
- ค อาสันนกรรม
- ง กตัตตาคารม
7. ถ้านายเกตุชาติประกอบธุรกิจประสบความสำเร็จ ธุรกิจเจริญรุ่งเรืองมั่นคง และมีผลกำไร เขาน่าจะนำหลักธรรมข้อใดมาปฏิบัติ
- ก อิทธิบาท 4
- ข อริยวัฑฒิ 5
- ค ปาปนิกรรม 3
- ง กุศลกรรมมบถ 10
8. การสังคายนาครั้งที่ใดในพระพุทธศาสนาที่มีการจัดหมวดหมู่พระธรรมวินัยเป็นพระไตรปิฎกอย่างชัดเจน
- ก ครั้งที่ 1
- ข ครั้งที่ 2
- ค ครั้งที่ 3
- ง ครั้งที่ 4
9. เพราะอะไรจึงกล่าวว่า “การถ่ายทอดหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าด้วยวิธีมุขปาฐะ ในสมัยพุทธกาลเกิดความคลาดเคลื่อนได้ยาก”
- ก ผู้ฟังมีความจำดี
- ข ผู้ถ่ายทอดเป็นพระอรหันต์
- ค พระพุทธเจ้ายังทรงมีพระชนม์อยู่
- ง คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ายังมีน้อย
10. การจ่ายเงินของสมพรในข้อใดถือว่าไม่ปฏิบัติตามหลักธรรมเรื่อง โภคอาทิยะ 5
- ก เสียดภาษีอากร
- ข เลี้ยงเหล้าเพื่อน
- ค เก็บไว้จ่ายค่าประกันชีวิต
- ง นำไปถวายวัดเพื่อเป็นค่าน้ำค่าไฟ

แบบทดสอบก่อนเรียน หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 พระสงฆ์

คำชี้แจง เลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว

- พระอนุรุทธะเมื่อบวชเป็นพระสงฆ์แล้วได้เรียนพระกรรมฐานในสำนักของใคร
  - พระอัสสชิ
  - พระอานนท์
  - พระสารีบุตร
  - พระโมคคัลลานะ
- ข้อใดไม่ใช่คุณธรรมเด่นของพระอนุรุทธะ
  - ตั้งใจจริง
  - มีวาทศิลป์ในการพูด
  - มีความเพียรพยายาม
  - มีความกตัญญูต่เวที
- องค์อุลิมมามีชื่อเดิมว่าอะไร
  - อหิงสกะ
  - อานันทะ
  - อนุรุทธะ
  - มหานามะ
- สำนวนที่ว่า “ต้นคบปลายตรง” สอดคล้องกับประวัติของพุทธสาวกท่านใด
  - พระอนุรุทธะ
  - พระสารีบุตร
  - พระองคุลิมาล
  - พระโมคคัลลานะ
- พระธัมมทินนาเถรีก่อนบวชเป็นภิกษุณีมีสามีชื่อว่าอะไร
  - วิสาขะ
  - ภักทียะ
  - อนุรุทธะ
  - อานันทะ

6. พระเอระรูปใดที่แสดงธรรมให้จิตตกหบดีฟังจนได้ดวงตาเห็นธรรม
และประกาศตนเป็นอุบาสกผู้นับถือพระพุทธศาสนา

ก พระอัสสชิ

ข พระสารีบุตร

ค พระมหานามะ

ง พระมหากัสสปะ

7. วัดที่จิตตกหบดีได้สร้างถวายพระมหานามะมีชื่อว่าวัดอะไร

ก วัดเวฬุวัน

ข วัดเชตวัน

ค วัดบุพพาราม

ง วัดอัมพวาฏวัน

8. ก่อนมรณภาพพุทธทาสภิกขุได้จำพรรษาอยู่ที่วัดใด

ก วัดนอก

ข วัดปทุมคงคา

ค สวนโมกขพลาราม

ง วัดพระบรมธาตุไชยา

9. ดร.เอ็มเบดการ์เกิดในตระกูลที่อยู่ในวรรณะใด

ก สูทร

ข แพศย์

ค กษัตริย์

ง พราหมณ์

10. ข้อใดคือคุณธรรมที่โดดเด่นของ ดร.เอ็มเบดการ์

ก มีความกตัญญูทวดเวที

ข มีความเสียสละและรับผิดชอบ

ค มีความรอบคอบและไม่ประมาท

ง มีความมุ่งมั่นพยายามในการศึกษาเล่าเรียน

แบบทดสอบหลังเรียน
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 พระสงฆ์

คำชี้แจง เลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว

1. พระอนุรุธะมีศักดิ์เป็นอะไรกับพระพุทธเจ้า
  - ก พระมาตุลา (ลุง)
  - ข พระเชษฐา (พี่ชาย)
  - ค พระปิตุลา (อาชาย)
  - ง พระอนุชา (น้องชาย)
2. ใครไม่ใช่เจ้าชายศากยะที่ออกบวชพร้อมเจ้าชายอนุรุธะ
  - ก ภัคคุ
  - ข เทวทัต
  - ค กิมพิละ
  - ง อานันทะ
3. “องคุลิมาล” มีความหมายตรงกับข้อใด
  - ก ผู้มีนิ้วที่สวยงาม
  - ข ผู้ที่มีนิ้วมือเป็นมัลลย์
  - ค ผู้มีนิ้วครบตามจำนวน
  - ง ผู้มีนิ้วเป็นเหมือนอาวุธ
4. “เราหยุดแล้ว ท่านต่างหากที่ยังไม่หยุด” พระดำรัสนี้พระพุทธเจ้าตรัสกับใคร
  - ก อัสสชิ
  - ข อนุรุธะ
  - ค องคุลิมาล
  - ง โภณฑัญญะ
5. เพราะเหตุใดเราจึงเรียกชัมมทินนาว่า พระชัมมทินนาเถรี ทั้ง ๆ ที่นางเป็นผู้หญิง
  - ก เพราะนางได้บรรลุนิพพาน
  - ข เพราะนางเป็นพุทธสาวิกา
  - ค เพราะนางได้บวชเป็นภิกษุณี
  - ง เพราะนางนับถือพระพุทธศาสนา

6. “จิตตคหบดีประกาศตนเป็นอุบาสก” ข้อความว่า “ประกาศตนเป็นอุบาสก” มีความหมายว่าอย่างไร

- ก ศรัทธาในพระพุทธศาสนา
- ข เชื่อมั่นในพระพุทธศาสนา
- ค ยอมรับนับถือพระพุทธศาสนา
- ง ปฏิบัติตนตามหลักพระพุทธศาสนา

7. ข้อใดเป็นผลงานด้านกวีของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช

- ก พาลีสอนน้อง
- ข อนิรุทธ์คำฉันท์
- ค ตำราจินดามณี
- ง โคลงอักษรสาม

8. ข้อใดกล่าวถูกต้องเกี่ยวกับปัญญานันทภิกขุ

- ก เป็นพระนักคิดและนักพัฒนาอาชีพให้แก่สังคม
- ข เป็นผู้นำชาวบ้านในการสร้างสวน โมกขพลาราม
- ค เป็นผู้เชี่ยวชาญในการร่างกฎหมายและการทำหนังสือสัญญาต่าง ๆ
- ง เป็นพระนักพัฒนาที่รู้จักปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสังคมที่อยู่รอบตัวให้ดีขึ้น

9. “ขอถวายชีวิตแด่พระพุทธศาสนาจะไม่กลับไปสู่เพศกฤหัสถ์อีก” เป็นคำกล่าวของชาวพุทธตัวอย่างท่านใด

- ก หลวงพ่อจรัญ วัดอัมพวัน
- ข หลวงพ่อโต วัดระฆังโฆสิตาราม
- ค พุทธทาสภิกขุ สวนโมกขพลาราม
- ง ปัญญานันทภิกขุ วัดชลประทานรังสฤษฎ์

10. “พิม สักปาล” เป็นชื่อเดิมของชาวพุทธตัวอย่างท่านใด

- ก พุทธทาสภิกขุ
- ข ดร.เอ็มเบคการ์
- ค ปัญญานันทภิกขุ
- ง สมเด็จพระนารายณ์มหาราช

แบบทดสอบก่อนเรียน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การปฏิบัติตนเป็นชาวพุทธที่ดี

คำชี้แจง เลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว

1. เกณฑ์พื้นฐานสำหรับวัดบุคคลว่าเป็นชาวพุทธหรือไม่ ดูได้จากข้อใด
  - ก รักษาศีล 5 อย่างเคร่งครัด
  - ข ยึดถือพระรัตนตรัยเป็นสรณะ
  - ค เข้าวัดฟังธรรมอย่างสม่ำเสมอ
  - ง บริจาคเงินเพื่อบำรุงวัดทุกวันพระ
2. ผู้ปกครองและผู้อยู่ในปกครองอยู่ในทิศใด
  - ก ทิศเบื้องบน
  - ข ทิศเบื้องหน้า
  - ค ทิศเบื้องขวา
  - ง ทิศเบื้องล่าง
3. “สมบัติหนึ่งประนมมือไว้ระหว่างอก” สมบัตินี้จะอยู่ในสถานการณ์ใดมากที่สุด
  - ก ฟังพระเทศน์
  - ข สนทนากับพระสงฆ์
  - ค ถวายสังฆทานแด่พระสงฆ์
  - ง ไปพบพระสงฆ์เพื่อนิมิตมาทำบุญบ้าน
4. “กระผมไปหาท่านที่วัดเมื่อวาน เด็กวัดบอกว่าท่านอาพาธ ท่านเป็นอะไรหรือครับ” คำว่า “อาพาธ” หมายถึงอะไร
  - ก นอน
  - ข อาบน้ำ
  - ค ไม่สบาย
  - ง สวดมนต์
5. ถ้าพระสงฆ์มาเยี่ยมที่บ้านของนักเรียนในตอนเช้า เราไม่ควรนำสิ่งใดมาถวายท่าน
  - ก ผลไม้
  - ข อาหาร
  - ค น้ำร้อน-น้ำเย็น
  - ง หมากพลู-บุหรี่

6. หากเปรียบเทียบพระพุทธศาสนากับต้นไม้ ศาสนพิธีเปรียบได้กับกิ่งใดของต้นไม้

ก แแก่น

ข ใบไม้

ค กระพี้

ง เปลือก

7. การประกอบศาสนพิธีจะช่วยสร้างคุณธรรมต่อไปนี้ให้เกิดขึ้นกับผู้ปฏิบัติกเว้นข้อใด

ก ความอดทน

ข ความสามัคคี

ค ความเห็นแก่ตัว

ง ความมีระเบียบวินัย

8. ข้อใดเป็นคำขึ้นต้นของบทสวดสรรเสริญธรรมคุณ

ก อิติปิ โส

ข สวากขาโต

ค นะโม ตัสสะ

ง สุปะฏิปันโน

9. คนที่บวชพระได้ต้องมีอายุอย่างน้อยกี่ปี

ก 7 ปีบริบูรณ์

ข 15 ปีบริบูรณ์

ค 20 ปีบริบูรณ์

ง 25 ปีบริบูรณ์

10. ข้อใดไม่ใช่วิธีคิดแบบวิภาษวาท

ก คิดจำแนกโดยเงื่อนไข

ข คิดจำแนกตามจุดมุ่งหมาย

ค คิดจำแนกโดยส่วนประกอบ

ง คิดจำแนกตามความเป็นจริง

แบบทดสอบหลังเรียน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การปฏิบัติตนเป็นชาวพุทธที่ดี

คำชี้แจง เลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว

1. บุคคลที่เป็นชาวพุทธที่แท้จริงคือใคร

ก ผู้ที่ยึดถือพระรัตนตรัย

ข ผู้ที่รักษาศีล 5 อย่างเคร่งครัด

ค ผู้ที่เข้าวัดฟังธรรมอย่างสม่ำเสมอ

ง ผู้ที่บริจาคเงินเป็นค่าน้ำ-ค่าไฟฟ้าแก่วัด

2. ผู้ปกครองหรือนายจ้างและผู้อยู่ในปกครองหรือลูกจ้างอยู่ในทิศใดของทิศ 6

ก ทิศเบื้องบน

ข ทิศเบื้องหน้า

ค ทิศเบื้องขวา

ง ทิศเบื้องล่าง

3. “หลักเข้าข้างทางด้านซ้ายมือของพระสงฆ์ ยืนตรง มือทั้ง 2 ข้างกุมประสานไว้ข้างหน้า หันหน้ามาทางท่าน เมื่อท่านเดินมาถึงตรงหน้า ให้น้อมตัวลงยกมือไหว้...” เป็นวิธีแสดงความเคารพต่อพระสงฆ์ ในสถานการณ์ใด

ก ท่านเดินอยู่ข้าง ๆ

ข ท่านเดินอยู่ข้างหน้า

ค ท่านเดินมาข้างหลัง

ง ท่านเดินเข้ามาในงานพิธี

4. ถ้าพบพระสงฆ์นั่งอยู่กับพื้น และเราจะต้องเดินผ่านหน้าท่าน เราควรใช้วิธีการใดผ่านหน้าท่าน

ก เดินเช่า

ข คลานลงมือ

ค หมอบกราบ

ง เดินค้อมตัวให้มาก ๆ

5. “กระผมไปหาท่านที่วัดเมื่อวาน เด็กวัดบอกว่าท่านกำลังอาบน้ำ” คำว่า “อาบน้ำ” ถ้าใช้กับพระสงฆ์ใช้คำใด

ก นิมนต์

ข สรงน้ำ

ค อาพาธ

ง ฉันทภัตตาหาร

6. ถ้าพระสงฆ์มาเยี่ยมที่บ้านของนักเรียนในตอนบ่าย เราควรนำสิ่งใดมาถวายท่าน
- ก ผลไม้
- ข อาหาร
- ค น้ำร้อน-น้ำเย็น
- ง หมากพลู-บุหรี
7. ข้อใดเป็นคำขึ้นต้นของบทแผ่เมตตา
- ก อิติปิ โส
- ข สัพเพ สัตตา
- ค อิหิ เม ญาคินี
- ง อมิณา สกุกาเรน
8. เกตุกมลสวดคำว่า “สัพเพ สัตตา อะเวรา โหนตุ...” เกตุกมลกำลังทำอะไร
- ก แผ่เมตตา
- ข อาราธนาธรรม
- ค บูชาพระรัตนตรัย
- ง สวดสรรเสริญธรรมคุณ
9. คนที่จะบวชเป็นสามเณรได้ต้องมีอายุอย่างน้อยกี่ปีขึ้นไป
- ก 7 ปีบริบูรณ์
- ข 15 ปีบริบูรณ์
- ค 20 ปีบริบูรณ์
- ง 25 ปีบริบูรณ์
10. ขณะที่นั่งสมาธิ เราภาวนาในใจว่า “ปวคหนอ ปวคหนอ...” จัดเป็นสติปัฏฐาน 4 ข้อใด
- ก กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน
- ข เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน
- ค จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน
- ง ธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน

ตอนที่ 3.5

แบบทดสอบกลางภาค

ด้านความรู้

ตอนที่ 1 เลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว

- ตามหลักแห่งพระพุทธศาสนา หากมีการลงมติใด ๆ จะใช้สิ่งใดเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจ
  - เสียงข้างมาก
  - ความคิดเห็นของผู้นำ
  - ความถูกต้องตามหลักธรรม
  - ความองมถูกต้องตามหลักนิติธรรม
- การฝึกอบรมตนที่ถูกต้องควรปฏิบัติอย่างไร
  - ปฏิบัติเมื่อหมดธุทัก
  - ปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ
  - ปฏิบัติเมื่ออยู่ในภาวะทุกข์
  - ปฏิบัติโดยทำกิจกรรมอื่น
- หลักธรรมของพระพุทธศาสนาข้อใดที่สนับสนุนให้มีการประชุมและเคารพกฎของการประชุม
  - วิสุทธี 7
  - โพชฌงค์ 7
  - สัพปุริสธรรม 7
  - อภิหรานิยธรรม 7
- สภาพในความหมายของพระพุทธศาสนาคืออะไร
  - ที่ประชุมของคนดี
  - ที่ประชุมของคนทั่วไป
  - ที่ประชุมของชาวพุทธ
  - ที่ประชุมของผู้ที่นับถือศาสนา
- พุทธดำรัสที่ว่า “ผู้รักตนไม่ควรเบียดเบียนผู้อื่น” แสดงว่าพระพุทธศาสนาให้ความสำคัญเรื่องใด
  - ลิตธิ
  - หน้าที่
  - บทบาท
  - ความเสมอภาค

6. พระจริยาวัตรหรือความประพฤติอันเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นของพระพุทธเจ้า เป็นความหมายของข้อใด

- ก พุทธจริยา
- ข พุทธตจริยา
- ค โลกัตถจริยา
- ง ญาตถจริยา

7. มโหสถขาดกกล่าวถึงการบำเพ็ญบารมีในอดีตชาติของพระพุทธเจ้าข้อใด

- ก วิริยบารมี
- ข ทานบารมี
- ค เมตตาบารมี
- ง ปัญญาบารมี

8. มโหสถบันทึกตัดสินว่าใครคือเจ้าของวัวตัวจริง โดยให้ชายทั้งสองบอกเรื่องอะไร

- ก เพศของวัว
- ข น้ำหนักของวัว
- ค อาหารที่ให้วัวกิน
- ง คำนิหรือแผลเป็นของวัว

9. หลักคำสอนข้อใดไม่ใช่สังฆธรรม

- ก กรรม
- ข เบญจศีล
- ค ไตรลักษณ์
- ง ปฏิจจสมุปบาท

10. “ผู้ค้นพบพระธรรมแล้วนำมาสั่งสอนชาวโลกให้รู้ และปฏิบัติตาม” ข้อความนี้คือความหมายของข้อใด

- ก พระพุทธ
- ข พระธรรม
- ค พระสงฆ์
- ง พระรัตนตรัย

11. “ถ้าหมูหมีมีขา เต่ามีหนวด เขี้ยวตะกวดมีงาผิวดราสี ถ้าวันไม่ปรากฏแห่งอักษิ มนุษย์นี้คงจะพันคน นินทา” ข้อคิดที่ได้จากคำกลอนนี้น่าจะเกี่ยวกับหลักธรรมข้อใด

- ก อริยสัจ 4
- ข ไตรลักษณ์
- ค โลกธรรม 8
- ง ปาปฉกัธรรม 3

12. การนำบุพพการีตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาจัดเป็นกรรมประเภทใด

ก. กรูกรรม

ข. พหุลกรรม

ค. กตัตตากรรม

ง. อาสันนกรรม

13. “มีสิ่งพึงบรรจบให้ครบบาท อย่าให้ขาดสิ่งของต้องประสงค์ มีน้อยใช้น้อยค่อยบรรจบ อย่าจ่ายลงให้มากจะยาวนาน” ใจความสำคัญของคำกลอนนี้สอดคล้องกับทฤษฎีธรรมมีกัถะข้อใด

ก. สมชีวิตา

ข. อารักขสัมปทา

ค. อุฏฐานสัมปทา

ง. กัลยาณมิตตตา

14. การมีน้ำใจ รู้จักแบ่งปันสิ่งของที่มิใช่แก่ผู้อื่น และขอบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ นิสัยเหล่านี้เป็นผลดีที่ได้จากอริยวัฑฒิ ๕ ข้อใด

ก. สีล

ข. สุตะ

ค. จาคะ

ง. ปัญญา

15. ตามหลักการของพระพุทธศาสนาเมื่อมีศรัทธาต้องมีสิ่งใดคอยกำกับควบคุมมิให้เป็นความเชื่อที่งมงายไร้เหตุผล

ก. สีล

ข. สุตะ

ค. จาคะ

ง. ปัญญา

16. ผู้ที่ทำพระนิพพานให้แจ้งแล้ว หลุดพ้นจากกิเลสเครื่องร้อยรัดทั้งหลายย่อมมีจิตเกษม พระพุทธตรัสพระดำรัสนี้หมายถึงใคร

ก. ปุถุชน

ข. พระภิกษุ

ค. พระอรหันต์

ง. อุบาสกอุบาสิกา

17. จุดเริ่มต้นที่ชัดเจนของการจัดหมวดหมู่คำสั่งสอน ในพระพุทธศาสนาคืออะไร

ก. การปวารณา

ข. การตั้งคายนา

ค. การแสดงธรรมเทศนา

- ง การรวบรวมหลักธรรม
18. “การร้อยกรองพระธรรมวินัย โดยการประชุมสงฆ์จัดระเบียบหมวดหมู่คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า”
ข้อความนี้เป็นความหมายของข้อใด
- ก พระไตรปิฎก
- ข การสังคายนา
- ค พระธรรมวินัย
- ง พระสูตรตันตปิฎก
19. พุทธศาสนสุภาษิตบทใดสอนให้เรามีความเพียรพยายามและไม่ท้อถอยต่อปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการทำงาน
- ก สนตุฎฐี ปรม์ ฌนั
- ข อธิมาทานั ทุกขั โลเก
- ค ปฎิรูปการี ฐุราวา อุฎฐาตาวินุทเต ฌนั
- ง วายมเมถว นุริโส ขาว อคุดสุส นิปปทา
20. “ยอดรักเป็นคนขยัน เอาการเอางาน มุมานะ และตั้งใจทำมาค้าขายจนทำให้มีฐานะร่ำรวยขึ้น”
การกระทำของ ยอดรักตรงกับพุทธศาสนสุภาษิตบทใด
- ก สนตุฎฐี ปรม์ ฌนั
- ข อธิมาทานั ทุกขั โลเก
- ค อคุดา หเว ชิต์ เสยโย
- ง ปฎิรูปการี ฐุราวา อุฎฐาตาวินุทเต ฌนั
21. “ศึกครั้งนี้เราแพ้ตั้งแต่ยังไม่ออกรบ” ข้อความนี้ใครพูดและพูดกับใคร
- ก พระเจ้าวิเทหะพูดมโหสถบัณฑิต
- ข ราชบัณฑิตทั้งสี่พูดกับมโหสถบัณฑิต
- ค พระเจ้าจุลนีพรหมทัตพูดกับมโหสถบัณฑิต
- ง พระเจ้าจุลนีพรหมทัตพูดกับพระเจ้าวิเทหะ
22. มโหสถชาดกให้ข้อคิดหรือคติเตือนใจเรื่องใด
- ก ผู้มีปัญญาดี ทำดี ช่อมได้ดี
- ข ผู้ที่มีอุบายมาก ช่อมมีชีวิตสุขสบาย
- ค ผู้ที่พูดดี ช่อมนำความเจริญมาสู่ตน
- ง ลูกน้องที่ดีควรมีความจงรักภักดีต่อเจ้านาย
23. หลักคำสอนข้อใดไม่ใช่สังฆธรรม
- ก กรรม
- ข เบญจศีล
- ค ไตรลักษณ์

ง ปฏิจิมรูปบาท

24. จริยธรรมเป็นหลักคำสอนในลักษณะใด

ก เป็นหลักความจริง

ข เป็นหลักความประพฤติ

ค เป็นหลักคำสอนเกี่ยวกับสภาวะธรรม

ง เป็นหลักคำสอนที่กล่าวถึงกฎธรรมชาติ

25. คนที่ศึกษาเรียนรู้ธรรมะจนเข้าใจแล้ว แต่ไม่นำไปประพฤติปฏิบัติ ท่านเปรียบได้กับอะไร

ก ท้าพีไม่รู้จักรสแกง

ข คนเลี้ยงโคแต่ไม่เคยกินเนื้อโค

ค ฟืนที่เปียกชื้นด้วยน้ำ จุกไฟไม่ติด

ง คนที่กินอาหารแต่ไม่รู้จักรสชาติของอาหาร

26. “ถ้าหนูหมีมีเขา เต่ามีหนวด เขี่ยตะกวดมีงา ผิดราศี ถ้าวัน ไม่ปรากฏแห่งอัคคี มนุษย์นี้คงจะพันคนนินทา” คำกลอนนี้น่าจะเกี่ยวข้องกับหลักธรรมข้อใด

ก กรรม 12

ข โลกธรรม 8

ค ไตรลักษณ์

ง มนุษยธรรม 5

27. มนุษย์สามารถหลีกเลี่ยงโลกธรรม 8 ได้หรือไม่ เพราะเหตุใด

ก ได้ แต่ต้องบรรลुพระอรหันต์

ข ได้ เพราะทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้เกิดขึ้นแล้วก็ต้องดับไป

ค ไม่ได้ เพราะโลกธรรมเป็นสิ่งที่มิอยู่ประจำโลกและครอบงำสัตว์โลก

ง ไม่ได้ เพราะโลกธรรมเป็นหลักคำสอนที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ดีแล้ว

28. ข้อใดเป็นกฎแห่งกรรมที่เรียกว่า กรรมนิยม

ก กรรมตามสนอง

ข ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

ค ทำดีได้ดีมีที่ไหน ทำชั่วได้ดีมีถมไป

ง ดีชั่วอยู่ที่ตัวทำ สูงต่ำ (จิตใจ) อยู่ที่ตัวตน

29. “ทีฎฐธรรมเวทนิยกรรม” มีความหมายตรงกับข้อใด

ก กรรมที่เลิกให้ผล

ข กรรมที่ให้ผลในชาติหน้า

ค กรรมที่ให้ผลในปัจจุบัน

ง กรรมที่ให้ผลในชาติต่อ ๆ ไป

30. การนำบุพการีตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาจัดเป็นกรรมประเภทใด

ก. คุรุกรรม

ข. พหุลกรรม

ค. ชนกกรรม

ง. อุปฆาตกรรม

31. ถ้าวิภังขวิมุตติ เป็นวิมุตติในความหมายที่เป็นสมณะ นิสสรณวิมุตติ จะเป็นวิมุตติในความหมายของอะไร

ก. ผล

ข. มรรค

ค. นิพพาน

ง. วิปัสสนา

32. คุณสมบัติของพ่อค้าที่ดีตามหลักปาปณิกธรรมคือข้อใด

ก. ตาดี วจีไพเราะ สงเคราะห์พวกพ้อง

ข. ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีคุณธรรม

ค. ตาดี จัดเจนธุรกิจ พร้อมด้วยแหล่งทุน

ง. เชื่อมมั่น เป็นคนดี มีความรู้ ไม่ดูหมิ่นผู้อื่น

33. “มีสิ่งพึงบรรจบให้ครบบาท อย่าให้ขาดสิ่งของต้องประสงค์ มีน้อยใช้น้อยค่อยบรรจง อย่าจ่ายลงให้มากจะยากนาน”

ใจความสำคัญของคำกลอนนี้สอดคล้องกับทฤษฎีธรรมิกัตถะข้อใด

ก. สมชีวิตา

ข. อารักขสัมปทา

ค. อุฏฐานสัมปทา

ง. กัลยาณมิตตตา

34. ในวันเงินเดือนออก ชาวยุชชนำเงินส่วนหนึ่งไปเลี้ยงเพื่อน ๆ ตามหลักพระพุทธศาสนา

การกระทำของชาวยุชชถือว่าเหมาะสมหรือไม่ เพราะเหตุใด

ก. เหมาะสม เพราะเป็นแนวทางหนึ่งในการรักษาความเป็นเพื่อนไว้ให้อยู่ยาวนาน

ข. เหมาะสม เพราะสอดคล้องกับแนวทางในการใช้จ่ายทรัพย์ตามหลักโภคอาทิยะ

ค. ไม่เหมาะสม เพราะอาจทำให้ครอบครัว เช่น ภรรยา ลูก เดือดร้อนได้

ง. ไม่เหมาะสม เพราะการเลี้ยงอาหารจะมีอบายมุข โดยเฉพาะเหล้า เบียร์เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย

35. การใช้เงินเพื่อทำพิธีกรรมในข้อใดเป็นหน้าที่ของลูกหลานของบรรพชน
- ก ราชพิธี
  - ข อติพิธี
  - ค ญาติพิธี
  - ง ปุพพเปตพิธี
36. การมีน้ำใจ รู้จักแบ่งปันสิ่งของที่มีอยู่แก่ผู้อื่น และขอบำเพ็ญสาธารณประโยชน์
นิสัยเหล่านี้เป็นผลดีที่ได้จากอริยวัฑฒิ 5 ข้อใด
- ก ศีล
  - ข สุตะ
  - ค จาคะ
  - ง ปัญญา
37. ตามหลักการของพระพุทธศาสนาเมื่อมีศรัทธาต้องมีสิ่งใดคอยกำกับควบคุมมิให้เป็น
ความเชื่อที่มงายไร้เหตุผล
- ก ศีล
  - ข สุตะ
  - ค จาคะ
  - ง ปัญญา
38. หมู่คณะหรือชุมชนที่ต้องการความสุขความเจริญ และความมั่นคงเข้มแข็ง
ควรนำหลักธรรมข้อใดมาเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติ
- ก อริยวัฑฒิ 5
  - ข มรรคมีองค์ 8
  - ค บุญกิริยาวัฑฒิ 10
  - ง อปริหานิยธรรม 7
39. หลักการใดไม่เกี่ยวข้องกับหลักอปริหานิยธรรม
- ก การยอมรับนับถือ
  - ข การจัดสรรหน้าที่
  - ค การให้ความคุ้มครอง
  - ง การมีส่วนร่วมรับผิดชอบ
40. สภาพจิตที่แห่งผาก ผิดหวัง หมดอาลัยตายอยาก เป็นสภาพจิตของใคร
- ก คนที่มีจิตเศร้าโศก
  - ข คนที่มีจิตมัวหมอง
  - ค คนที่มีจิตไม่เป็นอิสระ
  - ง คนที่มีจิตไม่ปลอดโปร่ง

41. “เอ้คร้า โศกที่คนรักทิ้งเธอ ไปมีแฟนใหม่” คำพูดใดต่อไปนี้เหมาะสมกับสถานการณ์ดังกล่าว และสอดคล้องกับหลักพระพุทธศาสนา
- ก ทำใจนะ คิดเสียว่าเขาไม่ใช่เนื้อคู่ของเรา
- ข อย่าเสียใจไปเลย... ผู้ชายในโลกนี้มีคนเดียวชะเมื่อไหร่
- ค ที่ใดมีรัก ที่นั้นมีทุกข์ เป็นเรื่องธรรมดา ปลงเสียเถอะ
- ง ไม่มีใครรักเราจริงหรอก นอกจากตัวเราเอง คิดเสียว่าเขาไปจากเราก็ดีแล้ว
42. การมีสิ่งใดถือว่าเป็นมงคลสูงสุดของชีวิต
- ก จิตเกษม
- ข เพื่อนที่ดี
- ค ทรัพย์สินเงินทอง
- ง สติปัญญาที่ล้ำเลิศ
43. ผู้ที่ทำพระนิพพานให้แจ้งแล้ว หลุดพ้นจากกิเลสเครื่องร้อยรัดทั้งหลาย ย่อมมีจิตเกษม พระพุทธเจ้า ตรัสพระดำรัสนี้หมายถึงใคร
- ก ปุณฺณ
- ข พระภิกษุ
- ค พุทธบุตร
- ง พระอรหันต์
44. จุดเริ่มต้นที่ชัดเจนของการจัดหมวดหมู่คำสอนในพระพุทธศาสนาคืออะไร
- ก การปวารณา
- ข การสังคายนา
- ค การแสดงธรรมเทศนา
- ง การรวบรวมหลักธรรม
45. การสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งที่ 1 เกิดจากสาเหตุใด
- ก ไม่มีพระธรรมวินัย
- ข เกิดความแตกแยกในหมู่พระสงฆ์
- ค มีการกล่าวจ้วงจาบพระธรรมวินัย
- ง ต้องการจัดหมวดหมู่คำสอนของพระพุทธศาสนา
46. เพราะเหตุใดจึงกล่าวว่าพระไตรปิฎกเป็นคัมภีร์ที่สำคัญของพระพุทธศาสนา
- ก เป็นหนังสือฉบับแรกของพระพุทธศาสนา
- ข เป็นบันทึกที่รวบรวมคำสอนของพระพุทธเจ้าไว้ทั้งหมด
- ค เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ทรงสั่งสอนพระอรหันต์
- ง เป็นคัมภีร์ที่มีการแยกหลักธรรมของพระพุทธศาสนาไว้อย่างชัดเจน

47. ข้อใดกล่าวถึงพระไตรปิฎก **ไม่ถูกต้อง**
- ก แบ่งเป็น 3 หมวด มีเนื้อหาทั้งหมด 84,000 หัวข้อ
- ข เกิดขึ้นเพราะพระสงฆ์มีความคิดเห็นแตกแยกเป็น 2 ฝ่าย**
- ค มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรครั้งแรกในคราวทำสังคายนาครั้งที่ 5
- ง ในสมัยที่พระพุทธเจ้ายังมีพระชนม์อยู่เรียกว่าพระธรรมบ้าง พรหมจรรย์บ้าง
48. พุทธศาสนสุภาษิตบทใดสอนให้เรามีความเพียรพยายามและอย่าท้อถอยต่อ
- ปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการทำงาน**
- ก สนฺตุฎฺฐี ปรมํ ฌนํ
- ข อิณาทานํ ทุกขํ โลกเก
- ค ปฏฺฐุปการี ชุรราวา อฏฺฐาตาวินุทเต ฌนํ
- ง วายเมเถว นฺริโส ยาว อตุถสุส นิปฺปทา**
49. “ยอครักเป็นคนขยัน เอาการเอางาน มุมานะ และตั้งใจทำมาค้าขายจนทำให้มีฐานะร่ำรวยขึ้น”
- การกระทำของยอครักตรงกับพุทธศาสนสุภาษิตข้อใด
- ก สนฺตุฎฺฐี ปรมํ ฌนํ
- ข อิณาทานํ ทุกขํ โลกเก
- ค ปฏฺฐุปการี ชุรราวา อฏฺฐาตาวินุทเต ฌนํ**
- ง วายเมเถว นฺริโส ยาว อตุถสุส นิปฺปทา
50. ธานีใช้ชีวิตแบบสมถะ เพราะรู้ว่าตนเองฐานะไม่ร่ำรวย จึงใช้จ่ายอย่างประหยัด
- การกระทำของธานีตรงกับพุทธศาสนสุภาษิตใด
- ก สนฺตุฎฺฐี ปรมํ ฌนํ**
- ข อิณาทานํ ทุกขํ โลกเก
- ค ปฏฺฐุปการี ชุรราวา อฏฺฐาตาวินุทเต ฌนํ
- ง วายเมเถว นฺริโส ยาว อตุถสุส นิปฺปทา

ตอนที่ 2 ตอบคำถาม

1. “เมื่อก่อกรรมไว้แม้จะอยู่ที่ใดก็ตามก็ไม่อาจหลีกเลี่ยงหนีพ้นไปได้” ข้อความดังกล่าวนี้นักเรียนคิดว่าเป็นจริงมากน้อยเพียงใด

แนวคำตอบ

เป็นจริงมาก เพราะ กรรม คือ การกระทำที่ประกอบด้วยเจตนา มี 2 ประเภท คือ กรรมดีและกรรมชั่ว พระพุทธเจ้าตรัสว่า ผู้ใดจักทำกรรมดีก็ตาม กรรมชั่วก็ตาม ผู้นั้นจะเป็นผู้รับผลของกรรมนั้น พุทธพจน์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าไม่มีใครหลีกเลี่ยงผลของกรรมที่ตนทำไว้ได้

2. การดำเนินชีวิตในสังคมโลกปัจจุบันมีการแข่งขันกันมากขึ้น โดยเฉพาะประเทศไทย ผู้ที่จบการศึกษาแต่ละปีมีจำนวนเพิ่มขึ้นและส่วนใหญ่ยังหางานทำไม่ได้ นักเรียนมีวิธีการพัฒนาตนเองโดยอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อต่อสู้กับการแข่งขันในอนาคตไว้อย่างไรบ้าง อธิบาย

พิจารณาจากคำตอบของนักเรียน

สรุปผล การประเมิน	คะแนน	
	เต็ม	ได้
ตอนที่ 1		
ตอนที่ 2		
รวม		

ลงชื่อ _____ ผู้ประเมิน

ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม

สำหรับครูประเมินนักเรียน

คำชี้แจง สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนแล้วใส่คะแนนลงในช่องให้ตรงกับความเป็นจริง

รายการประเมิน	พฤติกรรมที่แสดงออก	คะแนน			หมายเหตุ
		3	2	1	
1. มีวินัย	1. มีการวางแผนการทำงานและจัดระบบการทำงาน				3 หมายถึง นักเรียนแสดง พฤติกรรมนั้น อย่างสม่ำเสมอ
	2. ทำงานตามขั้นตอนต่าง ๆ ที่ได้วางแผนไว้				
	3. ตรวจสอบความถูกต้อง ความเรียบร้อย หรือคุณภาพของงาน				
2. ใฝ่เรียนรู้	4. มีความกระตือรือร้นและสนใจที่จะแสวงหาความรู้				2 หมายถึง นักเรียนแสดง พฤติกรรมนั้น เป็นครั้งคราว
	5. ชอบสนทนา ซักถาม ฟัง หรืออ่านเพื่อให้ได้ความรู้เพิ่มขึ้น				
	6. มีความสุขที่ได้เรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองต้องการเรียนรู้				
3. อยู่อย่างพอเพียง	7. ใช้ทรัพย์หยาบของตนเอง เช่น เงิน เสื้อผ้า สิ่งของ อย่างประหยัด				1 หมายถึง นักเรียนแสดง พฤติกรรมนั้น น้อยครั้ง
	8. ใช้น้ำ ไฟฟ้า และทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ อย่างประหยัดและคุ้มค่า				
	9. มีส่วนร่วมในการดูแลและรักษาทรัพย์สินของส่วนรวม				
4. รักความเป็นไทย	10. ใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้อง				
	11. รู้จักอ่อนน้อมถ่อมตนและมีสัมมาคารวะ				
	12. ร่วมกิจกรรมที่สำคัญเกี่ยวกับชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์				
5. รักษา ศาสน์ กษัตริย์	13. มีส่วนร่วมในการเผยแพร่และอนุรักษ์วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียม ประเพณีไทย				
6. มีจิตสาธารณะ	14. เสียสละ มีน้ำใจ รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ผู้อื่น				
	15. เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว				
7. มีความรับผิดชอบ	16. ยอมรับผลการกระทำของตนเองทั้งที่เป็นผลดีและผลเสีย				
	17. ทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สมบูรณ์ตามกำหนดและตรงต่อเวลา				
8. ซื่อสัตย์สุจริต	18. บันทึกข้อมูลตามความเป็นจริงและไม่ใช้ความคิดเห็นของตนเอง ไปกีดขวางข้อ				
	19. ไม่แอบอ้างผลงานของผู้อื่นว่าเป็นของตน				
	20. เคารพหรือปฏิบัติตามข้อตกลง กฎ กติกา หรือระเบียบของกลุ่ม ที่กำหนดไว้				
คะแนนรวม					
คะแนนเฉลี่ย					

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนนเฉลี่ย	2.34-3.00	1.67-2.33	1.00-1.66
ระดับคุณภาพ	3 = ดีมาก, ดี	2 = พอใช้	1 = ควรปรับปรุง

สรุปผลการประเมิน (เขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน □)

ระดับคุณภาพที่ได้	3	2	1
	□	□	□

หมายเหตุ การหาคะแนนเฉลี่ยทำได้จากการนำเอาคะแนนรวมในแต่ละช่องมาบวกกัน แล้วหารด้วยจำนวนข้อ จากนั้นนำคะแนนเฉลี่ยที่ได้มาเทียบกับเกณฑ์การตัดสินคุณภาพและสรุปผลการประเมิน

ด้านทักษะ/กระบวนการ

สำหรับครูประเมินนักเรียน

คำชี้แจง สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนแล้วใส่คะแนนลงในช่องให้ตรงกับความเป็นจริง

รายการประเมิน	พฤติกรรมที่แสดงออก	คะแนน			หมายเหตุ
		3	2	1	
1. การสื่อสาร	1. ใช้วิธีการสื่อสารในการนำเสนอข้อมูลความรู้ได้อย่างเหมาะสม				3 หมายถึง นักเรียนแสดง พฤติกรรมนั้น อย่างสม่ำเสมอ
	2. เลือกรับข้อมูลความรู้ด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง				
2. การใช้เทคโนโลยี	3. ศึกษา ค้นคว้า ข้อมูลความรู้ จากสื่อ และแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง				2 หมายถึง นักเรียนแสดง พฤติกรรมนั้น เป็นครั้งคราว
	4. เลือกใช้เทคโนโลยีในการศึกษา ค้นคว้า ข้อมูลความรู้ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและมีคุณธรรม				
3. การคิด	5. สรุปความคิดรวบยอดหรือสาระสำคัญของเรื่องที่ศึกษา				1 หมายถึง นักเรียนแสดง พฤติกรรมนั้น น้อยครั้ง
	6. แปลความ ตีความ หรือขยายความของคำ ข้อความ ภาพ และสัญลักษณ์ในเรื่องที่ศึกษา				
	7. วิเคราะห์หลักการและนำหลักการไปใช้ได้อย่างสมเหตุสมผล				
4. การแก้ปัญหา	8. ตั้งคำถามหรือตั้งสมมุติฐานต่อเรื่องที่ศึกษาอย่างมีระบบ				
	9. รวบรวมข้อมูลความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษาจากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ				
	10. ตรวจสอบและประเมินความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูลความรู้ที่ได้จากการเก็บรวบรวม				
	11. นำข้อมูลความรู้ที่ได้จากการตรวจสอบและประเมินมาวิเคราะห์แยกแยะ เพื่อความสะดวกในการทดสอบสมมุติฐาน				
	12. ทดสอบสมมุติฐานและสรุปเป็นหลักการด้วยภาษาของตนเองที่เข้าใจง่าย				
	13. นำข้อมูลความรู้ที่ได้ไปใช้แก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน				
	14. มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการทำงานของกลุ่ม				
5. กระบวนการกลุ่ม	15. ร่วมกันวางแผนและแบ่งหน้าที่การทำงานกับสมาชิกในกลุ่ม				
	16. เป็นทั้งผู้นำและผู้ตามในการทำงานกลุ่ม				
	17. ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายด้วยความรับผิดชอบ				
	18. ช่วยลดข้อขัดแย้งและแก้ปัญหาของกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ				
	19. สร้างสรรค์ผลงานเสร็จทันเวลาและมีคุณภาพ				
	20. ภูมิใจและพึงพอใจในผลงานและการทำงานกลุ่ม				
	คะแนนรวม				
	คะแนนเฉลี่ย				

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนนเฉลี่ย	2.34-3.00	1.67-2.33	1.00-1.66
ระดับคุณภาพ	3 = ดีมาก, ดี	2 = พอใช้	1 = ควรปรับปรุง

สรุปผลการประเมิน (เขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน)

ระดับคุณภาพที่ได้	3	2	1
	☐	☐	☐

หมายเหตุ การหาคะแนนเฉลี่ยหาได้จากการนำเอาคะแนนรวมในแต่ละช่องมาบวกกัน แล้วหารด้วยจำนวนข้อ จากนั้นนำคะแนนเฉลี่ยที่ได้มาเทียบกับเกณฑ์การตัดสินคุณภาพและสรุปผลการประเมิน

ตอนที่ 3.6

แบบทดสอบปลายภาค

ด้านความรู้

ตอนที่ 1 เลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว

1. เจ้าชายมหานามะสอนเรื่องใดให้แก่เจ้าชายอนुरुทระ ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญให้เจ้าชายอนुरुทระ ตัดสินใจออกบวช

ก การทำนา

ข การค้าขาย

ค การครองรัก

ง การครองเรือน

2. “ธรรมนี้เป็นธรรมของผู้มีปัญญา ไม่ใช่ของผู้โง่เขลา” ข้อความนี้เป็นหนึ่งในมหาปुरुสวิตก ที่พุทธสาวกท่านใดเป็นผู้ตรัสตรอง

ก จิตตกหบดี

ข พระอานนท์

ค พระอนुरुทระ

ง พระองคุลิมาล

3. อหิงสกะเป็นชื่อเดิมของใคร

ก พระอนुरुทระ

ข พระสารีบุตร

ค พระองคุลิมาล

ง พระโมกคัลลณะ

4. “มีนีสัยโอบอ้อมอารี ชอบทำบุญ” คำกล่าวนี้สอดคล้องกับพุทธสาวกท่านใด

ก จิตตกหบดี

ข พระอนुरुทระ

ค พระองคุลิมาล

ง พระเจ้าพิมพิสาร

5. เมื่อภิกษุณีธัมมทินนาเถรีปฏิบัติธรรมที่หมู่บ้านชนบทอันสงบทำให้เกิดผลเป็นอย่างไร
- ก **บรรลุพระอรหันต์**
- ข บรรลุพระโสดาบัน
- ค บรรลุพระอนาคามี
- ง บรรลุพระสกทาคามี
6. บุคคลรุ่นหลังเกิดไม่ทันเห็นพระพุทธเจ้า แต่ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เราเรียกอะไร
- ก พุทธสาวก
- ข พุทธสาวิกา
- ค พุทธบริษัท 4
- ง **ชาวพุทธตัวอย่าง**
7. ชาวพุทธตัวอย่างท่านใดได้รับรางวัลสังฆเงินเป็นเกียรติในฐานะพระภิกษุผู้เผยแผ่ธรรมยอดเยี่ยมประจำปี 2520
- ก พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ)
- ข **พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญาันทภิกขุ)**
- ค สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ประยูร ธมฺมปยุตฺโต)
- ง สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส
8. ทิศเบื้องซ้ายตามหลักทิศ 6 หมายถึงใคร
- ก พ่อแม่
- ข พระสงฆ์
- ค **มิตรสหาย**
- ง ครูอาจารย์
9. ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิการวมเรียกว่าอะไร
- ก พุทธสาวก
- ข พุทธสาวิกา
- ค **พุทธบริษัท ๔**
- ง ชาวพุทธตัวอย่าง
10. การปฏิบัติตนในข้อใดถูกต้องเมื่อไปพบพระสงฆ์
- ก **กราบแบบเบญจางคประดิษฐ์**
- ข พูดยาหัวเราะกับท่านอย่างสนุกสนาน
- ค นำเรื่องครอบครัวและส่วนตัวไปเล่าให้ท่านฟัง
- ง ขึ้นไปอยู่ชั้นบนของกุฏิขณะที่ท่านนั่งอยู่ชั้นล่าง

11. “เราไม่ควรนั่งบนพรมหรือเสื่อผืนเดียวกับพระสงฆ์” คำกล่าวนี้เป็นการปฏิบัติมารยาทชาวพุทธต่อพระสงฆ์ในเรื่องใด
- ก การไปพบพระสงฆ์
  - ข การตามส่งพระสงฆ์
  - ค การหลีกทางให้พระสงฆ์
  - ง การลุกขึ้นต้อนรับพระสงฆ์
12. คำพูดในข้อใดถูกต้องเมื่อพูดกับพระสงฆ์
- ก เชิญทางนี้ครับท่าน
  - ข ท่านทานข้าวหรือยังครับ
  - ค ท่านไม่สบาย อยู่โรงพยาบาลไหนคะ
  - ง พຽງนี้นิมนต์ท่านไปฉันภัตตาหารที่บ้านนะคะ
13. ข้อใดเป็นธรรมเนียมปฏิบัติในการต้อนรับแขก
- ก หาน้ำให้ดื่ม
  - ข ยกเก้าอี้ให้นั่ง
  - ค หาของมาเลี้ยง
  - ง ยกมือไหว้ทักทาย
14. การกระทำในข้อใด *ไม่* เป็นศาสนพิธี
- ก การถวายทาน
  - ข การบรรพชาอุปสมบท
  - ค การทำบุญสะเดาะเคราะห์
  - ง การกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศล
15. เหตุการณ์ใด *ไม่* ได้เกิดขึ้นในวันอาสาฬหบูชา
- ก พระรัตนตรัยครบองค์สาม
  - ข โภคทัณเฑาะว์ได้ดวงตาเห็นธรรม
  - ค พระพุทธเจ้าทรงแสดงอนัตตลักขณสูตร
  - ง พระพุทธเจ้าทรงแสดงธัมมจักกัปปวัตตนสูตร
16. การเวียนเทียนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา มีหลายวันยกเว้นวันอะไรที่ไม่นิยมเวียนเทียน
- ก วันมาฆบูชา
  - ข วันวิสาขบูชา
  - ค วันอัฐมีบูชา
  - ง วันอาสาฬหบูชา

17. เมื่อถึงเทศกาลสำคัญทางพระพุทธศาสนาชาวบ้านมาทำบุญกันที่วัดเป็นจำนวนมาก แสดงว่าเทศกาลสำคัญก่อให้เกิดคุณธรรมข้อใด
- ความอดทน
  - ความสามัคคี**
  - ความกตัญญูกตเวที
  - ความขยันหมั่นเพียร
18. การตั้งสติกำหนดพิจารณาจิตเรียกว่าอะไร
- กายนุสสนาสติปัฏฐาน
  - จิตตานุสสนาสติปัฏฐาน**
  - ธัมมานุสสนาสติปัฏฐาน
  - เวทนานุสสนาสติปัฏฐาน
19. แน่นกำหนดว่า “ขวย่างหนอ ซ้าย่างหนอ” แสดงว่าแน่นตั้งสติกำหนดอะไร
- จิต
  - กาย**
  - ธรรม
  - เวทนา
20. สมศรีพยายามคิดหาสาเหตุที่ทำให้ตนเองสอบวิชาภาษาอังกฤษได้คะแนนไม่ดีตามที่ตั้งใจไว้ การคิดของสมศรีเป็นการคิดตามข้อใด
- คิดจำแนกโดยเงื่อนไข
  - คิดจำแนกตามความเป็นจริง**
  - คิดจำแนกแยกแยะเพื่อตอบปัญหา
  - คิดจำแนกโดยความสัมพันธ์ของเหตุปัจจัย
21. ข้อใดชี้ให้เห็นจุดหมายที่แท้จริงของการบรรพชาอุปสมบทในพระพุทธศาสนา
- เพื่อสืบทอดอายุพระพุทธศาสนา
  - เพื่อศึกษาพระธรรมของพระพุทธเจ้า
  - เพื่อปฏิบัติตนตามพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้า**
  - เพื่อปฏิบัติธรรมกำจัดกิเลสอันเป็นเหตุของความทุกข์
22. การอุปสมบทจะสำเร็จบริบูรณ์ได้ต่อเมื่อทำพิธีที่ใด
- ในวิหาร
  - ในบริเวณวัด
  - ในเขตพัทธสีมา**
  - ในศาลาการเปรียญ

23. “ฟ้าสี่ เหล็กสาม น้ำหนึ่ง” หมายถึงสิ่งใดของพระสงฆ์
- ก สังกทาน
- ข เครื่องอัฐบริวาร
- ค คุณสมบัติของผู้ที่จะบวช
- ง ขั้นตอนของพิธีบรรพชาอุปสมบท
24. พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมเทศนา “ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร” ในวันใด
- ก วันมาฆบูชา
- ข วันวิสาขบูชา
- ค วันเข้าพรรษา
- ง วันอาสาฬหบูชา
25. ข้อใด ไม่ใช่สาระสำคัญของธัมมจักกัปปวัตตนสูตร
- ก อริยสัจ 4
- ข ทางสายกลาง
- ค มรรคมงคล 8
- ง ความสุข 2 ประการ
26. การบรรลุพระนิพพานมีความหมายใกล้เคียงกับข้อใดมากที่สุด
- ก การได้ขึ้นสวรรค์
- ข การไม่อยากได้อะไร
- ค การได้ทุกสิ่งที่ตนอยากได้
- ง การเข้าสมาธิโดยไม่รับรู้โลกภายนอก
27. ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 ชาวพุทธจะไม่ปฏิบัติกิจกรรมใด
- ก รักษาศีล
- ข ทำบุญตักบาตร
- ค ฟังพระธรรมเทศนา
- ง ถวายผ้าอาบน้ำฝน
28. วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาวันใดที่มีสาระสำคัญเน้นหนักเกี่ยวกับเรื่องความรักและสันติ
- ก วันมาฆบูชา
- ข วันวิสาขบูชา
- ค วันอัฐมีบูชา
- ง วันอาสาฬหบูชา

29. วันอัฐมีบูชามีความสำคัญต่อชาวพุทธอย่างไร
- เป็นวันที่พระรัตนตรัยครบ 3 ประการ
  - เป็นวันแสดงโอวาทปาฏิโมกข์ของพระพุทธเจ้า
  - เป็นวันคล้ายวันถวายพระเพลิงพระสรีระของพระพุทธเจ้า
  - เป็นวันประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพานของพระพุทธเจ้า
30. วันธรรมสวนะปัจจุบันเรียกว่าวันอะไร
- วันพระ
  - วันปาติโมกข์
  - วันพระเจ้าเปิดโลก
  - วันตักบาตรเทโวโรหณะ
31. อะไรคือประโยชน์ของการฝึกสมาธิ
- ทำให้เกิดภูมิคุ้มกันแก่ชีวิต
  - ทำให้เป็นคนมีความสันโดษ
  - ทำให้รู้จักเป้าหมายของชีวิต
  - ทำให้ทำสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
32. ข้อใดเป็นความหมายถูกต้องที่สุดของคำว่า “สมาธิ” ในพระพุทธศาสนา
- การฝึกจิตใจ
  - การจัดความกังวล
  - การสำรวมใจให้แน่วแน่
  - การขยับไล่อารมณ์ทางจิต
33. ขั้นตอนการนำสติและสมาธิมาปฏิบัติภารกิจให้สำเร็จลุล่วงไปนั้น ควรมีลักษณะอย่างไร
- เริ่มต้นด้วยสติ
  - เน้นที่สมาธิก่อน
  - เริ่มต้นด้วยสมาธิ
  - เริ่มพร้อมกันทั้งสองอย่าง
34. ข้อใดเป็นการแสดงออกที่ประกอบด้วยสมาธิ
- แดงระลึกลงสีด 8 และภวานาอยู่เสทมอ
  - มณีไม่ถือ โกรธเมื่อถูกเพื่อน ๆ ร่วมกันกล่าวหา
  - ปรานีมักจัดลำดับความคิดของตนเองให้คิดทีละเรื่อง
  - พันตำรวจโทไต้สวนคดีอย่างรอบคอบก่อนสรุปสำนวน

35. ลักษณะของผู้ใดแสดงถึงความเป็นผู้ได้บรรลุจุดมุ่งหมายสูงสุดของการฝึกการบริหารจิต และการเจริญปัญญา
- ก มานะมีสุขภาพจิตดีเสมอ
- ข มนัสมีความสงบระงับจากกิเลสต่าง ๆ ได้
- ค มาโนชนม์มีความรอบรู้อะไรทะลุปรุโปร่ง
- ง มนัสมีความว่องไวกระฉับกระเฉงไม่แข็งขิม
36. ผู้ที่ฝึกสมาธิในชีวิตประจำวันจะสำเร็จได้ผลดีนั้น ต้องประกอบด้วยคุณธรรมสำคัญ ๆ อะไรบ้าง
- ก สติและขันติ
- ข ศีลและปัญญา
- ค เมตตาและกรุณา
- ง สติและสัมปชัญญะ
37. จุดมุ่งหมายของการภาวนา “พุท-โธ” ขณะนั่งสมาธิคือข้อใด
- ก เพื่อสร้างปัญญาให้เกิดขึ้น
- ข เพื่อทำจิตใจให้สงบเป็นหนึ่งเดียว
- ค เพื่อระลึกถึงพระคุณของพระพุทธเจ้า
- ง เพื่อขจัดกิเลสอันทำให้จิตใจไม่เป็นสมาธิ
38. บุคคลใดได้ชื่อว่าเป็นผู้ธำรงรักษาพระพุทธศาสนาให้คงอยู่ต่อไป
- ก ต้นปฏิบัติตนตามหลักธรรม ประเพณี และพิธีกรรมทางศาสนา
- ข ตู้อั่งใจศึกษาหลักธรรม ประเพณี และพิธีกรรมทางศาสนาให้เข้าใจ
- ค ต่ายสนับสนุนการศึกษาหลักธรรม ประเพณี และพิธีกรรมทางศาสนา
- ง ต้อยแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักธรรม ประเพณี และพิธีกรรมทางศาสนา
39. สมศรีพยายามคิดหาสาเหตุที่ทำให้ตนเองสอบวิชาภาษาอังกฤษได้คะแนนไม่ดีตามที่ตั้งใจไว้ การคิดของสมศรีเป็นการคิดตามข้อใด
- ก คิดจำแนกโดยเงื่อนไข
- ข คิดจำแนกตามความเป็นจริง
- ค คิดจำแนกแยกแยะเพื่อตอบปัญหา
- ง คิดจำแนกโดยความสัมพันธ์ของเหตุปัจจัย
40. ข้อใดเป็นการปกป้องคุ้มครองพระพุทธศาสนาที่ไม่ถูกต้อง
- ก ปฏิบัติตนตามหน้าที่ชาวพุทธในทางที่ถูกต้อง
- ข ส่งเสริมสนับสนุนชาวพุทธที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบในทางที่ถูกต้อง
- ค ดูแลศาสนสถานและศาสนวัตถุทางพระพุทธศาสนาไม่ให้ใครมาทำลาย
- ง ชักชวนผู้ที่นับถือศาสนาอื่นให้มาบวชเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา

ตอนที่ 2 ตอบคำถาม

1. การศึกษาประวัติพุทธสาวก พุทธสาวิกา และชาวพุทธตัวอย่างมีประโยชน์ต่อผู้ศึกษาอย่างไร

พุทธสาวก พุทธสาวิกาและชาวพุทธตัวอย่างแต่ละท่านมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในเรื่องต่าง ๆ เช่น การปกป้องคุ้มครองเผยแผ่ และประดิษฐานพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่ชั่วนิรันดร์ การศึกษาประวัติของท่านเหล่านี้ทำให้ผู้ศึกษาได้ทราบปฏิบัติทาหรือข้อปฏิบัติของท่านว่า ได้ทำประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนาอย่างไรบ้าง แล้วนำสิ่งที่ท่านปฏิบัตินั้นมาเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต เพื่อปกป้องและคุ้มครองพระพุทธศาสนาให้คงอยู่ต่อไป

2. เพราะเหตุใดเราจึงต้องฝึกการบริหารจิตและการเจริญปัญญา

แนวคำตอบ

เพื่อต้องการทำให้จิตใจสงบ เข้มแข็ง มั่นคง และทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ตามสภาพความเป็นจริง

สรุปผล การประเมิน	คะแนน	
	เต็ม	ได้
ตอนที่ 1		
ตอนที่ 2		
รวม		

ลงชื่อ _____ ผู้ประเมิน

ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม

สำหรับครูประเมินนักเรียน

คำชี้แจง สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนแล้วใส่คะแนนลงในช่องให้ตรงกับความเป็นจริง

รายการประเมิน	พฤติกรรมที่แสดงออก	คะแนน			หมายเหตุ
		3	2	1	
1. มีวินัย	1. มีการวางแผนการทำงานและจัดระบบการทำงาน				3 หมายถึง นักเรียนแสดง พฤติกรรมนั้น อย่างสม่ำเสมอ
	2. ทำงานตามขั้นตอนต่าง ๆ ที่ได้วางแผนไว้				
	3. ตรวจสอบความถูกต้อง ความเรียบร้อย หรือคุณภาพของงาน				
2. ใฝ่เรียนรู้	4. มีความกระตือรือร้นและสนใจที่จะแสวงหาความรู้				2 หมายถึง นักเรียนแสดง พฤติกรรมนั้น เป็นครั้งคราว
	5. ชอบสนทนา ซักถาม ฟัง หรืออ่านเพื่อให้ได้ความรู้เพิ่มขึ้น				
	6. มีความสุขที่ได้เรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองต้องการเรียนรู้				
3. อยู่อย่างพอเพียง	7. ใช้ทรัพย์หยาบของตนเอง เช่น เงิน เสื้อผ้า สิ่งของ อย่างประหยัด				1 หมายถึง นักเรียนแสดง พฤติกรรมนั้น น้อยครั้ง
	8. ใช้น้ำ ไฟฟ้า และทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ อย่างประหยัดและคุ้มค่า				
	9. มีส่วนร่วมในการดูแลและรักษาทรัพย์สินของส่วนรวม				
4. รักความเป็นไทย	10. ใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้อง				
	11. รู้จักอ่อนน้อมถ่อมตนและมีสัมมาคารวะ				
	12. ร่วมกิจกรรมที่สำคัญเกี่ยวกับชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์				
5. รักษา ศาสน์ กษัตริย์	13. มีส่วนร่วมในการเผยแพร่และอนุรักษ์วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียม ประเพณีไทย				
6. มีจิตสาธารณะ	14. เสียสละ มีน้ำใจ รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น				
	15. เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว				
7. มีความรับผิดชอบ	16. ยอมรับผลการกระทำของตนเองทั้งที่เป็นผลดีและผลเสีย				
	17. ทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สมบูรณ์ตามกำหนดและตรงต่อเวลา				
8. ซื่อสัตย์สุจริต	18. บันทึกข้อมูลตามความเป็นจริงและไม่ใช้ความคิดเห็นของตนเองไปกีดขวางข้อ				
	19. ไม่แอบอ้างผลงานของผู้อื่นว่าเป็นของตน				
	20. เคารพหรือปฏิบัติตามข้อตกลง กฎ กติกา หรือระเบียบของกลุ่มที่กำหนดไว้				
คะแนนรวม					
คะแนนเฉลี่ย					

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนนเฉลี่ย	2.34-3.00	1.67-2.33	1.00-1.66
ระดับคุณภาพ	3 = ดีมาก, ดี	2 = พอใช้	1 = ควรปรับปรุง

หมายเหตุ การหาคะแนนเฉลี่ยหาได้จากการนำเอาคะแนนรวมในแต่ละช่องมาบวกกัน แล้วหารด้วยจำนวนข้อ จากนั้นนำคะแนนเฉลี่ยที่ได้มาเทียบกับเกณฑ์การตัดสินคุณภาพและสรุปผลการประเมิน

สรุปผลการประเมิน (เขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน □)

ระดับคุณภาพที่ได้	3	2	1
	□	□	□

ด้านทักษะ/กระบวนการ

สำหรับครูประเมินนักเรียน

คำชี้แจง สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนแล้วใส่คะแนนลงในช่องให้ตรงกับความเป็นจริง

รายการประเมิน	พฤติกรรมที่แสดงออก	คะแนน			หมายเหตุ
		3	2	1	
1. การสื่อสาร	1. ใช้วิธีการสื่อสารในการนำเสนอข้อมูลความรู้ได้อย่างเหมาะสม				3 หมายถึง นักเรียนแสดง พฤติกรรมนั้น อย่างสม่ำเสมอ
	2. เลือกรับข้อมูลความรู้ด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง				
2. การใช้เทคโนโลยี	3. ศึกษา ค้นคว้า ข้อมูลความรู้ จากสื่อ และแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง				2 หมายถึง นักเรียนแสดง พฤติกรรมนั้น เป็นครั้งคราว
	4. เลือกใช้เทคโนโลยีในการศึกษา ค้นคว้า ข้อมูลความรู้ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและมีคุณธรรม				
3. การคิด	5. สรุปความคิดรวบยอดหรือสาระสำคัญของเรื่องที่ศึกษา				1 หมายถึง นักเรียนแสดง พฤติกรรมนั้น น้อยครั้ง
	6. แปลความ ตีความ หรือขยายความของคำ ข้อความ ภาพ และสัญลักษณ์ในเรื่องที่ศึกษา				
	7. วิเคราะห์หลักการและนำหลักการไปใช้ได้อย่างสมเหตุสมผล				
4. การแก้ปัญหา	8. ตั้งคำถามหรือตั้งสมมุติฐานต่อเรื่องที่ศึกษาอย่างมีระบบ				
	9. รวบรวมข้อมูลความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษาจากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ				
	10. ตรวจสอบและประเมินความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูลความรู้ที่ได้จากการเก็บรวบรวม				
	11. นำข้อมูลความรู้ที่ได้จากการตรวจสอบและประเมินมาวิเคราะห์แยกแยะ เพื่อความสะดวกในการทดสอบสมมุติฐาน				
	12. ทดสอบสมมุติฐานและสรุปเป็นหลักการด้วยภาษาของตนเองที่เข้าใจง่าย				
	13. นำข้อมูลความรู้ที่ได้ไปใช้แก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน				
	14. มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการทำงานของกลุ่ม				
5. กระบวนการกลุ่ม	15. ร่วมกันวางแผนและแบ่งหน้าที่การทำงานกับสมาชิกในกลุ่ม				
	16. เป็นทั้งผู้นำและผู้ตามในการทำงานกลุ่ม				
	17. ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายด้วยความรับผิดชอบ				
	18. ช่วยลดข้อขัดแย้งและแก้ปัญหาของกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ				
	19. สร้างสรรค์ผลงานเสร็จทันเวลาและมีคุณภาพ				
	20. ภูมิใจและพึงพอใจในผลงานและการทำงานกลุ่ม				
	คะแนนรวม				
	คะแนนเฉลี่ย				

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนนเฉลี่ย	2.34-3.00	1.67-2.33	1.00-1.66
ระดับคุณภาพ	3 = ดีมาก, ดี	2 = พอใช้	1 = ควรปรับปรุง

หมายเหตุ การหาคะแนนเฉลี่ยหาได้จากการนำคะแนนรวมในแต่ละช่องมาบวกกัน แล้วหารด้วยจำนวนข้อ จากนั้นนำคะแนนเฉลี่ยที่ได้มาเทียบกับเกณฑ์การตัดสินคุณภาพและสรุปผลการประเมิน

สรุปผลการประเมิน (เขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน)

ระดับคุณภาพที่ได้	3	2	1
	☐	☐	☐

ตอนที่ 3.7

ใบความรู้ ใบงาน แบบบันทึก และแบบประเมิน

ใบความรู้

เรื่อง ความหมายและคุณค่าของธรรมะ

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 พระรัตนตรัย

ตัวชี้วัดช่วงชั้น วิเคราะห์หลักธรรมในกรอบอริยสัจ 4 หรือหลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ

(ส 1.1 ม. 4-6/13)

คำชี้แจง แต่ละกลุ่มศึกษาในความรู้แล้วร่วมอภิปรายในประเด็นที่กำหนดให้

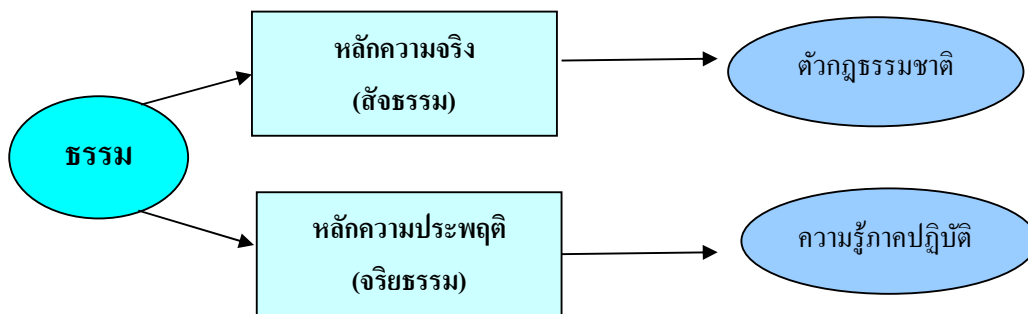
ความหมายและคุณค่าของธรรมะ

1. ความหมายของธรรมะ ธรรมะ หมายถึง คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งมีทั้งหลักความจริงและหลักความประพฤติ

หลักความจริง หมายถึง คำสั่งสอนในส่วนที่เกี่ยวกับสภาวะของสิ่งทั้งหลาย หรือธรรมชาติและความเป็นไปโดยธรรมชาติของสิ่งทั้งหลาย หรือกฎธรรมชาตินั้นเอง คำสั่งสอนส่วนนี้จึงเรียกว่า **สังขธรรม** คำสั่งสอนที่เป็นสังขธรรม เช่น กรรม ไตรลักษณ์ ปฏิจจสมุปบาท เป็นต้น สังขธรรมเหล่านี้ไม่ว่าพระพุทธเจ้าจะอุบัติขึ้นหรือไม่อุบัติขึ้นมาในโลกก็ตามนั้น ได้มีอยู่แล้ว เช่น สังขธรรมที่ว่า **สังขารทั้งปวงเป็นของไม่เที่ยง สังขารทั้งปวงเป็นทุกข์ และสิ่งทั้งปวงล้วนเป็นอนัตตา (คือมิใช่ตัวตนที่เที่ยงแท้ถาวร)** พระพุทธองค์ทรงเป็นเพียงผู้ตรัสรู้สังขธรรมนั้นแล้วทรงนำมาเปิดเผย มาแสดง หรือมาทำให้ง่ายขึ้นเท่านั้น

หลักความประพฤติ หมายถึง คำสั่งสอนในส่วนที่เกี่ยวกับการนำความรู้ความเข้าใจสังขธรรมไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการประพฤติปฏิบัติหรือการดำเนินชีวิต คำสั่งสอนส่วนนี้จึงเรียกว่า **จริยธรรม** คำสั่งสอนส่วนที่เป็นจริยธรรม เช่น

เบญจศีล เบญจธรรม อิทธิบาท 4 กุศลกรรมบถ 10

แผนผังแสดงธรรมะ: คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า 2 ส่วน

2. **คุณค่าแห่งธรรมะ** ธรรมะหรือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้านั้นมีคุณค่ามากมาย แต่อาจสรุปได้ตามบทสวดสรรเสริญธรรมคุณได้ 6 ประการ ได้แก่

1) **เป็นธรรมที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ดีแล้ว** เช่น พระองค์ตรัสว่าอะไรเป็นความทุกข์ ก็เป็นความทุกข์จริง อะไรเป็นสาเหตุทำให้เกิดความทุกข์ ก็เป็นสาเหตุทำให้เกิดความทุกข์จริง หรือตรัสว่าอะไรเป็นทางเสื่อมก็เป็นทางเสื่อมจริง

2) **ผู้ปฏิบัติจะพึงเห็นได้ด้วยตนเอง** เช่น พระองค์ตรัสว่าคนเราจะพ้นจากความทุกข์ได้เพราะความเพียรพยายาม ใครก็ตามที่ใช้ความเพียรพยายามไม่ว่าในการทำงานหรือการศึกษาเล่าเรียนก็จะรู้ได้ด้วยตนเองว่า ความสำเร็จที่ได้รับมานั้นเกิดขึ้นเพราะตนมีความเพียรพยายาม

3) **ไม่ขึ้นอยู่กับกาลเวลา** คือ เป็นความจริงที่ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา เช่น พระองค์ตรัสว่า การเป็นนักเลงสุรา การเที่ยวกลางคืน หรือการเป็นนักเลงการพนัน เป็นหนทางแห่งความเสื่อม ไม่ว่าจะยุคใดสมัยใด พระดำรัสนี้ก็ยังเป็นความจริงอยู่ ใครก็ตามหากเป็นนักเลงแม้เพียงอย่างเดียวก็จะประสบความเสื่อม ส่วนคนที่งดเว้นก็จะพบกับความเจริญเสมอ

4) **ควรเรียกให้มาดู** ธรรมะที่พระพุทธเจ้าได้สั่งสอนไว้นั้น พร้อมทั้งจะให้ใครก็ได้มาศึกษาค้นคว้า พิจารณา ตรวจสอบ ทดลอง และปฏิบัติดูได้เสมอ ไม่ได้กำหนดไว้ว่าต้องเป็นพุทธศาสนิกชนเท่านั้น

5) **ควรน้อมนำมาประพฤติปฏิบัติ** ธรรมะคำสั่งสอนที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้นั้น ไม่ใช่แสดงไว้เพื่อให้ศึกษาเรียนรู้แต่เพียงอย่างเดียว แต่ควรน้อมนำมาประพฤติปฏิบัติด้วย จึงจะได้รับผลตามสมควรแก่การปฏิบัติ การเรียนรู้อย่างเดียวเหมือนกับทัฬหีที่ไม่รู้จักรสแกลง ซึ่งไม่เกิดประโยชน์อะไรเลย

6) **วิญญูชนจะพึงรู้ได้เฉพาะตน** การจะรู้ว่าธรรมะเป็นความจริงตามที่ทรงแสดงไว้หรือไม่นั้นจะต้องศึกษาและน้อมนำมาประพฤติปฏิบัติ เมื่อปฏิบัติแล้วก็จะรู้ผลของการปฏิบัติเช่นนั้นด้วยตัวเอง เหมือนคนกินอาหารจะรู้รสอาหารนั้น ๆ ว่าเปรี้ยว หวาน มัน เค็ม ด้วยตนเอง จะให้คนอื่นมารู้รสอาหารแทนไม่ได้

แบบบันทึกผลการอภิปราย

คำชี้แจง แต่ละกลุ่มศึกษาใบความรู้แล้วร่วมอภิปรายในประเด็นที่กำหนดให้ บันทึกผล แล้วส่งตัวแทน
กลุ่มนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน *พิจารณาจากคำตอบของนักเรียน*

1. ข้อมูลในใบความรู้กล่าวถึงเรื่องอะไร _____
_____
_____

2. ธรรมะหมายถึงอะไร มีกี่ประเภท อะไรบ้าง _____
_____
_____
_____

3. ธรรมะมีคุณค่าอย่างไรบ้าง _____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____

4. การศึกษาความหมายและคุณค่าของธรรมะมีประโยชน์อย่างไร _____
_____
_____
_____

กลุ่มที่ _____

สมาชิกกลุ่ม

1. _____

4. _____

2. _____

5. _____

3. _____

6. _____

ใบงานที่ 1

เรื่อง ลักษณะประชาธิปไตยในพระพุทธศาสนา

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 ความสำคัญของพระพุทธศาสนา

ตัวชี้วัดช่วงชั้น วิเคราะห์ลักษณะประชาธิปไตยในพระพุทธศาสนา หรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือ

ตามที่กำหนด (ส 1.1 ม. 4-6/6)

คำชี้แจง สรุปลักษณะประชาธิปไตยในพระพุทธศาสนาลงในแผนผังที่กำหนดให้

ลักษณะประชาธิปไตยในพระพุทธศาสนา

จุดมุ่งหมายของพระพุทธศาสนา
คือ อิสระภาพ

พิจารณาจากคำตอบของนักเรียน

พระพุทธศาสนาสอนบุคคลให้เคารพ
ในสิทธิของบุคคลอื่น

พิจารณาจากคำตอบของนักเรียน

พระพุทธศาสนาสอนบุคคลให้ทำหน้าที่
ของตนเองให้สมบูรณ์

พิจารณาจากคำตอบของนักเรียน

พระพุทธศาสนามีหลักการ
ของความเสมอภาค

พิจารณาจากคำตอบของนักเรียน

พระพุทธศาสนาสอนให้ยึดความ
ถูกต้องตามธรรมะและความเป็นเอกฉันท์
ในการลงมติใด ๆ ในที่ประชุม

พิจารณาจากคำตอบของนักเรียน

ชื่อ _____

นามสกุล _____

เลขที่ _____

_____

ชั้น _____

โรงเรียน _____

ใบงานที่ 2

เรื่อง ศึกษากรณีตัวอย่าง: การฝึกหัดอบรมตน

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 ความสำคัญของพระพุทธศาสนา

ตัวชี้วัดช่วงชั้น วิเคราะห์การฝึกฝนและพัฒนาตนเอง การพึ่งตนเอง และการมุ่งอิสรภาพใน

พระพุทธศาสนาหรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด (ส 1.1 ม. 4-6/8)

คำชี้แจง ศึกษากรณีตัวอย่างแล้ววิเคราะห์ในประเด็นที่กำหนดให้

กรณีตัวอย่าง

เวทย์เรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เป็นบุตรคนเดียวของพ่อแม่ พ่อแม่ของเวทย์มีฐานะค่อนข้างดี แต่ต้องทำงานกลับบ้านค่ำเป็นประจำ หลังจากเลิกเรียนแล้วเวทย์ยังไม่กลับบ้าน เพราะที่บ้านไม่มีใครอยู่ จึงได้ไปเที่ยวกับเพื่อน ๆ เป็นกลุ่มใหญ่ตามโรงภาพยนตร์หรือห้างสรรพสินค้าเป็นประจำ ด้วยความ คึกคะนองตามประสาวัยรุ่น บางครั้งก็มีเรื่องทะเลาะวิวาทชกต่อยกับวัยรุ่นต่างโรงเรียน เพราะเกิดการเขม่นกันขึ้น ทุกครั้งที่มีการทะเลาะวิวาท เวทย์จะเป็นหัวใจ ทำให้ชื่อของเขาเป็นที่รู้จักและหมายหัวของกลุ่มวัยรุ่นฝ่ายตรงกันข้าม เมื่อเวทย์ไปไหนมาไหน จึงต้องระวังตัวตลอดเวลา และมักจะไม่ได้ไปคนเดียว

วันหนึ่ง เพื่อนในกลุ่มของเวทย์ถูกวัยรุ่นต่างโรงเรียนทำร้าย เวทย์และเพื่อน ๆ โกรธมาก จึงยกพวกบุกไปทำร้ายฝ่ายตรงกันข้าม ต่างฝ่ายต่างได้รับบาดเจ็บ แม้ว่าเวทย์และเพื่อน ๆ บางคนไม่บาดเจ็บ แต่ก็ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจับได้

เจ้าหน้าที่ตำรวจได้แจ้งให้ครูและพ่อแม่ทราบถึงพฤติกรรมของเวทย์และให้มารับเวทย์กลับไป พร้อมภาคทัณฑ์เวทย์ไว้โดยไม่ตั้งข้อหาใด เนื่องจากอายุยังน้อยและไม่มีใครบาดเจ็บสาหัสหรือเสียชีวิตแต่การกระทำของเวทย์ทำให้พ่อแม่เสียใจมากเวทย์เองก็รู้สึกเสียใจกับการกระทำของตนเช่นกัน เขาบอกกับพ่อแม่ต่อหน้าเจ้าหน้าที่ตำรวจว่า ตั้งแต่นั้นนี้เป็นต้นไปตนจะไม่ทำให้พ่อแม่เสียใจอีก

1. เวทย์เป็นคนอย่างไร

แนวคำตอบ

เวทย์เป็นคนชอบเที่ยวกับเพื่อน คึกคะนองตามประสาวัยรุ่น รักเพื่อน มีความเป็นผู้นำ รักพ่อแม่ รู้สึก
รับผิดชอบชั่วดี

2. สาเหตุที่ทำให้เวทย์ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมคืออะไร สอดคล้องกับหลักอริยสัจ 4 หรือไม่ เพราะเหตุใด

แนวคำตอบ

สาเหตุที่ทำให้เวทย์ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุม คือ

1) ยกพวกบุกไปทำร้ายฝ่ายตรงข้าม ได้รับบาดเจ็บ

2) เพื่อนในกลุ่มคนหนึ่งถูกทำร้าย

3) รักเพื่อน

4) เคยมีเรื่องทะเลาะวิวาทชกต่อยกับกลุ่มวัยรุ่นต่างโรงเรียน

5) กิ๊กคะนองตามประสาวัยรุ่น สร้างความไม่พอใจให้แก่เด็กกลุ่มอื่น ๆ

สาเหตุเหล่านี้ถ้าพิจารณาตามหลักอริยสัจ 4 ก็จะสอดคล้องกับตัณหา 3 ซึ่งเป็นสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาหรือความทุกข์ กล่าวคือ การยกพวกบุกไปทำร้ายฝ่ายตรงกันข้าม และความรักเพื่อนเป็นกามตัณหา ไม่อยากให้วัยรุ่นมาทำร้ายตนและเพื่อนของตนเป็นวิภวตัณหา ความอยากเด่นอยากดัง อยากให้ชื่อของตนเป็นที่รู้จักของคนอื่นเป็นภวตัณหา

3. การกระทำของเวทย์ในเรื่องใดบ้างไม่ควรเอาเป็นแบบอย่าง และเรื่องใดบ้างควรเอาเป็นแบบอย่าง เพราะเหตุใด

พิจารณาจากคำตอบของนักเรียน

4. ถ้านักเรียนเป็นแนวจะปฏิบัติตนอย่างไรจึงจะไม่ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุม

พิจารณาจากคำตอบของนักเรียน

---

5. ถ้าเวทย์นำกระบวนการฝึกหัดอบรมตนที่เรียกว่าลิกขา 3 มาเป็นแนวทางปฏิบัติ จะเกิดผลอะไร ขึ้นบ้างกับเวทย์และครอบครัวของเวท

แนวคำตอบ

การนำกระบวนการฝึกอบรมตนที่เรียกว่า ลิกขา 3 มาเป็นแนวทางปฏิบัติจะเกิดผลดีกับเวทย์และครอบครัวของเวทย์ ดังนี้

1) ผลดีที่เกิดกับเวทย์ เช่น มีกำลังใจเข้มแข็ง มีความสุขในการดำเนินชีวิต โดยไม่ต้องหวาดระแวง เป็นที่รักใคร่ของพ่อแม่และเพื่อน ๆ เป็นต้น

2) ผลดีที่เกิดกับครอบครัวของเวทย์ เช่น อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข พ่อแม่สบายใจ สุขใจ ไม่วิตกกังวล เป็นต้น

ชื่อ _____	นามสกุล _____	เลขที่ _____
ชั้น _____	โรงเรียน _____	

ใบงานที่ 3

เรื่อง พระพุทธศาสนาเน้นการฝึกหัดอบรมตน การพึ่งตนเอง และการมุ่งอิสรภาพ

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 ความสำคัญของพระพุทธศาสนา

ตัวชี้วัดช่วงชั้น วิเคราะห์การฝึกฝนและพัฒนาตนเอง การพึ่งตนเอง และการมุ่งอิสรภาพใน

พระพุทธศาสนาหรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด (ส 1.1 ม. 4-6/8)

คำชี้แจง ชกตัวอย่างปัญหาและตอบคำถาม

- 1. ชกตัวอย่างปัญหาการเล่าเรียนมา 1 ปีปัญหา แล้ววิเคราะห์ว่าปัญหานั้นเกิดจากสาเหตุใด

พิจารณาจากคำตอบของนักเรียน

Blank lines for student answers to question 1.

- 2. เมื่อประสบปัญหาดังกล่าว นักเรียนได้แก้ไขปัญหานั้นหรือไม่ หากเคย นักเรียนได้แก้ไขปัญหานั้นอย่างไร หากไม่เคย นักเรียนคิดว่าจะใช้วิธีใดแก้ปัญหานั้น

พิจารณาจากคำตอบของนักเรียน

Blank lines for student answers to question 2.

3. นักเรียนเคยใช้กระบวนการฝึกหัดอบรมตน การพึ่งตนเอง และการมุ่งอิสรภาพ มาแก้ไขปัญหาดังกล่าวหรือไม่ หากเคย ได้ผลเป็นอย่างไร

พิจารณาจากคำตอบของนักเรียน

---

4. ให้นักเรียนทดลองนำกระบวนการฝึกหัดอบรมตน การพึ่งตนเอง และการมุ่งอิสรภาพไปปฏิบัติเป็นเวลา 1 สัปดาห์ แล้วสรุปผลที่ได้รับจากการปฏิบัติ

พิจารณาจากคำตอบของนักเรียน

ชื่อ	_____	นามสกุล	_____	เลขที่	_____
ชั้น	_____	โรงเรียน	_____		_____

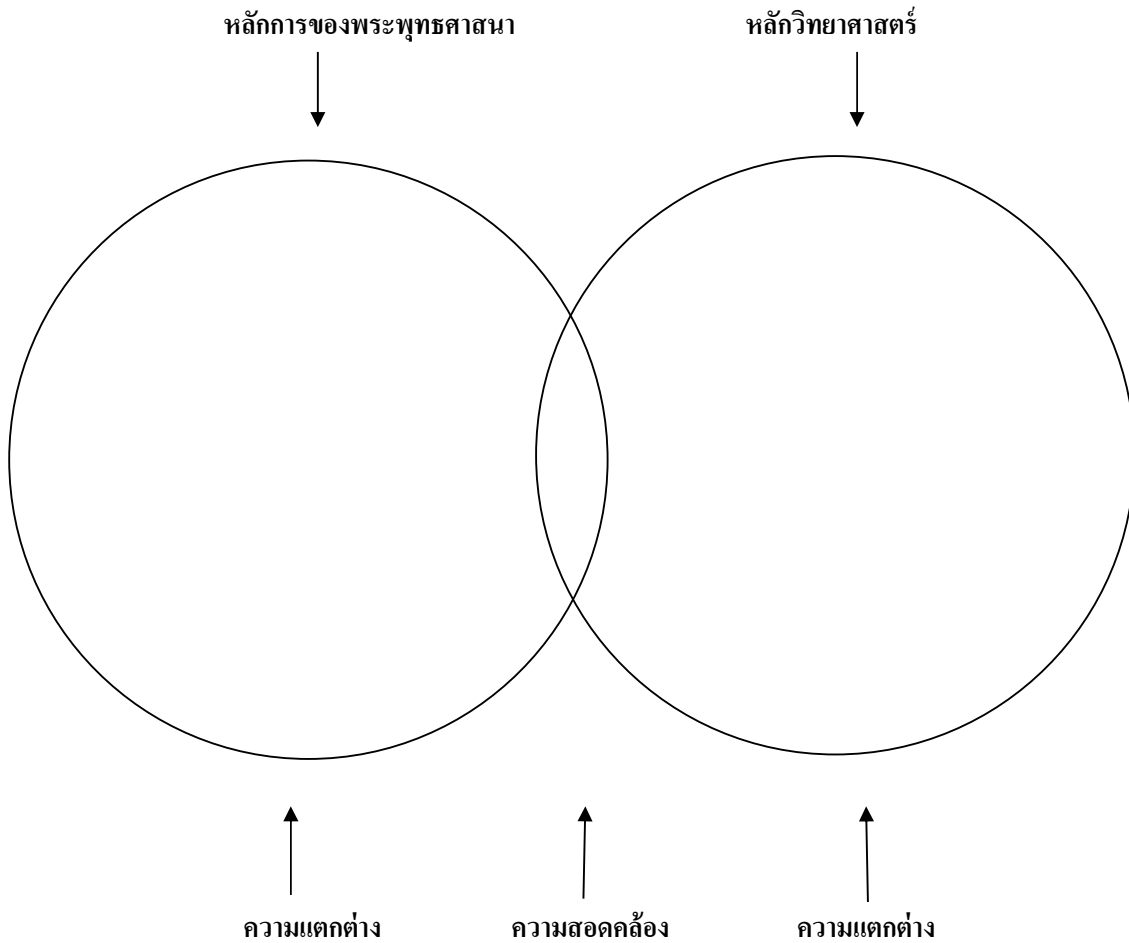
ใบงานที่ 4

เรื่อง หลักการของพระพุทธศาสนากับหลักวิทยาศาสตร์

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 ความสำคัญของพระพุทธศาสนา

ตัวชี้วัดช่วงชั้น วิเคราะห์หลักการของพระพุทธศาสนากับหลักวิทยาศาสตร์ หรือแนวคิดของศาสนาที่
ตนนับถือตามที่กำหนด (ส 1.1 ม. 4-6/7)

คำชี้แจง เขียนเวนน์ ไดอะแกรม เรื่อง หลักการของพระพุทธศาสนากับหลักวิทยาศาสตร์ เพื่อ
เปรียบเทียบความสอดคล้องและหาความแตกต่างของหลักการของพระพุทธศาสนากับหลัก
วิทยาศาสตร์ แล้วตกแต่งให้สวยงาม *พิจารณาจากคำตอบของนักเรียน*

ชื่อ _____	นามสกุล _____	เลขที่ _____
ชั้น _____	โรงเรียน _____	

ใบงานที่ 5

เรื่อง ความเหมือนและความต่างระหว่างการคิดตามนัยแห่งพระพุทธศาสนา กับการคิดแบบวิทยาศาสตร์

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 ความสำคัญของพระพุทธศาสนา

ตัวชี้วัดช่วงชั้น วิเคราะห์หลักการของพระพุทธศาสนากับหลักวิทยาศาสตร์ หรือแนวคิดของศาสนาที่
ตนนับถือตามที่กำหนด (ส 1.1 ม. 4-6/7)

คำชี้แจง เขียนแผนที่ความคิดเรื่อง ความสอดคล้องและความแตกต่างระหว่างแนวคิดของ
พระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์ แล้วตกแต่งให้สวยงาม **พิจารณาจากคำตอบของนักเรียน**

ชื่อ _____ นามสกุล _____ เลขที่ _____
ชั้น _____ โรงเรียน _____

ใบงานที่ 6

**เรื่อง เรียนรู้พุทธประวัติจากวิธีการสอนและการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
ตามแนวพุทธจริยา**

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 วิธีการสอนและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธจริยา

ตัวชี้วัดช่วงชั้น วิเคราะห์พระพุทธเจ้าในฐานะเป็นมนุษย์ผู้ฝึกตนได้อย่างสูงสุดในการตรัสรู้ การก่อตั้งวิธีการสอน และการเผยแผ่พระพุทธศาสนาหรือวิเคราะห์ประวัติศาสตร์ชาติตนนับถือตามที่กำหนด (ส 1.1 ม. 4-6/2)

คำชี้แจง พิจารณาภาพแล้วเขียนคำตอบว่าเป็นภาพเหตุการณ์ในพุทธประวัติตอนใด แล้วเกี่ยวข้องกับพุทธจริยาด้านใด

1.

ภาพพุทธประวัติตอน พระพุทธเจ้าทรงพบพระเจ้าสุทโธทนะ
พระราชบิดา และทรงแสดงธรรมโปรด

จัดเป็นพุทธจริยาด้าน ญาติตั้งจริยา

2.

ภาพพุทธประวัติตอน พระพุทธเจ้าทรงพบแสดงธรรมโปรด
สุภัททะก่อนปริณิพพาน

จัดเป็นพุทธจริยาด้าน โลกตั้งจริยา

3.

ภาพพุทธประวัติตอน พระพุทธเจ้าทรงส่งสาวกไปประกาศ
ศาสนา

จัดเป็นพุทธจริยาด้าน พุทธตั้งจริยา

4. ภาพพุทธประวัติตอน พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมโปรดพระเจ้า
พิมพิสารและบริวาร
จัดเป็นพุทธจริยาदान โลกัตถจริยา

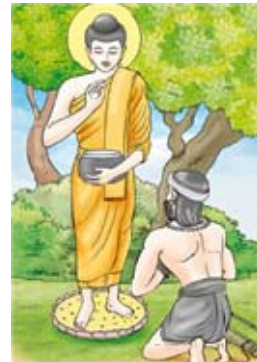
5.

- ภาพพุทธประวัติตอน พระพุทธเจ้าตรัสรู้
จัดเป็นพุทธจริยาदान พุทธตถจริยา

6

- ภาพพุทธประวัติตอน พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมโปรด
องคฺุลิมาล
จัดเป็นพุทธจริยาदान โลกัตถจริยา

ชื่อ _____	นามสกุล _____	เลขที่ _____
ชั้น _____	โรงเรียน _____	

ใบงานที่ 7

เรื่อง ข้อคิดจากชาดก
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 ชาดก

ตัวชี้วัดช่วงชั้น วิเคราะห์ข้อคิดและแบบอย่างการดำเนินชีวิตจากประวัติสาวก ชาดก เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด (ส 1.1 ม. 4-6/14)

คำชี้แจง ตอบคำถาม

- ข้อคิดหรือคติเตือนใจจากมโหสถชาดกที่ว่า “ผู้มีปัญญาเพียบพร้อมด้วยคุณงามความดี ย่อมตกน้ำไม่ไหลตกไฟไม่ไหม้ คิดทำแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์สุขของปวงชนเป็นสิ่งสำคัญ” หมายความว่าอย่างไร นักเรียนเห็นด้วยหรือไม่ เพราะอะไร

พิจารณาจากคำตอบของนักเรียน

- นอกจากข้อคิดหรือคติเตือนใจที่ได้จากข้อ 1 แล้วนักเรียนยังได้ข้อคิดหรือคติเตือนใจอะไรอีกบ้าง

พิจารณาจากคำตอบของนักเรียน

- นักเรียนคิดว่า คุณค่าที่ได้รับจากการศึกษามโหสถชาดกมีอะไรบ้าง

พิจารณาจากคำตอบของนักเรียน

ชื่อ	_____	นามสกุล	_____	เลขที่	_____
ชั้น	_____	โรงเรียน	_____		

ใบงานที่ 1

เรื่อง ความหมายและคุณค่าของธรรมะ

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 พระรัตนตรัย

ตัวชี้วัดช่วงชั้น วิเคราะห์หลักธรรมในกรอบอริยสัจ 4 หรือหลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ

(ส 1.1 ม. 4-6/13)

คำชี้แจง ให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมต่อไปนี้

กิจกรรมที่ 1 ตอบคำถามหรือเติมคำลงในช่องว่างให้ถูกต้อง

1. พระรัตนตรัย คือ แก้ว 3 ประการ ประกอบด้วย พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์
2. ผู้ก่อตั้งพระพุทธศาสนาและค้นพบหลักธรรม แล้วสั่งสอนให้ชาวโลกปฏิบัติตาม คือ พระพุทธเจ้า
3. คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ หลักความจริงและหลักความประพฤติ
4. สาวกผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า และนำมาเผยแพร่แก่ชาวพุทธให้ได้รับประโยชน์ตามสมควร เรียกว่า พระสงฆ์
5. ธรรมคุณ หมายถึง คุณความดีของพระธรรม ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้มี 6 ประการ
6. พระธรรมควรเรียกให้มาคู่ หมายความว่า หลักธรรมคำสอนที่ได้สั่งสอนไว้นั้นพร้อมที่จะให้ใครก็ได้เข้ามาศึกษาพิจารณา ตรวจสอบ ทดลอง และปฏิบัติได้เสมอ ไม่ได้กำหนดว่าจะต้องเป็นชาวพุทธเท่านั้น
7. คนที่กินอาหารจะรู้รสของอาหารเอง จะให้คนอื่นมารู้รสอาหารแทนไม่ได้ ตรงกับหลักธรรมคุณ 6 ว่าอย่างไร พระธรรมอันวิญญูชนจะพึงรู้ได้เฉพาะตน
8. เมื่อต้องการรู้รสของอาหารว่า เปรี้ยว หวาน มัน หรือเค็ม ก็จะต้องกินอาหารด้วยตนเองฉันใด ผู้ที่อยากรู้ว่าหลักธรรมคำสอนที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้นั้นว่าเป็นความจริงหรือไม่ก็ต้อง ศึกษาและปฏิบัติ ด้วยตนเองฉันนั้น
9. จากพุทธศาสนสุภาษิตบทว่า บุคคลหวานพีชเช่นไร ย่อมได้รับผลเช่นนั้น มีความหมายสอดคล้องกับหลักธรรมคุณ 6 ชื่อ พระธรรมเป็นสิ่งที่ผู้ปฏิบัติจะเห็นได้ด้วยตนเอง
10. หลักธรรมคำสั่งสอนเป็นหลักความจริงที่ไม่เปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่นไปตามกาลเวลา สอดคล้องกับหลักธรรมคุณ 6 ชื่อ พระธรรมไม่ขึ้นอยู่กับกาลเวลา
11. นักเรียนสามารถศึกษาธรรมคุณ 6 ได้จากบทสรรเสริญธรรมคุณว่า สาวกขาโต ภะกะวะตา รัมโม สันทิภูจิกโก อะกาลิกโก เอหิปัสสิโก โอปะนะยิโก ปัจจัตตัง เวทิตัพโพ วิญญูหิโต
12. พระพุทธเจ้าทรงเปรียบบุคคลที่รู้หลักธรรมแต่ไม่นำหลักธรรมมาประพฤติปฏิบัติ ว่าเป็นเหมือนกับ ทัพพีที่ไม่รู้จักรสแกงที่คัก

กิจกรรมที่ 2 นำตัวเลขหน้าข้อความด้านล่างมาใส่ในช่องว่างใต้ภาพให้สัมพันธ์กัน

2 5 8 11 13

3 6 7 10 12

1 4 9 14 15

1. พระสาวกผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า
2. ผู้ก่อตั้งพระพุทธศาสนาและค้นพบหลักธรรม แล้วนำมาสั่งสอนชาวโลกให้ปฏิบัติตาม
3. สิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบ แล้วนำมาเผยแผ่ให้ผู้ปฏิบัติตามพึงเห็นได้ด้วยตนเอง
4. ผู้ที่ทำหน้าที่สืบต่อพระพุทธศาสนา และนำหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบมาเผยแผ่ต่อ
5. เป็นผู้เปรียบพร้อมด้วยพระปัญญาคุณ พระวิสุทธิคุณ และพระมหากรุณาคุณ
6. สิ่งที่สามารถให้ผลแก่ผู้ปฏิบัติตามสมควรแก่การปฏิบัติ
7. เป็นหลักความจริงที่ไม่เปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่น ไปตามกาลเวลา
8. ผู้เป็นศาสดาของพระพุทธศาสนา
9. เป็นเพื่อนมนุษย์ของโลกและเป็นผู้ปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่อให้หลุดพ้นจากความทุกข์
10. เป็นสิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ดีแล้ว พร้อมทั้งจะให้ทุกคนได้เข้ามาศึกษา พิจารณา และทดลองปฏิบัติโดยไม่กำหนดว่าจะต้องเป็นชาวพุทธเท่านั้น
11. ทรงเป็นผู้ตรัสรู้ธรรมได้โดยพระองค์เอง ไม่จำเป็นต้องมีใครเป็นอาจารย์
12. เมื่อนำมาปฏิบัติแล้วก็จะรู้ผลของการปฏิบัติด้วยตนเอง
13. ทรงเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยวิชาและจรณะ สามารถฝึกบวชที่สมควรฝึกได้อย่างไม่มีใครยิ่งกว่า
14. เป็นสาวกของพระพุทธเจ้าที่พุทธศาสนิกชนควรสักการบูชา
15. เป็นผู้ที่บุคคลทั่วไป (พุทธศาสนิกชน) ควรกราบไหว้เพื่อแสดงความเคารพ

ชื่อ		นามสกุล		เลขที่	
ชั้น	โรงเรียน				

ใบงานที่ 2

เรื่อง วิเคราะห์ปัญหา

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

ตัวชี้วัดช่วงชั้น วิเคราะห์หลักธรรมในกรอบอริยสัจ 4 หรือหลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ

(ส 1.1 ม. 4-6/13)

คำชี้แจง ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มหาข่าวบุคคลที่มีการกระทำที่เป็นปัญหาในกลุ่มละ 2 ข่าว บันทึกและ

วิเคราะห์ตามหัวข้อที่กำหนดให้ *พิจารณาจากคำตอบของนักเรียน*

หัวข้อข่าวที่ 1

สาระสำคัญของข่าว

แหล่งที่มาของข่าว _____

1. ปัญหาที่เป็นข่าว _____

2. ผู้ที่มีปัญหา _____

3. สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหา _____

4. ผลกระทบที่เกิดจากปัญหา _____

5. ถ้านักเรียนเป็นบุคคลในข่าว (ข้อ 2) จะมีวิธีการแก้ปัญหาอย่างไร _____

6. วิธีการแก้ปัญหาสอดคล้องกับหลักธรรมข้อใด _____

หัวข้อข่าวที่ 2
สาระสำคัญของข่าว
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____

แหล่งที่มาของข่าว _____

1. ปัญหาที่เป็นข่าว _____

2. ผู้ที่มีปัญหา _____

3. สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหา _____

4. ผลกระทบที่เกิดจากปัญหา _____

5. ถ้านักเรียนเป็นบุคคลในข่าว (ข้อ 2) จะมีวิธีการแก้ปัญหาอย่างไร _____

6. วิธีการแก้ปัญหาสอดคล้องกับหลักธรรมข้อใด _____

กลุ่มที่ _____	
สมาชิกกลุ่ม	
1. _____	4. _____
2. _____	5. _____
3. _____	6. _____

ใบงานที่ 3

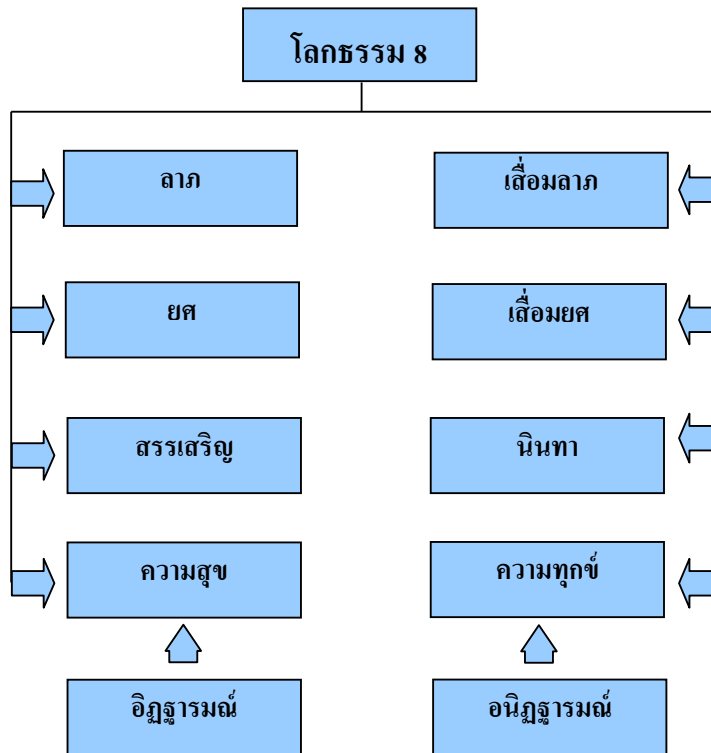
เรื่อง เรียนรู้เรื่องอริยสัจ 4 และธรรมที่ควรรู้ (ทุกข์)

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

ตัวชี้วัดช่วงชั้น วิเคราะห์หลักธรรมในกรอบอริยสัจ 4 หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ

(ส 1.1 ม. 4-6/13)

คำชี้แจง ดูแผนภูมิแสดงโลกธรรม 8 อธิบายและตอบคำถาม

1. โลกธรรมคืออะไร
คือ สิ่งที่ครอบงำมนุษย์ ซึ่งมนุษย์ทุกคนต้องประสบ ไม่มีใครหลีกเลี่ยงได้
2. อิฏฐารมณ์และอนิฏฐารมณ์ต่างกันอย่างไร
อิฏฐารมณ์ คือ โลกธรรมส่วนที่เป็นสิ่งที่น่าปรารถนาหรือต้องการ ได้แก่ ลาภ ยศ สรรเสริญ และความสุข
ส่วนอนิฏฐารมณ์ คือ โลกธรรมส่วนที่เป็นสิ่งที่ไม่น่าปรารถนาหรือไม่ต้องการ ได้แก่ เสื่อม ลาภ เสื่อมยศ
นินทา และความทุกข์
3. ถ้าเราประสบกับโลกธรรมข้อใดข้อหนึ่ง เราควรทำอย่างไร
ไม่ลุ่มหลงในโลกธรรมที่เป็นฝ่ายอิฏฐารมณ์ และไม่เป็นทุกข์เกินไปกับโลกธรรมที่เป็นฝ่ายอนิฏฐารมณ์ควร
ทำใจและควบคุมตนเอง

ชื่อ _____	นามสกุล _____	ใบงานที่ 4	เลขที่ _____
ชั้น _____	โรงเรียน _____		

โรงเรียนศรีสุราษฎร์วิทยา (สุราษฎร์)

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

ตัวชี้วัดช่วงชั้น วิเคราะห์หลักธรรมในกรอบอริยสัจ 4 หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ

(ส 1.1 ม. 4-6/13)

คำชี้แจง ให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมต่อไปนี้

กิจกรรมที่ 1 เติมคำหรือข้อความลงในช่องว่าง

- กรรม หมายถึง การกระทำของมนุษย์ที่ประกอบด้วย เจตนาหรือความจงใจ ซึ่งแสดงออกทางกาย ทางวาจา และทางใจ
- กรรมจำแนกตาม มูลเหตุของการกระทำ มี 2 ประเภท คือ กุศลกรรมเป็นกรรมดี เกิดจากกุศลมูลและอกุศลกรรม เป็นกรรมชั่ว เกิดจาก อกุศลมูล
- กรรมจำแนกตามหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการให้ผลมี 12 ประเภท แบ่งเป็น 3 หมวด ได้แก่ หมวดที่ 1 ว่าด้วยปากกาล หมวดที่ 2 ว่าด้วยกิจ และหมวดที่ 3 ว่าด้วย ปากทานปริยาย
- กรรมที่ให้ผลในปัจจุบันหรือในชาตินี้ภพนี้ ซึ่งเป็นผลทันตาเห็น เรียกว่า ทิฏฐธรรมเวทนียกรรม
- อโหสิกรรม เป็นกรรมที่เลิกให้ผลหรือไม่มีผลอีก
- กรรมแต่่งให้เกิด เรียกว่า ชนกกรรม หมายถึง กรรมที่ชักนำให้เกิดหรือถือปฏิสนธิในภพใหม่ เมื่อสิ้นชีวิตจากภพนี้
- ถ้ากรรมที่ทำเป็นกรรมดีก็สนับสนุนให้ได้รับผลดียิ่งขึ้น ถ้ากรรมที่ทำเป็นกรรมชั่วก็จะซ้ำเติมให้ได้รับผลเลวลง กรรมที่ทำหน้าที่นี้เรียกว่า อุปถัมภ์กรรม
- กรรมที่มีกำลังแรงเข้าไปตรึงการให้ผลของ ชนกกรรม ให้ขาดหรือหยุดเสียแล้ว ให้ผลแทนที่ เรียกว่า อุปฆาตกรรม
- กรรมที่ให้ผลก่อนกรรมอื่น เช่น ฌานสมาบัติ (ฝ่ายดี) อนันตริยกรรม (ฝ่ายชั่ว) จัดเป็น กรรมหนัก เรียกว่า กุฏกรรม
- ถ้าไม่มีกรรมและพหุกรรม กรรมประเภทนี้จะให้ผลก่อนกรรมอื่น เหมือน โศที่ขึ้นแออัดยัดเยียดอยู่ที่ประตูคอก เมื่อคนเลี้ยงเปิดคอกออก ตัวโคอยู่ใกล้ประตูคอกนั้นก็จะได้ออกก่อน แม้จะเป็น โศแก่ก็ตาม เรียกว่า อาดันกรรม
- กัตตดากรรม เป็นกรรมที่จะให้ติดต่อเมื่อไม่มีกรรมอื่นให้ผล
- ประโยชน์ของการเรียนรู้เรื่อง กรรม 12 คือ ทำให้เรารู้จักวิเคราะห์ตนเองและวิเคราะห์หองค์ประกอบที่ทำให้ตนเผชิญสถานการณ์นั้น ๆ การวิเคราะห์ตนเอง ช่วยให้เราไม่ตกเป็นทาสของอารมณ์ ไม่มีปมเด่นปมด้อย เข้าใจสถานภาพของตนตามความเป็นจริง และดำเนินชีวิตอย่าง มีความสุข

กิจกรรมที่ 2 แสดงความคิดเห็น

1. เพราะเหตุใดจึงกฎหมายจึงห้ามขายและห้ามดื่มเหล้าในวัด

เพราะวัดเป็นที่อยู่ของพระภิกษุสามเณร เป็นสถานที่ทำบุญของชาวบ้าน และเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ถือเป็นเขตพระรัตนตรัย เป็นเขตศักดิ์สิทธิ์ที่เราชาวพุทธหรือใคร ๆ ไม่ควรไปทำให้หมองด้วยเหตุต่าง ๆ

2. การขายเหล้า เบียร์ และบุหรี่ นอกจากเป็นการส่งเสริมให้เกิดการกระทำผิดศีลข้อ 5 แล้ว ยังเป็นอาชีพค้าขายที่ไม่ชอบธรรม ซึ่งพระพุทธศาสนาเรียกว่าอะไร

มิจลาภมิชชา

3. เพราะอะไรพระพุทธศาสนาจึงสอนว่า “อาชีพค้าขายของมึนเมาและสิ่งเสพติดให้โทษเป็นอาชีพที่ไม่ชอบธรรม”

พิจารณาจากคำตอบของนักเรียน

4. นอกจากการค้าขายของมึนเมาและสิ่งเสพติดให้โทษแล้ว ยังมีการค้าขายอะไรอีกบ้างที่พระพุทธศาสนาสอนว่าเป็นอาชีพค้าขายที่ไม่ชอบธรรมหรือผิดศีลธรรม

มีอาชีพต่อไปนี้ ได้แก่

1) การค้าอาวุธ (สัตถวมิชชา)

2) การค้ำมนุษย์ รวมทั้งการค้าประเวณี (สัตถวมิชชา)

3) การค้าสัตว์สำหรับฆ่าเป็นอาหาร (มังสวมิชชา)

4) การค้ายาพิษ (วิสวมิชชา)

5. นักเรียนคิดว่าอาชีพค้าขายที่ไม่ชอบธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาอาชีพใดมีผลเสียมากที่สุด เพราะอะไร

พิจารณาจากคำตอบของนักเรียน

ชื่อ	_____	นามสกุล	_____	เลขที่	_____
ชั้น	_____	โรงเรียน	_____		

ใบงานที่ 5

เรื่อง เรียนรู้เรื่องธรรมที่ควรบรรลु (นิโรธ)

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

ตัวชี้วัดช่วงชั้น วิเคราะห์หลักธรรมในกรอบอริยสัจ 4 หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ

(ส 1.1 ม. 4-6/13)

คำชี้แจง ให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมต่อไปนี้

กิจกรรมที่ 1 ตอบคำถาม

1. ความหลุดพ้นด้วยธรรมที่เป็นคู่ปรับหรือธรรมที่ตรงกันข้าม เช่น การหลุดพ้นจากความตระหนี่และความโลภด้วยการให้ทาน การหลุดพ้นจากการอาฆาตพยาบาทหรือมองโลกในแง่ร้ายด้วยการมีเมตตา กรุณา เรียกว่าอะไร

ตั่งควิมุตติ

2. คนที่ฝึกสมาธิจนถึงขั้นอุปจารสมาธิ สามารถเข้าถึงวิมุตติข้อใด

วิกขัมภนวิมุตติ

3. ถ้าวิกขัมภนวิมุตติเป็นความหลุดพ้นในความหมายของสมณะ ตั่งควิมุตติ สมุจเฉทวิมุตติ ปฏิปัสสัทธิวิมุตติ และนิสสรณวิมุตติ จะเป็นความหลุดพ้นในความหมายใด

ตั่งควิมุตติ เป็นความหลุดพ้นในความหมายของวิัสสนา

สมุจเฉทวิมุตติ เป็นความหลุดพ้นในความหมายของมรรค

ปฏิบัติสัทธิวิมุตติ เป็นความหลุดพ้นในความหมายของผล

นิสสรณวิมุตติ เป็นความหลุดพ้นในความหมายของนิพพาน

4. ถ้าแบ่งบุคคลในโลกนี้ออกเป็น 2 พวก คือ ปุถุชนกับอริยบุคคล นักเรียนคิดว่า บุคคลทั้งสองพวกนี้จะสามารถเข้าถึงวิมุตติระดับใดได้บ้าง

แนวคำตอบ

ปุถุชนเป็นบุคคลธรรมดาทั่วไปที่ยังมีกิเลส สามารถเข้าถึงวิมุตติได้ 2 ระดับ ได้แก่ วิกขัมภนวิมุตติ (ความหลุดพ้นด้วยการข่มกิเลสไว้) และตทังควิมุตติ (ความหลุดพ้นด้วยธรรมที่เป็นคู่ปรับกัน) ส่วนอริยบุคคลเป็นบุคคลที่บรรลุธรรมขั้นใดขั้นหนึ่ง เช่น โสคาปัตติผล สกทาคามีผล สามารถเข้าถึงวิมุตติได้ 3 ประเภท ได้แก่ สมุจเจทวิมุตติ (ความหลุดพ้นอย่างเด็ดขาด) ปฏิปัสสัทธิวิมุตติ (ความหลุดพ้นอย่างสงบบราบคาบ) และ นิสสรณวิมุตติ (ความหลุดพ้นที่เป็นภาวะปลอดโปร่ง)

5. การเรียนรู้เรื่อง วิมุตติ 5 มีประโยชน์อย่างไร

แนวคำตอบ

- 1) รู้และเข้าใจว่าจะปฏิบัติตนอย่างไร ให้เข้าถึงวิมุตติในแต่ละระดับ
- 2) ดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องถูกทาง

ชื่อ _____	นามสกุล _____	เลขที่ _____
ชั้น _____	โรงเรียน _____	

ใบงานที่ 6

เรื่อง เรียนรู้เรื่องธรรมที่ควรเจริญ (มรรค)

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

ตัวชี้วัดช่วงชั้น วิเคราะห์หลักธรรมในกรอบอริยสัจ 4 หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ (ส 1.1 ม. 4-6/13)

คำชี้แจง ให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมต่อไปนี้

กิจกรรมที่ 1 ตอบคำถามต่อไปนี้ โดยเขียนคำตอบลงในช่องว่างที่กำหนดให้

1. คุณสมบัติของพ่อค้าแม่ค้าที่ทำให้กิจการค้าเจริญรุ่งเรือง มั่นคง และมีผลกำไร เรียกว่าอะไร
2. ใช้เลี้ยงดูตนเอง ครอบครัว และคนที่อยู่ในความรับผิดชอบให้มีความสุข เป็นวิธีปฏิบัติหนึ่งของหลักธรรมอะไร
3. อุ. อา ก. ส. เป็นหัวใจเศรษฐกิจ และเป็นคำย่อของหลักธรรมอะไร
4. ตามหลักพระพุทธศาสนานอกจากจะต้องมีตาคีและประพตัตนให้เป็นที่น่าเชื่อถือของแหล่งเงินทุนแล้ว พ่อค้าแม่ค้ายังจะต้องมีคุณสมบัติอะไรอีก
5. การดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องและสมควรแก่ทรัพย์สินเงินทองที่หามาได้ เรียกว่าอะไร
6. คุณธรรมข้อใดถือว่าเป็นหลักปฏิบัติขั้นพื้นฐานที่สำคัญประการแรกของการทำกิจกรรมต่าง ๆ
7. การใช้จ่ายเงินทองส่วนหนึ่งเพื่อบำรุงราชการ เช่น เสวยภาษีอากร เรียกว่าอะไร
8. การคบคนดีเป็นมิตรตามหลักทฤษฎีธรรมมีกัตตะ 4 เรียกว่าอะไร
9. ปุพพเปตพลีเป็นการใช้จ่ายเงินเพื่อทำบุญอุทิศไปให้ใคร
10. การเก็บรักษาทรัพย์สินที่หามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียรจัดเป็นทฤษฎีธรรมมีกัตตะข้อใด

1.

ป	า	ป	มิ	ก	ธ	ร	ร	ม
---	---	---	----	---	---	---	---	---

2.

โ	ภ	ค	อ	า	ที	ย	ะ
---	---	---	---	---	----	---	---

3.

ที	ฎ	ฐ	ธ	ม	มิ	กั	ต	ถ	ะ
----	---	---	---	---	----	----	---	---	---

4.

จ	ค	เ	จ	น	ฐ	ร	กิ	จ
---	---	---	---	---	---	---	----	---

5.

ส	ม	ชี	วิ	ต	า
---	---	----	----	---	---

กิจกรรมที่ 3 พิจารณาเหตุการณ์ในภาพว่า ถ้าขาดคุณธรรมต่อไปนี้แล้วอะไรจะเกิดขึ้น

ถ้าขาดปัญญาคอยกำกับควบคุม

แนวคำตอบ

ทำให้มีความเชื่อที่มงายไร้สาระ

เชื่อผิด ๆ เชื่อในสิ่งที่ไม่ควรเชื่อ

ถ้าขาดศีลหรือวินัย

แนวคำตอบ

ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน

ทำให้สังคมวุ่นวาย ไม่สงบสุข

ถ้าขาดการเคารพนับถือผู้ใหญ่

แนวคำตอบ

ทำให้ตนเองถูกตำหนิติเตียน

ทำให้เกิดความวุ่นวายขึ้นในหมู่คณะ

กิจกรรมที่ 4 เขียนบรรยายสั้น ๆ ให้สอดคล้องกับภาพและข้อความที่กำหนดให้

อันทุกข์โศกโรครภัยในมนุษย์
ไม่รู้สุดสิ้นลงที่ตรงไหน
เหมือนกงเกวียนกำเกวียนเวียนระไว
จงหักใจเสียเถิดเจ้าเขวมาลัย

(สุนทรภู่)

พิจารณาจากคำตอบของนักเรียน

ชื่อ _____ นามสกุล _____ เลขที่ _____
ชั้น _____ โรงเรียน _____

ใบงานที่ 7

เรื่อง เรียนรู้พุทธศาสนสุภาษิต

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 พุทธศาสนสุภาษิต

ตัวชี้วัดช่วงชั้น วิเคราะห์หลักธรรมในกรอบอริยสัจ 4 หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ (ส 1.1 ม. 4-6/13)

คำชี้แจง ให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมต่อไปนี้

กิจกรรมที่ 1 ตอบคำถามต่อไปนี้ให้ถูกต้อง

1. พุทธศาสนสุภาษิตหมายถึงอะไร

คำพูดที่เป็นคติทางพระพุทธศาสนา เป็นคำกล่าวสั้น ๆ แต่มีความหมายลึกซึ้ง

2. พุทธศาสนสุภาษิตที่ว่า “คนขยัน เอาการเอางาน กระทำเหมาะสม ย่อมหาทรัพย์ได้” เขียนเป็น
ภาษาบาลีได้อย่างไร

ปฏิรูปการี ชุรวา อฏฐาตา วินุเต ธนั

3. “วายเมเถว ปุริโส ยาว อตุตฺตสฺส นิปฺปทา” แปลเป็นภาษาไทยว่าอย่างไร

เกิดเป็นคนควรจะพยายามจนกว่าจะประสบความสำเร็จ

-
4. “ความยินดีในสภาพและสิ่งที่ตนมีอยู่ เป็นความยินดีตามมีตามได้ ยินดีตามกำลัง และยินดีตามสมควรแก่ฐานะ” ในทางพระพุทธศาสนามีชื่อเรียกว่าอะไร

สันโดษ

---

5. "อิณาทาน ทุกข์ โลก" พุทธศาสนสุภาษิตบทนี้สอนเราในเรื่องอะไร

สอนให้เรารู้จักหลีกเลี่ยงการเป็นหนี้ รู้จักใช้จ่ายอย่างประหยัด รู้จักเก็บออม

---

6. พุทธศาสนสุภาษิตที่สอนให้เรารู้จักความพอดี ไม่ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย คือบทใด

สนตุฎฐี ปริมฺ ฐนํ

---

7. คำกล่าวที่ว่า “การทำอะไรยังไม่บรรลุผลสำเร็จแล้วที่ถ้อย ไม่ใช่วิสัยของบุรุษ” สอดคล้องกับพุทธศาสนสุภาษิตบทใด

วายนเมถว ปริ โส ยาว อตตสฺส นิปปทา

ชื่อ _____	นามสกุล _____	ใบงานที่ 8	เลขที่ _____
ชั้น _____	โรงเรียน _____		

เรื่อง เรียนรู้การสังคายนาและการเผยแผ่พระไตรปิฎก

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7 การสังคายนาและการเผยแผ่พระไตรปิฎก

ตัวชี้วัดช่วงชั้น วิเคราะห์คุณค่าและความสำคัญของการสังคายนาพระไตรปิฎก หรือคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือ และการเผยแผ่ (ส 1.1 ม. 4-6/15)

คำชี้แจง ตอบคำถามต่อไปนี้ให้ถูกต้อง

- ก่อนที่จะเรียกว่า พระไตรปิฎก คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า เรียกว่าอะไรบ้าง
เรียกว่า พระธรรม พรหมจรรย์ ธรรมวินัย พุทธศาสนา
- การถ่ายทอดคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าในสมัยพุทธกาลใช้วิธีการใด
การท่องเที่ยว แล้วบอกต่อกัน เรียกวิธีนี้ว่า มุขปาฐะ
- แนวคิดในการจัดหมวดหมู่พระธรรมวินัยในสมัยพุทธกาล พระเถระรูปใดเป็นคนริเริ่ม
พระจุนทะ น้องชายของพระสารีบุตร
- เหตุการณ์สำคัญที่ทำให้มีการสังคายนาพระธรรมวินัยขึ้นครั้งแรกในพระพุทธศาสนาคืออะไร
การกล่าวจาบจ้วงพระธรรมวินัยของพระสุกัททะ วัฒนบรรพต
- การทำสังคายนาครั้งที่ 1 ใครเป็นประธานฝ่ายพระสงฆ์ และใครเป็นผู้อุปถัมภ์
พระมหากัสสปเถระ เป็นประธานฝ่ายสงฆ์ พระเจ้าอชาตศัตรูทรงเป็นผู้อุปถัมภ์
- การทำสังคายนาครั้งใดมีการแบ่งหมวดหมู่พระธรรมวินัยออกเป็น 3 หมวดหมู่ที่เรียกว่า พระไตรปิฎกอย่างชัดเจน
ครั้งที่ 3
- การทำสังคายนาครั้งใดมีการจารึกบันทึกพระไตรปิฎกเป็นลายลักษณ์อักษร
ครั้งที่ 5
- การรื้อยกรองพระธรรมวินัย โดยการประชุมสงฆ์จัดระเบียบหมวดหมู่คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า รับทราบและตกลงกันในที่ประชุมนั้นว่าเป็นอย่างไรอย่างนี้ แล้วท่องจำสืบ ๆ กันมา เรียกว่าอะไร
สังคายนา
- สังคายนาครั้งแรกที่ทำในประเทศไทย ทำในสมัยใด ทำที่ไหน และทำเมื่อใด
ทำในสมัยพระเจ้าดิโลกราช ที่เมืองเชียงใหม่ ใน พ.ศ. 2020
- พระไตรปิฎกฉบับปัจจุบันมีการรวบรวมไว้กี่เล่ม กี่หมวดหมู่ อะไรบ้าง
45 เล่ม แบ่งเป็น 3 คัมภีร์ หรือ 3 หมวดหมู่ ได้แก่ พระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก และพระอภิธรรมปิฎก

ชื่อ _____	นามสกุล _____	เลขที่ _____
ชั้น _____	โรงเรียน _____	

ใบงานที่ 1

เรื่อง พระอนุรุทธะ

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8 พุทธสาวกและพุทธสาวิกา

ตัวชี้วัดช่วงชั้น วิเคราะห์ข้อคิดและแบบอย่างการดำเนินชีวิตจากประวัติสาวก ชาคก เรื่องเล่า และศาสนิกชน

ตัวอย่างตามที่กำหนด (ส 1.1 ม.4-6/14)

คำชี้แจง ให้นักเรียนทำกิจกรรมต่อไปนี้

กิจกรรมที่ 1 เขียนเล่าประวัติของพระอนุรุทธะตามที่รู้มาพอสังเขป

1. ประวัติและผลงาน

พิจารณาจากคำตอบของนักเรียน

Blank lines for writing the history and achievements of Anuruddha.

2. คุณธรรมที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่าง พิจารณาจากคำตอบของนักเรียน

Blank lines for writing virtues to be followed as a model.

กิจกรรมที่ 2 เลือกคุณธรรมที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างของพระอนุรุทธะ 1 ข้อ แล้วเขียนบรรยายว่า สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร

1. คุณธรรมของพระอนุรุทธะที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่าง พิจารณาจากคำตอบของนักเรียน

Blank lines for describing how to apply one virtue from Anuruddha in daily life.

2. เราสามารถนำคุณธรรมของพระอนุรุทธะมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ดังนี้

พิจารณาจากคำตอบของนักเรียน

Blank lines for describing how to apply Anuruddha's virtues in daily life.

Form for student identification: ชื่อ _____ นามสกุล _____ เลขที่ _____ ชั้น _____ โรงเรียน _____

ใบงานที่ 2

เรื่อง พระองค์ลีมาล

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8 พุทธสาวกและพุทธสาวิกา

ตัวชี้วัดช่วงชั้น วิเคราะห์ข้อคิดและแบบอย่างการดำเนินชีวิตจากประวัติสาวก ชาดก เรื่องเล่าและศาสนิกชน

ตัวอย่างตามที่กำหนด (ส 1.1 ม.4-6/14)

คำชี้แจง นำคำในกรอบสี่เหลี่ยมที่กำหนดให้ไปเติมในช่องว่างให้สมบูรณ์

อหิงสกะ	พระเจ้าปเสนทิโกศล	เปลวเพลิง	มหาโจร
พราหมณ์ปุโรหิต	ฤกษ์โจร	อิจจาริยยา	ศีลปวิทยา
ไม่เบียดเบียน	องค์ลีมาล	ปฎิเสฐ	หาอุบาย
พวงมาลัย	พิธีบูชาครู	เราหยุดแล้ว	เดินตาม

องค์ลีมาลเป็นบุตรของ พราหมณ์ปุโรหิต มารดาชื่อ มันทานี ท่านถือกำเนิดในเวลากลางคืนตรงกับ ฤกษ์โจร ในเวลาที่ท่านเกิดนั้น อาวุธชนิดต่าง ๆ ทั่วเมือง ได้ลุกเป็น เปลวเพลิง บิดาของท่านเห็นว่าลางร้ายที่เกิดขึ้นนี้ เป็นเพราะลูกชายของคนที่เกิดมาและโตขึ้นจะกลายเป็น มหาโจร นำความเดือดร้อนมาสู่บ้านเมือง จึงนำความไปกราบทูล พระเจ้าปเสนทิโกศล ให้ทรงทราบและกราบทูลให้ประหารลูกชายของตนเสียเพื่อป้องกันเหตุร้ายที่จะเกิดขึ้น แต่พระเจ้าปเสนทิโกศลไม่ได้ทรงกระทำตาม กลับทรงรับสั่งให้เลี้ยงไว้ เพื่อเป็นการแก้เคล็ด บิดาจึงตั้งชื่อให้ลูกชายว่า อหิงสกะ แปลว่า ผู้ไม่เบียดเบียนใคร

เมื่อถึงวัยที่สมควร อหิงสกะได้ไปศึกษา ศีลปวิทยา กับอาจารย์ที่สาปาโมกข์ อหิงสกะเป็นคนขยัน ตั้งใจเรียน เรียบร้อย พุฒจาไพเราะ คอยรับใช้อาจารย์ด้วยความเคารพ จนเป็นที่พอใจของอาจารย์มาก บรรดาศิษย์คนอื่น ๆ ต่างพากัน อิจจาริยยา จึงชักชวนกันออกอุบายให้อาจารย์เกลียดชังและฆ่าอหิงสกะเสีย ที่แรกอาจารย์ก็ไม่เชื่อ แต่เมื่อถูกขย่งหนักเข้าก็กลับใจเชื่อ จึงคิด หาอุบาย กำจัดอหิงสกะโดยสั่งให้ไปฆ่าคนให้ได้พันคน แล้วตัดนิ้วมาคนละนิ้ว ให้ได้จำนวน 1,000 นิ้ว เพื่อประกอบ พิธีบูชาครู เหตุที่อาจารย์ทำเช่นนี้เพื่อต้องการข่มมือคนอื่นฆ่าอหิงสกะด้วยเห็นว่าเมื่ออหิงสกะปฏิบัติตามคำสั่งสอนของตน ก็จะต้องมีใครคนใดคนหนึ่งต่อสู้และฆ่าแทนตนจนได้ ในตอนแรกอหิงสกะได้ ปฎิเสฐ คำสั่งของอาจารย์ โดยอ้างว่าตัวท่านเกิดในตระกูลที่ ไม่เบียดเบียน ใครจะทำอย่างนี้ได้อย่างไร แต่ด้วยนิสัยรักในวิชาความรู้ อหิงสกะจึงยอมปฏิบัติตาม ออกฆ่าคนเป็นจำนวนมาก แล้วตัดนิ้วมือนคนที่ตายคนละนิ้ว มาทำเป็น พวงมาลัย คล้องคอไว้ เพื่อเป็นเครื่องหมายให้ทราบว่าได้ฆ่าคนไปกี่คนแล้ว คนทั้งหลายจึงเรียกอหิงสกะว่า องค์ลีมาล

องคฺลิมาลได้ออกอาละวาดฆ่าคนตัดนิ้วร้อยเป็นพวงมาลัยได้ 999 นิ้ว ยังขาดอีก 1 นิ้ว ก็จะครบ 1,000 นิ้ว จึงมุ่งหน้าเข้าไปในเมืองเพื่อฆ่ามารดาของตนเอง เอานิ้วที่ 1,000 ไปให้อาจารย์ ขณะที่เดินทาง ไปนั้นได้พบกับพระพุทธเจ้า องคฺลิมาล เดินติดตาม และตะโกนให้พระพุทธเจ้าหยุด ก็ มีเสียงตอบมาว่า เราหยุดแล้ว ท่านต่างหากยังไม่หยุด

องคฺลิมาลเมื่อได้ยินเสียงพระพุทธเจ้าบอกเช่นนั้นก็เกิดความสงสัย เพราะความจริงองคฺลิมาลหยุด แล้ว แต่พระพุทธเจ้าต่างหากยังคงเดินอยู่ จึงกล่าวขึ้นว่า ...ท่านเดินไปเรื่อย ๆ แต่กลับกล่าวว่าหยุดแล้ว ส่วนข้าพเจ้านั้นหยุดเดินแล้วท่านกลับกล่าวว่าข้าพเจ้ายังไม่หยุด หมายความว่าอะไร... พระพุทธเจ้าจึง หยุดเดินแล้วอธิบายว่า ...เราหยุดเบียดเบียนสัตว์ทั้งหลายและวางศาสตราวุธแล้วตลอดไป ส่วนท่านสิไม่ สำรวมในสัตว์ เทียวเบียดเบียนล้างผลาญชีวิตผู้อื่น ไม่วางมือ เราจึงขึ้นชื่อว่าผู้หยุดและท่านชื่อว่าผู้ยังไม่ หยุด...

ชื่อ _____	นามสกุล _____	เลขที่ _____
ชั้น _____	โรงเรียน _____	

ใบงานที่ 3

เรื่อง พระธรรมทินนาเถรี

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8 พุทธสาวกและพุทธสาวิกา

ตัวชี้วัดช่วงชั้น วิเคราะห์ข้อคิดและแบบอย่างการดำเนินชีวิตจากประวัติสาวก ชาคก เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด (ส 1.1 ม.4-6/14)

คำชี้แจง ให้นักเรียนทำกิจกรรมต่อไปนี้

กิจกรรมที่ 1 เขียนเล่าประวัติของพระธรรมทินนาเถรีตามที่รู้มาพอสังเขป

1. ประวัติและผลงาน

พิจารณาจากคำตอบของนักเรียน

Blank lines for student response to activity 1.1.

2. คุณธรรมที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่าง

พิจารณาจากคำตอบของนักเรียน

Blank lines for student response to activity 1.2.

กิจกรรมที่ 2 เลือกคุณธรรมที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างของพระธรรมทินนาเถรี 1 ข้อ แล้วเขียนบรรยายว่าสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร

1. คุณธรรมของพระธรรมทินนาเถรีที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่าง

พิจารณาจากคำตอบของนักเรียน

Blank lines for student response to activity 2.1.

2. เราสามารถนำคุณธรรมของพระธรรมทินนาเถรีมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ดังนี้

พิจารณาจากคำตอบของนักเรียน

Blank lines for student response to activity 2.2.

Form for student name, class, and school information.

ใบงานที่ 4

เรื่อง จิตตคหบดี

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8 พุทธสาวกและพุทธสาวิกา

ตัวชี้วัดช่วงชั้น วิเคราะห์ข้อคิดและแบบอย่างการดำเนินชีวิตจากประวัติสาวก ชาคค เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด (ส.1.1 ม.4-6/14)

คำชี้แจง ให้นักเรียนทำกิจกรรมต่อไปนี้

กิจกรรมที่ 1 เขียนเล่าประวัติของจิตตคหบดีตามที่รู้มาพอสังเขป

1. ประวัติและผลงาน

พิจารณาจากคำตอบของนักเรียน

---

2. คุณธรรมที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่าง *พิจารณาจากคำตอบของนักเรียน*

กิจกรรมที่ 2 เลือกคุณธรรมที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างของจิตตคหบดี 1 ข้อ แล้วเขียนบรรยายว่า สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร

1. คุณธรรมของจิตตคหบดีที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่าง *พิจารณาจากคำตอบของนักเรียน*

---

2. เราสามารถนำคุณธรรมของจิตตคหบดีมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ดังนี้

พิจารณาจากคำตอบของนักเรียน

ชื่อ _____ นามสกุล _____ เลขที่ _____
ชั้น _____ โรงเรียน _____

ใบงานที่ 5

เรื่อง สมเด็จพระนารายณ์มหาราช

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9 ชาวพุทธตัวอย่าง

ตัวชี้วัดช่วงชั้น วิเคราะห์ข้อคิดและแบบอย่างการดำเนินชีวิตจากประวัติสาวก ชาดก เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด (ส 1.1 ม.4-6/14)

คำชี้แจง ค้นคว้าพระราชประวัติของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชในประเด็นต่อไปนี้ คือ

1. พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจ
2. คุณธรรมที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่าง

เขียนบันทึกผล แล้วนำเสนอผลงานในชั้นเรียนรูปแบบต่าง ๆ เช่น ภาพ แผ่นใส ข่าวสาร หรือเหตุการณ์

1. พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจ

พิจารณาจากคำตอบของนักเรียน

---

2. คุณธรรมที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่าง

พิจารณาจากคำตอบของนักเรียน

ชื่อ _____ นามสกุล _____ เลขที่ _____
ชั้น _____ โรงเรียน _____

ใบงานที่ 6

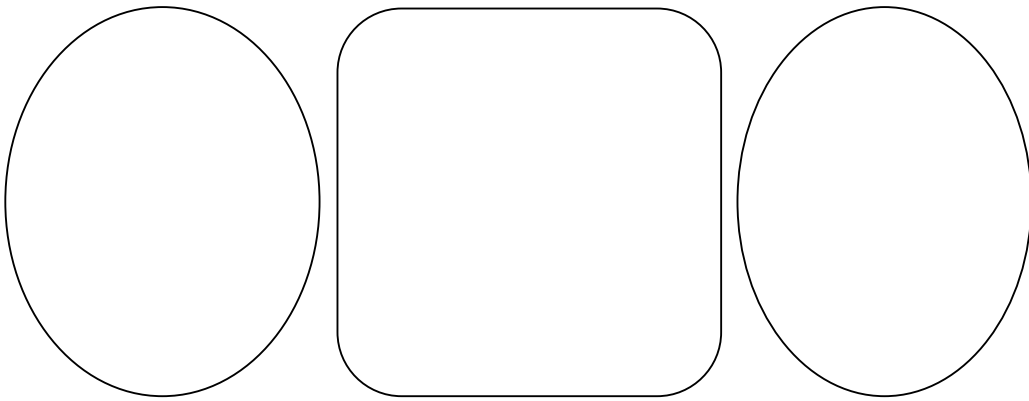
เรื่อง พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ)

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9 ชาวพุทธตัวอย่าง

ตัวชี้วัดช่วงชั้น วิเคราะห์ข้อคิดและแบบอย่างการดำเนินชีวิตจากประวัติสาวก ชาดก เรื่องเล่า และศาสนิกชน

ตัวอย่างตามที่กำหนด (ส 1.1 ม.4-6/14)

คำชี้แจง หากภาพพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) ติดในกรอบที่กำหนดให้พร้อมเขียนคำบรรยาย

1. ประวัติและผลงาน พิจารณาจากคำตอบของนักเรียน

---

2. คุณธรรมที่ควรยึดเป็นแบบอย่าง พิจารณาจากคำตอบของนักเรียน

---

3. คุณธรรมที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ พิจารณาจากคำตอบของนักเรียน

ชื่อ _____	นามสกุล _____	เลขที่ _____
ชั้น _____	โรงเรียน _____	

ใบงานที่ 7

เรื่อง พระพรหมมังคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ)

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9 ชาวพุทธตัวอย่าง

ตัวชี้วัดช่วงชั้น วิเคราะห์ข้อคิดและแบบอย่างการดำเนินชีวิตจากประวัติสาวก ชาคก เรื่องเล่า และศาสนิกชน

ตัวอย่างตามที่กำหนด (ส 1.1 ม.4-6/14)

กิจกรรมที่ 1 เขียนเล่าประวัติ ผลงาน และคุณธรรมที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างของพระพรหมมังคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) ตามที่รู้มาพอสังเขป

1. ประวัติและผลงาน

พิจารณาจากคำตอบของนักเรียน

---

2. คุณธรรมที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่าง

พิจารณาจากคำตอบของนักเรียน

กิจกรรมที่ 2 เลือกคุณธรรมที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างของพระพรหมมังคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) มา 1 ข้อ แล้วเขียนบรรยายว่า สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ได้อย่างไร

1. คุณธรรมของพระพรหมมังคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) ที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่าง

พิจารณาจากคำตอบของนักเรียน

---

2. เราสามารถนำคุณธรรมของพระพรหมมังคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ได้

ดังนี้ *พิจารณาจากคำตอบของนักเรียน*

ชื่อ	นามสกุล	เลขที่
ชั้น	โรงเรียน	

ใบงานที่ 8

เรื่อง ดร.เอ็มเบดการ์

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9 ชาวพุทธตัวอย่าง

ตัวชี้วัดช่วงชั้น วัตถุประสงค์ข้อคิดและแบบอย่างการดำเนินชีวิตจากประวัติสาวก ชาคก เรื่องเล่า และศาสนิกชน

ตัวอย่างตามที่กำหนด (ส 1.1 ม.4-6/14)

คำชี้แจง เขียนเครื่องหมาย ✕ ทับข้อที่เห็นว่าถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว แล้วเขียนอธิบายเหตุผลสนับสนุน

คำตอบข้อที่เลือก พร้อมเขียนบรรยายว่าสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร

❖ คุณธรรมที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างของ ดร.เอ็มเบดการ์ ข้อใดสำคัญที่สุด

- ก มีสติปัญญา
- ข มีความอดทนเป็นเลิศ
- ค ยึดมั่นในพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคง
- ง มีความมุ่งมั่นพยายามในการศึกษาเล่าเรียน

1. คำอธิบาย/เหตุผล **พิจารณาจากคำตอบของนักเรียน**

---

2. นักเรียนสามารถนำคุณธรรมข้อดังกล่าว ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร

พิจารณาจากคำตอบของนักเรียน

ชื่อ _____	นามสกุล _____	เลขที่ _____
ชั้น _____	โรงเรียน _____	

ใบงานที่ 1

เรื่อง บทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบของผู้ปกครองและผู้อยู่ในปกครอง

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 10 หน้าที่ชาวพุทธ

ตัวชี้วัดช่วงชั้น ปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดีต่อสาวก สมาชิกในครอบครัว และคนรอบข้าง (ส 1.2 ม. 4-6 /1)

คำชี้แจง สรุบบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบของผู้ปกครองและผู้อยู่ในปกครองเป็นแผนที่ความคิด

แนวคำตอบ

ชื่อ _____	นามสกุล _____	เลขที่ _____
ชั้น _____	โรงเรียน _____	

ใบงานที่ 2

เรื่อง การปฏิบัติตนต่อพระสงฆ์

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 11 มารยาทชาวพุทธ

ตัวชี้วัดช่วงชั้น ปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดีต่อสาวก สมาชิกในครอบครัว และคนรอบข้าง

(ส 1.2 ม. 4-6 /1)

คำชี้แจง พิจารณาลักษณะของการปฏิบัติตนและวิธีแสดงความเคารพที่กำหนดให้ แล้วลากเส้นโยงจับคู่ให้สัมพันธ์กัน

1. นั่งฟังพระสงฆ์สวดพระอภิธรรมศพ	
2. เดินสวนทางกับพระสงฆ์หน้าโรงเรียน	
3. พุดคุยกับพระเถระผู้ใหญ่หน้ากุฏิ	
4. เดินผ่านหน้าพระอุโบสถหรือโบสถ์ที่มีพระพุทธรูปสำคัญของวัด	
5. เข้าไปในพระอุโบสถหรือโบสถ์	
6. ยืนรับทุนการศึกษาจากพระสงฆ์ที่นั่งเก้าอี้	
7. รับพรจากพระสงฆ์หลังจากตักบาตรเสร็จแล้ว	
8. พระสงฆ์เดินเข้ามาในงานพิธีขณะที่ตนนั่งอยู่กับพื้น	
9. นั่งฟังพระสงฆ์เสวนาธรรม	
10. สนทนาธรรมกับพระสงฆ์เสร็จแล้วจะกลับบ้าน	
<div style="border: 1px solid black; padding: 5px;"> <p>ชื่อ _____ นามสกุล _____ เลขที่ _____</p> <p>ชั้น _____ โรงเรียน _____</p> </div>	

ใบงานที่ 3

เรื่อง เรียนรู้วิธีต้อนรับตามหลักปฏิสันถาร 2

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 11 มารยาทชาวพุทธ

ตัวชี้วัดช่วงชั้น ปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดีต่อสาวก สมาชิกในครอบครัว และคนรอบข้าง (ส 1.2 ม. 4-6 /1)

คำชี้แจง สรุปลักษณะปฏิบัติตนในการต้อนรับและหลักการประเคนของถวายพระ

แนวคำตอบ

1. วิธีปฏิบัติตนในการต้อนรับดังนี้

- 1) ผู้ต้อนรับควรทำความสะอาดร่างกายและแต่งกายให้เรียบร้อย
- 2) ควรจัดเตรียมอาหารคาวหวานตามอัธยาศัย ตามคติชาวพุทธนิยมนำส่วนที่เหลือ เช่น ข้าวแกงที่ยังไม่ได้ตักไปเพื่อประโยชน์อย่างอื่นที่เรียกกันว่า ข้าวปากหม้อ แกงปากหม้อ นำไปตักบาตรหรือถวายพระก่อน ซึ่งถือเป็นการแสดงความเคารพบูชาพระสงฆ์วิธีหนึ่ง
- 3) เมื่อพระสงฆ์เดินผ่านมาให้นมนต์ท่าน ควรถอดรองเท้าและไหว้ท่านก่อนตักบาตร
- 4) ขณะที่ตักพึงระมัดระวังกิริยามารยาทให้เรียบร้อย ไม่ชวนท่านพูดคุยหรือซักถามเรื่องอาหารว่าชอบหรือไม่ หรือต้องการอาหารชนิดใด
- 5) หากมีการถวายดอกไม้และรูปเทียน ถ้าเป็นผู้ชายให้ส่งด้วยมือได้โดยตรง ถ้าเป็นผู้หญิงต้องรอให้ท่านปิดฝาบาตรก่อน แล้วจึงวางดอกไม้และรูปเทียนบนฝาบาตร
- 6) เมื่อตักบาตรเสร็จควรแสดงความเคารพท่านด้วยการไหว้อีกครั้งหนึ่ง

2. หลักการประเคนถวายของพระ

- ประเคนของพระ คือ การถวายสิ่งของแก่พระสงฆ์ด้วยกิริยาอาการอ่อนน้อม ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงความเลื่อมใสศรัทธา
- 1) สิ่งของที่ควรประเคน ได้แก่ เครื่องรับรองพระสงฆ์ เครื่องไทยธรรม กัดดาหาร
  - 2) ในการประเคน วินัยของพระสงฆ์ได้บัญญัติไว้ว่า ผู้ประเคนต้องอยู่ห่างจากพระสงฆ์ประมาณ 1 ศอก ขณะที่ประเคนต้องน้อมสิ่งของให้พระสงฆ์ด้วยอาการที่เคารพ หากเป็นผู้ชายประเคนด้วยมือได้โดยตรง หากเป็นผู้หญิงให้นำสิ่งของวางบนฝ่ามือหรือภาชนะที่พระสงฆ์ทอดรับ

ชื่อ	นามสกุล	เลขที่
ชั้น	โรงเรียน	

ใบงานที่ 4

เรื่อง สิ่งทีควรรู้ในพิธีบรรพชาอุปสมบท

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 12 ศาสนพิธี

ตัวชี้วัดช่วงชั้น ปฏิบัติตนถูกต้องตามศาสนพิธี พิธีกรรมตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ (ส 1.2 ม. 4-6 /2)

คำชี้แจง ให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมต่อไปนี้

กิจกรรมที่ 1 สวดมนต์ไหว้พระแล้วตอบคำถาม

1. ขณะสวดมนต์ไหว้พระนักเรียนพบปัญหา และอุปสรรคอะไรบ้าง

พิจารณาจากคำตอบของนักเรียน

2. นักเรียนได้แก้ปัญหาและอุปสรรคนั้นอย่างไร

พิจารณาจากคำตอบของนักเรียน

3. การสวดมนต์ไหว้พระมีคุณค่าและประโยชน์ต่อนักเรียนอย่างไร

พิจารณาจากคำตอบของนักเรียน

กิจกรรมที่ 2 เติมคำหรือข้อความลงในช่องว่าง

1. การบรรพชา หมายถึง การบวชเป็นสามเณร
2. ผู้ที่จะบรรพชาได้ต้องมีอายุ 7 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป
3. สามเณรในพระพุทธศาสนานอกจากจะต้องรักษา ศีล 10 ข้ออย่างเคร่งครัดแล้ว ยังต้องปฏิบัติตนตาม มารยาทของสมณะ อีกด้วย
4. ประโยชน์สำคัญที่ผู้บรรพชาจะได้รับ คือ 1) ได้ศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย
2) ได้ฝึกความประพฤติและมารยาทที่ดีงาม
5. พิธีบรรพชาจะเสร็จสมบูรณ์เมื่อ ผู้เข้าบรรพชารับศีล 10 ข้อจากพระอุปัชฌาย์
6. ผู้ที่จะอุปสมบทเป็นพระภิกษุได้ต้องมีอายุ 20 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป
7. ผู้ที่จะอุปสมบทต้องท่องจำคำขอบรรพชาอุปสมบท หรือที่เรียกว่า คำขานนาค ให้แม่นยำ
8. การอุปสมบทต้องทำภายในสถานที่ที่มี เขตพัทธสีมา เท่านั้น
9. เครื่องอัฐบริขารของพระภิกษุ ได้แก่ 1) สบง (ผ้านุ่ง) 2) จีวร (ผ้าห่ม) 3) สังฆาฏิ (ผ้าพาดบ่า)
4) ประคคเภา 5) บาตร 6) มิค โคน 7) เข็มเย็บผ้า 8) ที่กรองน้ำ
10. หลังจากแห่รอบพระอุโบสถหรือโบสถ์แล้ว และก่อนเข้าไปข้างใน นาคหรือผู้ที่อุปสมบทต้อง วันทาสีมา หน้าพัทธสีมา
11. วิธีการบรรพชาอุปสมบทในปัจจุบัน เรียกว่า ญัตติจตุตถกัมมอุปสัมปทา
12. อภัพบุคคลที่ห้ามบวชในพระพุทธศาสนามี 2 ประเภท ได้แก่ _____
1) คนที่มีเพศภพพร้อม
2) คนที่ประพฤติผิดต่อพระศาสนา 7 จำพวก

กิจกรรมที่ 3 เขียนเล่าประสบการณ์การเข้าร่วมพิธีบรรพชาอุปสมบทของตนเองให้สอดคล้องกับหัวข้อต่อไปนี้

1. วัน เดือน ปี และสถานที่ที่นักเรียนเข้าร่วมพิธีบรรพชาอุปสมบท
2. ขั้นตอนย่อย ๆ ของพิธีบรรพชาอุปสมบท
3. สิ่งที่นักเรียนประทับใจในการเข้าร่วมพิธีบรรพชาอุปสมบท
4. ประโยชน์ที่นักเรียนได้รับจากการเข้าร่วมพิธีบรรพชาอุปสมบท

ใบงานที่ 5

เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 13 วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ตัวชี้วัดช่วงชั้น วิเคราะห์หลักธรรม คติธรรมที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญทางศาสนาและเทศกาลสำคัญของศาสนาที่ตนนับถือและปฏิบัติตนได้ถูกต้อง (ส 1.2 ม. 4-6 /4)

คำชี้แจง ให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมต่อไปนี้

กิจกรรมที่ 1 ตอบคำถาม

1. วันวิสาขบูชาตรงกับวันและเดือนอะไร

วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6

2. วันวิสาขบูชามีความสำคัญอย่างไร

เป็นวันคล้ายวันประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพานของพระพุทธเจ้า

3. ชาวพุทธควรปฏิบัติตนอย่างไรในวันวิสาขบูชา

1) น้อมระลึกถึงเหตุการณ์สำคัญในวันวิสาขบูชา คือ การประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพานของพระพุทธเจ้า

2) บำเพ็ญกุศลต่าง ๆ เช่น ทำบุญตักบาตร ถวายสังฆทาน รับประทานอาหาร รักษาศีล อุโบสถ เวียนเทียน

4. วันมาฆบูชาตรงกับวันและเดือนอะไร

วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3

5. วันมาฆบูชาเป็นวันที่พุทธศาสนิกชนควรระลึกถึงสิ่งใด

พระธรรม

6. วันอาสาฬหบูชาตรงกับวันและเดือนอะไร

วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8

7. วันอาสาฬหบูชามีความสำคัญอย่างไร

เป็นวันที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมเป็นครั้งแรกเรียกว่า ปฐมเทศนา ธรรมที่ทรงแสดงชื่อ อัมมจักกัปปวัตตนสูตร แสดงแก่ปัญจวัคคีย์ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน

8. วันอัฐมีบูชาตรงกับวันและเดือนอะไร

วันแรม 8 ค่ำ เดือน 6

9. วันอัฐมีบูชามีความสำคัญอย่างไร

เป็นวันที่ตรงกับวันถวายพระเพลิงพระพุทธรูประ ๓ เมืองกุสินารา เมืองหลวงของแคว้นมัลละ

10. ชาวพุทธควรปฏิบัติตนอย่างไรเมื่อถึงวันอัฐมีบูชา

1) ทำบุญตักบาตร หรือนำภัตตาหาร ไปถวายพระสงฆ์ที่วัด เสร็จแล้วกรวดน้ำแผ่กุศลให้แก่ผู้ล่วงลับ

2) ฟังธรรม รักษาศีล 5 หรือศีลอุโบสถ (ศีล 8) เจริญสมาธิ และแผ่เมตตาให้แก่สรรพสัตว์ทั้งหลาย

กิจกรรมที่ 2 ตีภาพกิจกรรมที่ทำในวันพระหรือวันธรรมสวนะ แล้วตอบคำถาม

1. วันธรรมสวนะ หมายถึงวันอะไร

วันฟังธรรม เป็นวันแห่งการทำความดี เรียกกันในปัจจุบันว่า วันพระ หรือวันอุโบสถ

2. ในเดือนหนึ่ง ๆ มีวันธรรมสวนะหรือวันพระกี่วัน มีวันอะไรบ้าง

มี 4 วัน ได้แก่ วันขึ้น 8 ค่ำ วันขึ้น 15 ค่ำ วันแรม 8 ค่ำ วันแรม 15 ค่ำ หรือ 14 ค่ำ (ในบางเดือน)

3. วันธรรมสวนะมีความสำคัญอย่างไร

_____ เป็นวันหลักแห่งการทำมาชโล โดยพระพุทธเจ้าอนุญาตให้ชาวพุทธได้มีโอกาศทำมาชโลต่าง ๆ
เช่น ทำบุญตักบาตร ให้ทาน รักษาชโล ฟังธรรม บำเพ็ญสาธารณประโยชน์

---

4. เมื่อถึงวันธรรมสวนะหรือวันพระ เราควรปฏิบัติตนอย่างไร

แนวคำตอบ

1) ทำบุญตักบาตร

2) ให้ทาน

3) รักษาชโล

4) ฟังธรรม

5) ฟังธรรม

6) บำเพ็ญสาธารณประโยชน์

ชื่อนี้	_____	นามสกุล	_____	เลขที่	_____
ชั้น	_____	โรงเรียน	_____		

ใบงานที่ 6

เรื่อง เล่าประสบการณ์จากการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 13 เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ตัวชี้วัดช่วงชั้น วิเคราะห์หลักธรรม คติธรรมที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญทางศาสนาและเทศกาลสำคัญของศาสนาที่ตนนับถือ และปฏิบัติตนได้ถูกต้อง (ส 1.2 ม. 4-6 /4)

คำชี้แจง เขียนเล่าประสบการณ์การเข้าร่วมพิธีกรรมในเทศกาลสำคัญทางพระพุทธศาสนาต่อไปนี้ 1 วัน

เทศกาลเข้าพรรษา เทศกาลออกพรรษา เทศกาลตักบาตรเทโว เทศกาลสงกรานต์

เทศกาลสำคัญที่เข้าร่วมพิธีกรรม คือ _____

พิจารณาจากผลงานของนักเรียน

ชื่อ _____ นามสกุล _____ เลขที่ _____
ชั้น _____ โรงเรียน _____

ใบงานที่ 7

เรื่อง ตอบคำถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการและการเจริญปัญญา

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 14 การบริหารจัดการและการเจริญปัญญา

ตัวชี้วัดช่วงชั้น สวคมนต์ แผ่เมตตา และบริหารจัดการและเจริญปัญญาตามหลักสติปัญญาหรือตาม
แนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ (ส 1.1 ม. 4-6 /20)

คำชี้แจง ให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมต่อไปนี้

กิจกรรมที่ 1 เติมคำหรือข้อความลงในช่องว่างให้ถูกต้อง

1. การบริหารจัดการตามแนวทางพระพุทธศาสนา คือ การฝึกจิตให้เกิด ความสงบเป็นสมาธิ
2. สมาธิ คือ การตั้งจิตให้มั่น แน่วแน่ ไม่หวั่นไหว
3. เมื่อต้องการฝึกการบริหารจัดการและเจริญปัญญาขั้นต้นที่ควรทำก่อน คือ สวคมนต์ไหว้พระ
4. การสวคมนต์เป็นการสวดเพื่อสรรเสริญ พุทธคุณ ธรรมคุณ และสังฆคุณ
5. พุทธคุณ คือ คุณความดีของพระพุทธเจ้า
ธรรมคุณ คือ คุณความดีของพระธรรม
สังฆคุณ คือ คุณความดีของพระสงฆ์
6. คุณความดีของพระพุทธเจ้า เช่น ศรีสุริยขอด้วยพระองค์เอง ทรงสมบุรณ์ด้วยวิชาและจรณะ เสด็จไปตีแล้ว ทรงเป็นผู้รู้แจ้ง โลก ทรงเป็นสารีผู้ฝึกคน ได้ยอดเยี่ยม ไม่มีสารีอื่นจะยิ่งไปกว่า
7. คุณความดีของพระธรรม เช่น ผู้บรรลุจะพึงเห็นได้ด้วยตนเอง ไม่ขึ้นอยู่กับกาลเวลา ควรเรียกให้มาดู วิญญาณจะพึงรู้ได้เฉพาะตน
8. คุณความดีของพระสงฆ์ เช่น เป็นผู้ปฏิบัติตรง เป็นผู้ปฏิบัติเป็นธรรม เป็นผู้ปฏิบัติสมควร เป็นผู้ควรแก่การทำบุญ เป็นเนื่อนานุญของโลกที่ไม่มีนาบุญอื่นยิ่งกว่า เป็นต้น
9. ขั้นตอนสุดท้ายของการบริหารจัดการและการเจริญปัญญา คือ การแผ่เมตตาและอุทิศส่วนบุญส่วนกุศล
10. “อิหฺ เม ญาตีนิ โหตุ สุขิตา โหนตุ ญาตโย” แปลว่า ขอส่วนบุญนี้จงสำเร็จแก่ญาติทั้งหลายของข้าพเจ้า ขอให้ญาติทั้งหลายของข้าพเจ้าจงมีความสุข

กิจกรรมที่ 2 ตอบคำถามต่อไปนี้ให้ถูกต้องสมบูรณ์

1. การบริหารจัดการให้ประโยชน์อะไรแก่ผู้ปฏิบัติบ้าง

แนวคำตอบ

ประโยชน์จากการบริหารจัดการมีหลายประการ เช่น

1) ทำให้มีสุขภาพจิตดีขึ้น

2) ทำให้การเรียนรู้ได้ผลดีมีประสิทธิภาพ

3) สามารถเข้ากับเพื่อนฝูงได้ดี

4) ประสบความสำเร็จในชีวิต

2. เพราะเหตุใดมนุษย์ในปัจจุบันจึงต้องฝึกบริหารจัดการให้มากขึ้นกว่าเดิม

แนวคำตอบ

เพราะในปัจจุบันสังคมเจริญก้าวหน้าทางด้านวัตถุและวิทยาการสมัยใหม่ ทำให้สังคมปัจจุบันเป็นยุคที่คนต่างถิ่นร่น มีความทะเยอทะยานอยากอยู่ตลอดเวลา และไม่รู้จักความพอดี ทำให้จิตใจเร่าร้อน ขอบแก่งแย่งชิงดี

นำมาซึ่งปัญหาสังคมมากมาย การบริหารจัดการจะช่วยให้คนในสังคมมีจิตสงบเยือกเย็นขึ้น และช่วยให้มีสุขภาพจิตที่ดีด้วย

3. ที่กล่าวว่า “ความสุขเกิดจากการบริหารจัดการ เป็นความสุขที่สงบเยือกเย็น ไม่เป็นพิษเป็นภัยต่อใคร” จริงหรือไม่ เพราะเหตุใด

แนวคำตอบ

เป็นความจริง เพราะการบริหารจัดการเป็นการมุ่งทำให้จิตใจสงบแน่วแน่ และทำให้เกิดปัญญาที่รู้แจ้งเห็นจริงว่า ความสุขของเรานั้นไม่จำเป็นต้องอาศัยกามคุณ ซึ่งได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส และสัมผัสทางกายเข้ามาเป็นส่วนประกอบในชีวิต เพราะทำให้คนเราติดยึดในสิ่งเหล่านี้ ทำให้จิตใจร้อนรุ่มทรมาน รวยอยู่เสมอ

4. ความห่วงกังวลเป็นอุปสรรคในการทำสมาธิจริงหรือไม่ เพราะเหตุใด

แนวคำตอบ

จริง เพราะการทำสมาธิมีจุดมุ่งหมาย คือ ทำให้จิตสงบแน่วแน่ แต่ถ้าบุคคลใดมีความห่วงกังวลในเรื่องต่าง ๆ เช่น การดูแลบ้านเรือน คนที่บ้านจะเดือดร้อนเพราะไม่มีเรา จะทำให้จิตนั้นเกิดความกังวล มีผลทำให้เกิดความฟุ้งซ่านในจิต จิตก็ไม่สงบ สมาธิจะเกิดได้ยาก ดังนั้นผู้ปฏิบัติสมาธิ ต้องแก้ไขปัญหาก็ทำให้เกิดความกังวลให้หมดไปเสียก่อน

กิจกรรมที่ 3 ดูภาพแล้วตอบคำถาม

1. กิจกรรมในภาพเป็นการเจริญปัญญาด้วยวิธีใด

ด้วยการลงมือทำหรือด้วยการปฏิบัติ

2. ปัญญาที่เกิดจากการกิจกรรมนี้เรียกว่าอะไร

ภาวนามยปัญญา

3. การสร้างปัญญาในข้อ 2 ให้เกิดขึ้นต้องมีองค์ประกอบอะไรบ้าง

แนวคำตอบ

มีองค์ประกอบ 4 ประการ ได้แก่

1) มีข้อมูลพื้นฐานที่ถูกต้องในปริมาณที่เพียงพอ

2) มีความตั้งใจในการลงมือทำหรือการปฏิบัติ

3) มีความคิดและระดับสติปัญญาที่ดี

4) มีความรู้และประสบการณ์เดิม

ชื่อ _____	นามสกุล _____	เลขที่ _____
ชั้น _____	โรงเรียน _____	

ใบงานที่ 8

เรื่อง ฝึกบริหารจัดการและเจริญปัญญา

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 14 การบริหารจัดการและการเจริญปัญญา

ตัวชี้วัดช่วงชั้น สวดมนต์ แผ่เมตตา และบริหารจัดการและเจริญปัญญาตามหลักสติปัญญาหรือตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ (ส 1.1 ม. 4-6 /20)

คำชี้แจง ให้นักเรียนฝึกบริหารจัดการด้วยวิธีการใดวิธีการหนึ่งตามที่ตนเองถนัด เป็นเวลา 1 สัปดาห์ บันทึกผลที่ได้รับบอกขั้นตอนการฝึก แล้วนำมารายงานหน้าชั้นเรียน **พิจารณาจากผลการฝึกของนักเรียน**

1. วิธีการฝึกบริหารจัดการ

2. ผลที่ได้รับ

3. ขั้นตอนการฝึก

ชื่อ _____	นามสกุล _____	เลขที่ _____
ชั้น _____	โรงเรียน _____	

ใบงานที่ 9

เรื่อง ฝึกใช้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 15 การพัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

ตัวชี้วัดช่วงชั้น เห็นคุณค่า เชื่อมมั่น และมุ่งมั่นพัฒนาชีวิตด้วยการพัฒนาจิตและพัฒนารับรู้ด้วยวิธี
คิดแบบโยนิโสมนสิการ หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ
(ส 1.1 ม. 4-6 /19)

คำชี้แจง ให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมต่อไปนี้

กิจกรรมที่ 1 ตอบคำถาม

1. วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบมีลักษณะการคิดเป็นอย่างไร และมีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างไรบ้าง

แนวคำตอบ

เป็นวิธีคิดแบบจำแนกแยกแยะองค์ประกอบของสิ่งต่าง ๆ ออกเป็นองค์ประกอบย่อย วิธีคิดแบบนี้
มุ่งให้เรา มองเห็น รู้ และเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ตามสภาพความเป็นจริง วิธีคิดแบบนี้มีประโยชน์ต่อการ
ดำเนินชีวิตประจำวันของเราเป็นอย่างมาก คือ ทำให้เรามีความรู้ความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ตามสภาพความ
เป็นจริง และนำความจริงนั้น
มาวิเคราะห์ให้เกิดประโยชน์อีกทีหนึ่ง

2. วิถีฆราวาทหมายถึงอะไร และวิธีคิดแบบวิถีฆราวาทมีลักษณะอย่างไรบ้าง

หมายถึง การพูดแยกแยะ การพูดจำแนกแจกแจง หรือการแสดงคำสอนแบบวิเคราะห์ วิธีคิด
แบบนี้เรียกกันในปัจจุบันว่า วิธีคิดแบบวิเคราะห์
ลักษณะสำคัญของวิธีคิดแบบนี้ คือ การมองและแสดงความจริงโดยแยกแยะออกให้เห็นแต่ละ
ด้าน ครอบคลุมด้าน ไม่ใช่มองด้านหนึ่งด้านเดียว หรือบางด้านขึ้นมาวินิจฉัยตัดสินลงไปว่าดี ไม่ดี อย่าง
นั้น อย่างนี้ ฯลฯ วิธีคิดแบบวิถีฆราวาทนี้อาจจำแนกออกได้หลายลักษณะ ดังนี้

- 1) คิดจำแนกตามความเป็นจริง แบ่งออกเป็น 2 วิธี คือ
  - (1) คิดจำแนกไปที่ละด้าน
  - (2) คิดจำแนกโดยมองความจริงของสิ่งนั้น ๆ ให้ครบทุกด้าน
- 2) คิดจำแนกโดยส่วนประกอบ เป็นวิธีคิดจำแนกแยกแยะองค์ประกอบของสิ่งต่าง ๆ ออกเป็น
องค์ประกอบย่อย เพื่อให้มองเห็น รู้และเข้าใจสิ่งนั้น ๆ ตามสภาพความเป็นจริง
- 3) คิดจำแนกโดยลำดับขณะ เป็นวิธีคิดวิเคราะห์แยกแยะปรากฏการณ์ต่าง ๆ ตามลำดับความ
ต่อเนื่องของ เหตุปัจจัย แยกย่อยออกไปเป็นแต่ละขณะ ๆ ให้มองเห็นเหตุปัจจัยที่แท้จริง
- 4) คิดจำแนกโดยความสัมพันธ์ของเหตุปัจจัย เป็นวิธีคิดสืบสาวหาสาเหตุปัจจัยต่าง ๆ ที่มี
ความสัมพันธ์ สืบทอดต่อเนื่องกันของสิ่งหรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ ทำให้มองเห็นความจริงของสิ่งหรือ
ปรากฏการณ์เหล่านั้นว่า

ไม่ได้เกิดขึ้นลอย ๆ ไม่ได้ดำรงอยู่เป็นอิสระจากสิ่งอื่น และไม่ได้ดำรงอยู่โดยตัวของมันเอง แต่เกิดขึ้นด้วยอาศัยเหตุปัจจัย

5) คิดจำแนกโดยเงื่อนไข เป็นวิธีคิดให้เข้าถึงความจริง โดยพิจารณาเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องหรือส่งผลต่อเรื่องที่กำลังพิจารณา ก่อนที่จะวินิจฉัยตัดสิน

6) คิดจำแนกแยกแยะเพื่อตอบปัญหา ผู้ตอบจะต้องตอบปัญหาอย่างถูกต้อง โดยการคิดจำแนกคำตอบและชี้แจงแง่มุมต่าง ๆ ของเรื่องนั้นให้ผู้ถามเข้าใจอย่างชัดเจน ตอบให้ตรงคำถามและหาวิธีตอบให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์และเงื่อนไขที่เขายกมาให้

3. นักเรียนสามารถนำวิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบและวิธีคิดแบบวิภาษวาทมาประยุกต์ใช้ใน
ชีวิตประจำวัน ได้อย่างไรบ้าง

พิจารณาจากคำตอบของนักเรียน

ชื่อ	นามสกุล	เลขที่
ชั้น	โรงเรียน	

แบบบันทึกความรู้

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ _____ เรื่อง _____

1. สรุปความรู้ที่ได้ _____

---

2. สรุปแนวคิดใหม่ที่ได้ _____

---

3. การนำไปใช้ประโยชน์ _____

ชื่อ _____ นามสกุล _____ เลขที่ _____
ชั้น _____ โรงเรียน _____

แบบบันทึกการปฏิบัติตนตามหลักธรรม

คำชี้แจง ให้นักเรียนบันทึกการปฏิบัติตนตามหลักธรรมและประเมินผลการปฏิบัติตนตามความเป็นจริง

ที่	ชื่อหลักธรรม	แนวทางการปฏิบัติตน	ผลการปฏิบัติ		
			ดี (3)	พอใช้ (2)	ควรปรับปรุง (1)

สรุปผลการปฏิบัติ _____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

ตัวอย่างแบบประเมินการเขียนเรียงความ

เรื่อง _____
 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ _____ หน่วยการเรียนรู้ที่ _____
 ชั้น _____ วันที่ _____ เดือน _____ พ.ศ. _____

เลขที่	ชื่อ-สกุล	รายการประเมิน						รวมคะแนน (30 คะแนน)	สรุปผล	
		การเน้นประโยคแรก (5 คะแนน)	ประโยคหลักให้แนวคิดหลักที่สำคัญต่อข้อ หน้า (5 คะแนน)	เขียนประโยคที่สมบูรณ์ (5 คะแนน)	คำสะกดผิดพลาดไม่เกิน 5 คำ (5 คะแนน)	สรุปอย่างมีเหตุผล (6 คะแนน)	ลายมืออ่านออก (4 คะแนน)		ผ่าน	ไม่ผ่าน
1										
2										
3										
4										
5										
6										
7										
8										
9										
10										
11										
12										
13										
14										
15										

เกณฑ์การประเมิน

ได้คะแนนร้อยละ 50 ขึ้นไปถือว่าผ่าน

ตัวอย่างแบบประเมินทักษะการพูด

เรื่อง _____

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ _____ หน่วยการเรียนรู้ที่ _____

ชั้น _____ วันที่ _____ เดือน _____ พ.ศ. _____

เลขที่	ชื่อ-สกุล	รายการประเมิน										รวมคะแนน (30 คะแนน)	สรุปผล		
		การปรากฏตัว (3 คะแนน)	การเริ่มเรื่อง (3 คะแนน)	การออกเสียงและจังหวะ (4 คะแนน)	การลำดับเนื้อหา (5 คะแนน)	บุคลิกท่าทาง (2 คะแนน)	การใช้ข้อความเหมาะสม (3 คะแนน)	ความเข้าใจ (2 คะแนน)	ความสนใจของผู้ฟัง (2 คะแนน)	คุณค่าของเรื่องที่พูด (3 คะแนน)	การสรุปที่เหมาะสม (3 คะแนน)		ผ่าน	ไม่ผ่าน	
1															
2															
3															
4															
5															
6															
7															
8															
9															
10															
11															
12															
13															
14															
15															

เกณฑ์การประเมิน

ได้คะแนนร้อยละ 50 ขึ้นไปถือว่าผ่าน

ตัวอย่างแบบประเมินผลงาน/กิจกรรมเป็นรายบุคคล

ผลงาน/กิจกรรมที่ _____ เรื่อง _____

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ _____ หน่วยการเรียนรู้ที่ _____

ชั้น _____ วันที่ _____ เดือน _____ พ.ศ. _____

เลขที่	ชื่อ-สกุล	รายการประเมิน					รวมคะแนน (20 คะแนน)	ระดับคุณภาพ			
		ความถูกต้องของผลงาน/ กิจกรรม (6 คะแนน)	จุดเด่นของผลงาน/ กิจกรรม (4 คะแนน)	ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (4 คะแนน)	รูปแบบการนำเสนอ ผลงาน (3 คะแนน)	การนำไปใช้ประโยชน์ (3 คะแนน)		4	3	2	1
1											
2											
3											
4											
5											
6											
7											
8											
9											
10											

เกณฑ์การประเมิน (ตัวอย่าง)

การสรุปผลการประเมินให้เป็นระดับคุณภาพ 4, 3, 2, 1 กำหนดเกณฑ์ได้ตามความเหมาะสม หรืออาจใช้เกณฑ์ดังนี้

18–20 คะแนน = 4 (ดีมาก)

14–17 คะแนน = 3 (ดี)

10–13 คะแนน = 2 (พอใช้)

0–9 คะแนน = 1 (ควรปรับปรุง)

ตัวอย่างแบบประเมินผลงาน/กิจกรรมเป็นกลุ่ม

ผลงาน/กิจกรรมที่ _____ เรื่อง _____

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ _____ หน่วยการเรียนรู้ที่ _____

ชั้น _____ วันที่ _____ เดือน _____ พ.ศ. _____

กลุ่มที่ _____

คำชี้แจง สังเกตพฤติกรรมในการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน แล้วเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องรายการ
ประเมินพฤติกรรมที่นักเรียนปฏิบัติ

เลขที่	ชื่อ-สกุล	รายการประเมิน					รวมคะแนน (20 คะแนน)	ระดับคุณภาพ			
		ความถูกต้องของผลงาน/ กิจกรรม (6 คะแนน)	จุดเด่นของผลงาน/ กิจกรรม (4 คะแนน)	ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (4 คะแนน)	รูปแบบการนำเสนอ ผลงาน (3 คะแนน)	การนำไปใช้ประโยชน์ (3 คะแนน)		4	3	2	1
1											
2											
3											
4											
5											
6											
7											
8											
9											
10											

เกณฑ์การประเมิน (ตัวอย่าง)

การสรุปผลการประเมินให้เป็นระดับคุณภาพ 4, 3, 2, 1 กำหนดเกณฑ์ได้ตามความเหมาะสม
หรืออาจใช้เกณฑ์ดังนี้

18-20 คะแนน = 4 (ดีมาก)

14-17 คะแนน = 3 (ดี)

10-13 คะแนน = 2 (พอใช้)

0-9 คะแนน = 1 (ควรปรับปรุง)

ตัวอย่างแบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคล

ผลงาน/กิจกรรมที่ _____ เรื่อง _____

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ _____ หน่วยการเรียนรู้ที่ _____

ชั้น _____ วันที่ _____ เดือน _____ พ.ศ. _____

คำชี้แจง สังเกตพฤติกรรมในการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน แล้วเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องรายการ
ประเมินพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออก

เลขที่	ชื่อ-สกุล	รายการประเมินพฤติกรรม										ระดับคุณภาพ					
		สนใจในการทำงาน	ไม่เอาเปรียบเพื่อนในการทำงาน	เสนอความคิดเห็น	รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	ให้ความช่วยเหลือผู้อื่น	มุ่งมั่นทำงาน ให้สำเร็จ	ประเมินและปรับปรุงงานด้วยความเต็มใจ	เคารพข้อตกลงของกลุ่ม	ทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย	พอใจกับความสำเร็จของตนเอง	รวมคะแนน	4	3	2	1	
1																	
2																	
3																	
4																	
5																	
6																	
7																	
8																	
9																	
10																	

เกณฑ์การประเมิน

1. การให้คะแนน ✓ ให้ 1 คะแนน
2. การสรุปผลการประเมินให้เป็นระดับคุณภาพ 4, 3, 2, 1 กำหนดเกณฑ์ได้ตามความเหมาะสมหรือ
อาจใช้เกณฑ์ดังนี้

9-10 คะแนน = 4 (ดีมาก)

7-8 คะแนน = 3 (ดี)

5-6 คะแนน = 2 (พอใช้)

0-4 คะแนน = 1 (ควรปรับปรุง)

ตัวอย่างแบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นกลุ่ม

เรื่อง _____

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ _____ หน่วยการเรียนรู้ที่ _____

ชั้น _____ วันที่ _____ เดือน _____ พ.ศ. _____

กลุ่มที่ _____

คำชี้แจง สังเกตพฤติกรรมในการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน แล้วเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องรายการ
ประเมินพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออก

เลขที่	ชื่อ-สกุล	รายการประเมินพฤติกรรม										ระดับคุณภาพ				
		แบ่งงานกันรับผิดชอบ	มีกระบวนการทำงานเป็นขั้นตอน	ทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย	ร่วมกันแสดงความคิดเห็น	รับฟังความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่ม	นำมติข้อตกลงของกลุ่มไปปฏิบัติ	ร่วมกันปรับปรุงผลงานด้วยความเต็มใจ	มุ่งมั่นทำงานให้สำเร็จ	พอใจกับความสำเร็จของงาน	บรรยากาศในการทำงาน	รวมคะแนน	4	3	2	1
1																
2																
3																
4																
5																
6																
7																
8																
9																
10																

เกณฑ์การประเมิน

1. การให้คะแนน ✓ ให้ 1 คะแนน
2. การสรุปผลการประเมินให้เป็นระดับคุณภาพ 4, 3, 2, 1 กำหนดเกณฑ์ได้ตามความเหมาะสมหรือ

อาจใช้เกณฑ์ดังนี้

9-10 คะแนน = 4 (ดีมาก)	5-6 คะแนน = 2 (พอใช้)
7-8 คะแนน = 3 (ดี)	0-4 คะแนน = 1 (ควรปรับปรุง)
0-4 คะแนน = 1 (ควรปรับปรุง)	

ตัวอย่างแบบประเมินกระบวนการแสวงหาความรู้

เรื่อง _____
 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ _____ หน่วยการเรียนรู้ที่ _____
 ชั้น _____ วันที่ _____ เดือน _____ พ.ศ. _____

ที่	รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ				หมายเหตุ
		4	3	2	1	
1	การวางแผนการศึกษาค้นคว้า					
2	การเรียนรู้ตามที่วางแผนไว้					
3	การนำเสนอข้อค้นพบ					
4	การวิเคราะห์และอภิปราย					
5	การสรุปองค์ความรู้					

เกณฑ์การประเมิน แยกตามองค์ประกอบย่อย 5 ด้าน

รายการที่ 1 การวางแผนการศึกษาค้นคว้า

- 4 หมายถึง กำหนดจุดประสงค์ ประเด็นการเรียนรู้ วิธีการ อุปกรณ์ ด้วยตนเองอย่างเหมาะสมและครบถ้วนทุกประเด็น
- 3 หมายถึง กำหนดจุดประสงค์ ประเด็นการเรียนรู้ วิธีการ อุปกรณ์ ด้วยตนเองอย่างเหมาะสม แต่ยังไม่ครบถ้วน
- 2 หมายถึง กำหนดจุดประสงค์ ประเด็นการเรียนรู้ วิธีการ อุปกรณ์ ยังไม่สอดคล้องกัน
- 1 หมายถึง ต้องได้รับคำแนะนำเพิ่มเติมในการกำหนดจุดประสงค์และประเด็นการเรียนรู้ จึงสามารถกำหนดวิธีการและเลือกอุปกรณ์ได้

รายการที่ 2 การเรียนรู้ตามที่วางแผนไว้

- 4 หมายถึง ศึกษาค้นคว้าได้ตรงตามแผนที่วางไว้ บันทึกข้อมูลได้ตรงประเด็น ผลงานครบสมบูรณ์ดี
- 3 หมายถึง ศึกษาค้นคว้าได้ตรงตามแผนที่วางไว้ บันทึกข้อมูลได้บางประเด็น ผลงานดี
- 2 หมายถึง ศึกษาค้นคว้าได้ตรงตามแผนที่วางไว้ บันทึกข้อมูลยังไม่ตรงประเด็น ผลงานแก้ไขเล็กน้อย
- 1 หมายถึง ศึกษาค้นคว้ายังไม่ตรงตามแผนที่วางไว้ ผลงานต้องปรับปรุง

รายการที่ 3 การนำเสนอข้อค้นพบ

- 4 หมายถึง นำเสนอข้อค้นพบตรงประเด็น ชัดเจน เข้าใจง่าย ครบถ้วนสมบูรณ์ดี
- 3 หมายถึง นำเสนอข้อค้นพบได้บางประเด็น ต้องเก็บรายละเอียดข้อมูลอีกเล็กน้อย จึงจะครบถ้วนสมบูรณ์
- 2 หมายถึง การนำเสนอข้อค้นพบยังไม่ชัดเจน สื่อความหมายได้เข้าใจพอสมควร

1 หมายถึง การนำเสนอข้อค้นพบไม่ชัดเจน ต้องปรับปรุง

รายการที่ 4 การวิเคราะห์และอภิปราย

4 หมายถึง วิเคราะห์ข้อค้นพบได้อย่างละเอียดและสามารถอภิปรายได้ชัดเจนดี

3 หมายถึง วิเคราะห์ข้อค้นพบและสามารถอภิปรายได้ชัดเจนดี

2 หมายถึง วิเคราะห์ข้อค้นพบและสามารถอภิปรายได้เป็นบางประเด็น

1 หมายถึง วิเคราะห์ข้อค้นพบยังไม่ค่อยตรงประเด็น ต้องปรับปรุง

รายการที่ 5 การสรุปองค์ความรู้

4 หมายถึง สรุปองค์ความรู้ที่เป็นความคิดรวบยอดได้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของงานได้ดี

3 หมายถึง สรุปองค์ความรู้ที่เป็นความคิดรวบยอดได้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของงานเป็นบางประเด็น

2 หมายถึง สรุปองค์ความรู้ที่เป็นความคิดรวบยอดได้ แต่บางส่วนยังไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์ แก่ใจเล็กน้อย

1 หมายถึง ยังสรุปองค์ความรู้ที่เป็นความคิดรวบยอดได้ไม่ชัดเจนและยังไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์เท่าใดนัก ต้องแก้ไข

เกณฑ์ตัดสินผลการเรียน

นักเรียนต้องมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในแต่ละองค์ประกอบอย่างน้อยระดับ 2 ขึ้นไป จำนวน 3 ใน 5 รายการ ถือว่าผ่าน

ลงชื่อ _____ ผู้ประเมิน

(_____)

_____ / _____ / _____

ตัวอย่างแบบประเมินรายงานการศึกษาค้นคว้า

เรื่อง _____ กลุ่มที่ _____
ภาคเรียนที่ _____ ชั้น _____

เลขที่	ชื่อ-สกุล	รายการประเมิน						รวมจำนวนรายการที่ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ	สรุปผล	
		เนื้อหาสาระครบถ้วนตรงตามประเด็น	ความถูกต้องของเนื้อหาสาระ	ภาษาถูกต้องเหมาะสม	ค้นคว้าจากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย	รูปแบบการนำเสนอน่าสนใจ	ประเมิน ปรับปรุง และแสดงความรู้สึกต่อชิ้นงาน		ผ่าน	ไม่ผ่าน
1										
2										
3										
4										
5										
6										
7										
8										
9										
10										

เกณฑ์การประเมิน แยกตามองค์ประกอบย่อย 6 ด้าน

รายการที่ 1 เนื้อหาสาระครบถ้วนตรงตามประเด็น

- 4 หมายถึง มีเนื้อหาสาระครบถ้วนตรงตามประเด็นที่กำหนดทั้งหมด
- 3 หมายถึง มีเนื้อหาสาระค่อนข้างครบถ้วนตรงตามประเด็นที่กำหนดทั้งหมด
- 2 หมายถึง มีเนื้อหาสาระไม่ครบถ้วนตรงตามประเด็น แต่ภาพรวมของสาระทั้งหมดอยู่ในเกณฑ์พอใช้
- 1 หมายถึง มีเนื้อหาสาระไม่ครบถ้วน ภาพรวมของสาระทั้งหมดอยู่ในเกณฑ์ต้องปรับปรุง

รายการที่ 2 ความถูกต้องของเนื้อหาสาระ

- 4 หมายถึง เนื้อหาสาระทั้งหมดถูกต้องตามข้อเท็จจริงและหลักวิชา
- 3 หมายถึง เนื้อหาสาระเกือบทั้งหมดถูกต้องตามข้อเท็จจริงและหลักวิชา

2 หมายถึง เนื้อหาสาระบางส่วนถูกต้องตามข้อเท็จจริง แต่หลักวิชาต้องแก้ไขบางส่วน

1 หมายถึง เนื้อหาสาระส่วนใหญ่ไม่ถูกต้องตามข้อเท็จจริง หลักวิชาต้องแก้ไขเป็นส่วนใหญ่

รายการที่ 3 ภาษาถูกต้องเหมาะสม

4 หมายถึง สะกดการันต์ถูกต้อง ถ้อยคำสำนวนเหมาะสมดีมาก ลำดับความได้ชัดเจน เข้าใจง่าย

3 หมายถึง สะกดการันต์ถูกต้องเป็นส่วนใหญ่ ถ้อยคำสำนวนเหมาะสมดี ลำดับความได้ดีพอใช้

2 หมายถึง สะกดการันต์มีผิดอยู่บ้าง ถ้อยคำสำนวนเหมาะสมพอใช้ ลำดับความพอเข้าใจ

1 หมายถึง สะกดการันต์ผิดมาก ถ้อยคำสำนวนไม่เหมาะสม ลำดับความได้ไม่ชัดเจน

รายการที่ 4 ค้นคว้าจากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย

4 หมายถึง ค้นคว้าจากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายตั้งแต่ 4 แหล่งขึ้นไป

3 หมายถึง ค้นคว้าจากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายตั้งแต่ 3 แหล่งขึ้นไป

2 หมายถึง ค้นคว้าจากแหล่งการเรียนรู้ 2 แหล่ง

1 หมายถึง ใช้ความรู้เพียงแหล่งการเรียนรู้เดียว

รายการที่ 5 รูปแบบการนำเสนอที่น่าสนใจ

4 หมายถึง รูปแบบการนำเสนองานแปลกใหม่ น่าสนใจดี ลำดับเรื่องราวได้ดีมาก

3 หมายถึง รูปแบบการนำเสนองานน่าสนใจ ลำดับเรื่องราวได้ดี

2 หมายถึง รูปแบบการนำเสนองานน่าสนใจพอใช้ ลำดับเรื่องราวได้พอใช้

1 หมายถึง รูปแบบการนำเสนอผลงานไม่น่าสนใจ ลำดับเรื่องราวได้ไม่ดี

รายการที่ 6 ประเมิน ปรับปรุง และแสดงความรู้สึกต่อชิ้นงาน

4 หมายถึง วิเคราะห์ข้อเด่น ข้อด้อยของงานได้ชัดเจน ปรับปรุงพัฒนางานได้เหมาะสม และแสดงความรู้สึกต่องานทั้งกระบวนการทำงานและผลงานได้อย่างชัดเจน

3 หมายถึง วิเคราะห์ข้อเด่น ข้อด้อยของงานได้บางส่วน ปรับปรุงพัฒนางานได้บ้าง แสดงความรู้สึกต่องานได้แต่ไม่ครบถ้วน

2 หมายถึง วิเคราะห์ข้อเด่น ข้อด้อยของงานได้เล็กน้อย ปรับปรุงพัฒนางานด้วยตนเองไม่ได้ ต้องได้รับคำแนะนำจากผู้อื่น แสดงความรู้สึกต่องานได้แต่ไม่ครบถ้วน

1 หมายถึง วิเคราะห์ข้อเด่น ข้อด้อยของงานไม่ได้ ไม่ปรับปรุงพัฒนางาน แสดงความรู้สึกต่องานได้เล็กน้อยหรือไม่แสดงความรู้สึกต่องาน

เกณฑ์ตัดสินผลการเรียน

นักเรียนต้องมีพฤติกรรมในแต่ละรายการอย่างน้อยระดับ 3 ขึ้นไป จำนวน 4 ใน 6 รายการ ถือว่าผ่าน

ลงชื่อ _____ ผู้ประเมิน

(_____)

_____ / _____ / _____

มิติคุณภาพของการบันทึกผลงาน

กำหนดเกณฑ์การประเมินผลการบันทึกผลงาน โดยใช้มาตราส่วนประเมินค่า 4 ระดับ ดังนี้

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ
<ul style="list-style-type: none"> - บันทึกผลงาน ได้ถูกต้องตามจุดประสงค์ เขียนบันทึกได้ชัดเจน แนวคิดหลักถูกต้อง มีประเด็นสำคัญครบถ้วน - ใช้ภาษาได้อย่างเหมาะสม คำศัพท์ถูกต้อง 	4
<ul style="list-style-type: none"> - บันทึกผลงาน ได้ตรงตามจุดประสงค์ เขียนบันทึกที่มีบางส่วนยังไม่ชัดเจน แนวคิดหลักถูกต้อง มีประเด็นสำคัญครบถ้วน - ใช้ภาษาและคำศัพท์ไม่ถูกต้องในบางส่วน 	3
<ul style="list-style-type: none"> - บันทึกผลงาน ขัดตามจุดประสงค์ เขียนบันทึกไม่ชัดเจน แนวคิดหลักบางส่วนไม่ถูกต้อง ส่วนที่เป็นประเด็นสำคัญมีไม่ครบถ้วน - ใช้ภาษาและคำศัพท์ไม่ถูกต้องในบางส่วน 	2
<ul style="list-style-type: none"> - บันทึกผลงาน ไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์ เขียนบันทึกไม่ชัดเจน และแนวคิดหลักส่วนใหญ่ไม่ถูกต้อง - ใช้ภาษาและคำศัพท์ไม่ถูกต้อง 	1

ตัวอย่างแบบประเมินโครงการ (ทั่วไป)

ชื่อโครงการ _____ กลุ่มที่ _____
 ภาคเรียนที่ _____ ชั้น _____

เลขที่	ชื่อ-สกุล	รายการประเมิน					รวมจำนวนรายการที่ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ	สรุปผล	
		กำหนดประเด็นปัญหาชัดเจน	วางแผนกำหนดขั้นตอนการแก้ปัญหาได้เหมาะสม	ลงมือปฏิบัติตามแผน	สามารถนำไปใช้กับปัญหาในชีวิตประจำวัน	เขียนรายงานนำเสนอ		ผ่าน	ไม่ผ่าน
1									
2									
3									
4									
5									

เกณฑ์การประเมิน แยกตามองค์ประกอบย่อย 5 ด้าน

รายการที่ 1 กำหนดประเด็นปัญหาชัดเจน

- 4 หมายถึง กำหนดประเด็นปัญหาได้ด้วยตนเอง ปัญหาที่กำหนดมีความเฉพาะเจาะจงชัดเจนดีมาก
- 3 หมายถึง กำหนดประเด็นปัญหาได้ด้วยตนเอง ปัญหาที่กำหนดมีความเฉพาะเจาะจงชัดเจนดี
- 2 หมายถึง กำหนดประเด็นปัญหาได้ด้วยตนเองเป็นบางส่วน ปัญหาที่กำหนดมีความเฉพาะเจาะจงชัดเจนพอใช้
- 1 หมายถึง กำหนดประเด็นปัญหาด้วยตนเองไม่ได้

รายการที่ 2 วางแผนกำหนดขั้นตอนการแก้ปัญหาได้เหมาะสม

- 4 หมายถึง ออกแบบวิธีการ ขั้นตอนการแก้ปัญหา ระบุควบคุมตัวแปรได้ถูกต้องเหมาะสม
- 3 หมายถึง ออกแบบวิธีการ ขั้นตอนการแก้ปัญหา ระบุควบคุมตัวแปรได้ค่อนข้างเหมาะสม
- 2 หมายถึง ออกแบบวิธีการ ขั้นตอนการแก้ปัญหา ระบุควบคุมตัวแปรได้เหมาะสมพอใช้
- 1 หมายถึง ออกแบบวิธีการ ขั้นตอนการแก้ปัญหา ระบุควบคุมตัวแปรได้ไม่เหมาะสม

รายการที่ 3 ลงมือปฏิบัติตามแผน

- 4 หมายถึง ลงมือแก้ปัญหาตามขั้นตอนที่กำหนดไว้อย่างครบถ้วนจริงจัง สามารถค้นพบความรู้ ข้อคิด
แนวทางการปฏิบัติตามประเด็นปัญหาที่ตั้งไว้ด้วยตนเองทั้งหมด
- 3 หมายถึง ลงมือแก้ปัญหาตามขั้นตอนที่กำหนดไว้อย่างครบถ้วนจริงจัง สามารถค้นพบความรู้ ข้อคิด
แนวทางการปฏิบัติตามประเด็นปัญหาที่ตั้งไว้ด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่
- 2 หมายถึง ลงมือปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนดบ้าง แต่ไม่ครบถ้วน สามารถค้นพบความรู้ ข้อคิด
แนวทางการปฏิบัติตามประเด็นปัญหาที่ตั้งไว้ด้วยตนเองเป็นบางส่วน
- 1 หมายถึง ลงมือปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนดได้น้อยมาก ไม่สามารถค้นพบความรู้ ข้อคิด
แนวทางการปฏิบัติตามประเด็นปัญหาที่ตั้งไว้

รายการที่ 4 สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน

- 4 หมายถึง นำข้อค้นพบ วิธีปฏิบัติไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ครบถ้วน ถูกต้องและต่อเนื่อง
- 3 หมายถึง นำข้อค้นพบ วิธีปฏิบัติไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ครบถ้วน ถูกต้องแต่ขาดความ
ต่อเนื่อง
- 2 หมายถึง นำข้อค้นพบ วิธีปฏิบัติไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้เป็นบางส่วน และต้องกระตุ้น
เตือนให้ปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง
- 1 หมายถึง นำข้อค้นพบ วิธีปฏิบัติไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้น้อยมาก หรือไม่นำไปใช้เลย

รายการที่ 5 เขียนรายงานนำเสนอ

- 4 หมายถึง บันทึกผลการศึกษาค้นคว้าและนำเสนอข้อมูลได้ถูกต้องชัดเจน แสดงให้เห็นถึงขั้นตอน
การวางแผน การลงมือแก้ปัญหาและข้อค้นพบที่ได้ครบถ้วน
- 3 หมายถึง บันทึกผลการศึกษาค้นคว้าและนำเสนอข้อมูลได้ถูกต้องชัดเจน แสดงให้เห็นถึงขั้นตอน
การวางแผน การลงมือแก้ปัญหา และข้อค้นพบที่ได้ค่อนข้างครบถ้วน
- 2 หมายถึง บันทึกผลการศึกษาค้นคว้าและนำเสนอข้อมูลได้บ้าง แสดงให้เห็นถึงขั้นตอนการวางแผน
การลงมือแก้ปัญหา และข้อค้นพบที่ได้เพียงบางส่วน
- 1 หมายถึง บันทึกผลการศึกษาค้นคว้าและนำเสนอข้อมูลได้น้อยมาก เห็นขั้นตอนการวางแผน
การลงมือแก้ปัญหา และข้อค้นพบที่ได้ไม่ชัดเจน

เกณฑ์การตัดสินผลการเรียน

นักเรียนต้องมีพฤติกรรมในแต่ละรายการอย่างน้อยระดับ 3 ขึ้นไป จำนวน 3 ใน 5 รายการ ถือว่าผ่าน

ลงชื่อ _____ ผู้ประเมิน
(_____)

_____ / _____ / _____

แฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio) เป็นแหล่งรวบรวมผลงานของนักเรียนอย่างเป็นระบบที่นำมาใช้ประเมินสมรรถภาพของนักเรียน เพื่อช่วยให้นักเรียน ครู ผู้ปกครองหรือผู้ที่เกี่ยวข้องเกิดความเข้าใจและมองเห็นอย่างเป็นรูปธรรมได้ว่าการปฏิบัติงานและผลงานของนักเรียนมีคุณภาพมาตรฐานอยู่ในระดับใด

แฟ้มสะสมผลงานเป็นเครื่องมือประเมินผลตามสภาพจริงที่ให้โอกาสนักเรียนได้ใช้ผลงานจากที่ได้ปฏิบัติจริงสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจถึงความสามารถที่แท้จริงของตน ซึ่งผลงานที่เก็บสะสมในแฟ้มสะสมผลงานมีหลายลักษณะ เช่น บทความ การเขียนรายงาน การศึกษาค้นคว้า การทำโครงการ บันทึกการบรรยาย บันทึกการอภิปราย บันทึกประจำวัน แบบทดสอบ

แบบบันทึกความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินผลงานในแฟ้มสะสมผลงาน

ชื่อผลงาน _____ วันที่ _____ เดือน _____ พ.ศ. _____

หน่วยการเรียนรู้ที่ _____ เรื่อง _____

รายการประเมิน	บันทึกความคิดเห็นของนักเรียน
1. เหตุผลที่เลือกผลงานชิ้นนี้ไว้ในแฟ้มสะสมผลงาน	
2. จุดเด่นและจุดด้อยของผลงานชิ้นนี้มีอะไรบ้าง	
3. ถ้าจะปรับปรุงผลงานชิ้นนี้ให้ดีขึ้น ควรปรับปรุงอย่างไร	
4. ผลงานชิ้นนี้ควรได้คะแนนเท่าใด เพราะเหตุใด (ถ้ากำหนดให้คะแนนเต็ม 10 คะแนน)	

ความเห็นของครูหรือที่ปรึกษา

ความเห็นของผู้ปกครอง

ผลการประเมินของเพื่อน

ตัวอย่างแบบประเมินเพิ่มสะสมผลงาน

เรื่อง _____ กลุ่มที่ _____
ภาคเรียนที่ _____ ชั้น _____

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ			
	1	2	3	4
1. โครงสร้างและองค์ประกอบ				
2. แนวความคิดหลัก				
3. การประเมินผล				
4. การนำเสนอ				

เกณฑ์การประเมิน แยกตามองค์ประกอบย่อย 4 ด้าน

ระดับคุณภาพ	รายการประเมิน
รายการที่ 1 โครงสร้างและองค์ประกอบ	
4	ผลงานมีองค์ประกอบที่สำคัญครบถ้วนและจัดเก็บได้อย่างเป็นระบบ
3	ผลงานมีองค์ประกอบที่สำคัญเกือบครบถ้วนและส่วนใหญ่จัดเก็บอย่างเป็นระบบ
2	ผลงานมีองค์ประกอบที่สำคัญเป็นส่วนน้อย แต่บางชิ้นงานมีการจัดเก็บที่เป็นระบบ
1	ผลงานขาดองค์ประกอบที่สำคัญและการจัดเก็บไม่เป็นระบบ
รายการที่ 2 แนวความคิดหลัก	
4	ผลงานสะท้อนแนวความคิดหลักของนักเรียนที่ได้รับความรู้ทางพระพุทธศาสนา มีหลักฐานแสดงว่ามีการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้มาก
3	ผลงานสะท้อนแนวความคิดหลักของนักเรียนที่ได้รับความรู้ทางพระพุทธศาสนา มีหลักฐานแสดงว่าสามารถนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์ตัวอย่างได้
2	ผลงานสะท้อนแนวความคิดหลักของนักเรียนว่าได้รับความรู้ทางพระพุทธศาสนาบ้าง มีหลักฐานแสดงถึงความพยายามที่จะนำไปใช้ประโยชน์
1	ผลงานจัดไม่เป็นระบบ มีหลักฐานแสดงว่ามีความรู้ทางพระพุทธศาสนาอย่างมาก
รายการที่ 3 การประเมินผล	
4	มีการประเมินความสามารถและประสิทธิภาพการปฏิบัติงานและผลงาน รวมทั้งมีการเสนอแนะโครงการที่เป็นไปได้ที่จะจัดทำต่อไปได้อย่างชัดเจนหลายโครงการ
3	มีการประเมินความสามารถและประสิทธิภาพการปฏิบัติงานและผลงาน รวมทั้งมีการเสนอแนะโครงการที่ควรจัดทำต่อไป
2	มีการประเมินความสามารถและประสิทธิภาพการปฏิบัติงานและผลงานบ้าง รวมทั้งมีการเสนอแนะโครงการที่จะทำต่อไป แต่ไม่ชัดเจน
1	มีการประเมินประสิทธิภาพการปฏิบัติงานและผลงานน้อยมากและไม่มีข้อเสนอแนะใดๆ

รายการที่ 4 การนำเสนอ	
4	เขียนบทสรุปและรายงานที่มีระบบดี มีขั้นตอน มีข้อมูลครบถ้วน มีการประเมินผลครบถ้วน แสดงออกถึงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
3	เขียนบทสรุปและรายงานแสดงให้เห็นว่ามีขั้นตอนการจัดเก็บผลงาน มีการประเมินผลเป็นส่วนมาก
2	เขียนบทสรุปและรายงานแสดงให้เห็นว่ามีขั้นตอนการจัดเก็บผลงาน มีการประเมินผลเป็นบางส่วน
1	เขียนบทสรุปและรายงานแสดงให้เห็นว่ามีขั้นตอนการจัดเก็บผลงาน แต่ไม่มีการประเมินผล

เกณฑ์การประเมินโดยภาพรวม

ระดับคุณภาพ	รายการประเมิน
4	ผลงานมีรายละเอียดมากเพียงพอ ไม่มีข้อผิดพลาดหรือแสดงถึงความไม่เข้าใจ มีความเข้าใจในเรื่องที่ศึกษาโดยมีการบูรณาการหรือเชื่อมโยงแนวความคิดหลักต่าง ๆ เข้าด้วยกัน
3	ผลงานมีรายละเอียดมากเพียงพอและไม่มีข้อผิดพลาดหรือแสดงถึงความไม่เข้าใจ แต่ข้อมูลต่าง ๆ เป็นลักษณะของการนำเสนอที่ไม่ได้บูรณาการระหว่างข้อมูลกับแนวความคิดหลักของเรื่องที่ศึกษา
2	ผลงานมีรายละเอียดที่บันทึกไว้ แต่พบว่าบางส่วนมีความผิดพลาดหรือไม่ชัดเจน หรือแสดงถึงความไม่เข้าใจเรื่องที่ศึกษา
1	ผลงานมีข้อมูลน้อย ไม่มีรายละเอียดที่บันทึกไว้